

Карл Май

През дебрите на Балкана

Първа глава Ковачът Шимин

Не беше минало много време, откакто ние с Халеф, Омар и Оско напуснахме Адрианопол, придружавани от тримата гавизи, когато чухме зад себе си тропот на копита. Обърнахме се и видяхме един конник, който се опитваше да ни настигне, яздейки в галоп. Спряхме, за да го изчакаме, и скоро разпознахме Малхем, пазача на портата на Хулам. Яздеше върху тежко натоварен кон, от който слезе, щом ни настигна.

– Селям – поздрави той кратко.

Отвърнахме на поздрава му, а в отговор на въпросителните ни погледи той ми обясни следното:

– Прощавай, ефенди, че ви бавя! Господарят ми заповяда да ви последвам.

– Защо – попитах аз.

– За да ви доведе този кон.

– Какво си натоварил на него?

– Провизии и други необходими неща, които сигурно ще ви претърсват.

– Ние и бездруго имаме запаси за доста дни!

– Моят господар смята, че е възможно онези, които преследват, да се отклонят от пътя. Ако тръгнат през планините, ще можете да намерите храна за конете си, но не и за себе си.

– Господарят ти е много добър, но този тежко натоварен кон само ще ни бави по време на ездата.

– Заповядано ми беше да го доведе. Подчиних се. Варън салък иле Аллах йолунуз ачъколсун! (Останете си със здраве. Аллах да ви помага в пътуването!)

Той метна юздите върху шията на коня и бързо се отдалечи към града.

Халеф веднага обърна коня си и попита:

– Да го настигна ли, ефенди?

– Защо?

– Ще го хвана и доведе. Трябва да се подчини на волята ти!

– Не, остави го да върви. Нямаме време за губене.

– Какво ли има във вързопите?

– Сега това не ни интересува. Ще видим довечера, когато и

бездруго спрем заради тъмнината. Хвани поводите на коня. Продължаваме напред!

Отново потеглихме. Яздех отпред, а останалите ме следваха. Трябваше да търся следи, въпреки че едва ли щях да намеря.

Пътеката, по която се движехме, трудно можеше да се нарече път, но беше доста оживена. И дребният хаджия беше много прав, като каза, че е много по-лесно да се открият следите на някой преследван в Сахара, отколкото тук. Затова насочих вниманието си не към самия път, а по края му, намиращ се срещу брега на реката. Въпреки че не намирах следите на тримата ездачи, които вероятно се бяха отклонили от посоката, в която се движехме, бях почти сигурен, че са някъде пред нас.

Срещяхме конници, тежко натоварени коли и пешеходци, но никога не попитах. Бегълците бяха минали оттук предишната вечер и никой от идващите срещу нас хора не би могъл да ги срещне.

Не спрях и до струпаните на малки групи къщурки, край които минавахме, тъй като пътят не се разклоняваше и Баруд ал Амасат не би могъл да поеме в друга посока. Но като стигнахме до селцето Букхой, от което няколко пътеки се отклоняваха настрани, спрях и попитах първия срещнат:

– Селям! Има ли в това място, Аллах да го благослови, бекджия¹?

Човекът, когото спрях, носеше на кръста си огромен сарас, а в дясната си ръка имаше дебела тояга. Върху феса му бе метнато покривало, което някога може би е имало някакъв цвят, но сега се бе втвърдило от мръсотия. Беше бос. Той ме гледа известно време, а после насочи погледа си и към придружителите ми.

– Е? – подканих го аз нетърпеливо.

– Сабр, сабр! (Търпение, имай търпение!) – отговори той. Подпря се на тоягата си и подложи на подробен оглед осанката на дребния хаджия. Халеф Омар обаче посегна към седлото, измъкна камшика си и попита:

– Случайно да знаеш какво е това? Запитаният веднага зае воинствена поза, грабна сабята си и отговори:

– А ти това, дребосько?

Дребоськ! Никоя друга дума не обиждаше Халеф така, както тази. Той се приготви за бой, но аз бързо смушках коня си, застанах между двамата и предупредих:

– Не прибързвай, Халеф! Човекът ще отговори на въпроса ми.

---

1. Ношен пазач – Бел. нем. изд.

Извадих от джоба си дребна монета, показах я на мъжа със сабята и повторих:

– И така, има ли тук бекджия?

– Ще получа ли парите? – попита той.

– Да.

– Дай ги тогава!

– Първо отговора!

– Да, има бекджия. Хайде, дай парите! Дадох му няколко дребни медни монети.

– Вземи! – казах аз. – Къде живее бекджията? Той прибра парите, сви рамене и хилейки се, попита:

– Ще платиш ли и за този отговор?

– Вече ти платих!

– За първия въпрос, да, но не и за втория.

– Добре, ето ти още две монети по пет пари! И така, къде живее бекджията?

– Там, в последната къща – отговори човекът, сочейки към една постройка, която той наистина нарече къща, но тя не заслужаваше дори и определението колиба, защото приличаше на обор. Отправихме се на-там. Като стигнахме до порутеното едноетажно жилище, аз слязох от коня, за да вляза в дупката, служеща за вход и изход. Но в този момент оттам излезе една жена, примамена от тропота на конете ни.

– О, язък! Ач гъзюню! (О, горко ми! Внимавай!) – извика тя и бързо отстъпи назад.

Всъщност лицето ѝ не беше забулено, за което не бяхме виновни ние. И тя беше боса. Тялото ѝ бе увито в старо парцаливо парче плат, а косата ѝ приличаше на кече. Лицето ѝ пък месеци наред не бе виждало вода.

Мислех си, че жената повече няма да се появи. Едва след като не-търпеливо ѝ извиках няколко пъти, жената все пак излезе. Пред лицето си държеше дъното на счупена кошница. През процепите на сплетените пръчки тя можеше да ни вижда, без ние да сме в състояние да се наслаждаваме на красотата ѝ.

– Какво искате? – попита тя.

– Тук ли живее бекджията? – попитах аз повторно.

– Да.

– Ти сигурно си жена му?

– Единствената му жена – отговори тя гордо, за да подчертае, че само тя притежава сърцето на своя среднощен паша.

– Той въщи ли е?

– Не.

– Къде е?

– Излезе.

– Къде отиде?

– По служба.

– Но нали сега не е нощ!

– Той надзирава поданиците на падишаха не само през нощта, но и през деня. Той не е само бекджия, но и слуга на кехаята, чиито заповеди трябва да изпълнява.

Кехаята е управителят на селището. Тогави си спомних за мъжа, с когото бяхме говорили преди малко. Обърнах се и наистина той бавно и гордо се приближаваше към нас.

Това беше прекалено. Направих мрачна физиономия и тръгнах срещу него.

– Ти си бекджията, нали? – попитах го аз.

– Да – отговори той със самоуверен тон.

Хаджи Халеф Омар забеляза, че настроението ми се развали, и плътно приближи коня си до пазача на деня и нощта, като не свалеше поглед от мен. Разбрах какво иска и му кимнах утвърдително.

– Защо не ни го каза, като говорихме с теб одеде? – попитах аз.

– Не сметнах за необходимо. Имаш ли още пари?

– За теб колкото искаш. Сега ще ти платя предварително за следващите въпроси.

Дадох знак на Халеф и камшикът му изплющя върху гърба на пазача на поданиците на падишаха. Той се опита да отскочи назад, но дребният хаджия стабилно седеше на коня си и притисна мъжа до стената, като продължаваше да го налага с камшика.

На човека и през ум не му минаваше да използва сараса или тоягата си. Пищеше неистово, а неговата „единствена“ жена му пригласяше, като забрави да държи дъното от кошницата пред лицето си. Нещо повече: тя хвърли пазителя на женското си достойнство и се хвърли към коня на хаджията. Хвана го за опашката, дърпаше я с все сила и крещеше:

– Вай башина, вай башина! (Как смееш, как смееш!) Как може да оскъряваш слугата и любимеца на падишаха? Назад, назад! Бре, бре, хе, хе! (На помощ, на помощ!)

В отговор на крясъците ѝ от вратите на всички къщи и колиби наизскачаха хора. Мъже, жени и деца забързаха към нас, за да установят причината за тези викове.

Дадох знак на Халеф да престане и той се подчини. Нощният пазач беше получил десет-двайсет силни удара. Той пусна тоягата, извади сабята си от ножницата и потърквайки с лявата ръка гърба си, извика:

– Човече! Какво си позволяваш! Да те скъся ли още с една глава? Ще настроя срещу теб цялата община и ще ги накарам да те разкъсат!

Халеф усмихнато му кимна. Искаше да му отговори нещо, но не успя, защото един мъж от тълпата си проби път до нас и нахално ме попита:

– Какво става тук? Кои сте вие?

Явно пред мен стоеше високопоставеният господин управител, за това го попитах:

– А ти пък кой си?

– Кехаята на това село. Кой ви дава право да посягате на гавазина ми?

– Неговото поведение ни даде това право.

– Как така?

– Помолих го за информация, а той отказа да ми я даде. Искаше да му плащам за всеки отговор.

– Той може да продава отговорите си за колкото си пожелае.

– А аз мога да му плащам колкото реша. Сега той си получи възнаграждението предварително и ще трябва да ми отговори.

– Нищо няма да кажа! – извика пазачът.

– Той няма да отговаря – потвърди кехаята. – Нападнали сте мой слуга. Незабавно ме последвайте! Ще разследвам случая и ще си получите наказанието!

Тогава дребният хаджия му показа камшика и попита:

– Ефенди, да дам ли на кехаята на Букьой да опита тази хубава хипопотомова кожа?

– Не сега, може би по-късно – отговорих му аз.

– Какво каза, куче, ще заповядаш да ме бият с камшик? – извика кехаята.

– Може би да – отговорих аз спокойно. – Ти си кехая на това село, но не знаеш, кой съм и какъв съм.

Той не отговори. Изглежда, въпросът ми го беше заварил неподготвен. Аз продължих:

– Казваш, че този човек е твой гавазин?

– Да, така е.

– Не, не е вярно. Къде е роден?

– Тук.

– Така ли? Кой го постави под твоето командване? Той е жител на това село, а ти си го превърнал в свой слуга, но не е полицай. Погледни тези трима конници, носещи униформата на султана! Ти имаш един нощен пазач, а аз трима истински гавази. Разбираш ли, че за разлика от теб съм съвсем друг човек?

За да придаде тежест на думите ми, Халеф така размаха ръце пред лицето му, че от страх другият отстъпи назад. По физиономиите на останалите видях, че бяха започнали да ме смятат за някой високопоставен господар.

– Отговаряй! – заповядах аз.

– Господарю, кажи първо кой си! – помоли той. Тогава Халеф го срязва:

– Човече! Червей! Как се осмеляваш да искаш от такъв господар да ти казва кой е? Но ще се смиля и ще ти кажа, че стоиш пред великия и благороден хаджи ефенди Кара Бен Немзи, Аллах да му даде още много хиляди лета, без да броим зимите! Надявам се, че си чувал за него!

– Не, никога! – уверяваше изплашеният човек.

– Какво? Никога ли? – крещеше му дребосъкът. – Може и трябва да попритисна мозъка ти, докато се сети каквото трябва. Помисли!

– Да, чувал съм за него! – призна кехаята, изплашен до смърт.

– И само веднъж ли?

– Не, много, много пъти!

– Имаш късмет, кехая! Иначе щях да те арестувам и да те изпратя в Стамбул, за да те удавят в Босфора! Сега чуй какво има да ти казва този издигнат ефенди и емир!

Като каза това, той дръпна коня си назад. Очите му като че ли все още ядосано блестяха, но по устните му трептеше нещо издайническо. Доблестният хаджия полагаше всички усилия да не избухне в смях.

Всички очи бяха насочени сега към моята уста. Казах на кехаята с успокоителен тон:

– Не съм дошъл, за да ви сторя зло, но съм свикнал на въпросите ми да се отговаря послушно и незабавно. Този човек отказа да ми даде сведения доброволно. Изнудваше ме за пари. Затова наредих да го накажат. Само от него зависи дали няма да получи и бастонада! – Докато се обръщах към пазача, кехаята припряно му правеше знаци и прошепна:

– За Бога, отговаряй бързо!

Нощният пазач на поданиците на падишаха така се вцепени, сякаш пред него стоеше самият господар на правверните.

– Питай, ефенди! – каза той.

– Беше ли на пост през последната нощ? – попитах го аз.

– Да.

– Колко време?

– От вечерта до сутринта.

– Идвали ли са в селото чужди хора?

– Не.

– Не са ли минавали оттук трима непознати ездачи?

– Не.

Преди да ми отговори, той хвърли въпросителен поглед към кехаята и макар че не можех да наблюдавам лицето му, вече бях видял достатъчно, затова не повярвах на отговора, който получих. Казах със строг тон:

– Лъжеш!

– Истината казвам, господарю!

В този момент внезапно се обърнах към кехаята и видях как той предупредително слага показалеца пред устните си. Първо беше прошепнал на пазача да отговаря бързо, а сега го караше да мълчи. Естествено това правеше впечатление. Попитах пазача:

– И ти не си разговарял с нито един чужд човек?

– Не.

– Добре! Кехая, къде е жилището ти?

– Онази къща, ей там – отговори запитаният.

– Ти и бекджията ще ме придружите дотам. Само двамата. Трябва да говоря с вас.

Без да се оглеждам дали тръгват след мен, тръгнах напред към посочената ми къща и влязох през вратата.

Беше построена изцяло по български маниер и се състоеше от една-единствена стая, която обаче явно беше разделена на няколко части посредством изплетени от върбови клони прегради. В преддверието видях нещо като стол и седнах.

Двамата мъже не посмяха да ми се противопоставят. Те влязоха непосредствено след мен. През дупката в стената, служеща за прозорец, забелязах, че вън се събираха обитателите на селището, но все пак на подобаващо разстояние от спътниците ми.

Кехаята и подчиненият му не се намираха в завидно положение. И двамата се страхуваха и трябваше да използвам тази ситуация.

– Бекджи, продължаваш ли да поддържаш това, което ми каза преди малко? – попитах го аз.

– Да – отговори той.

– Въпреки че ме излъга?
– Не лъжа!
– Излъга, и то защото така иска кехаята. Управителят изплашено ме погледна:

– Ефенди!
– Какво? Какво искаш да кажеш?
– Не съм рекъл на този човек нито дума!
– Не, но му даде знак!
– Не е вярно!
– И двамата лъжете. Знаете ли поговорката за евреина, който се удавил, защото легнал да спи в кладенеца?

– Да.
– И на вас ще ви се случи същото като на онзи евреин. Излагате се на опасност, която като водата на кладенеца ще ви залее и задуши. Но аз не ви желая злото, а искам да ви предупредя. Разговарям с вас тук, за да не разберат подчинените и приятелите ви, че все пак не сте казали истината. Виждате, че съм мек и любезен с вас. Но сега искам да чуя от вас истината!

– Вече ти я казахме – продължаваше да твърди кехаята.
– Значи тази нощ през селото не са минавали чужди хора?
– Не.
– И трима конници ли?
– Не.
– На два бели и един тъмен кон?
– Не.
– И не са говорили с вас?
– Как могат да разговарят с нас, щом изобщо не са били тук! Не сме виждали чужди хора.

– Добре! Бях добронамерено настроен към вас, но вие сами искате да си навредите. Тъй като ме лъжете, ще заповядам да ви отведат в Едирне, и то при самия валия. Затова водя със себе си тримата гавази. Там бързо ще ви осъдят. Сбогувайте се с близките си!

Забелязах, че двамата здравата се изплашиха.
– Ефенди, ти се шегувааш! – каза кехаята.
– Какво си въобразяваш? – отговорих аз и станах от стола си. – Нямам какво повече да ви казвам, затова сега ще извикам гавазите.
– Но ние сме невинни!

– Ще ви докажат, че сте виновни. Но тогава с вас ще е свършено. Имах намерение да ви спася, ала вие не искате. Сега ще трябва да

понесете последиците от твърдоглавието си!

Тръгнах към вратата, като си давах вид, че отивам да викам гавазите, но тогава кехаята ми препречи пътя й попита:

– Ефенди, истина ли е, че си искал да ни спасиш?

– Да.

– Все още ли желаш това?

– Хм! Не знам. Вие излъгахте!

– А ако сега си признаем?

– Може би няма да е късно.

– Нали ще бъдеш снизходителен и няма да заповядаш да ни арестуват?

– Не питайте, а отговаряйте. Разбрахте ли? Какво ще реша, ще узнаете след това. Но не съм жесток.

Те се спогледаха. Пазачът повдигна малко ръка в знак на няма молба.

– И никой ли няма да научи какво сме ти казали, ефенди? – попита кехаята.

– Едва ли някой ще успее да разбере.

– Добре тогава, ще чуеш истината. Не излизай. Остани и ни кажи какво искаш да узнаеш. Ще ти отговорим.

Отново седнах на предишното си място и се обърнах към нощния пазач:

– Значи все пак тази нощ през селото са минавали чужди хора?

– Да.

– Кои?

– След полунощ мина една волска каруца. А по-късно и онези, за които, изглежда, питаш.

– Тримата ездаци ли?

– Да.

– На какви коне бяха?

– На два бели и един кафяв кон.

– Говориха ли с теб?

– Да. Аз стоях наред пътя и те ме заговориха.

– И тримата ли разговаряха с теб?

– Не, само единият.

– Какво ти каза?

– Помоли ме, ако ме попитат, да премълча, че съм виждал тези трима ездаци. Даде ми бакшиш.

– Колко?

– Два пиастъра.

– Но това е много, прекалено много! – изсмях се аз. – И заради тези два пиастъра ти съгреси спрямо заповедите на Пророка и ме излъга?

– Ефенди, не го направих само заради тези два пиастъра.

– А за какво още?

– Питаха ме как се казва нашият кехая и като им казах името, пожелаха да ги заведа при него.

– Познаваше ли някой от тях?

– Не.

– Но, изглежда, те са познавали кехаята, защото са поискали да разговарят с него. Ти изпълни ли желанието им?

– Да.

Тогава се обърнах към управителя, който явно се притесняваше повече от своя подчинен. Гузният поглед, с който ме гледаше, ми даде основание да смятам, че съвестта му не е чиста.

– Продължаваш ли да твърдиш, че никой не е минавал през селото? – попитах го аз.

– Ефенди, страхувам се – отговори той.

– Страх изпитва човек, който е извършил нещо нередно! Ти самият даваш лошо мнение за себе си.

– Господарю, никому не съм причинил неправда!

– Защо тогава се страхуваш? Изглеждам ли ти като човек, от когото човек трябва да се страхува дори и да е невинен?

– О, от теб не се страхувам.

– От кого тогава?

– От Манах ел Барша.

– Аха, значи го познаваш?

– Да.

– Къде се запозна с него?

– В Мастанли и Исмилан.

– Как и къде се срещна там с него?

– Той събира данъка в Ускуб и беше дошъл в Серес, за да говори с тамошните жители. Оттам отиде да посети прочутия панаир в Мелник.

– Кога стана това?

– Преди две години. Тогава имаше работа в Исмилан и Мастанли и го видях и на двете места.

– Разговаряхте ли?

– Не. Но наскоро чух, че е повишил данъците повече, отколкото е позволено, и затова е избягал. Отишъл е в планините.

Както вече беше споменато в предишната книга, „да отидеш в планината“ означава да станеш разбойник. Затова казах със строг тон:

– Значи си бил длъжен да го арестуваш, щом е дошъл при теб!

– О, ефенди, не можех да се осмеля да го направя!

– Защо?

– Това щеше да ми струва живота. Толкова много мъже живеят в планината, а съучастниците им са стотици. Те се познават и отмъщават един за друг. Ако го бях задържал, приятелите му щяха да дойдат и да ме убият!

– Ти си страхливец и нямаш смелост да изпълниш дълга си. Не можеш нито миг повече да бъдеш кехая!

– О, господарю, грешиш! Не става въпрос за мен, те биха изравнили със земята цялото ни село.

В този момент вратата се отвори и се показа главата на дребния хаджия.

– Сихди – каза той, – искам да ти кажа нещо. За да не го разберат кехаята и нощният пазач, той каза тези думи на арабски, и то на диалекта на своята родина, западносахарския.

– Какво има? – попитах аз.

– Ела бързо! – отговори той, без повече да обяснява. Отидох при него. Всъщност той наистина имаше да ми казва нещо много важно.

– Говори! – прошепнах му аз.

– Сихди – обясни той тихо, така че другите двама да не могат да го разберат. – Един от жителите тайно ми направи знак и ми каза, че ще ни съобщи нещо, ако му дадем десет пиастъра.

– Къде е той?

– Зад къщата.

– Нищо друго ли не ти каза?

– Нито дума.

– Ще отида при него. Засега остани тук, за да не могат тези двамата да заговорничат срещу нас.

Десет пиастъра, почти две марки. Не беше чак толкова много, за да се научи нещо важно. Не излязох отпред направо на селския път, а напуснах стаята през тесния заден изход. Видях една четириъгълна ограда, зад която имаше много коне. Наблизо стоеше един човек, който явно чакаше мен. Като ме видя, бързо се приближи към мен и ми каза:

– Ще платиш ли, ефенди?

– Да.

– Дай парите!

– Ето!

Извадих дребната сума. Той прибра монетите, а после ми прошепна:

– Те бяха тук!

– Знам.

– Той подмени единия им кон.

– Кой по-точно?

– Даде им бял кон. Искаха да имат три бели коня и оставиха другия тук. Погледни там, в ъгъла.

– Това ли е всичко, което искаше да ми кажеш?

– Не, малко след обяд дойде един човек, който пита за тях.

– Кого пита?

– Мен. Затова го знам. Бях на пътя, когато той дойде и попита за трима ездачи, двама от които яздели на бели коне. Не знаех нищо и го изпратих при пазача, а той после го отведе при кехаята.

– Дълго време ли стоя той тук?

– Не. Изглежда, много бързаше.

– Можеш ли да го опишеш?

– Да. Яздеше стар сивожълт кон, който вече беше доста изпотен. На главата си имаше червен фес и тъй като се беше загърнал в дълго сиво наметало, успях да видя само червените му кундури.

– Имаше ли брада?

– Доколкото можах да забележа, с изключение на малките светли мустаци беше съвсем голоблад.

– И накъде потегли той?

– Към Мастанли. Но не си чул най-важното. Тъкмо кехаята има сестра в Исмилан, чийто мъж е брат на Жълтоликя.

Наистина това беше толкова важно, че от изненада отстъпих крачка назад.

На Балканския полуостров никога не е било възможно разбойническите безчинства да бъдат обуздавани. Дори и в днешни дни вестниците съобщават за почти непрекъснати нападения, въстания, убийства и други случки, дължащи се на неустойчивостта на тамошното положение. Горе в планината Шар, между Пристренди и Каканделен, един скипетар, събрал около себе си недоволните, бе накарал да се заговори за него и безчинстваше до планината Кубечка и долините на Бабуна. Разказвах, че са го виждали дори в клисурите на Пирин и че имал привърженици в усамотената планина Деспота.

Никой не знаеше истинското му име. Ал Асфар, Сайрик, Шут,

както го наричаха, в зависимост от езика, с който си служеха. Тези три думи означават все „Жълтоликия“. Може би беше получил този цвят от алчността си. Шута е женски род на шут и естествено означава „Жълтата“.

Значи тази Шута, жената на този скипетар, беше роднина на моя кехая. Естествено това ме наведе на дълбок размисъл. Но и през ум не ми минаваше да му казвам какво съм научил и какво възнамерявах да правя.

– Имаш ли да ми казваш още нещо? – попитах аз мъжа.

– Не. Не си ли доволен?

– Напротив. Но защо вършиш предателство спрямо управителя си?

– Ефенди, той е лош човек. Никой не го обича и всички страдат от несправедливостта му.

– Знае ли някой, че ще говориш с мен?

– Не. И те моля да не го казваш на никого.

– Няма да те издам.

След като му дадох това уверение, исках да се върна обратно, но ми хрумна, че за малко щях да пропусна нещо много важно.

– Познаваш ли Исмилан? – попитах го аз.

– Да.

– Тогава сигурно познаваш зетя на кехаята, чиято сестра твърдиш, че е жена на скипетаря.

– Познавам го.

– Какъв е?

– Силяхджия, а същевременно има и кафене, където продава оръжието си.

– Къде живее?

– На пътя, водещ към село Чатак.

– Благодаря ти! Но и ти също трябва да пазиш всичко в тайна. Върнах се в къщата. Не можах да позная по физиономията на кехаята и нощния пазач дали са отгатнали, че излизането ми е било свързано с неприятни за тях последици. Халеф моментално се оттегли.

– Е – продължих аз прекъснатия разговор, – бих искал да знам какво е търсил при теб предишният събирач на данъци в Ускуб.

– Осведоми се за пътя – отговори кехаята.

– За кой път?

– За Софала.

Софала се намираше на юг, а аз бях убеден, че тримата бегълци са се отправили на запад. Значи доблестният кехая искаше да ме отклони

от истинската посока. Разбира се, не му дадох повод да мисли, че не вярвам на думите му, и попитах:

– Манах ел Барша дойде от Едирне, нали?

– Да.

– Значи оттук се е отправил през Саманка, Чингерли и Ортакойо направо на запад и тук изведнъж е завил на юг. Ако е искал да иде в Софала, е можел да се отправи на юг веднага през Татар, Ада, Шаханджа, Демотика и Мандра. Защо е трябвало да заобикаля и да язди шестнайсет часа повече?

– Не съм го питал.

– Не мога да го разбера.

– Не бива да го виждат. Искат да го заловят. Сигурно е трябвало да заблуди заптиетата.

– Възможно е.

– И ти ли го търсиш? Да го заловиш ли искаш?

– Да.

[#1 Оръжеен майстор. – Бел. нем. изд.]

– Тогава трябва да потеглиш в посоката, която ти споменах.

– Хубаво, че ми каза. Живее ли някой твой познат или роднина на юг оттук, към когото бих могъл да се обърна в случай на нужда.

– Не.

– Но все пак сигурно имаш близки?

– Не.

– Дори и родители ли?

– Не.

– Нито брат, нито сестра?

– Не.

Той лъжеше. А пазачът, който със сигурност знаеше роднинските връзки на управителя на селото си, дори и с мимика не се опита да ми издаде истината. Тези двама души ме смятаха за някой много високопоставен господар и въпреки това ме лъжеха. Бях чужденец, който може да разчита само на себе си и, разбира се, нямах абсолютно никаква власт в ръцете си, за да я упражня срещу тях. Единственото, което можех да използвам, беше хитростта, а в случая тя се състоеше в това, че се престорих, че вярвам на думите на кехаята. Извадих бележника си от джоба и започнах да го прелиствам, сякаш търся нещо. После направих физиономия, че съм намерил търсеното, и казах:

– Да, правилно: старейшината на Буккой, суров, безцеремонен и несправедлив виновник. Към това се добавя и фактът, че пускаш

бегълците да се измъкнат, вместо да ги арестуваш. Ще ти...

– Суров? Безцеремонен? Несправедлив? – прекъсна ме той. – Ефенди, нима става дума за мен!

– Че за кого другико? Сега нямам време, да се занимавам повече с теб, но можеш да бъдеш сигурен, че всяка несправедливост рано или късно получава възмездие. Чувал ли си какво казва Пророкът за Уйхун Аллах (Очите Божи)?

– Да, емир – отговори той полугласно.

– Те са по-остри от ножа, проникващ в сърцето, за да те убие. Те проникват по-дълбоко; проникват в душата и пред тях не може да издържи нито една лъжа. Винаги мисли за тези очи на Всевиждащия, иначе те очаква нещо много по-лошо, отколкото езичника, въпреки че си свикнал редовно да си казваш молитвата в определеното време! Тръгвам. Аллах да направлява чувствата на сърцето и мислите ти! Аллах юселмек! (Господ да те пази!)

Той се поклони дълбоко и почитателно, и рече:

– Несенин саид! (Да бъдат благословени годините ти!) Нощният пазач се поклони толкова дълбоко, че лицето му почти докосна земята, и каза на турски:

– Акибетиниз хаир ола султанум! (Нека краят ви е добър, господарю!)

Вместо в единствено той изрази учтивостта си към мен в множествено число. Но като излязох през вратата, чух кехаята, който току-що ми бе пожелал благословени години, тихо и злобно да мърмори:

– Ингали мин хон.

Това означава нещо като върви по дяволите. Лесно можеше да се предположи, че отправеното ми към него благочестиво предупреждение нямаше да е от особено голяма полза.

Отново яхнах коня и продължихме пътя си, но не в западна, а в южна посока. Като се отдалечихме достатъчно, за да не могат да ни виждат, отново завихме към пътя, който трябваше да ни отведе до Терен, село на около час и половина път.

Едва сега забелязах, че с нас бяха само двама от гавазите.

– Къде е твоят подчинен? – попитах гавазбашията.

– Върна се в Едирне.

Това той каза толкова спокойно, сякаш ставаше дума за нещо съвсем в реда на нещата.

– Защо?

– Не можеше повече да ни следва.

– И по каква причина?
– Получи баш дьонмеси гьолюн (морска болест). Не можеше да издържи повече.

– И от какво му се зави свят?
– От препускането на коня – отговори той сериозно.
– Но ти нали каза, че сте превъзходни ездачи?
– Да, но когато конят седи на едно място. Щом започне да тича, на човек му прилява от тръскането и клатушкането. Това и стомахът на руски казак не може да го изтърпи. Моите баарсак (вътрешности) изчезнаха, няма ги. Сигурно са паднали при тези на коня. Само усещам шалварите си, които са залепнали на онова място, където от ездата се е протрила собствената ми хубава кожа. Ако можех да бъда аз онзи, който трябва да накаже дявола, щях да го осъдя да язди с вас до Мелник. Би пристигнал там без кожа и кости и щеше да предпочете да си седи в най-силния огън в ада, отколкото върху този кон.

На подобно оплакване можехме само да се изсмеем, но всъщност ми беше жал за човека. Беше направил много нещастна физиономия. Въпреки краткото време, през което беше седял върху коня, кожата му се бе протрила на някои места. Другарят му не беше в по-завидно положение, защото измърмори под нос:

– Валахи, ойле дир! (За Бога, така е!)

След тази въздишка не чух нищо повече, но на лицето му беше изписано същото физическо страдание, на което беше изложен и началникът му.

– Кой му разреши да се върне? – попитах аз командира.

– Аз – отговори той много учудено, че изобщо го питам подобно нещо.

– Мисля, че аз съм този, когото е трябвало да пита!

– Теб ли? Ефенди, ти ли си гавазбашията или аз?

– Ти си, разбира се, но много добре знаеш, чии заповеди трябва да изпълняваш!

– Заповедите на кадията. Но той не ми е казвал от езда да пробивам такава дупка в гърба на коня, че накрая да мога да пхна главата си в нея. Ще пея и благославям като ангел, щом отново се върна в казармата си в Едирне!

Тогава дребният хаджия каза:

– Негодник, как си позволяваш да разговаряш така непочтително с моя ефенди! Той ще бъде твой господар, докогато реши. Щом ти заповядва да яздиш, ще яздиш дори и ако трябва униформата да се срасне с

кожата ти. Защо се хвалеше и твърдеше, че умеете отлично да яздите?

– Какво казва този дребосък? – отвърна ядосано подофицерът. – Как ме нарече? Той ме нарича негодник? Аз съм подофицер при владетеля на правоверните. Ще кажа това на кадията, като се върна!

Дребният хаджия искаше да му отговори, но Оско го изпревари. Той хвана юздите на коня на гавазина и смеейки се, му каза на родния си (сръбски) език:

– Елате, ваше превъзходство! Дръжте се здраво на седлото, високоблагородни господине! Сега ще се надбягваме!

В следващия миг той препусна в галоп с гавазбашията. Същевременно Омар Бен Садек грабна юздите на коня на другия гавазин и се втурна след другите.

– Гръм и мълнии! Подлец! Мерзавец! Дяволски син! Изчадие адово! Братовчед на вещиците, сват на проклетията!

Такива и много други подобни неща крещяха двамата полицейски служители, като здраво се бяха вкопчили с две ръце в седлата или гривите на конете си. Бързо ги последвахме. Жал ми беше за двамата нещастници, но като ги настигнах, те вече бяха останали без дъх.

Тогава те се впуснаха в дълги ругатни на арабски, турски, румънски и сръбски. В този жанр ориенталецът, и особено войникът от Ориента, е много вещ в езиковите си познания. Положих големи усилия да смекча гнева им и измина доста време, докато отново можехме спокойно да потеглим на път.

Вече имаме време да си разкажем впечатленията от преживяното в Букьой.

На наблюдателния Халеф, също както и на мен, му беше направило впечатление обстоятелството, че следобед някакъв конник беше разпитвал за тримата бегълци.

– Сигурно ги познава – каза той. – Явно знае за бягството им. Но защо не е тръгнал с тях веднага, сихди?

– Защото сигурно изобщо не е имал намерение да язди с тях.

– Защо тогава е тръгнал след тях?

– Предполагам, за да ги информира за случилото се днес.

– Че отново си на свобода ли?

– Да.

– И че си заловил Али Манах, танцуващия дервиш?

– Да, а сигурно и за да им каже, че дервишът е мъртъв.

– Какво ли ще рече Баруд ал Амасат за това?

– Ще се изплаши и ще се ядоса, при положение обаче, че този

конник успее да го настигне и да му съобщи новината.

– Защо мислиш, че няма да успее? Той е яздил толкова бързо, че дори конят му е бил потен!

– Стар е. И тъкмо защото вече е бил потен, няма да издържи дълго. Освен това нямам намерение да улеснявам този човек да постигне целта си.

– Защо?

– От него бегълците ще узнаят, че съм свободен и ще ги преследвам, което за нас в никакъв случай няма да е приятно. Колкото по-сигурни се чувстват, толкова по-непредпазливи ще бъдат и ще ги настигнем много скоро и лесно. Затова искам да догоним въпросния конник възможно най-бързо, за да осуетим намеренията му.

– Той има голяма преднина.

– Да не би да мислиш, че Рих вече не може да препуска?

– Враният кон ли, сихди? Нали Рих означава вятър, и лети като вятър! Дълго време не е имал възможност да покаже, че има железни мускули. Как ще се радва да може отново да препуска в устрем! Но ние останалите няма да сме в състояние да яздим наравно с него.

– Не е и необходимо. Ще тръгна сам.

– Сам ли, сихди? А ние какво ще правим?

– Ще ме следват възможно най-бързо.

– В каква посока?

– Ще яздите все по пътя за Мастанли. Аз също ще препускам натам, но ще се опитам да се движа по права линия. Тъй като не знам къде ще го срещна, не мога и да ти кажа къде ще ви чакам.

– А сигурен ли си, че той също ще се движи по права линия?

– Едва ли ще го направи. Този път е много труден за старата му кранта.

– Ами ако го изпревариш?

– Ще го чакам.

– А ще можеш ли да разбереш дали е пред или зад теб?

– Надявам се.

– Но ти не познаваш тези места и много лесно можеш да се объркаш. Може да ти се случи нещастие. Вземи ме със себе си, сихди!

– Не се тревожи, скъпи Халеф! Имам добър кон и също толкова хубаво оръжие. Не е възможно да те взема, защото трябва да останеш за водач на останалите.

Това поласка честолюбие то му. Той се съгласи с плана ми, а аз дадох наставленията си на Оско и Омар. Тъй като трябваше да бъдат взети

под внимание и обсъдени всички възможности, за известно време бяхме забравили за двамата гавази. Когато по-късно се обърнах, видях изкусния ездач, подофицера, но не и неговия подчинен.

– Къде е спътникът ти? – попитах аз учуден. Той също се обърна и смаяно извика:

– Ефенди! Той яздеше зад мен!

Слисването му не беше лицемерно. По физиономията му разбрах, че той наистина е смятал, че другарят му е бил зад него.

– Къде е тогава? – продължих аз.

– Изчезнал е, изпарил се е, изгубил се е, унищожен е, заличен, гълтнат! – отговори той в неопикуемото си смайване.

– Но все пак сигурно си забелязал, че е изостанал!

– Как да забележа? А ти видя ли го? Веднага ще се върна да го намеря! – А лицето му изразяваше решителност да изпълни намерението си. По този начин и той също можеше да поеме пътя назад.

– Спри! – казах аз обаче. – Оставаш тук! Нямаме време да търсим този дезертър или да те чакаме да го намериш!

– Но той трябва да дойде с нас!

– Оправяй се с него, като се върнеш после в Едирне! Сега ще вървиш с нас! Хаджи Халеф Омар, внимавай след тръгването ми този онбашия да изпълнява дълга си!

Пришпорих връния кон и не след дълго изгубих от погледа си ездачите зад мен.

По онези места селцата са изградени по български маниер. Българските села са отдалечени от пътищата и съответно остават невидими за повечето от пътниците. Обикновено селото е разположено по протежението на някоя рекичка, която му служи за напояване и естествено защитно средство.

Всяко от тези села, разположени близо едно до друго, се състои от няколко махали, разделени с поляни и градини. В една махала има от шест до десет колиби. Тези колиби са вкопани в земята и имат конусовиден покрив от слама или клони, или пък са изплетени от върбови клонове и тогава приличат на огромни кошници. В тези махали всеки си знае мястото. Има колиби за хората, за конете, за говедата, свинете, овцете и кокошките. Обикновено животните напускат подслона си и се разхождат свободно между махалите.

Шосета от западноевропейски тип няма. Думата път вече означава твърде много. Ако човек иска да отиде от едно село в друго, често напразно търси връзка между двете, която ние обикновено наричаме път

или пътека. Който е чужд по тези места и не е тръгнал към някоя близка цел, трябва да притежава инстинкта на прелетна птица, в случай че иска да се отклони от коларския път, който тук се счита за главен, но е в по-неизгодно положение от птицата, летяща безпрепятствено из въздуха в която и да е посока, тъй като тук човек трябва да преодолява по пътя си стотици пречки.

И наистина отклонявайки се от пътя за Адачали, аз поех риск. Знаех, че Мастанли остава на юг, и бях готов за преминаване през потоци без мостове, диви долини и гористи местности.

Яздох през поля и розови градини, през изгорени от слънцето поляни, минах покрай много села, докато накрая реших да попитам къде всъщност се намирам.

Зад ограда от върбалаци видях един стар човек да бере розов цвят. Насочих коня си към плета и поздравих. Старецът не беше забелязал моето приближаване и като чу гласа ми, се изплаши. Видях, че се чудеше дали да се приближи, или да се скрие зад розовите храсти, затова побързах да му вдъхна доверие, казвайки му няколко думи. Ползата от това беше, че човекът поне се осмели бавно да приближи.

– Какво искаш – попита той и ме измери с недоверчив поглед.

– Диленчи (просяк) съм – отговорих аз. – Ще ми подариш ли една гюл ес семават (небесна роза)? Градината ти е пълна с тези приказни цветя.

Тогава той любезно се усмихна и каза:

– Може ли един просяк да язди такъв кон? Не съм те виждал досега. Сигурно си чужденец?

– Да.

– И обичаш розите, така ли?

– Много.

– Лошият човек не е приятел на цветята. Ще ти дам най-хубавата от моите рози, полуразцъфнала пъпка – тогава ароматът ѝ е толкова сладък и прелестен, сякаш идва направо от трона на Аллах.

След като дълго избира, той откъсна два цвята и ми ги подаде през оградата.

– Вземи, чужденецо! – каза той. – Има само един аромат, който превъзхожда миризмата на тази роза.

– Кой е той?

– Ароматът на тютюна джебели.

– Познаваш ли този аромат?

– Не, но съм чувал да говорят за него и да го хвалят като най-

прекрасното благоухание. Аллах не ни е позволил да го опознаем. Тук пушим само тютюн мъсър бугдайъ (царевичен тютюн).

– Да пази Господ! Отвратително! Той кимна с глава и обясни:

– Да, бедни сме, много бедни. Аз съм стар розар и за тютюн си режа листа от царевица.

– Но нали розовото ви масло е скъпо?

– Сус огул! (Тихо!) Сигурно нямаше да сме толкова бедни, но Баби хумаюн, Баби хумаон (Високата порта)! Тя винаги е отворена за това, което трябва да се влее в нея. Пашата и министрите си пушат джебели. Де да можех да го помириша, само да го помириша!

– Имаш ли лула?

– О, Аллах! Имам дори чибук!

– Ела тогава насам!

Извадих табакерата от дисагите си и я отворих. Старецът беше много любезен към мен и трябваше да му доставя радост. Очите му жадно гледаха табакерата.

– Джеб тютюн (табакера)! – каза той. – Това вътре наистина ли е тютюн?

– Да. Ти ми подари две от най-хубавите си рози, затова пък аз ще ти дам от моя тютюн.

– О, ефенди, колко си добър!

Имах в себе си два-три плика за писма. Напълних единия от тях с тютюн и му го дадох. Той го поднесе към носа си, помириша го, вдигна вежди нагоре и каза:

– Това не е царевичен тютюн!

– Не, джебели е!

– Джебели ли? – извика той. – Истината ли ми казваш, ефенди?

– Да, не те лъжа.

– Значи не си ефенди, а паша или може би министър?

– Не, приятелю. Джебели се пуши не само във Високата порта. Бях там, където расте.

– Щастливец! Но все пак си високопоставен господар!

– Не. Аз съм беден писател, но Високата порта все пак ми остави малко джебели.

– И от това малко ти даваш на мен? Аллах да те благослови! От коя страна си?

– От немче мемлекети.

– Да не е това, което ние наричаме също Алемания?

– Да.

– Още не съм виждал немец. Всичките ли хора при вас са толкова добри като теб?

– Надявам се, че са като мен.

– А какво правиш тук, в Османлъ мемлекети? Накъде си тръгнал?

– Към Мастанли.

– В такъв случай си се отклонил от пътя. Трябва да идеш до Герен и оттам първо да се отправиш към Дерекъой.

– Нарочно се отклоних от пътя. Искам да стигна до Мастанли по възможно най-правата линия.

– За един чужденец това е трудно, много трудно.

– Би ли могъл да ми опишеш пътя?

– Ще се опитам. Погледни на югозапад. Там, където сега слънцето огрява хълмовете, там са планините на Мастанли. Вече знаеш посоката. Ще минеш през много села, ще минеш и през Кошикавак. Там трябва да пресечеш река Бургас и за Мастанли ще вървиш на запад. Не мога да ти го обясня по-ясно. Ще пристигнеш утре вечер.

Това беше направо смешно. Затова попитах:

– Ти явно не си яздил кон.

– Не.

– До склоновете на Кошикавак ще стигна още днес.

– Невъзможно. Можеш ли да правиш магии?

– Не, но конят ми е бърз като вятър.

– Чувал съм, че има такива бързи коне. Значи тази нощ ще бъдеш в Кошикавак?

– Вероятно.

– Много се радвам. Не е необходимо да търсиш странноприемница, защото в началото на селото живее брат ми, Шимин ковачът, който с радост ще те приеме в дома си.

Може би това предложение щеше да ми е от полза. Затова отговорих:

– Благодаря ти! Бих могъл да поздравя брат ти поне на минаване.

– Не, не така! Трябва наистина да останеш при него. Ти ми даде от тютюна си! Какъв аромат! Като от Каабата на свещена Мека!

Всъщност, докато говорехме, той извади една къса лула и я натъпка. Вече беше дръпнал няколко пъти от нея и затова даде израз на възхищението си.

– Харесва ли ти? – попитах го аз.

– Дали ми харесва? Той преминава през носа като слънчевата светлина през зората на утрото. Така се носи душата на правоверния на

седмото небе. Почакай, ефенди, ще ти донеса нещо!

Той беше не само очарован, но и прехласнат. Тичаше бързо, колкото позволяваха старите му крака, но скоро отново се появи между розовите храсти.

– Познай, ефенди, какво държа в ръка! – каза той още преди да стигне до оградата.

– Нищо не виждам.

– О, то е малко, но е почти толкова скъпо, колкото твоя джебел.

Искаш ли да го видиш?

– Покажи ми го?

– Ето! Какво е това?

Той ми показа едно малко, добре затворено шишенце и отново попита:

– Какво има в шишенцето? Кажу, ефенди!

– Да не би да е розова вода?

Само това можех да очаквам от стария розар, но той обидено отговори:

– Розова вода ли? О, ефенди, да ме обидиш ли искаш? Това е розово масло, истинско розово масло, каквото още не си виждал през живота си!

– От кого е?

– Как от кого? От мен!

– Но нали си само пазач на тази градина!

– Да, така е, само пазач. Имаш право, но моят господар ми разреши да засадя един тъгъл в градината. Намерих най-хубавия сорт и дълго време спестявах. Успях да изкарам две такива шишенца. Смятах днес да продам едното, но ме измамеха. Другото е твое. Подарявам ти го.

– Какво казваш?

– Подарявам ти го.

– Слушай, как се казваш?

– Яфиз.

– Яфиз, ти си луд!

– Защо?

– Защото искаш да ми подариш това масло.

– Масло! Масло! О, не споменавай тази дума! Това е есенция, а не обикновено масло. В това малко шишенце са събрани душите на десет хиляди рози. Искаш да ми откажеш ли, ефенди?

– Не мога да го приема.

– Защо?

– Ти си беден. Нямам право да те ограбвам.

– Как би могъл да ме ограбиш, щом ти го подарявам? Твоят джебел е също толкова ценен, колкото тази есенция.

За да се добие една унция хубаво масло, са необходими шестстотин фунта от най-хубавите розови листа. Знаех го и затова казах:

– въпреки всичко не мога да приема този подарък.

– Да ме наскърбиш ли искаш, ефенди?

– Не.

– Или да ме обидиш?

– В никакъв случай.

– Тогава ти казвам, че ако не го вземеш, ще изсипя маслото на земята!

Разбрах, че казва истината.

– Стой! – помолих го аз. – Дестилирал си маслото, за да го продадеш, нали?

– Да.

– Добре тогава: купувам го.

Той победоносно ми се усмихна и попита:

– Колко ще ми предложиш?

Извадих толкова пари, колкото бях в състояние да отделя, и му ги подадох.

– Ето, това ти давам.

Той ги взе в ръка, преброи ги и усмихвайки се, каза:

– Ефенди, твоята доброта е по-голяма от кесията ти!

– Затова те моля да задържиш маслото си. Прекалено беден си, за да ми го подаряваш, а аз не съм достатъчно богат, за да го купя.

Той се засмя и отговори:

– Достатъчно съм богат, за да ти го подаря, защото имам от твоя тютюн, а ти си достатъчно беден, за да го приемеш от мен. Вземи си парите обратно!

Тази щедрост бе по-голяма, отколкото можех да приема. Мислех си, че парите, които му бях дал, не бяха съвсем без стойност за него. Затова отказах да ги взема обратно, като с настоятелен тон му обясних:

– Ние двамата искаме да си правим подаръци, макар че не сме богати. Ако се завърна щастливо в родината си, ще разкажа на хубавите жени, които се интересуват от благоуханието на твоето масло, за градинаря Яфиз, който е бил така мил с мен.

Това, изглежда, го зарадва. Очите му заблестяха. Той доволно кимна и попита:

– Жените в твоята страна обичат ли благоуханията, ефенди?

– Да, те обичат цветята, чиито сестри са.

– И много време ли трябва да яздиш, докато стигнеш до тях?

– Може би още много седмици. А после, като слеза от коня, ще трябва дни наред да пътувам с кораб и влак.

– Далеч е, много е далеч. А ще попадаш ли в опасни местности, сред лоши хора?

– Възможно е. Трябва да мина през страната на тези, които са излезли в планините.

Той замислено се загледа пред себе си, после внимателно ме измери с поглед и накрая каза:

– Ефенди, лицето на човека е като повърхността на водата. Някои води са чисти, светли и прозрачни и къпешият се с радост се доверява на лъскавото им огледало. Има и мрачни, мътни и мръсни води. Който ги види, се отдалечава от тях, защото предчувства опасност. Първите приличат на лицата на добрите, а вторите на лицата на лошите хора, на чудовищата. Твоята душа е добра и светла, очите ти ясни, а в сърцето ти не дебне нито опасност, нито предателство. Искам нещо да ти кажа, което рядко казвам дори на познат човек. А ти си чужденец.

Думите му ме зарадваха, въпреки че няха представа за същността на това, което искаше да ми каже. Отговорих му:

– Думите ти са топли и светли като лъчите, падащи върху водата. Говори!

– В каква посока ще поемеш след Мастанли?

– Първо към Мелник. Там обаче ще се реши накъде ще продължа. Може би ще ми се наложи да отида до Ускуб, а оттам към планините на Кюстендил.

– Вулак! (Горко ти!) – изплъзна се от устата му.

– Мислиш ли, че този път е опасен?

– Много опасен. Като стигнеш до Кюстендил, ако искаш да тръгнеш към морето, трябва да минеш през Шар за Персерин, а там се крият скипетарите и бегълците. Те са бедни. Имат само оръжие и живеят от грабежи. Ще ти вземат всичко, което имаш, а може би дори и живота!

– Знам как да се защитавам! Той поклати леко глава и каза:

– Бир гендж кан вар он бин кюстанклюк (Младата кръв е десет хиляди пъти по-смела!) Ти си още млад. Вярно е, че си добре въоръжен, но какво ще ти помогнат оръжията ти срещу десет, двайсет или петдесет врагове?

– Конят ми е бърз!

– Не съм познавач, но виждам, че жребецът ти е добър, обаче онези, които отиват в планините, притежават също много бързи животни. Лесно ще те настигнат.

– Жребецът ми е чистокръвен, казва се Вятър и препуска като такъв.

– Тогава куршумите им ще те настигнат, защото те летят много по-бързо и от най-пъргавия кон. Скипетарите са познавачи на конете. Веднага ще забележат, че жребецът ти превъзхожда техните, и няма да излязат срещу теб лице в лице, а ще стрелят по теб от засада. Как ще се предпазиш от тях?

– Ще внимавам.

– И това няма да те спаси, защото поговорката казва: Сакънна дол кавл кабахатън. (Предпазливостта е условие за престъплението.) Ти си честен човек. Те ще бъдат десет пъти по-предпазливи от теб! Позволи ми да те предупредя!

– Има ли връзка предупреждението ти с това, което искаш да ми кажеш?

– Да.

– Любопитен съм да го узная.

– Не, искам да ти доверя, че съществува тайно писмо, което притежават приятелите, познатите и съзаклятниците на злодеите.

– Откъде знаеш?

– Това не е тайна за никого тук. Но на малко хора е известен начинът, по който могат да се снабдят с него.

– А ти знаеш ли до?

– Не. Аз си стоя само в градината и никога не пътувам. Но брат ми, Шимин, е посветен. Мога да ти го кажа, защото ти вярвам и защото скоро ще напуснеш страната.

– Много ще се радвам, ако и той ми има същото доверие!

– Щом аз те изпращам, ще има.

– Би ли могъл да ми напишеш няколко реда до него?

– Не мога да пиша. Но ти ще му покажеш розовото масло. Той много добре познава шишенцето и знае, че няма да го продам или подаря на недостоен човек. А след като му го покажеш, му кажи, че те изпраща неговият йойе кардеш (несъщ брат), или ярь кардаш (доведен брат). Никой не знае, че сме от различни майки. Когато му изпращам поверителна вест, думите йойе и ярь са знак, че може да вярва на пратеника.

– Благодаря ти! Значи мислиш, че той ще ме осведоми по-подробно за тайното писмо?

– Надявам се. По онези места...

Той спря наред изречението и се послуша. Далеч в дъното на градината се чу остро изсвирване, което се повтори.

– Господарят ми ме вика – продължи той. – Трябва да отида при него. Запомни ли всичко, което ти казах?

– Да.

– Тогава не го забравяй по пътя. Аллах да е с теб и да ти позволи да отнесеш уханието на моята градина на хубавите жени в родината ти!

Още преди да успее да отговоря, той вече се бе отдалечил от оградата и в следващия миг шумът от стъпките му повече не се чуваше.

Можех ли да смятам срещата си с градинаря за щастлива за мен случайност? Във всеки случай не беше нещастна. Дали това, което ми бе казал за тайното писмо, беше истина? Не ми приличаше на лъжец. Във всеки случай щеше да е добре да намеря брат му, чиято ковачница по всяка вероятност се намираше на пътя, по който щяха да минат не само спътниците ми, но и конникът, когото исках да пресрещна.

Продължих ездата си. Докато разговарях със стареца, конят ми си бе отпочинал и сега препускаше още по-бързо.

Ако исках да се движа по права линия, трябваше да мина през хълмовете, което беше доста трудно. Затова реших да яздя в подножието им.

Спускащата се от платото Токачик река Бургас в посока почти право на север се опитва да стигне до Арда и да влее в нея водите си. На тази малка река се намира Кошикавак. Тъпият ъгъл, който образува с Арда, обгражда една низина, която на юг все повече се издига и преминава в платото Ташлик. Трябваше да избягна това възвишение.

Успях да го направя, въпреки чене познавах местността, не намерих истински пътища и трябваше да прекосявам и дори да преплувам множество вливащи се в Арда рекички.

Слънцето се спускаше все по-ниско и накрая се скри зад далечните планини. Тъй като смрачаването траеше кратко време, пришпорих жребеца в галоп, докато отново стигнах до една доста широка река, но забелязах, че по-надолу от мястото, където бях спрял, имаше мост.

Тръгнах към него и открих път. Като минах през моста, видях – за първи път в Турция – пътепоказател. Представляваше, парче скала, стърчащо от земята, върху което с вар бяха написани две думи.

Ако не бях разбрал значението или още повече предназначението на този камък, първата от двете думи, „кълавуз“, щеше да ми го покаже, защото тази дума означава „пътепоказател“.

Другата дума беше „Дерекьой“. Знаех, че тази дума означава „село“, но къде се намираше то? Имаше пътепоказател, и то надписан, но за съжаление горната част на камъка беше сплескана и на тази хоризонтална повърхност бяха написани двете думи.

Това, което преди малко бях нарекъл път, водеше направо, а надясно покрай реката минаваше друг подобен. Кой от двата обаче водеше към Дерекьой? Каква полза имах от този първи пътепоказател?

Размишлявах, че реката, до която се намирах, не би могла да бъде Бургас и че ако я следвам, ще се отдалеча много на север. Затова реших да продължа направо.

Междувременно се стъмни доста. Изобщо не виждах дали конят ми се движеше по това, което трябваше да представлява път, но знаех, че мога да се опяна на жребеца.

Сигурно бях яздил така около половин час, когато конят започна леко да пръхти и да клати глава нагоре-надолу.

Напрегнах зрението си и забелязах вдясно от себе си широк, тъмен предмет, от който към тъмното небе се издигаше някакво възвишение. Беше къща с висок комин.

Дали не беше на ковача, който ми трябваше? Значи тогава се намирах съвсем близо до Кошикавак, който търсех.

Приближих се до къщата.

– Бана бак! (Чувате ли!) – извиках аз. Никой не отговори.

– Савул, аларга! (Хей, погледнете!)

Отново мълчание. Не забелязвах и светлина. Необитаема ли беше къщата? Може би беше разрушена?

Слязох от коня и го заведох съвсем близо до зида. Рих отново започна да пръхти. Това ми се стори подозрително. Въпреки че беше арабски кон, аз го бях обучил по индиански маниер. Щом пръхтеше по този начин, тоест внимателно вдишваше въздуха през широко отворени и изпъкнали напред ноздри, а после го изпускаше на отделни, възможно най-тихи тласъци, беше съвсем сигурно, че нещо не е наред.

Извадих двата си револвера и започнах да проверявам къщата от външната ѝ страна. Вратата беше заключена. Почуках няколко пъти напразно. Вляво от нея открих три също така затворени прозорчета, рядкост по тези места. Вдясно намерих друга, много по-широка врата, на която имаше катинар. В близост обаче имаше различни селскостопански и други сечива, от което се уверих, че това е къщата на ковача.

Продължих да вървя нататък – завих зад ъгъла. Намерих струпани

дърва, които сигурно бяха за горене. Зад къщата имаше малък четириъгълник, ограден с колове, забити в земята, както в немските села се прави обикновено за прасета или гъски. Заграждението, изглежда, беше празно, защото в него не се забелязваше и най-малко движение.

Въпреки това жребецът ми продължаваше да пръхти все повече и още по-страхливо отпреди. Изглежда, не искаше да се приближи съвсем до оградата.

Не бих казал, че това ми се е сторило кой знае колко подозрително, но беше знак да удвоя вниманието си. Къщата беше заключена, значи обитаема. Но можеше ли да се остави къща в подобно място без каквото и да било наблюдение? Много беше възможно тук да се е случило нещо необикновено и реших да продължа разследването си.

Тъй като конят само ми пречеше и лесно можеше да бъде изложен на непредвидена опасност, трябваше да се погрижа за сигурността на ценното животно. За да го вържа, не ми трябваха нито кол, нито ласо, нито пък въже или ремък; просто спънах предните му крака с поводите. Така завързан, той не можеше да се отдалечи на голямо разстояние дори и ако решеше да го направи противно на навиците си. А ако, докато ме нямаше, го заплашеше някаква опасност, убеден бях, че храбро щеше да се защитава със задните си копита.

Едва след това се приближих плътно до заграждението и извадих една от восъчните свещи, които си бях купил в един дрогерийен магазин в Едирне. Запалих я и осветих вътрешността на ограденото място.

Там имаше едно животно, огромно, дълго, с гъста козина, направо като мечка. Пламъчето угасна. Отново стана тъмно. Какво беше това животно? Живо ли беше или умряло? Свалих карабината си и го побутнах. То не помръдна. Смушках го по-силно, но въпреки това то остана неподвижно. Не спеше, мъртво беше.

Тъй като ме обзеха подозрения, се прехвърлих през високите около четири стъпки колове, наведох се и опипах животното. Беше студено и вкочанено, тоест мъртво. На много места козината му лепнеше. Кръв ли беше?

Опипах тялото. Не беше мечка, защото имаше дълга, космата опашка. Наистина казват, че по хълмовете на планините Деспота, Шар, Кара и Пирин все още имало мечки. Не бих искал да отричам това твърдение, но как би могла тази да се озове точно тук, за да завърши живота си зад тази ограда? Ако е била убита тук, нямаше да я захвърлят, преди да ѝ одерат кожата, без да се взема под внимание месото, което също би могло да се използва.

За да разбере какво беше животното, плъзнах ръка към ушите му. По дяволите! Главата на животното беше смазана, и то явно с някакъв много тежък предмет!

Запалих още една клечка и видях, че пребитото животно беше всъщност огромно куче, каквото още не бях виждал.

Кой го беше убил и защо? Едва ли го бе направил стопанинът на животното. А чуждият човек, който би извършил подобно нещо, е имал само лоши намерения.

Вече предчувствах че тук е извършено престъпление. Наистина се питах какво всъщност ме засяга това и защо тъкмо аз трябва да се излагам на опасност, но имах причина да предполагам, че ковачницата е на брата на градинаря, и се чувствах задължен да изясня случилото се.

Имах пълно основание да смятам, че ме дебне опасност. Злодеите сигурно още се намираха в къщата. Може би пазеха тишина, защото бяха чули тропота от копитата на коня ми и съответно са забелязали идването ми.

Но как да стигна до тях? Дали да изчакам идването на приятелите ми? Какво можеше да се случи дотогава вътре в къщата? Не, трябваше да действам.

Още не бях оглеждал четвъртата, западна челна страна на къщата. Промъкнах се тихо и забелязах два прозореца. Единият беше затворен отвътре, но другият... поддаде и се отвори.

Размишлявах.

Ако се кача, можех моментално да получа куршум в главата. Само обстоятелството, че от всичките пет прозореца с кепенци – защото на предната страна имаше три – само този не беше залостен, ме накара да предположа, че вътре няма никой. За да забавят колкото може повече откриването на престъплението, бяха залостили всичко, а после се бяха измъкнали през този прозорец, капакът на който само бе натиснат силно, но не беше затворен отвътре.

Въпреки всичко се намирах в повече от затруднено положение. Тихо отворих капака толкова, колкото да мога да пхна вътре ръката си. По тези места прозорците са нещо рядко, затова намерих и каквото очаквах – само отвор, подобен на прозорец, без стъкло или нещо подобно.

Ослушах се. Струваше ми се, че чувам вътре глух шум. Дали в къщата имаше още някой? Дали да извикам? – Не.

Върнах се към другата страна и взех наръч клони, които намерих там. Направих ги на вързоп, запалих ги и ги хвърлих през прозореца.

Като предпазливо седях встрани от отвора, погледнах вътре.

Постройката не беше висока и отворът на прозореца беше на ниско. Съчките горяха буйно и аз видях голямо четириъгълно помещение, чийто под беше от трамбована глина, а наоколо бяха наредени предметите, които обикновено могат да се намерят в едно бедно румелийско жилище. От човешко същество нямаше и следа!

Хвърлих през прозореца още съчки, свалих феса от главата си, закачих го на дулото на пушката си и бавно го мушнах през отвора. Отвътре сигурно изглеждаше така, сякаш влизам самият аз.

Така исках да подведа евентуално скритите вътре хора, да се отбравят, но нищо не помръдна.

Тогава издърпах пушката си обратно, облегнах и нея, и карабината на зида, защото и двете само щяха да ми пречат, отново сложих феса на главата си – скочих и горната част на тялото ми вече беше в отвора. Наистина бях готов моментално да се изтегля обратно, но от пръв поглед се уверих, че в помещението няма враждебно настроени същества.

Влязох вътре, посегнах навън да взема оръжията си и се огледах наоколо.

В този миг се повтори споменатото преди това трополене. Стори ми се доста обезпокоително, а освен това огънят, който на всичкото отгоре разпръскваше остър, парещ очите дим, искаше да загасне. Затова се зарадвах, като открих в един от ъглите купчина дълги трески, които сигурно тук използваша за осветление.

Запалих една треска и я мушнах в една дупка на стената, която, изглежда, имаше точно това предназначение, както забелязах по опушените места наоколо. После дръпнах капака на прозореца и го завързах здраво с намиращото се на него въженце, за да съм сигурен, че отвън няма да дойде никой.

Запалих още една треска и започнах да оглеждам помещението.

Стените бяха от пресована кал. Те обграждаха стаята от три страни, а четвъртата представляваше издигаща се от пода до тавана изплетена от слама преграда, в която имаше отвор за врата.

Като минах през този отвор, се озовах в по-малко помещение, част от пода на което се състоеше от изплетен от върбови клони капак. Мазе ли имаше тук? В подобна къща това бе рядкост!

Отново чух предишния шум. Идваше откъм капака в пода.

Взех още няколко трески и отворих капака. Върбовата плетеница можеше да издържи тежестта на един човек, без да се пробие, защото беше закрепена върху греди. Осветих надолу. Треската мъждукаше така

слабо, че с големи усилия успях да забележа, че дълбочината на мазето беше по-голяма от човешки бой.

Стълба не се виждаше. Но щом светлината озари вътрешността, съвсем ясно се чу стон.

– Ким ашагда? (Кой е вътре?) – попитах аз високо.

Отговори ми двоен стон. Звучеше опасно. Не можех вечно да търся стълба. Взех горящата треска в едната си ръка, а останалите – в другата и скочих долу.

Настъпих някакъв предмет и паднах. Светлината изгасна. След няколко секунди обаче отново запалих треската и осветих наоколо.

Намирах се в четириъгълна, подобна на мазе дупка, а това, върху което бях скочил, се оказа стълба. Долу имаше дървени въглища и какви ли не вехтории. Но и въглищата, и купчината вехтории мърдаха.

Намерих дупката, в която се слага треската за осветление, мушнах я там и започнах да разравям въглищата. Ръцете ми се натъкнаха на човек. Измъкнах го. Беше мъж с вързани крака и ръце, а главата му бе здраво омотана с една кърпа.

Бързо развързах възела на кърпата и се появи синкавочерно лице, но при оскъдното осветление не можех да определя дали цветът му се дължеше на саждите и въглищата, или беше следствие от задушаването почти до смърт. Мъжът си пое дълбоко въздух, гледаше ме втренчено с ококорените си кръвясали очи, а после простена:

– Помощ! Милост! Милост!

– Успокой се, аз съм твой приятел! – отговорих му. – Ще те спася!

– Преди това бързо спаси жена ми! – изстена той. Добрият човечек мислеше повече за жена си, отколкото за себе си.

– Къде е тя?

– Там!

Със завързаните си ръце той не можеше да направи нито едно движение, но изпълненият му със страх поглед бе насочен към втората купчина въглища, затрупана отгоре със споменатите вехтории.

Разчистих всичко и извадих жената, която беше завързана по същия начин като мъжа си. Като магнах кърпата от лицето ѝ забелязах около устата ѝ гъста пяна. Едва не се бе задушила.

– Помощ! Помощ! – хрипеше тя.

Тялото ѝ се свиваше в конвулсии. Срязях възетата с ножа си. Тя размаха ръце като удавник, тропаше с крака и поемаше въздух на пресекулки.

Тези движения подпомагаха дишането. От гърдите ѝ се изтръгна

дрезгав вик, а после дълбоко, дълбоко си пое въздух.

Разрязах въжетата и на мъжа. Той не бе в толкова тежко състояние, колкото жената и веднага се изправи. Като палех нова треска, той извика:

– О, Господи! Толкова близо бяхме до смъртта! Благодаря ти! Благодаря ти!

После коленичи до жена си, която горко плачеше.

– Тихо, тихо! Не плачи! – молеше я той. – Свободни сме! Той я прегърна и целуна мокрите ѝ от сълзи страни. Тя обви ръце около него и продължи да хлипа. Без повече да ми обръща внимание, той ѝ говореше утешителни думи, докато постепенно стихващият ѝ плач окончателно престана. Тогава той се изправи и отново се обърна към мен, тъй като междуременно аз се грижех да поддържам светлината, като палех все нови и нови трески.

– Господарю – каза той, – ти си наш освободител, наш спасител. Как да ти се отблагодарим! Кой си и как успя да ни намериш?

– Въпросите, на които трябва да отговоря, са много – казах аз. – Жена ти в състояние ли е вече да върви?

– Да, ще може.

– Нека тогава се качим горе, защото не бива да се бавя повече тук.

– Другарите ти ли те чакат горе?

– Не. Но очаквам един конник, когото не бива да изпускам.

– Тогава да се качим горе и там ще продължим да говорим!

Изправих стълбата и се изкачихме горе, като жената видимо полагаше усилия. Забелязах едно легло, намиращо се в по-голямото помещение, и я посъветвах да си легне, за да се успокои от преживяното. Тя беше толкова отпаднала, че без да ми отговори, веднага си легна.

Мъжът ѝ отново я успокои с няколко думи, а после ми протегна ръка.

– Добре дошъл! – каза той. – Аллах те изпрати. Мога ли да узная кой си?

– Нямам време за много приказки, но ми кажи как се казваш.

– Името ми е Шимин.

– Значи ти си братът на Яфиз, градинаря?

– Да.

– Хубаво! Теб търсех. Бързо запали огън в ковачницата си! Той изненадано ме погледна и попита:

– Спешна работа ли имаш при мен?

– Не. Но огънят от огнището ти трябва да огрява пътя.

– Защо?

– За да не може да мине конникът, за когото ти говорих, без да го видя.

– Кой е той?

– После ще ти кажа! Побързай!

От малката стаичка, в която се намираше капакът към мазето, който, разбира се, бяхме затворили, вратата извеждаше навън. Затворена беше с обикновено дървено резе. Отместихме го и излязохме. Ковачът извади от джоба си ключ и отключи висящия на вратата на ковачницата катинар. Скоро огънят беше запален и хвърляше светлина надалеч в тъмнината на нощта. Това, от което имах нужда най-напред, бе направено.

Докато той се занимаваше с огнището, отидох зад къщата, за да видя какво прави конят ми. Той все още беше близо до къщата и аз спокойно се върнах при ковача.

– Огънят вече се разгоря – каза той. – Какво ще заповядаш още?

– Дръпни се от обсега на светлината му! Ще седим тук, до вратата, където е тъмно.

Преди, като извършвах разузнаването си, бях забелязал близо до вратата един пън, който сигурно служеше за пейка. Дръпнах мъжа към него. Седнахме един до друг и аз казах:

– Първо да поговорим за най-важните неща! Оттук – може би съвсем скоро – ще мине един конник, с когото трябва да говоря, без обаче той да подозира присъствието ми. Много е вероятно да спре тук и да започне да те разпитва. Моля те да го накараш да слезе от коня и да влезе с теб в къщата.

– Ти си моят спасител. Ще направя каквото пожелаеш, макар че не знам защо го искаш от мен. А знаеш ли какво би могъл да ме пита?

– Да. Ще те попита дали оттук са минали трима конници.

– Трима конници ли? – попита той бързо. – Кога?

– Вероятно днес преди обяд.

– Какви конници?

– Той ще те пита за два бели и един кафяв кон. Но пътъм те са сменили и тъмния кон с бял.

– Значи са яздили три бели коня?

– Да.

– Хаша! (Господ да ме пази!) Да не би да имаш предвид Манах ал Барша от Ускуб?

Казвайки това, от възбуда той подскочи. Аз направих същото,

защото въпросът му направо ме смая. Беше дошъл съвсем неочаквано.

– Познаваш ли го? – попита той.

– Чоктан, чоктан! (Отдавна, от много време!) А днес беше при мен!

– Ах! Той е бил тук?

– Да. Той и неговите спътници ни нападнаха, вързаха и затвориха в мазето, където щяхме да се задушим с жена ми, ако не беше дошъл ти.

– Те са били! Тогава ще ти кажа, че този, когото очаквам, е техен съюзник.

– Ще го пребия! Ще го убия! – изскърца той със зъби.

– Искам да го хвана.

– Господарю, ефенди... как да те наричам? Още не си ми казал кой си?

– Наричай ме ефенди!

– Добре, ефенди, ще ти помогна, щом искаш да го заловиш.

– Хубаво! Само че не съм сигурен дали ще го видим. Може вече да е минал оттук. А и ти сигурно не си му обърнал внимание... всъщност откога си в мазето?

– От обяд.

– Значи не си могъл да го видиш дори и да е минал и...

– Бих могъл да разпитам! – прекъсна ме бързо той.

– Къде? Кого?

– Ще изтичам в селото и ще попитам стария емишджия, който седи при кошниците си на улицата до смрачаване.

– Колко време ще мине, докато се върнеш?

– Десет минути. Съвсем близо е.

– Но те моля да премълчиш какво ти се е случило днес!

– Щом искаш, няма да говоря за това.

– Хайде побързай!

Описах му накратко конника, както на мен ми бе описан, и той тръгна. Още не беше изминало уреченото време, когато ковачът отново се върна.

– Още не е минавал – каза той само. Шимин влезе първо в ковачницата, за да сложи дърва в огъня, а после отново седна при мен.

– Сега ми разкажи какво ти се случи! – подканих го аз.

– Беше ужасно! – отговори той. – Работех в ковачницата си, когато дойдоха тримата конници и спряха при мен. Единият, когото не познавах, ми каза, че конят му си загубил нал². Аз съм не само демирджия³,

---

2. Подкова.

но и налбант⁴, ефенди, и веднага се съгласих да му направя нова подкова. Досега бях гледал само този, с когото говорех, но докато работех, погледът ми попадна и върху другите двама, които бяха с него, и тогава познах събирача на данъци Манах ал Барша от Ускуб.

– А той познаваше ли те?

– Да.

– Къде сте се запознали?

– Преди много години в Разлог. Всъщност трябва да ти кажа и че знам всички болести по конете и мога да ги лекувам. В Разлог и околностите беше започнал голям мор по конете и тъй като никой не могъл да помогне, извикаха мен. Живеех като гост при един богат търговец на коне, който притежаваше над сто коня. При този търговец дойде Манах ал Барша, да си купува кон. Показваха му много животни. Едно от тях се беше простудило и от устата му течеше слюнка. Събирачът на данъци каза, че не било простуда, ами шап и щял да уведоми санитарните служби. Искаше да принуди търговеца да му даде кон, като в замяна той щял да премълчи. Извикаха ме и аз казах каква е болестта. Той се скара с мен, дори накрая ме удари с камшика си за езда. Отвърнах му със силна плесница, каквато досега сигурно не му бяха удряли, защото ръката на един ковач е здрава като желязо. Той ядосано си тръгна и се оплакал от мен в полицията. Беше събирач на данъци, а аз беден ковач. Получих двацет удара по ходилата, като трябваше да платя и петдесет пиастъра глоба. Преди да успее да се завърна вкъщи, много седмици бях болен. Сигурно ти е ясно, че не го обичам особено.

– Мога да предположа!

– И така, подковах коня. Той ме наблюдаваше с мрачен поглед, а после, като свърших, ме попита дали си спомням кой е. Казах да, защото не предполагам, че това може да ми навреди. Той замени няколко думи с останалите, а после влязоха в къщата. Бях сам, защото жена ми беше на полето, за да донесе спанак за обяд. Каква работа имаха тримата в стаята? Затворих ковачницата, въпреки че огънят все още гореше, и ги последвах. Едва бях влязъл, и те се хвърлиха върху мен. Борбата беше тежка, ефенди. Въпреки че съм ковач със силни мускули, те ме повалиха и ме вързаха с въжетата, които намериха в къщата. Крещях от гняв като бик. Тогава те завързаха около главата ми една кърпа и ме замъкнаха в мазето. Малко след като ме бяха смъкнали долу, дошла жена ми. С

---

3. Ковач.

4. Майстор, подковаващ коне. Бел. нем. изд.

нея се случи същото. Затрупаха ни с въглища, за да не се чува горе никакъв звук, а после си тръгнаха. Дори не се сетих за моя Айи, който беше зад къщата, иначе щях да го развържа още преди да вляза в къщата.

– Кой е Айи?

– Кучето ми. Казва се така, защото е голямо като мечка. Чух го да лае, когато крещях и се борех с тях, но не можеше да се освободи. Ако беше при мен, щеше да ги разкъса.

– Не си ли ходил да го видиш?

– Не. Нали знаеш, че още не съм ходил зад къщата.

– Съжалявам, че трябва да те натъжа!

– Да ме натъжиш ли? Случило ли се е нещо с кучето?

– Да.

– Какво? Казвай бързо!

– Мъртво е. Ковачът скочи.

– Мъртво? – извика той.

– Да.

– Но то си беше живо и здраво! Да не би тези тримата да са го убили?

– Разбили са му черепа.

В продължение на няколко мига той остана безмълвен и неподвижен, после между устните му излезе съскащ звук:

– Истината ли казваш?

– За съжаление, да.

– Дяволите да ги вземат тези кучета!

Надавайки този вик, той скочи, отиде в ковачницата, върна се с една главня и изтича зад къщата, за да се увери, че съм му казал истината. Оттам се чу яростният му вик. Не исках да слушам ругатните, които щяха да последват, затова останах да го чакам на мястото си. Беше го обхванал такъв гняв, че все пак чух доста от онези изрази, на които ориенталските езици съвсем не са бедни.

Докато той сипеше възклицанията си, аз бях насочил очи и уши в посоката, от която трябваше да дойде очакваният от мен конник. Но не се чуваше и виждаше нищо. Или поради бързината на коня си бях взел голяма преднина пред него, или някакво друго обстоятелство го бе забавило.

Гневът на Шимин постепенно се успокояваше. Той на свой ред искаше да узнае нещо за мен и започна с въпроса:

– Сега вече имаш ли време да ми кажеш името си, ефенди?

– Наричат ме Кара Бен Немзи.

- Значи си немец, германец?
- Да.
- Австриец или прусак?
- Не.
- Тогава баварец.
- Също не. Саксонец съм.
- Досега не съм виждал саксонци, но вчера тук беше един човек от Триест в Австрия, с когото дълго разговаряхме.
- Австриец ли? Изненадан съм да го чуя. Какъв беше?
- Търговец. Иска да купува тютюн, коприна и копринени изделия. Беше му се случила едната шпора и трябваше да му я оп равя.
- Говореше ли турски?
- Достатъчно, за да го разбере какво иска.
- Но ти каза, че сте разговаряли дълго?
- Разбирахме се предимно със знаци.
- Каза ли ти как се казва?
- Името му е Мади Арнауд. Беше голям певец, защото ми изпя много песни, които доставиха наслада на сърцето ми и на душата на моята жена.
- Откъде дойде?
- От Чирмен, където беше направил големи покупки.
- И накъде се отправи?
- Тръгна за големия панаир в Мелник. Там има много изкусни майстори на оръжие. Иска да търгува с тях.
- Сигурно ще го срещна по пътя си.
- И ти ли отиваш в Мелник, ефенди?
- Да.
- Да не би и ти да си търговец?
- Не. Заминавам за Мелник, защото мисля, че там ще намеря тримата негодници, които днес са ти сторили такова зло.
- Какво ще направиш, ако ги намериш?
- Ще ги арестувам и ще ги предам на полицията, за да получат наказанието си.
- Слава на Аллах! Смятах утре сутринта да ходя да се оплаквам от тях.
- Можеш да го сториш. Но още преди да успееш да го направиш, те вече ще са в ръцете ми. Тогава ще кажа на съдията и за днешното им престъпление.
- Справедливо ще бъде, ефенди. Не бива да избягнат заслуженото

наказание. Но кои са другите двама, които бяха със събирача на данъци?

– Историята е много дълга, затова ще ти я разкажа съвсем накратко.

Изложих най-важното от случилото се. Той внимателно ме слушаше, а после каза:

– Ако знаех всичко това! Щях да ги подмамя в мазето и да накарам кучето си да ги пази, докато дойдеш.

– Не говориха ли нещо, от което да се разбира в каква посока смятат да продължат?

– Нито дума. Само като ме завързаха, чух от онзи, който се наричаше Баруд ал Амасат, че ще ме обезвредят, за да не мога да ги издам на евентуалните им преследвачи.

– Така си и мислех. Манах ал Барша не ви е нападнал само от желание за отмъщение, а и от предпазливост. Не са искали да ви убиват, а само да ви отстранят за известно време, понеже си познал събирача на данъци.

– Но ние щяхме да се задушим!

– Слава Богу, че не е станало. Ездачът, когото очаквам, ги догонва или е изпратен да ги настигне, за да им каже, че отново съм на свобода и пак ще бъдат преследвани. Искам да предотвратя това предупреждение.

– Ще ти помогна, ефенди! Какво ще правим с него?

– Ще го затворим в мазето ти, а после ще го предадем на полицията.

– Как ще го заведеш в мазето?

– Ами нали сме двама, а той е сам!

– Не мисли, че се страхувам от него. Исках само да разбера хитрост ли ще използваме или сила.

– Без употреба на сила няма да стане.

– Предпочитам така. Бездруго не смятам да го галя. Но, ефенди, сега си спомням, че ти ме попита дали съм братът на Яфиз.

– Да.

– Познаваш ли го?

– Минавах покрай градината му, заговорихме се и разменихме шишенце гюл агъ срещу джебели.

– Аллах иллях! Брат ми притежава от най-хубавия сорт тютюн?

– Да, но не много!

– От теб ли го получи?

– Да.

– Ти имаш ли такъв тютюн?

– Разбира се, щом съм му дал.

Той мълча известно време. Знаех какъв въпрос искаше да ми зададе. Накрая той не издържа:

– Последният ли ти беше?

– Не съвсем.

И за да го поулесня малко, продължих:

– И ти ли пушиш?

– О, да, с голямо удоволствие!

– А джебели?

– Никога досега не съм помирисвал този тютюн, нито пък съм го пушил.

– Тогава иди и донеси лулата си.

Още не бях довършил изречението си, и той вече беше изчезнал зад вратата, като също толкова бързо се върна с лулата.

– Как е жена ти? – попитах го аз.

При тези обикновени занаятчийски по изключение може да се пита за жената на домакина, което иначе в Ориента е строго забранено, макар че по полето жените и момичетата често ходят незабулени.

– Не знам – отговори той. – Сигурно спи. Явно в момента тютюнът го интересуваше повече от жена му, към която през деня беше показал толкова голяма любов.

– Дай да ти напълня лулата!

После, като изпускаше бавно дима от хубавия тютюн през носа си, той възхитено каза:

– Ефенди, това са благоуханията на рая! Дори и Пророкът не е пушил подобен тютюн!

– Не е. По негово време не е имало джебели.

– Ако е имало, той щеше да вземе със себе си семената му на другия свят и щеше да го посади в полетата на седмото небе. Какво трябва да правя, като дойде конникът? Да продължа ли да пуша, или да стана?

– По-добре е да станеш.

– Да оставя лулата, без да я допуша?

– После пак можеш да я напълниш, а аз ще ти дам още малко тютюн.

– Ефенди, душата ти е изпълнена с доброта, както морето е пълно с водни капки! – Брат ми не прати ли поздрав по теб?

– Да. Трябва да ти кажа, че той се надява да си толкова добре, колкото и той. Този поздрав ти изпраща този, който е твой йойе кардеш и яръ кардаш.

Той наостри уши и каза:

- Какво чувам? Това са неговите собствени думи.
- Да.
- Значи сте разговаряли за важни неща!
- Говорихме за скипетарите и за онези, които отиват в планините.
- Тogaва брат ми ти е дал някакво обещание?
- Обещание, което според него ти ще изпълниш.
- Колко време разговаря с него?
- Четвърт час.
- Станало е истинско чудо, ефенди. Яфиз е предпазлив с хората. Не обича много да разговаря и е много въздържан. Сигурно много бързо те е обикнал и си спечелил доверието му!
- Казах му, че сигурно ще ми се наложи да яздя до планината Шар.
- В такъв случай ти е казал за опасностите, които те очакват?
- Да, предупреди ме и ми каза да внимавам.
- Сигурно ти е споменал и за тайното писмо?
- Каза ми за него.
- А също и че мога да те снабдя с кяагъд еминликюн?
- Да.
- Само че греша.
- Ах! Наистина ли?
- Наистина.
- Не си ли в състояние да ме снабдиш с това предпазно средство?
- Не.
- Но той ме уверяваше много убедено! – Мислел си е, че е както преди.
- Значи вече не си посветен?
- Това е въпрос, на който мога да отговоря само на изпитан приятел. Наистина ти ме спаси, получил си от брат ми розово масло и приятелството му, затова ще ти кажа истината: да, бях посветен и все още съм.
- В такъв случай със сигурност знаеш, че вече не съществуват такива книжа.
- Вече няма. Нито скипетарите, нито бегълците си служат вече с такива книжа.
- Защо?
- Защото не изпълняват предназначението си. Не осигуряват защитата, която предлагат.
- Значи вече не будят респект?
- Не. Никой беглец няма да пренебрегне тайното писмо, направено

от друг като него. Но кой гледа тези хартии?

– Не се ли показват?

– В много случаи да, но има и други случаи. Яздиш през гората и двама-трима бегълци те виждат, че се приближаваш. Ако си по-добре въоръжен от тях, си правят извода, че не могат да разчитат на открит бой с теб; нападат те от засада, защото не знаят, че притежаваш тайно писмо, което е в джоба ти. Разчиташ на силата и въздействието му и въпреки това те улучват смъртоносните куршуми на тези, които, ако знаеха, че се намираш под нечия закрила, щяха да заложат живота си за теб.

– Напълно разбираемо е. Бегълците също не могат без приятели и ако имат такива, трябва да ги закрилят. Затова предполагам, че вместо това писмо е измислено нещо друго, и то по-добро.

– Предположението ти е вярно. Разбираш, че не мога да ти набавя такова тайно писмо, нали?

– Да. Не можеш да ми дадеш нещо, което не съществува. Но вероятно ще можеш да ми кажеш, какъв знак се използва сега?

– Ще го направя. Обещавах ли да запазиш тайна?

– Да.

– Тогава трябва да знаеш, че сега всички, които се намират под закрила, се разпознават по копчата. Тези думи веднага извикаха у мен един спомен.

– Тази копча от сребро ли е? – попитах аз.

– Така е.

– Представява кръг, в който има чакан⁵, нали?

– Да. Откъде знаеш?

– Предполагам, и то защото тези копча се носят от хора, за които се знае или се предполага, че са бегълци или са техни привърженици.

– Мога ли да узная имената на тези хора?

– Да. Манах ал Барша носеше копча на феса си. Такива знаци носеха и няколко души, които присъстваха на процеса с кадията срещу Баруд ал Амасат в Едирне. А освен това днес, като яздех през града с някогашния дервиш, срещнах един човек, който ме наблюдаваше много особено и после, изглежда, беше осведомил привържениците на бегълците, вследствие на което беше стреляно по мен и Али Манах Бен Баруд ал Амасат. Той също носеше копча.

[#2 Гравирани брадви с дървени, украсени с шарки дръжки. Те се

---

5. Тока, пафта, копче.

носели от хайдутите на дясната страна и се използвали за хвърляне и сечене. Целели се винаги в главата. – Бел. нем. изд.]

– Забелязах, че и някогашният събирач на данъци от Ускуб също носи този знак.

– Сигурно нямаше да постъпят така с теб, ако се беше сетил да им кажеш, че също притежаваш копча.

– Възможно е, но за съжаление не се сетих.

– Сигурно не всеки може да го получи?

– Не.

– Какви са условията?

– Този, който иска да го притежава, със сигурност трябва да е човек, за когото се знае, че може да е от полза за другарите си. После трябва да докаже, че не осъжда тези, които са отишли в планините.

– Не трябва ли всеки да ги съди? Те са напуснали обществото, намиращо се под закрилата на закона.

– Имаш право. Не трябва да сравняваш закона с това общество. Законът е добър и закриля поданиците, но обществото, за което говориш, не струва. Аллах ни е дал мъдри закони и благотворни правила, но представителите му лошо ги прилагат. Не си ли чувал оплакването, че ислямът пречел на привържениците си да прогресират в културата?

– Много често.

– Не се ли отправя този упрек към исляма най-често от друговерците?

– Така е.

– А те не познават исляма и истинския турчин. Ислямът не пречи на прогреса в културата, но властта, която той е дал на едни да упражняват над други, е попаднала в неподходящи, вероломни ръце. И турчинът е добър. Той е бил и все още е почтен, верен, обичащ истината, честен човек. А ако беше другояче, кой ли ще го е променил?

Бях много учуден, че чувам такива думи от този обикновен мъж, от един селски ковач. Откъде беше почерпил този светоглед? Плод на собствените му размишления ли беше, или случайно беше общувал с хора, които го бяха извисили до себе си?

Предпочетох да премълча отговора си, а той продължи:

– Турците са завладели тази страна. Причина ли е това да ги гонят от нея? Отговори ми, ефенди!

– Продължавай!

– Не са ли завладели земите си и англичаните, немците, руснаците, французите и всички други? Прусия не беше ли до неотдавна малка,

колкото сойница, а сега е толкова голяма, че в нея живеят милиони хора? Как стана толкова голяма? С барут, байонети и меч, както и чрез перата на дипломатите. Всички те преди не са имали страните, които при тежават сега. Какво би казал американецът, ако турчинът иде при него и му каже: върви си, защото тази страна е на червения народ? Той ще му се изсмее. Защо тогава турчинът трябва да бъде изгонен?

– Немците не искат да го гонят.

– Да. Чух за това, но немецът е единственият, който има чувство за справедливост. В нашата страна имаше един народ, изповядващ руското християнство. Този народ беше с големи познания, но и с още по-големи грехове. Тогава дойдоха турците и го усмириха, както Йосиф подчини народите в страната Ханаан. Такава беше волята Божия. Но с тях дойдоха и победените от него: по брой те бяха и останаха малцинство в страната. Те победиха с храбростта си, но ето че постепенно започнаха да ги надвиват с хитрост и коварство. Огледай се! Преброй престъпленията, които се вършат, събери клеветниците и измамниците и всички, които престъпват закона, но са прекалено хитри, за да бъдат заловени. Влез в тъмните къщи, в които вони на порок – кои са и откъде произхождат тези, които ще видиш? Колко истински турци ще намериш сред тях? Не върлува ли из цяла Азия чудовищна кражба, която вършат англичаните и московците? Не виждаш ли непрестанния натиск, задушаване и унищожаване на народите, попаднали между двата великана? Християните правят това, а турчинът се радва, когато го оставят на спокойствие!

Той толкова бе погълнат от темата на разговора, че дори бе забравил за лулата си. Запаших една клечка и му подадох огън.

– Дръпни! – казах му аз.

Той запали тютюна, а после каза:

– Видя ли, че дори джебелито забравих, но кажи, имам ли право или не?

– Бих могъл да оспоря някои неща.

– Направи го!

– Сега нямаме време за това.

– Вие сте християни. Осъждате ни, без да искате да ни поучите, също както нападате, без да питате. Кой има най-добрите позиции в страната? Кой има влияние? Кой непрекъснато се обогатява? Арменецът, еврейният, хитрият грък, безсърденият англичанин и гордият руснак. Кой къса от месото ни? Кой смуче жизнените ни сокове, кой гризе кокалите ни? Кой непрекъснато раздухва униинето, недоверието и недоволството,

неподчинението на поданиците? Кой ги настройва едни срещу други? Някога бяхме здрави. Кой ни зарази? Кой ни разболя?

– Шимин, за някои неща ти давам право, но не изхвърляй с мръсната вода от коритото и детето! Откъде си почерпил тези схващания?

– Изградил съм ги с очите и ушите си. Направих това, което се прави във вашите страни, където калфата тръгва по света, за да научи повече, отколкото би могъл да научи в родината си при своя учител. Работил съм във Виена, Будапеща и Белград. Там достатъчно видях и чух, за да се науча да мисля. Можеш ли да ме обориш?

– Да, мога. Ти смесваш религията с политиката. Търсиш причините за болестта извън тялото на държавата, където вирусът на болестта се е намирал от самото начало.

– Можеш ли да ми го докажеш?

– Да.

– Направи го! Впрочем чакай!

Отдалеч се долавяше конски тропот.

– Чуваш ли? – попита той.

– Да.

– Може би е той!

– Много вероятно.

– Жалко. Исках първо да ми отговориш.

– Ще ти изложи доводите си, щом свършим с него.

– А сега какво ще правим?

– Той не бива да ме види още в началото, защото сигурно ме познава. Трябва да се опиташ да го накараш да влезе в къщата.

– Няма да е трудно, ако не отmine, без да спре.

– Това в никакъв случай не бива да става. Достатъчно е тъмно. Ще застана на средата на пътя. Ако иска да отmine, ще спра коня му. Но ако слезе веднага ще вляза след вас в къщата.

– А ако не е той?

– Няма да му се случи нищо.

Конският тропот приближаваше. Ясно се чуваше, че конят е само един. Промъкнах се към средата на пътя, където се спотаих.

Конникът вече се появи. Намираще се в обсега на светлината, хвърляна от огъня на ковачницата. Не можех да видя добре лицето на човека.

– Бак, савул! (Хей, внимавай!) – извика той високо. И тъй като никой не му отговори веднага, той извика повторно. Шимин се появи на вратата и попита:

- Кой е там?
- Чужденец съм. Кой живее тук?
- Аз – отговори Шимин не особено остроумно.
- Кой си ти?
- Собственикът на тази къща.
- Това ми е ясно, глупако! Искам да знам името ти.
- Казвам се Шимин.
- Какъв си?
- Ковач. Нямах ли очи и да го разбереш по огъня, който те осветява?
- Виждам, че не само си глупак, но и грубиян! Ела насам! Искам да те питам нещо!
- Да не съм ти роб или слуга, че да идвам при теб? Който иска да говори с мен, нека сам си направи труда да се приближи.
- На кон съм!
- Слез и ела!
- Не е необходимо!
- Имам хрема и кашлица. Трябва ли заради теб да се простудя и да се разболея, вместо да работя? – каза Шимин и отново влезе в къщата. Конникът изрече няколко не особено любезни израза, но се приближи с коня си.

Все още не знаех дали това е очакваният от мен човек. Но като се приближи към ковачницата, за да слезе от седлото, много добре видях, че конят е сивожълт. Мъжът беше с червен фес, сиво палто и имаше малки светли мустачки. А като скочи на земята, видях и червените му турски обувки. Това беше човекът, който ми трябваше.

Той върза коня си за вратата на ковачницата и влезе в къщата.

Промъкнах се след него. Ковачът беше влязъл в голямата стая на къщата си, където лежеше жена му. Тъй като и чужденецът отиде там, аз можах да вляза – и скрит зад стената от върбови клони – да чуя всичко, каквото си говореха. Чужденецът стоеше с гръб към мен, а ковачът – пред него, с факла в ръка. Жената, изглежда, си беше поотпочинала, защото бе отворила очи и подпряла глава на ръката си, слушаше разговора на двамата мъже.

Ковачът беше упрекнат от другия, че се е държал така нелюбезно, което го обиди. Той се поддаде на гнева си и стана непредпазлив.

- Любезен съм само с честните хора – каза той.
- Да не би да смяташ, че аз не съм почтен човек?
- Да, мисля.

– По-голям грубиян от теб не съм срещал! Откъде можеш да знаеш дали съм честен човек или не? Да не би да ме познаваш?

– Да, познавам те.

– Къде си ме виждал?

– Не съм те виждал, но съм чувал за теб.

– Къде и от кого?

– Тук, от един непознат ефенди, който много добре знае, че си подлец.

– Кога ти го каза?

– Днес, преди малко.

– Лъжеш!

– Не лъжа, казвам ти истината. Мога да ти го докажа. Знам дори какво искаш да узнаеш от мен!

– Не е възможно!

– Знам го със сигурност!

– Казвай тогава!

– Искаш да се осведомиш за Манах ал Барша и Баруд ал Амасат.

Другият направи жест на уплаха и попита:

– Откъде знаеш това?

– От същия ефенди.

– Кой е той?

– Не те интересува. Ако той пожелае, ще ти кажа.

– Къде се намира?

– Няма да ти кажа.

– Така ли? А ако те принудя?

– Не ме е страх.

– И от това ли?

Той извади една кама и я насочи към него.

– Не, и от ножа не ме е страх. И аз не съм сам. Бях се приближил до отвора на върбовата преграда, служещ за врата. При последните си думи Шимин посочи към мен. Непознатият се обърна, погледна ме и извика:

– Това е самият дявол!

Изглеждаше много изплашен, а и аз бях изненадан, защото познах в него човека, който така особено ме гледаше, като вървях с дервиша по улиците на Едирне. Думите, които извика, бяха на влашки. Влах ли беше? В такива неочаквани моменти обикновено смаяният човек използва майчиния си език.

Трябваше да се опитам да оправя онова, което ковачът бе развалил.

Не биваше да му казва какво знае за него. Трябваше да изчака въпросите му и едва след това да казва мнението си.

– Повече от вярно – отговорих му аз на румънски. – Ти си самият дявол.

Той се окопоти, прибра ножа, с който беше заплашил ковача, и каза:

– Какво искаш? Не те познавам!

– Не е и необходимо. Важното е, че аз те познавам!

Той направи учудена физиономия, поклати глава и каза искрено:

– Не те познавам! Господ ми е свидетел!

– Не намесвай Господ! Той е свидетел, че ти ме видя!

– Къде?

– В Едирне.

– Кога?

– Пфу! Говориш ли турски?

– Да.

– Остави тогава румънския си настрана. Този доблестен ковач трябва да чуе и разбере какво говорим. Признай, че присъства на съдебния процес на Баруд ал Амасат в Едирне, защото беше нарушил закона?

– Не съм бил там и не знам за подобно нещо.

Наистина не го бях видял сред зрителите, затова не отговорих, а продължих да питам:

– Баруд ал Амасат обаче познаваш, нали?

– Не.

– И неговия син Али Манах също ли?

– Да.

– Защо се изплаши тогава, като видя, че е мой пленник?

– Не съм виждал нито теб, нито него.

– Ах, така ли? Сигурно не познаваш и ханджията Доксати в Едирне?

– Не.

– И след като ме видя с Али Манах, не побърза да отидеш да предупредиш съзаклятниците си?

– Не разбирам как можеш да ми поставяш такива въпроси. Казвам ти, че от всичко това нямам ни най-малка представа!

– А аз ти казвам, че знаеш за бягството на затворника, че си виновен за смъртта на Али Манах, че по твоя вина другият куршум улучи гавазина вместо мен и че си тръгнал да предупредиш Манах ал Барша и Баруд ал Амасат за опасността. Много добре знаеш всичко това.

– Все пак грешиш. Припознал си се. Къде се е случило всичко това, за което говориш? Както разбирам от думите ти, в Едирне, така ли?

– Да.

– И то съвсем скоро? Аз обаче не съм бил в Едирне повече от година.

– Голям лъжец си! Къде беше през последните дни?

– В Мандра.

– Откъде идваш сега?

– От Болджибак, където бях от вчера сутринта.

– Бил си в Мандра на Марица, така ли? Да, бил си на Марица, но значително по-далеч от Мандра, а именно в Едирне.

– Да се закълна ли, че грешиш?

– Клетвата ти ще е лъжлива. А намира ли се Букьой на пътя между Мандра и Болджибак?

– Букьой ли? Не го знам.

– Не си ли бил там?

– Не.

– И никого от тамошните жители не си питал за тримата ездачи с два бели и един кафяв кон?

– Не.

– И човекът, с когото си говорил, не те е отпратил към пазача, който после те е отвел при кехаята?

– Не.

– Странно! Всички ние грешим, само ти не бъркаш. Сигурно си доста по-умен от нас. А ще ми кажеш ли какъв си?

– Агент.

– Какъв по-точно?

– За всичко.

– А как се казваш?

– Името ми е Пимоза.

– Странно име. Не съм го чувал в нито един език. Да не би да си си го измислил?

Веждите му заплашително се смръщиха.

– Господине – каза той, – кой ти дава право да разговаряш с мен по този начин?

– Аз самият си го давам!

А ковачът добави:

– Това е ефендите, за когото преди това ти говорих!

– Забелязвам – отговори той. – Но дори и да е най-важният от

всички ефендите, не позволявам да се отнася така неучтиво с мен! Много добре познавам маниера, по който хората от неговия ранг учтиво разговарят.

– И как се прави това? – попитах аз.

– Така!

Той сложи ръка на пояса, в който бяха затъкнати оръжията му, и издърпа пистолета си наполовина.

– Добре, това е език, пред чиято яснота изпитвам голям респект. И аз ще бъда по-учтив. Ще бъдеш ли така добър да ми кажеш къде си роден?

– Сърбин съм, от Лопатица на Ибър.

– Ще бъда така любезен да се престоря, че ти вярвам, но в себе си ще си мисля, че си влах или румънец, което е точно така. Къде отиваш?

– В Исмилан.

– Чудесно! Уж си умен мъж, а заобикаляш толкова много. Как стигна до Кошикавак, щом намерението ти е било да яздиш от Мандра за Исмилан? Пътят ти би трябвало да минава много по на юг.

– Имах работа по тези места. Но повече няма да ти отговарям. Да не си полицейски служител, че ме разпитваш като престъпник?

– Добре, отново ще се съобразя с желанието ти. Само ми кажи защо слезе тук!

– Нямах намерение да слизам. Този ковач ме принуди, защото не искаше да ми отговори вълн.

– А ти постави ли му вече въпросите си?

– Не.

– Направи го тогава, за да разбереш това, което те интересува!

Той малко се смути, но бързо се опомни и отговори:

– Вече нямам желание. Като се отнасят с него по този начин, човек се отърсва от въшките си и си тръгва. Той се престори, че се отърсва, и понечи да излезе.

– Това ли наричаш ти учтивост? – засмях се аз.

– На зла круша, зъл прът!

Това беше влашка поговорка. Не ми приличаше на сърбин.

– Изглежда, обичаш да употребяваш поговорки – казах аз и препречих пътя му. – Но твоите не съдържат особено много житейска мъдрост. По-добре звучи: Блага дума железни врати отваря. Имам намерение да се отнасям с теб учтиво и те моля да останеш още малко при мен.

– При теб ли? Какво означава – при теб? Къде живееш?

– Тук.

- Къщата е на ковача. Той самият каза, че си чужд ефенди.
- Той няма нищо против да те покания да останеш.
- Какво да правя тук? Нямам време, трябва да тръгвам.
- Налага се да изчакаш останалите гости. Те искат да те видят тук.
- Кои са тези хора?
- Гавазите от Едирне.
- Върви по дяволите!
- И през ум не ми минава! Оставам тук. На това място. Бъди така

добър да седнеш.

– Да не си луд? Махни се от пътя ми! Той се опита да мине покрай мен, но аз здраво го хванах за ръката, без, разбира се, да му причинявам болка.

– Наистина настоятелно те моля да останеш – казах аз. – Гавазите, за които ти говорих, много биха искали да говорят с теб.

- Нямам работа с тях.
- Ти с тях, не, но те с теб имат.

Очите му засвяткаха от гняв.

– Пусни ме! – заповяда той.

– Ами! Ще се погрижа да не успееш да настигнеш Манах ал Барша.

Стоях пред него, а ковачът – зад него. Последното той не бе забелязал. Разбра, че е разкрит, но знаеше, че трябва да продължи пътя си, а аз бях убеден, че ще се опита да го направи, като употреби сила. Макар да се преструвах на безразличен, зорко наблюдавах ръцете му. Той яростно ми извика:

– Не познавам този човек, но трябва да тръгвам. Махни се от пътя ми!

Той се опита да мине покрай мен, но аз го изпреварих. Застанах между него и изхода.

– Дяволите да ви вземат!

Казвайки това, той отстъпи крачка назад. Ножът проблесна в ръката му. Опита се да ме нападне, но ковачът бързо изви ръката му.

– Куче! – изрева той, обръщайки се към него. Така се озова с гръб към мен. Бързо извих двете му ръце и така силно ги притиснах към тялото му, че не можеше да помръдне.

– Дай въже, ремък или канап! – извиках аз на ковача.

– Няма да успеете – пшкеше мнимият агент. Той се опитваше да се освободи с всички сили, но напразно. Риташе с крака назад, обаче и това не продължи дълго, защото ковачът побърза да изпълни нареждането ми и донесе всичко необходимо. След няколко мига човекът

лежеше завързан на земята.

– Така! – каза Шимин с тон на най-голямо удовлетворение. – Същото ще се случи и с твоите съзаклятници, които постъпиха по този начин с мен и жена ми.

– Нямам съзаклятници! – пъшкаше пленникът.

– По-добре от теб го знаем!

– Настоявам веднага да ме пуснете!

– Ще почакаш!

– Припознали сте се! Аз съм честен човек!

– Докажи го!

– Поискайте сведения!

– Къде бихме могли да направим това?

– Идете в Джнибашлк.

– А, не е далеч! И при кого?

– При бояджията Бошак.

– Познавам го.

– А той познава мен. Той ще ви каже, че не съм онзи, за когото ме смятате.

Ковачът въпросително ме погледна. Аз отговорих:

– Не бързаме чак толкова много. Първо ще проверим какво има в джобовете ти.

Претърсихме го, като от страна на пленника не мина без оскърбление. Намерихме незначителна сума пари и много дреболии, които човек обикновено носи у себе си, но върнахме всичко обратно. Ковачът, който беше мека душа, попита:

– Да не би да бъркаш, ефенди?

– Не. Знам си работата. Дори и нищо да не намерим, ще го задържим. После ще претърсим и коня му.

До този момент жената бе лежала спокойно. Но като видя, че се кадим да излезем навън, попита:

– Да го охранявам ли?

– Да – отговори мъжът ѝ.

Тя стана от леглото, запали една треска и каза:

– Можете спокойно да излезете! Ако се опита да помръдне, ще го запала. Нямам намерение пак да лежа в мазето!

– Храбра жена! – ухили се ковачът. – Нали, ефенди?

Конят все още стоеше до ковачницата. В дисагите му имаше малко хранителни запаси, но не намерихме нещо друго.

– Какво ще заповядаш? – осведоми се ковачът.

- Първо ще заведем коня му при моя.
- А после?
- Ще пхнем пленника в същата дупка, където ти беше с жена си.
- А след това?
- Ще чакаме, докато дойдат хората ми.
- Какво ще стане с пленника по-нататък?
- Ще наредя да го откарат в Едирне.

След като приключихме с коня и осведомихме жената на ковача какво очаква агента, тя остана много доволна. Дори ни помогна въпреки съпротивата му, изразяваща се главно в ругатни и заплахи, да затворим Пленника на сигурно място. После, независимо от късния час, жената се погрижи да ни приготви вечеря, макар и доста скромна.

Междувременно ние двамата с ковача седнахме пред вратата, като той отново напълни лулата си.

– Истинско приключение! – каза той. – Никога досега не съм бил пленник в собственото си мазе, нито пък съм държал пленник в него. Такава е била волята на Аллаха!

Времето бързо минаваше. Бяхме приключили и с яденето, а аз напразно очаквах пристигането на останалите.

– Сигурно пътят са потърсили подслон – опита се да обясни Шимин забавянето на приятелите ми.

– Не. Наредено им е да минат оттук. Сигурно ги е забавила някаква непредвидена случка. Няма да спрат да пренощуват, докато не дойдат дотук.

– Може би са объркали пътя.

– Не ми се вярва, особено пък като знам, че с тях е хаджи Халеф Омар.

– Ще трябва да изчакаме. Няма да ни е толкова трудно, колкото на онзи дол в мазето. Как ли ще убие времето?

– Също както и ти го прекара, като беше затворен долу.

– Значи не вярваш, че е сърбин?

– Не, той лъже.

– А мислиш ли, че името му наистина е Пимоза?

– И в това се съмнявам.

– Все пак е възможно да грешиш!

– Пфу! Той извади нож – и наистина би посегнал. Защо не поиска да го заведем при кехаята? Би го направил всеки, който има чиста съвест. Както разбрах, ти познаваш бояджията, за когото той говореше.

– Познавам го.

– Що за човек е той?

– Дебел, закръглен мързеланко.

Отговорът беше много странен. Бояджията бе наречен бошак, а бошак означава също и отпуснат, мързелив. Продължих да питам:

– Богат ли е?

– Не, тъкмо защото е мързелив. Впрочем той не е само бояджия, но и пекар.

– По-работлив ли е като пекар?

– Не. Къщата му е пред срутване, защото е прекалено ленив, за да я ремонтира. Жена му направи пещта. Тя направи ношвите и приготвя печивата за клиентите.

– Значи тя самата се занимава с печенето?

– Да, тя го прави.

– А може би и тя боядисва?

– Така е.

– Какво прави тогава мъжът ѝ?

– Яде, пие, пуши и си гледа кефа.

– Нищо чудно, че е беден. И живее в Джнибашлк, така ли?

– Да, ефенди.

– Село ли е това?

– Да, но доста голямо.

– На какво разстояние е оттук?

– Необходими са два часа. Щом се мине през нашия Кошикавак, се прекосява мостът над реката. Оттам пътят на югозапад води направо към Джнибашлк.

– А този бояджия и пекар не се ли ползва иначе с лоша слава?

– Хм! Не знам.

– Изразявай се по-ясно!

– Преди години му отрязаха ушите.

– Защо?

– Не знаеш ли за какво се прилага това наказание?

– Сигурно е правел малограмажни печива.

– О не, тъкмо обратното. На пекар, който пече лошо, му се приковава ухото към вратата или тезгяха, но не се реже.

– Но щом е толкова беден, се учудвам, че печивата му са прекалено големи.

– Въпреки това не е употребил особено много брашно! Печивата му се изнасяли зад граница. Тогава открили, че са доста тежки. Като ги отворили, се оказало, че съдържат неща, които обикновено се обмיתават

на границата.

– Ах, така ли? Значи е контрабандист.

– Както изглежда. Най-малкото е бил.

– Хм! Тогава трябва да говоря с него.

– Защо? Мислех, че веднага щом спътниците ти пристигнат, ще продължиш пътя си?

– Наистина имах такова намерение. Но нашият пленник се позова на този пекар, затова е много възможно да успее да науча от този човек доста неща, което само ще ми е от полза.

– Тогава ще трябва да почакаш до сутринта.

– Да. Вероятно междуременно хората ми ще минат оттук, но ще успее да ги настигна.

– Защо ги чакаш тук? Би могъл добре да си поспиш в къщата!

– Тогава ще минат оттук, без да предполагат, че съм на това място.

– Аз ще стоя на пост, ефенди.

– Не мога да искам това от теб.

– Защо? Не извади ли мен и жена ми от онази дупка? Без теб или щяхме да залинеем, или да се задушим. Защо да не мога да бдя няколко часа заради теб? Утре ще трябва да яздиш, а няма да си се наспал, докато аз мога да си наваксам пропуснатата почивка.

Не можех да не се съглася с него и тъй като той настояваше, изпълних желанието му. Жена му ми постла и след като той ми обеща, че няма да остави огъня да изгасне, аз легнах да спя.

Втора глава Сред контрабандисти

Като се събудих, около мен все още беше тъмно, но все пак се бях наспал добре. Решението на загадката се състоеше в това, че кепенците на всички прозорци бяха затворени.

Отворих един от тях и видях, че слънцето вече се бе издигнало доста високо. По западно време сигурно беше между осем и девет часа.

Навън се чуваха звуци от чукане и пилене. Излязох. Шимин бе зает с работата си, а жена му – с ковашкия мех.

– Добро утро! – извика ми той весело. – Доста добре си поспа, ефенди.

– За съжаление! Но и ти също!

– Аз ли? Как така?

– Не виждам спътниците си.

– И аз не ги видях.

– Минали са!

– Кога?

– През нощта.

– О, ти мислиш, че съм спал?

– Предполагам.

– Не съм мигвал! Попитай жена ми. Щом ти заспа, тя излезе вън при мен. Седяхме заедно и напразно се оглеждахме за очакваните от теб хора.

– Огънят през цялото време ли гореше?

– Досега. Истината ти казвам, ефенди.

– Това ме тревожи. Ще тръгна да ги пресрещна.

– Нали искаше да продължиш за Джнибашлк?

– Исках, но...

– Не се притеснявай, ефенди! Ще дойдат. Били са достатъчно съобразителни, да не яздят нощем през непознатата местност.

– Причината за закъснението им не е тази. Или им се е изпречило някое неочаквано препятствие, или са сбъркали пътя.

– И в двата случая е по-добре да тръгнеш към Джнибашлк. Те ще преодолеят пречката и скоро ще дойдат. А ако са поели по друг път, скоро ще намерят верния. През кои селища трябва да преминат?

– Заповядах им от Дерекъой да тръгнат към Мастанли.

– Значи при всички положения ще минат оттук. Ако трябва някой да ги посрещне, нека го направя аз. Ще взема коня на пленника.

– Както искаш! А говори ли с него?

– Ходих да видя какво прави.

– Той какво каза?

– Ругаеше на поразия. Настояваше веднага да бъде освободен, а като му казах, че няма да го направя, поиска да говори с теб.

– С удоволствие ще изпълня желанието му.

– Не го прави, ефенди.

– Защо?

– Той е коварен. Иска да се освободи със сила, а ако това не е възможно – с хитрост.

– Не се страхувам нито от физическата му сила, нито от лукавството му. Затворен е в мазето и е вързан. Какво може да ми направи? Дори не може да ме докосне с ръка.

– Ще те придума!

– Няма да успее. Не съм лекомислен и не съм човек, който първо мисли едно, а след пет минути друго. Впрочем можеш да присъстваш. Ела!

Тъкмо се канехме да отворим заключената врата на мазето, когато се приближи жената на ковача, тайнствено докосна ръката ми и тихо каза:

– Сетих се, сетих се!

– Какво? – попитах аз и пуснах дръжката на вратата.

– Спомних си лицето и белега му.

– Сигурно говориш за лицето и белега на пленника?

– Да, ефенди, бях ги забравила.

– Значи си го виждала преди това?

– Да, но никога не си бях спомняла за това. Мислих цяла нощ, Мъчех си мозъка, без да мога да си спомня нещо. Но сега изведнъж ми просветна.

– Ела в другата стая! Би могъл да ни чуе – казах аз. И двамата ме последваха в дневната и там ковачът учудено каза на жена си:

– Ти си го виждала? Забравила си за това и цяла нощ седя до мен и мисли? Защо нищо не ми каза?

– Не исках да се обърквам. Ако бях заговорила за него, сигурно нищо нямаше да си спомня. Така смятах.

– Може би си имала право – казах аз. – Добре е, че си си спомнила. И къде си го виждала?

- В Топоклу!
- Кога?
- Миналата пролет, при приятелката ми.
- Като беше в Топоклу на гости ли? – попита мъжът й учуден.
- Да, тогава.
- Че какво е правил той при приятелката ти?
- Купуваше барут и фитили.

Обръщайки се към мен, тя продължи:

– Всъщност мъжът на приятелката ми има бакалия и продава всевъзможни неща. Бяха ме поканили, когато тя беше болна и нямаше кой да се грижи за нея. Бях при нея, когато някой влезе в магазина и поиска муниции. Искаше да ги изпробва веднага. Тогава продавачът го помоли да не прави това, защото жена му е болна и не може да понесе стрелба. Въпреки това човекът зареди пистолета си и стреля по конската глава на отсрещната къща.

Впрочем българите обичат да слагат на лицевата страна на къщите си конски глави или глави на други едри животни, като волове, катъри и мулета.

Жената продължи:

– Като чу изстрела, приятелката ми извика от страх. Той се изсмя и стреля още няколко пъти. А щом бакалинът му забрани повече да прави това, той го заплаши, че ще стреля по самия него. Накрая плати и тръгна. Преди това обаче каза, че нямало защо да плаща, тъй като се числял към съзаклятниците.

- Що за хора са това?
- Не знаеш ли? – каза Шимин.
- Не съм чувал досега.

– Съзаклятникът е човек, който не се подчинява на султана и иска да има българско царство със собствен, независим цар.

– Може ли някой открито да заяви, че се числи към тези съзаклятници?

– Защо не? Султанът живее в Истамбул, а колкото по-далеч е човек от него, толкова по-малка е властта му. А щом някой от тези мъже се окаже в опасност, излиза в планината. Разказвай по-нататък – каза той на жена си.

– Погледнах през цепнатините на преградната стена – продължи тя – и видях човека. На дясната страна на лицето си имаше превръзка, а когато след това попитахме бакалина кой е бил непознатият, той обясни, че е от организацията на недоволните и живеел в село Палаца. Казвал се

Москлан, а всъщност бил джамбазин (Търговец на коне. – Бел. пр.), но зарязал търговията, за да може да посвети времето си изцяло на тайния съюз. Но бакалинът ни помоли на никого да не казваме за това. Научихме също, че този търговец на коне рядко седи у дома си и непрекъснато е на път.

– И смяташ, че нашият пленник е същият човек?

– Да. Само дето е без превръзка и това ме обърка. Чувствах, че съм го виждала някъде, но не можех да си го спомня. После ми направи впечатление белегът на дясната му страна и сега съм сигурна, че е той.

– Да не би да грешиш?

– Не, мога да се закълна, че е той.

– Човекът каза, че името му е Пимоза и че е сърбин, агент от Лопатица на Ибър.

– Лъже.

– Аз също не му повярвах. Приказваше на влашки и говори този език, както съм чувал да го употребяват в околностите на Слатина.

– Слатина ли? Да, да! – кимаше с глава жената. – Изглежда, бакалинът го познаваше по-добре, отколкото искаше да се разбере. Яд го беше на него и го нарече влах, гяур и руски християнин, еретик от Слатина.

– Оттук може да се направи изводът, че той го е познавал много добре и че е знаел, че е от Слатина.

– Сега се сещам, че в яда си той ругаеше пешия куриер на подстрекателите и конния куриер на революционерите.

– Това е изключително интересно! Може би от дебелия пекар в Джнибашлк могат да се научат повече неща.

– Наистина ли ще идеш при него, ефенди?

– Да, съвсем определено.

– А пленникът ще го узнае ли?

– Да. Нали самият той ми препоръча това.

– А ще му кажеш ли, че си разбрал кой е той всъщност?

– Не. Би било непредпазливост, за която не бих искал да съм виновен. Да сте забелязали нещо друго?

– Не – отговори жената. – Казах всичко, което знам. Разреши ми да те попитам нещо, което ме тревожи!

– Кажи! Може би тревогата ти е неоснователна.

– О, не! Щом този човек се числи към съзаклятниците, значи се намираме в опасност. Пленихме го и той ще си отмъсти или това ще направят приятелите му.

– Наистина имате причина да мислите така, но може би нещата

биха могли да получат друго развитие и да не е необходимо да се страхувате. Неговите съюзници са ви измъчвали, така че сте имали основателна причина и вие да се държите по този начин. Сега обаче аз все пак ще говоря с него, щом е настоявал. Запалихме една борина, отворихме мазето, спуснахме стълбата и аз слязох долу. Пленникът лежеше върху купчината въглища и ме посрещна с ругатни.

– Мислиш ли, че по този начин ще облекчиш положението си? – попитах го аз.

– Пусни ме! – отговори той. – Освободи ме. Нямах право да ме държиш тук.

– Все още съм убеден, че го имам!

– Бояджията Бошак не те ли извади от заблудата ти?

– Още не съм ходил при него.

– Защо? Защо се бавиш? Сигурно е минало обяд. Имал си достатъчно време да идеш до Джнибашлк.

– Греша. Още не е толкова късно, колкото си мислиш. Но веднага ще се отправя на път. Значи твърдиш, че той те познава?

– Да. Питай го за агента Пимоза.

– Знае ли той, че не си бил в Едирне?

– Да. Като го попиташ, ще ти докаже, че през последните дни съм бил в Мандра и Болджибак.

– А той откъде го знае?

Той се поколеба и след малко отговори:

– Ще го чуеш от самия него!

– Предпочитам да го науча още сега от теб.

– Защо?

– Това е най-добрият начин да обориш недоверието ми.

– Не те разбирам!

– Може би първо трябва да ти обясня. Мълчиш, защото искаш да се предпазиш от противоречие в твоите и неговите думи. Така че ми кажи дали случайно той не е бил с теб на тези две места.

– Не е необходимо. Иди и го попитай сам!

– Явно не искаш да облекчиш положението си. Всъщност имам ли някаква причина да ходя при този бояджия? Абсолютно никаква!

– Да, но аз настоявам, за да разбереш, че съм невинен.

– Ако беше така, сам щеше да ми дадеш необходимите сведения.

– Трябва да му кажеш, че съм тук.

– За да те освободи от мазето ли? Да не мислиш, че глупостта ми е по-голяма от твоя ум? Но за да избягна всякакви упреци, ще отида при

бояджията. Може би от него ще науча тъкмо обратното на това, което ти искаш да науча от него. Гладен ли си?

– Не.

– Може би си жаден?

– Не. По-добре да умра, отколкото да взема и капка вода от хора като вас!

– Както искаш!

Понечих да си тръгна, но той грубо каза:

– Настоявам да ме развържете!

– Не можеш да искаш това от хора, които не са достойни да вземеш от тях капка вода.

– Причиняват ми болка!

– Нищо ти няма! Жаждата също измъчва, и въпреки това ти понасяш само за да не приемеш нещо от нас. Впрочем много добре знам, че въжетата не ти причиняват болка. Пророкът казва:

„Ако си подложен на страдания, знай, че обикновено това не става по волята на Аллаха, а само по твоя вина. Мисли за тези думи, докато се върна!“

Той предпочете да замълчи.

Междувременно ковачът бе извел коня ми, както и този на пленника.

– Наистина ли ще посрещнеш хората ми? – попитах го аз.

– Ако разрешаваш, ефенди, да!

– Не мислиш ли, че присъствието ти тук е необходимо?

– Жена ми е тук. Тя ще пази пленника.

– Не се знае обаче какво може да се случи, докато ни няма!

– Че какво би могло да се случи? Мисля, че хората ти трябва да узнаят къде се намираш и че ги чакаш. Ще яздя само до Дерекьой, ако не ги намеря, ще се върна обратно!

– Бихте могли да се разминете.

– Жена ми ще се погрижи да не отминават, без да се отбият тук.

– Е, както искаш! Но тя трябва и да внимава никой да не разбере, че сме затворили в мазето човек.

Жената беше стояла при нас през цялото време и чу всичко.

– Ефенди, спокойно можеш да тръгнеш за Джнибашлк – каза тя. – Всичко ще бъде така, сякаш ти самият си тук.

След това уверение яхнах коня. Мина ми през ум да оставя оръжията си, за да ми е по-леко, но бяха доста ценни, за да ги излагам на опасност. В къщата нямаше място, което да послужи за сигурно скривалище.

Затова ги взех със себе си.

Селото не беше далеч от ковачницата. Не беше и особено голямо, така че бързо го прекосих. После пътят продължаваше през един мост и не на югоизток, както бе казал ковачът, а на юг.

Прекосих няколко царевични ниви, следвах няколко пасища, дока-то стигнах до запустели земи. Всъщност път в истинския смисъл на думата нямаше. Всеки тук върви, пътува или язди, откъдето намери за добре. Затова не се изненадах, когато видях вдясно от мен на доста голямо разстояние да се появява конник, който явно се движеше в същата посока. Той също ме забеляза и се отпрати към мен.

Като се приближи, започна да ме наблюдава, но, изглежда, не можеше да разбере какъв съм. После бързо взе решение и дойде съвсем близо до мен в тръс.

– Сабахак билхер! (Добро утро!) – поздрави ме той, за голямо мое учудване на арабски.

– Аллах юсабихак билхер! (Господ да даде добро утро и на теб!) – отговорих му също така любезно.

Конникът ми направи добро впечатление. Не беше от богатите хора. Конят му не струваше и двеста и петдесет марки, а той самият беше с почти бедняшко облекло. Облеклото му се отличаваше с необикновена чистота за тези места, а конят, макар и не особено охранен, имаше вид на добре гледано животно. Чесалото явно се опитваше да компенсира липсата на достатъчно овес. На приятелите на конете това винаги прави добро впечатление. Освен това младият мъж бе с много стройна фигура, а украсеното му от добре оформените мустаци лице имаше открит, честен израз, така че не съжалявах, че съм прекъснал мислите си заради него.

– Вие говорите арабски? – продължи той, като одобрително кимна с глава в знак на радостта си, че правилно ме е преценил.

– Да, и то с удоволствие.

– Ще бъдете ли така добър да ми кажете, откъде идвате?

– От Кошикавак.

– Благодаря ви!

– Бихте ли желали да дойдете с мен?

– Ще ви бъда много задължен.

Това бе направо подкупваща любезност. Попитах го какво го е накарало да ме заговори на арабски. Той посочи към коня ми със светнали очи и отговори:

– Такъв неджи може да язди само арабин. Това е истински

пустинен жребец! За Бога! С червени ноздри! А майка му сигурно е била дори кохели.

– Имате набито око. Родословното дърво показва, че имате право.

– Вие сте богат и щастлив човек! От копитата и глезените му се вижда, че не е роден в пясъчната, а в камениста пустиня.

– И това е вярно. Тук ли сте роден?

– Да.

– Откъде тогава имате такива добри познания за арабските коне?

– Аз съм хаджия. След като извърших обредите в Мека, се отправих към Таиф, където постъпих в конницата на великия шериф на Мека.

Знаех за тази елитна кавалерия, и какви добри коне притежава. Великият шериф притежава една наистина блестяща дворцова конюшня. Нищо чудно, че този млад мъж бе добил такива познания.

Интересно ми бе да видя пред себе си един някогашен кавалерист на великия шериф от Мека.

– Защо не останахте там? – попитах го аз. Той се изчерви, сведе поглед, после вдигна към мен изпълнените си с откровеност очи и каза една дума:

– Махабе! (Любовта!)

– Велак! (О нима!)

– Нам хакаса! (Да, да, така е!)

Думите си бях изрекъл с болезнена нотка в гласа, но той направи много сериозна физиономия и така замислено ме погледна, че не ми беше лесно да отгатна какво се бе случило. Разбира се, няхах намерение да изяснявам с въпроси тази изключително деликатна случка. Затова отклоних темата и казах:

– По отношение на коня дадохте много точна преценка, но по отношение на ездача се лъжете.

– Как така? Не сте ли бедуин?

– Като бедуин ли седя на коня?

– Наистина не. Веднага ми направи впечатление, като ви видях.

– И се учудихте, нали?

– Да.

– Откровен сте?

– Не бива ли да бъда?

– В името на Аллаха! Говорете спокойно!

– Не можех да повярвам, че притежателят на такъв рядък кон язди толкова лошо.

– Какво ли не става по света!

Той угрижено ме погледна и попита:

– Обидихте ли ми се?

– О, не!

– Струва ми се, че да!

[#1 Шериф – потомък на Мохамед. – Бел. пр.]

– Не се тревожете! Това, което ми казахте, вече са ми го казвали и други, без да им се обиждам.

– Защо не положите усилие да се научите да яздите?

– О, много усилия съм положил, дори прекалено много!

– Юмкин! (Вероятно!) – усмихна се той недоверчиво.

– Вие се съмнявате?

– Да.

– Тогава ще ви кажа, че години наред съм прекарал върху седлото и съм слизал от него само когато е трябвало да спя.

– Аллах акбар! (Господ е велик!) Той създава хората и на всекиго дава някаква особена дарба, но понякога и с някакъв недостатък. Запознах се с един човек, който не можа да се научи да пуши. Положи много усилия, но нищо не излезе. А други се научават да пушат още в люлката. И вашата езда е като на онзи пушенето. Затова пък Аллах сигурно ви е дал друг талант.

– Вярно е.

– Мога ли да узная какъв е той?

– Да, пиенето.

– Пиенето ли? – попита той смаяно.

– Да. Започнал съм да пия още в люлката.

– Шегобиец!

– И на това ли не искате да повярвате?

– О, напротив. Всички притежаваме този талант от ранна възраст. Но това не е причина да се гордеем с него. Ездата е нещо по-трудно.

– Забелязвам!

Той ме погледна почти състрадателно. После каза:

– Гръбнакът ви здрав ли е?

– Да.

– А гърдите ви?

– Също.

– Защо тогава толкова се привеждате?

– Виждал съм хиляди други да го правят.

– Били са много лоши ездачи.

– Напротив, дори много добри! Ездач, който обича коня си, го

щади, опитва се да го облекчи възможно най-много. Как се прави това, не знаят нито турчинът, нито арабинът.

– Не разбирам.

– Вярвам ви.

– Не сте ли арабин?

– Не.

– А какъв?

– Немец.

Той замислено кимна и каза:

– Виждал съм в Стамбул хора от Алемания. Продават ленено платно, кеневир и ножове. Пият бира и пеят песни. Но на кон не съм виждал още никого. Има ли в Алемания много войници?

– Повече, отколкото в османли мемлекети.

– Но в кавалерията сигурно са слаби!

– Яздят точно като мен.

– Наистина ли?

– Да!

– Жалко, направо жалко!

Той наистина така мислеше. Изобщо и през ум не ми мина да му се сърдя. Но той смяташе, че е прекалил, затова каза:

– Вие не познавате земите тук. Мога ли да ви попитам къде искате да отидете? Вероятно бих могъл да ви бъда от полза.

Възможно бе да не е особено препоръчително да бъда откровен докрай с него, затова каза:

– Най-напред отивам в Джнибашлк.

– Значи ще яздим още четвърт час заедно, после моят път се отклонява надясно за Кабач.

– Там ли живеете?

– Да. Познахте ли какъв съм?

– Не. Но се учудвам, че толкова млад сте били на служба при великия шериф и че вече сте го напуснали.

– Казах ви защо се случи така. Преди бях часовникар, а сега съм търговец на книги.

– Имате ли магазин?

– Не. Всичко, което имам, се намира в тази чанта. Продавам това тук.

Той бръкна в чантата и извади нещо като бележка. Тя съдържаше фатиха, първата сура от Корана, написана с разцепена тръстикова пръчка с разтопен клей и отгоре позлатен. Значи той беше амбулантен

търговец на книги и както забелязах, имаше голям запас от тези листчета.

– В Мека ли е писано това? – попитах аз.

– Да.

– От пазачите на Каабата ли?

Той направи лукава физиономия и сви рамене.

– Разбирам. Купувачите ви вярват, че е така.

– Да. Вие сте немец, тоест християнин. Мога да ви кажа, че съм ги писал аз, но наистина в Мека. Донесох със себе си голямо количество и търговията ми върви добре.

– Колко струва един екземпляр?

– Според възможностите на купувача. Бедните дават по един пиастър, а понякога им давам и безплатно, но от богатите вземам десет и повече пиастъра. От печалбата живея със стария си баща, който е недъгав и си купувам материали за часовника.

– Значи все още работите предишния си занаят?

– Да. Правя един часовник, който ще предложи на султана. Няма да има втори като него в цялата страна. Ако го купи, ще бъде обезпечен.

– Значи е произведение на изкуството?

– Да.

– Ще успеете ли да го направите?

– Сигурно. Отначало аз самият се притеснявах, но сега съм убеден, че ще стане. А после ще говоря с този Бошак!

Последните думи той изрече почти заплашително. Споменатото име ми направи впечатление. Така се казваше пекарят, при когото отивах.

– Бошак ли? Кой е този? – попитах аз.

– Баща й.

– Защо преди това не говорите с него?

– Ако сега отида при него, ще ме изхвърли навън. Прекалено беден съм за него.

– А той богат ли е?

– Не. Но тя е най-хубавото момиче в Румелия.

Махнах с ръка към слънцето и казах:

– Днес е много горещо!

– Тук е горещо! – отговори той, размахвайки заплашително юмрук в посоката, в която предполагах, че се намира село Джнибашлк. – Бях при баща й, но той ми посочи вратата!

– А красавицата на Румелия би ли ви посочила вратата?

– Не. Всяка вечер се виждаме и си говорим.

– Тайно ли?

– Да, защото няма друг начин.

– Какъв е баща й?

– Пекар и бояджия. Тя се казва Икбала (Даряваща щастие).

– Какво хубаво име! Желая ви то да стане за вас действителност.

– Ще стане, защото това е волята на Аллаха, както и моята. Майка й е на наша страна.

– Слава Богу!

– Да. Тя бди над нас, когато се срещаме, докато пекарят спи. Аллах да я дари с дълъг живот и с цял куп внуци! Но старецът да дъвче чесън и да пие мастило, докато реши да стане мой тъст!

– Тогава ще можете да го използвате като мастилница, като ви се изчерпа сегашният запас и бъдете принуден да си напишете ново количество амулети. Къде живее този зъл баща на тази толкова прехвалена дъщеря?

– В Джнибашлк.

– Знам. Но в коя къща?

– Ако влезете в селото от тази посока, се пада петата къща от дясната страна. На вратата висят направени от дърво ябълков сладкиш, жълта ръкавица и червен чорап, като знак, че Бошак е пекар, а също и бояджия. Защо питате за жилището му?

– Искам да се запозная с този тиранин.

– Много е лесно.

– Как така?

– Дайте нещо за боядисване при него.

– Не знам какво да бъде. Може би трябва да оставя коня си да го боядиса син. Пък и нямам време да чакам, докато изсъхне напълно.

– Тогава си купете от него някакъв сладкиш!

– Той и сладкар ли е?

– Да. Пече какво ли не.

– Но не и чорапи и ръкавици! Може да се случи объркване при тези два занаята! Стоп! Чухте ли нещо? Спрях коня си и се ослушах.

– Не – отговори той.

– Стори ми се, че чух вик отдалеч. Той също спря и се ослуша. Странният звук, който бях чул, се повтори.

– Прилича на глас на зазидано момиче!

– Не – отвърна той. – Някаква жаба крещи.

– Досега не съм чувал жаба с такъв глас.

– И все пак е жаба. Чувал съм бумки# да квакат по такъв начин. Звукът идва отляво, от хрусталаците, които са толкова ниски, че ако там се крие човек, ще го видим. Сигурно е някакво животно. Но оттук пътят ми продължава надясно. Трябва да се сбогувам.

– Не бих ли могъл преди това да узная името ви?

– Навсякъде ме наричат Али книжаря.

– Благодаря! А колко път има от Джнибашлк до вашия Кабач?

– Аз го изминавам на кон за три четвърти час. После в Кабач ли ще идвате?

– Възможно е.

– В такъв случай ви моля да ми дойдете на гости и да видите часовника ми. Вероятно тогава ще мога да ви задам въпроса, който сега се колебая да изрека.

– Защо?

– Няма ли да е неучтиво?

– Нима аз не ви разпитах за вашите неща!

– На вас е позволено, защото сте по-различен от мен човек! Тук вие сте инкогнито и така е по-сигурно.

Казвайки това, той така поверително ми се усмихна, че и аз се разсмях на висок глас.

– Грешите!

– Едва ли! Наистина не умеете да яздите, но това няма значение. Може би сте голям учен или ефенди от императорския двор, въпреки че сте християнин. Ако бяхте мюсюлманин, щяхте да приветствате моите листове с Фатихата. Знам обаче, че султанът държи при себе си и християни, и тъй като не сте добър ездач, жребецът ви е даден на заем от конюшната на падишаха. Прав ли съм?

– Не.

– Добре. Ще мълча.

– Правилно ще постъпите. Бихте ли ми описали жилището си?

– Много е просто. По стечение на обстоятелствата тя изглежда като останалите къщи тук. Като идвате от Джнибашлк към Кабач, петата къща отляво е тази, в която живея. Всъщност това е малка колибка. Баща ми е бил беден овчар. По време на поклонението ми в Мека майка ми все още беше жива. Малко след това почина, а после баща ми получи удар. Сега е напълно неподвижен и не може да говори, а само неразбрано бръщолевя. Въпреки това непрекъснато се моли Аллах да го избави, за да не ми е в тежест. Аз обаче тайно се моля за огромната божия милост да ми го запази за още дълго време, защото майка и баща човек

има само веднъж. Умрат ли те, гробището прибира най-хубавото нещо за детето и никоя душа на света не е така вярна и добра към него, както покойниците. Като бях малък, в къщата ни дойде възрастен човек и по-моли за подслон. Получи постеля, мляко и хляб. Повече няхаме самите ние. Направих нещо, което ядоса майка ми. Тогава старецът взе лист хартия и молив. Беше римски католик и въпреки че не разбираше турски, ми написа един стих от тяхната Библия, която е Светото писание на християните, и ми каза да науча тези думи наизуст, да ги спазвам и никога да не ги забравям. Носех това листче като амулет, докато се разпадна на парченца. То се скъса и изчезна, но думите от него останаха в паметта ми и до ден днешен и ще останат там, докато ангелът на смъртта ме призове за последно сбогом.

Бях дълбоко развълнуван и попитах часовникаря, чиито очи се бяха навлажнили:

– Какво гласяха думите?

– Казваше се следното: бир гъоз зевклен ар бабаи, бир гъоз итаатет-мез, карталар ону казарлар ърмак якънда, генч карталар ону ютарлар.

Това бяха думите от Библията: „Око, което се подиграва на бащата и отказва да послуша майката, ще бъде изкълвано от гаргите край потока и изядено от младите орли.“

Още един пример за неоспоримата сила на Божиите думи, които действат като „разбиващ оковите чук“. На кое място Коранът или Ведите⁶, както и откровенията (да ме извинят!) на „последните светци“ – имам предвид скалъпеното произведение на онзи Джо Смит, наречено „Книга за мормоните“ – отделят място за толкова силно и непосредствено въздействие? Дори човек да чете Златната книга, съдържаща учението на Буда за собственото аз, за разкаянието, дълга и краят на нещата; дори човек посредством усилено проучване да се задълбочи в светите индийски книги, в папирусите на Египет с техните реминисценции на Птах, Ра и Амон... в тях се съдържа само единственото Божие слово, за което с такава любов се казва: „Думата ти е светлина за нозете ми по пътя“, чиято назидателна, унищожителна сила не би могла да бъде описана по-потресаващо, освен със страшното заключение:

„И той се превърна в камък!“

Подахох ръка на часовникаря книжар и го попитах:

– Значи обичате баща си?

---

6. Заглавие на четири сборника, признавани от индусите за Божествено откровение. – Бел. пр.

– Защо питате, господарю? Има ли син, който да не обича баща си? Може ли едно дете да забрави родителите си, на които дължи всичко, абсолютно всичко?

– Имате право. Въпросът ми бе напълно излишен. Надявам се, че ще мога да видя баща ви и също ще му напиша един стих, както старият римски католик на вас. И ако желанието, което изпитвам, се изпълни, вероятно ще мога да доставя радост на него и на вас. Стойте си вкъщи, за да ви намеря, като дойда! Аллах юзелимак! (Господ да ви пази!)

– Фи аман аллах! (С Божията помощ!) – отговори той, като притисна протегнатата ми ръка към челото си.

После дръпна поводите на коня си и потегли в тръс. Гледах след него, докато се скрие зад храстите, след което продължих пътя си. Не бях изминал голямо разстояние, когато на земята пред себе си забелязах нещо, което не бях търсил, а именно истински хубав бял хляб, и по-точно, залепени едно за друго осем, повтарям осем, препечени хрупкави хлебчета.

Това печиво е пренесено в Турция от нас, затова го наричат франзелата „франконско“.

Слязох от коня и вдигнах хляба – прясно изпечен, ароматен спомен за родината. Какво да правя с франзелата? Без все още да бях наясно с това, отчупих едно крайче и го подадох на коня. Подобно нещо той никога не беше виждал, но не бе причина да има скрупули. Дали се нарича хаз етмек, земел на немски илц роул, пен блан на френски или пиколи пани на италиански, на полски булка или пшчена, а на сръбски плетеница, на влашки пуне албех или булка на руски, както в Източна Полша – жребецът нямаше нито езикови, нито други колебания. Подуши с нос, взе залъка, а после издърпа от ръката ми и останалата част от хляба.

– Ма ли хадже фих, суфра дайма, таиб хайван! (Не ми трябва. Да е благословен обяда ти, добро ми добиче!)

След като изяде редкия деликатес, той потърка хубавата си глава в рамото ми, после го яхнах и ... не бях минал и двайсет крачки, когато отново видях франзелата.

Какво беше това? Какво означаваше? Подобен вид манна не пада нито от небето, нито расте по маннов явор (*Fraxinus ornus*) или по земята като маннови лишеи (*Sphaerothallia esculenta*)!

Слязох за втори път, взех находката и я мушнах в дисагите.

Едва се бях качил на седлото, и отдалеч видях друг хляб. Пак ли да слизам? Не! Пришпорих коня. Той се изпъна, *ventre a terre*⁷, а аз се навдох и вдигнах хляба от земята, както яздох и ... видях няколко други

печива, край които префучахме.

Да не би оттук да бе минавал някой американски роулбой със счупена каруца, натоварена с хляб? Тези предприемчиви джентълмени обичат да търгуват, но никога не се отдалечават толкова от родната Baker's oven!

Отново забавих хода на коня и се оказа, че и по-нататък пътят продължаваше да е обозначен на различни интервали с печива. Каква благословена страна бе Румелия!

Естествено, оставих всичко, където си беше, и се отправих към благодетеля на тези питателни знаци. Завих зад едно островче от храсти сред необработената земя и, я виж ти, там седеше той, благодетелят, и то в съвсем земен образ. Беше едно от онези същества, наричано от арабите багл, от турците катър, от учените еквус хинус и от неуките немци с респектиращото название – муле.

[#2 Фурна (англ.). – Бел. пр.]

Да, той стоеше и... ядеше. А какво ядеше? Не от хляба, който така се бе усладил на благородния ми кон, а един сладкиш, скъп, сладък сладкиш, какъвто европейските дами обичаха да вземат за десерт, а ориенталските красавици по цял ден го премятаха между червените устни и черните си зъби. Разбира се, носят се клеветнически слухове, че и в Европа тези конфитюри се радват на голямо внимание не само като десерт.

Скочих от коня за трети път. Мулето погледна първо мен, а после и жребеца ми, след което съвсем спокойно, без да чувства никаква вина, се обърна, сякаш изобщо не разбираше, че злоупотребата и извлечената собствена изгода се наказва строго от съдията. Или разчиташе на познатите смекчавачи вината обстоятелства? Но това не ме интересуваше, защото дори и абсолютното непознаване на законите не предпазва от наказание. И така, ако трябва да си послужи с един дипломатически израз, реших да се запозная по-отблизо с конфитюрения въпрос.

На гърба си мулето имаше странно полутоварно, полудамско седло. От двете му страни бе закрепена по една кошница, а съдържанието им се бе състояло от хляб и сладкиши. Нещо бе подплашило магарето и то бе побягнало. Докато е тичало, кошниците се бяха разхлабили и част от съдържанието им се бе изсипало. Мулето бе стигнало до не особено великолепната идея да мине през храстите, като поводителите му се влачели по земята.

Те все още висяха като олицетворение на извършеното

---

7. По корем (фр.). – Бел. пр.

престъпление. Аз бях в ролята на разгневената Ириния и отмъстителна Евменида, а злосторникът дъвчеше сладкиш. Да не би да си въобразяваше, че няма да се докаже наличието на зъл умисъл. Надявах се да мога да го докажа.

Кошниците се бяха развързали и се търкаляха по земята в непосредствена близост до остатъците от някогашното им съдържание. Цапнах един с камшика по задрямалата съвест на многоуважаемия сър Лаконник, така че той стреснато подскочи настрани и ме ощастливи с изпълнен с упрек въпросителен поглед, въртейки уши подобно перките на вятърна мелница. После го освободих и го отведох настрани, за да го завържа по-здраво.

Най-малкото поне останалите печива бяха спасени. Естествено, започнах да си задавам въпроса, дали мулето е напуснало домашното огнище само, или е имало придружител. Вътрешното ми чувство ми подсказваше, че по-вероятно е последното.

После възникна въпросът дали съответната персона е била ездач, или е ходила пеша – естествено, ако се окажеше от женски род, трябваше да се добави едно „ка“.

Нито по седлото, нито по самото животно можеше да се намери белег, въз основа на който да може да се отговори на този въпрос. Едно обаче беше сигурно: ако мулето е било яздено, много беше вероятно да е хвърлило ездача. А къде ли се намираше той?

Трябваше да се върна и да потърся следа. Направих го, без да се бава повече. Преди това не бях обърнал внимание! Но сега ясно виждах следите на коня си, както и тези на мулето. След известно време последните следи се отклониха от правата посока надясно към храстите, откъдето по-рано, докато часовникарят още беше при мен, се бе чул глухият вик. Сега го чух отново. Както вече казах, той звучеше като глас на зазидан човек. Приблжих се и скочих пред храсталака, състоящ се от къпини и малини и изглеждащ непроходим.

– Ярдъм, ярдъм, имдад! (Помощ, помощ, помощ!) – чуваше се вече доста по-ясно.

– Кой е там? – попитах аз.

– Чилека, Чилека! – гласеше отговорът. Беше женски глас. Също и името, което означаваше, „ягода“, свидетелстваше, че става дума за женско същество.

– Веднага, веднага! – отговорих аз.

Изтичах до края на храстите и намерих мястото, където се беше случило произшествието. Поне имаше някаква пътека. Проправях си

път с помощта на ножа и стигнах до една дупка, подобна на котел или по-точно на фуния, която обаче не беше пълна, както очаквах, с трънаци, а... килими и други подобни неща.

На това място магарето бе влязло и отново излязло от другата страна. А долу върху меките постели седеше една толкова дебела жена, каквато досега не бях виждал никога през живота си.

– Помощ, помощ! – продължаваше да вика жената. Щом обаче ме видя, тя с писък прикри лицето си с края на един килим.

– Какво е станало тук? – попитах аз.

– Хаша! Гери чек! Яшмак юм, яшмак юм! (Господ да ме пази! Върви си! Фереджето ми, фереджето ми!)

Тя викаше за помощ, а сега ме пъдеше, защото ѝ го нямаше фереджето. Като се огледах по-добре, видях в храстите да висят парцали от него.

– Бурда, ал мендил им! (Ела, вземи носната ми кърпа!) – извиках ѝ аз.

Извадих я, сложих в нея един камък, за да стане по-тежка, и ѝ я хвърлих.

– Чевир, бюс, бютюм, тамам бютюм! (Обърни се, изцяло, съвсем!)

Подчиних се на заповедта ѝ.

– Текрар етрафънда! (Обърни се пак!) – изкомандва тя след малко.

Като се обърнах отново към нея, тя бе прикрила лицето си с кърпата ми, което беше напълно излишно, защото вече бях видял достатъчно добре тъмночервеното ѝ лице с увисналите дебели бузи.

Ако беше мъж и бе взела участие на миналия физкултурен празник в Лайпциг в прочутата група на дебеланковците, само с появата си щеше да елиминира всяка конкуренция и съперничество. Но тъй като бе дама и би искала да ме смята за „genteel“ (джентълмен), се отказвам да правя по-подробни описания.

Ориенталецът мери красотата на жена си по правилото: радиус по радиус по числото пи, умножено по квадрата на целия диаметър, дава, изразено в милиметри, кубическия корен на степента на красота. Според тази теорема обградената от трънаци дупка съдържаше съкровище с изключителна стойност.

Чилека носеше синя дреха с къси ръкави, която доста бе пострадала от тръните. Късите ръкави даваха възможност да се видят чифт много дълги, огненочервени ръкавици, с изключително добра изработка, тъй като прилягаха към ръцете им без ни най-малка гънка.

Не знам как, но бе успяла да направи дупка в носната ми кърпа и ме

наблюдава известно време през този монокул. После, след силна, гръмовита въздишка, тя каза:

– Чужденецо, ще ме спасиш ли?

– Да – отговорих аз галантно.

– Ще можеш ли да ме носиш?

Страшно се изплаших, но се опитах да се съвзема и се осведомих:

– Необходимо ли е?

– Да.

– Не можеш ли да вървиш?

– Не.

– Наранена ли си?

– Да.

– Къде?

– Не знам.

– Сигурно го усещаш?

– Чувствам болка навсякъде.

– Опита ли се да станеш?

– Не.

– Защо?

– Не мога.

– Опитай, без да се страхуваш. Ще ти помогна. Дълбочината до килимите беше само три стъпки. Скочих долу и исках да и подам ръка, но тогава тя силно извика:

– Мюсибет, мюсибет! (Нешастие, нещастие!) Не ме пипай! Не съм забулена!

– Но къде?

– Тук, на ръцете.

– Ами нали си с ръкавици!

– Ръкавици ли? Чужденецо, спял ли си? Това е само ал пане, червеният цвят на броша⁸!

Наистина! Тази Чилека, или преведено „ягода“, която седеше тук под малините и къпините, нямаше ръкавици. Ръцете ѝ бяха боядисани в такъв червен цвят от брош. Сега разбрах защо тези ръкавици не образуваха никакви гънки!

Разбрах обаче и още нещо: госпожа Ягода беше пекарка. Ръцете ѝ бяха толкова червени от броша, значи беше и бояджийка. Пред мен седеше жената на бояджията Бошак, когото исках да посетя, добрата жена,

8. Брош – *Ritbia tinctorum* – растение, използвано за боядисване. – Бел. пр.

пазеща дъщеря си, когато тя говореше с женихи.

О, добра ми Ягодке! Този, чиято любов ти вземаш под майчината си закрила, те смяташе преди не повече от четвърт час за жаба, а молещият ти за помощ глас за вик на покрити с лепкави брадавици бумка! Нима любовта вече няма инстинкт? Не е ли в състояние да предчувства близостта на закрилницата?

– Но как да те изправя, като не ми разрешаваш да те докосна? – попитах я аз.

– Застани зад гърба ми!

Описах полукръг, озовах се зад нея и я хванах за кръста.

– Хаир, хаир! Сен чапук къдъкляялар! (Не, не! Гъдел ме е!) – кресеше тя така високо, че от страх бързо дръпнах ръце назад.

– Къде тогава да те хвана? – попитах аз.

– Не знам.

– Трябва да направим нещо.

– Но как?

– Там има едно въже. Онези, които са донесли тук тази стока, са го забравили. Ще те изтегля с въжето.

– Но не, за врата, нали?

– Не, през кръста.

– Опитай!

Взех въжето, омотах го около тялото на Ягодката, обърнах се така, че да сме с гръб към гръб, дръпнах въжето през раменете си, като се наведох и изкомандвах:

– Гъзет! Бир – ики – юч! (Внимавай! Едно – две – три!) На три бавно се изправих. Въжето се опъна и аз започнах да дърпам. Не ставаше нищо.

– Сюр, сюр, сюр! (Избутвай, избутвай, избутвай с мен!) – виках аз, пъшкайки.

– Мюмкинсюз, мюмкинсюз; караръм! (Невъзможно, невъзможно; пързалам се!) – пъшкаше тя повече от мен.

Махнах въжето и си поех въздух. Толкова непохватна ли беше тази жена? Наистина килимите, върху които беше паднала тази мамутска ягода, представляваха доста гладка плоскост, която на всичко отгоре беше и наклонена. Не беше лесно да се повдигне такъв товар, който на всичко отгоре беше неподвижен, и си признавам, че при вида на бодливите клонки наоколо през ума ми мина една доста престъпна мисъл, която обаче веднага пропъдих.

– Не забеляза ли поне дали си ранена? – попитах аз.

- Ранена съм – отговори тя.
- Къде?
- Не знам – навсякъде. О Аллах! Какво ще си кажат хората, като разберат, че съм била тук с теб съвсем сама?
- Не се тревожи. Никой нищо няма да узнае.
- Нищо ли няма да издадеш?
- Не. Впрочем аз съм чужденец тук.
- Чужденец ли? Значи не си от тези места?
- Не.
- А откъде?
- От много по-далеч, от Европа.
- Тогава не си мюсюлманин?
- Не. Християнин съм.
- Вярно ли е, че жените на християните не са задължени да се забулват? – попита тя.
- Да.
- Значи и на мен не ми трябва фередже. Не мога да бъда оскърбена от очите на един християнин, който вижда хиляди жени, Подай ми ръцете си!
- Подадох ѝ ги. Тя ги хвана. Задърпах... и тя се озова пред мен, наистина задъхана, но все пак благополучно изправена на крак.
- Позор ли беше за мен, щом тя смяташе, че няма защо да се стеснява от мен? Или беше чест?
- Отколко време си тук? – попитах я аз.
- О, от дълго, много дълго време.
- И как попадна на това място?
- Магарето се изплаши. Тръните го бодяха по краката.
- Ти върху него ли седеше?
- Да.
- Горкичкото муле! Сега съжалявах, че бях попречил на угощението му. То напълно си беше заслужило захарта.
- А ти защо тръгна с него през тези тръни? – осведомих се аз.
- Исках... исках...
- Тя още повече се изчерви и замълча. Огледах се наоколо. Това там долу приличаше на малък магазин.
- На кого са тези неща? – попитах аз.
- Аз... аз... не знам!
- И все пак си знаела, че са тук?
- Не.

– Не си ли била сама?

– Не. Един млад мъж от Кабач беше при мен.

– Къде е той сега?

– Тръгна си към къщи.

– Знаеш ли името му?

– Да.

– Да не би да е часовникарят Али.

– Той, да, той! Но не бива да знае какво си видял тук. Добре ли го познаваш?

– Тази сутрин го видях за първи път, но той много ми хареса.

– А мен как ме намери?

– Видях печивата ти на земята, а после видях и магарето. Беше се оплело в храстите. Завързах го и тръгнах по следите ти. Така стигнах до тук.

– Това магаре е много глупаво същество. Сега трябва да събирам всичко от земята, а ми е трудно да се навеждам. Ще ми помогнеш ли?

– С удоволствие!

– Ела тогава!

– Ще успееш ли? Ще можеш ли да се изкачиш горе?

– Не. Но ти ще ме изтеглиш или избуташ.

– Мислех, че те е гъдел!

– Вече не, щом си християнин.

Хм! Тази дама наистина имаше много странни нерви! Изкачих се върху купчината килими, за да ги разгледам по-добре. После попитах:

– Това място към Кошикавак ли се числи или към Джнибашлк?

– Към Джнибашлк.

– А какъв човек е кехаята ви?

– Не го обичам особено – отговори тя откровено. Вече знаех достатъчно. Случайността ми бе дала в ръцете коз, който реших да изиграя в полза на книжаря.

– Ще дойдеш ли с мен? – попита тя.

– Да.

– Тогава ела! Води ме!

Поведох я от килимите до мястото, където започваха тръните.

– Дрехите ми ще се закачат! – каза тя.

– Ще ти направя място. Ще изсека тръните с ножа си.

– Не, не! – каза тя страховито. – Не бива да го правиш!

– Защо?

– Забранено е!

- Кой го забрани?
- Точно този лош кехая.

Аз обаче прозрях мислите ѝ. Това място беше много подходящо скривалище за противозаконните сделки на мъжа ѝ. Смятаха, че храсталациите са непрогледни, но все пак трябваше да има някакво място, през което лесно можеше да се мине. Ако проправи през тях широк път, то откриването на скривалището беше неминуемо. Това искаше да предотврати тя.

- Накъде беше тръгнала със стоката? – попитах я аз.

– Към Гьолджик, но тогава магарето хукна през храсталациите, Аха, значи тя е знаела, че тези стоки са били докарани тук през последната нощ и любопитството да ги види я беше отклонило от пътя. Беше навлязла прекалено навътре в храстите с магарето а то за нещастие бе тръгнало направо през тях към ямата.

- Ти откъде идваш сега? – попита ме тя.

– От Кошикавак.

– А къде отиваш?

– Към Джнибашлк и Кабач.

– Какво ще правиш в Кабач?

– Искам да отида на гости на часовникаря Али.

– Наистина ли? Я кажи, чужденецо, а ще ми направиш ли една услуга?

– С удоволствие.

– Ще ти предам нещо за него.

– Добре!

– Но то не е тук. Трябва да дойдеш до вкъщи. Това напълно ме устройваше, но все пак казах:

– Нали щеше да ходиш до Гьолджик!

– Сега вече няма да ходя дотам. Днес повече не може да се има вяра на магарето. Но трябва да ти кажа, че мъжът ми не бива да узнае, че ще ти изпращам вест до Али.

– Ще мълча. Кой е мъжът ти?

– Казва се Бошак и е бояджия и хлебар. Изобщо няма да му споменавам, че двамата с теб сме били тук, а и ти на никого няма да казваш!

Тази жена изискваше да мълча, сякаш ставаше дума за нещо съвсем в реда на нещата. После продължи:

– Няма да разправам на мъжа си, че магарето ми се е изплъзнало и ме е хвърлило. Ти си го хванал и си ме намерил на пътя. А после тайно си ме завел дотам.

– Какво трябва да занеса на часовникаря?

– Ще ти кажа по-късно. Хайде сега да се махаме оттук! Не беше лесно да преведа тази необикновена Ягода нагоре през храстите, а после да я промъкна през гъстите трънаци. Но все пак успях.

– Сега трябва да прикриеш прохода, през който сме минали – започва тя безапелационно. – Никои не бива да знае, че може да се минава през тръните!

– Ти си много предвидлива господарка. Имаш право. Казвайки това, свърших непосилната работа, но няколко тръна ми се забиха в кожата.

Хванах юздата на жребеца си. Тя се облегна на ръката ми и тръгнахме. Не бяхме направили и трийсет крачки, и тя започна да киха и кашля. Спря, пое си дълбоко въздух и каза:

– Виждаш ли, започва се. Трябва да се облегна по-добре на теб. Нека да вървим по-бавно.

Продължихме с намалена наполовина скорост. Като стигнахме на мястото, където се намираше първият хляб, тя каза:

– Ето една франзела. Вдигни я!

Направих го. Малко по-нататък тя отново рече:

– Ето още една. Вземи я!

Подчиних се.

След известно време вече носех цял наръч хлябове, водех коня, а трябваше и да подкрепям дамата. Като изминахме значително разстояние, тя спря, издърпа ръката си от моята, плесна и извика:

– О Аллах! Тук има цял куп масленки! Главата на това муле сигурно е пълна с бръмбари, щом му е хрумнало да хвърли на земята тези скъпи лакомства. Вдигни ги!

– Добре, с най-голяма готовност! Но преди това ми кажи, къде да сложа тези сай ягъла. Вече не ми остана място за тях.

– Сложи ги в дрехата си.

– Аллах иллях, не виждаш ли с какъв цвят е?

– Бяла е. Бяла е като снега в планината. Предполагам, че е нова.

– Точно така. Нова е и съм платил за нея цели двеста пиастъра!

– Това е добре. Не бих допуснала тези масленки да бъдат сложени в мръсна дреха.

– Аллах те е надарил с най-доброто чувство за чистота. Трябва да си му благодарна за това цял живот, защото чистотата е най-хубавото украшение на жената. Само че и аз самият се радвам на същия Божи дар. Душата ми ще се изпълни с болка, а сърцето с тъга, ако трябва да

покрива новата си дреха с мазни петна.

– О, но маслото е хубаво! Петното от масло по дрехата не е голяма беда. Маслото не е нито моруново масло, нито конска мас.

– Да, но никой няма да разбере, че петната са от твоето масло!

– Скъпи господарю, ти си изискан господин и би трябвало да ти е все едно дали смятат, че петната по дрехата ти са от масло или риба. Съблечи я и я обърни, така може би изобщо няма да се забелязва.

– Не знаеш ли, че е забранено събличането на която и да е част от облеклото пред жена?

– О, ти си ми приятел, мой спасител, а под наметалото си имаш жакет и жилетка!

– Въпреки това не мога да пристъпя законите на учтивостта и благоприличието. Позволи ми да ги увия в единия ъгъл на чула на коня си!

– Чист ли е?

– Да. Изгупвам го всеки ден.

– Трябва да се убедя. Тупни го веднъж.

Този разговор ме забавляваше изключително много. Изобщо не бях чистил покривалото. Завързано беше зад седлото и имаше върху себе си дебел слой прах, събрал се от ездата през предишния ден. Отвързах го и го разгнах.

– Изтърси го! – заповяда прелестната Ягода. Подчиних се и прахът полетя от покривалото като облак. Въпреки това жената каза:

– Да. Чисто е. Вземи тези масленки и ги увий в него. Направих от покривалото торба и натъпках вътре всички печива, които събирах от земята едно след друго.

Така стигнахме до храстите, в които бе завързано магарето. Като видя падналите на земята кошници, тя силно плесна с ръце и извика:

– О, Аллах! О, Айша! О, Фатме! Каква беля е направило това животно! Кошниците се търкалят по земята, а с тях и всичките ми деликатеси! Но не всичко е налице. Липсват много неща. Къде са?

Тя въпросително ме погледна и продължи:

– Ефенди, те са много сладки и вкусни!

– Вярвам ти!

– Обичаш ли да ядеш сладкиши!

– Понякога.

– Да не би тези, които липсват, да си ги изял ти?

– Не.

– Каж ми истината. Няма да ти се сърдя, ако ми ги платиш!

– Не съм ги изял, прелестна Чилека.

- Къде са тогава? Трябва да дам сметка на мъжа си за всяко парче!
- Казвам ти, че не са били изядени.
- А какво е станало с тях?
- Били са опасани.
- Опасани ли? От кого?
- От твоето муле.
- О, нещастие! О, каква безогледна дързост! Наистина ли мислиш, че едно магаре може да яде сладкиши?
- Аз го заварих, като го правеше!
- Видял си го със собствените си очи?
- Да, с моите.
- А пред мен никога не се е издавало, че обича сладкиши! Ах, този лицемер! Ефенди, ще ми направиш ли една услуга?
- Само една ли? Не ти ли доказах вече, че с удоволствие ти помагам?
- Да, за мен ти направи всичко, което пожелах. Вземи камшика си и напляскай с него това животно по главата така, че ушите му да клюмнат.
- Няма да го направя.
- Защо?
- Защото е изтезание.
- Теб какво те засяга! Да не би магарето да е твое?
- Не.
- А е мое, нали?
- Несъмнено.
- Е, щом е мое, мога да измъчвам това, което е моя собственост, колкото искам. Така че удряй!
- Извинявай, но все пак няма да го направя. Ти каза ли на магарето, че не бива да яде тези неща?
- Не.
- Тогава си допуснала голяма грешка. То си е помислило, че му е разрешено да яде сладкиши, защото са собственост на господарката му. Следващия път не пропускай да му го обясниш.
- О, ще го направя още сега и се надявам, че добре ще разбере думите ми!
- Тя измъкна камшика от седлото ми и се приближи с него към магарето, което недоверчиво я гледаше и угрижено махаше с уши.
- Какво си направил? – извика му тя. – Знаеш ли какъв си? Разбойник, истински разбойник! Сега ще си получиш наказанието! Тя силно го

удари по главата.

– Лакомник!

Последва втори удар.

– Подъл мерзавец!

Трети удар пререза въздуха. Но, изглежда, мулето не си бе извадило добра поука, нито пък се бе изплашило от господарката си. Обърна се светкавично бързо и ритна със задните си крака към нея. Всичко стана толкова бързо, че едва успях да я дръпна настрана.

Целият ѝ гняв се бе изпарил. Сега тя се люлееше от страх.

– Ефенди – каза тя с разтреперан глас, – какво направи то? Мен ли искаше да ритне?

– Да.

– Нещастник! Неблагодарно животно! А видя ли дали ме удари?

– Не вярвам да си засегната. Болка ли чувстваш?

– Разбира се, че да! Усещам цялото си тяло като цицина.

– О, горката! Такава подутина трудно се лекува!

– Да. Все пак мисля, че копитата му не ме закачиха. Нали?

– Струва ми се, че и аз забелязах същото.

– Слава на Аллаха! Ако ме беше ритнало в гърдите, щях вече да съм труп! Или пък в лицето! Можеше да ми избие зъб, та дори и всичките! Никога вече няма да удрям това чудовище!

– Права си. Казах ти, че не бих го направил, но ти не послуша съвета ми.

– Но магарето е моя собственост. Как се осмелява да посяга! Толкова съм изплашена, че трепера като лист. Забелязваш ли?

– Да, виждам!

– Дръж ме!

– Налага ли се? Наистина ли е толкова лошо?

– Да, много е зле! Дори толкова, че трябва да седна, за да си почина.

Една по-ефирна дама би се отпуснала по по-живописен начин. Наистина Чилека се опита да направи същото, но теглото на тялото ѝ беше прекалено голямо. Тя изгуби равновесие и вследствие на това се сгромоляса на земята с такава скорост, че едва успях да отместя кошницата, върху която иначе щеше да се стовари.

– Ах, благодаря ти! – каза тя. – Трябва да си поема въздух. Задъхвам се.

Буквално това и направи. След като дишането ѝ се успокои, тя каза:

– Сега сложи в кошниците всичко, което е останало, а после оправи

седлото. Като свършиш, тръгваме.

Подчиних се на заповедта ѝ, като с голямо напрежение очаквах мига, в който трябваше да я кача на седлото. Само за да я изправя на крака, бяха необходими значителни усилия. След като това стана, тя безпомощно се огледа.

– Какво търсиш? – попитах я аз.

– Стълба, една малка стълба.

– Стълба ли? Откъде тук, сред откритото поле, ще се намери стълба?

– Но тя ми трябва, за да се кача на седлото!

– О! Това наистина е много лошо!

Аз също започнах безпомощно да се оглеждам наоколо.

– Там – каза тя, – там виждам един пън. Заведи ме до него!

С известни усилия успях да я кача върху пъна, а оттам върху седлото. Бедното муле едва не рухна под тежестта ѝ, но като разбра, че ще се прибира към къщи, изглежда, силите му се удвоиха.

След известно време забелязах няколко разпръснати надалеч една от друга къщи.

– Това ли е Джнибашлк? – попитах аз.

– Не, най-напред е Малко Джнибашлк. Но ние живеем тук отговори тя.

Като стигнахме там, минахме покрай няколко мизерни колиби и наближихме една доста по-голяма къща, зад която спътничката ми зави.

Видях няколко ями, в които бяха сложени бъчви, пълни с оцветена течност. Значи се намирахме до къщата на бояджията и пекаря Бошак.

Амазонката нададе пронизителен вик, който след това повтори още няколко пъти. Намиращата се наблизо дъсчена колибка се отвори и от нея към нас се приближи мъж с птича физиономия.

Цялото му облекло се състоеше от нещо като бански гащета. Но не това обстоятелство ми направи впечатление, а цветът на кожата му. Тялото му преливаше във всички нюанси от най-тъмнокафяво до яркочервено. При това мъжът имаше толкова непринудено и сериозно изражение, сякаш тази живопис беше нещо съвсем естествено.

Бях слязъл от коня и с нарастващо любопитство очаквах да видя какво ще се случи.

– Сърджик, стълбата ми! – заповяда тя.

Значи мъжът се казваше Сърджик, тоест скорец. Хм, всички орнитолози знаят, че има и великолепни скорци. Човекът с тържествена стъпка влезе в къщата през задната врата и наистина донесе стълба,

която постави до мулето. Ездачката слезе.

- Какво прави мъжът ми? – попита тя.
- Не знам – гласеше отговорът.
- Нали все пак прави нещо!
- Не.
- Глупак! Къде е тогава?
- Не знам.
- Не е ли в стаята?
- Не.
- Може би е в килера?
- Не.
- Къде е тогава?
- Не знам.
- Вкъщи ли е изобщо?
- Не.
- Значи е заминал?
- Да.
- Защо не ми го каза веднага? Отведи магарето!

Мъжът с пищната окраска отговаряше на въпросите ѝ изключително тържествено и с такава сериозност, сякаш ставаше дума за нещо необикновено важно. Той хвана магарето за юздата и понечи да тръгне.

– Първо трябва да го разтовариш, естествено! – изкрещя му тя. Той ѝ кимна с разбиране и се зае да сваля кошниците.

– Влез с мен вътре, ефенди! – покани ме тя.

Завързах коня си за един забит в земята кол и я последвах. Облъхна ме силна миризма на масло и сода. Вляво забелязах едно приспособление, което бях склонен да приема за фурна, защото вътре в жилището не би могло да има дупка на язовец, колкото и да приличаше на такова. Вдясно се намираще входът към дневната.

Като влязохме, се изправих лице в лице с точното копие, само че по-младо, на моята „Ягодка“. Не се и съмнявах, че това е дъщеря ѝ.

Беше облечена по български маниер, но леко, по домашному, не беше съвсем невзрачна и притежаваше най-голямата прелест на ориенталската жена, пълнотата, в почти същата степен като майка си.

Стоеше пред няколко паници и тъкмо се канеше да сложи с пръсти в отворената си уста каймака на намиращото се в тях мляко.

- Икбала, какво правиш? – попита майката.
- Дерезини чикарим. (Махам каймака.) – отговори момичето.

– Нерие? (Къде)?

– Агъз ичине. (В устата.)

– Този каймак трябва да сложиш в някоя чиния или паница, а не в устата.

– Много е вкусен!

Причината, която момичето изтъкна, наистина беше основателна. Майката също се съгласи с нея, защото пристъпи към дъщеря си, нежно я потупа по дебелията буза и с гальовен тон каза:

– Беним чюстлюка! (Малката ми лакомница!)

Лакомницата насочи към мен много учуден поглед. Майката обясни:

– Този ефенди ще си почине при нас.

– Защо?

– Уморен е.

– Нека си легне тогава във на тревата. Как можеш да разговаряш незабулена с чужд човек и да го водиш при мен, като знаеш, че тук не нося фередже?

– О, той е мой приятел, мой спасител!

– В опасност ли си била?

– И то голяма, смъртна опасност. Сега дъщерята ме погледна с не чак толкова строги очи, после каза:

– Значи без малко да не можеш да се върнеш. Сигурно по пътя ти се е случило нещо?

– Точно така.

– И какво?

– Нещастие.

– Предполагам. Но какво нещастие точно?

– Изобщо не помислих, че днес е един от петдесетте нещастни дни в годината. Иначе щях да си остана вкъщи. Не бях яздила и половин час, когато земята пред мен се отвори...

– О, Аллах! – извика дъщерята изплашено.

– Нагоре се издигаше син дим – продължи майката.

– Вай сана! (Горката!)

– От този дим излезе един дух, призрак и протегна към мен сто четирийсет и четири ръце...

– Аллах да те пази! По земята има много лоши призрази!

– Точно така, детето ми. Магарето ми, разбира се, и то като мен се изплаши и побягна с всички сили. Както знаеш, аз съм много добра ездачка, но въпреки това паднах, а магарето избяга.

– Какво нещастие! Изчезна ли?

– Не. Този ефенди минавал с коня си, хванал магарето, а мен ме вдигна от земята, за да ме доведе вкъщи. Къде е баща ти?

– Отиде в селото.

– По каква работа?

– Ще купува стафиди и бадеми.

– Каза ли кога ще се върне?

– Обеща да не се бави много.

– Погрижи се за този ефенди, докато се върна. Трябва да си сложи друга рокля.

Тя тръгна да излиза през една друга врата, но дъщеря ѝ я хвана за ръката и каза:

– Каж ми преди това какво стана с духа, с призрака.

– Сега нямам време. Питай ефендите, той ще ти каже. Така хитрушата се измъкна и предостави на мен да довърша историята с призрака. Що се отнася до мен, още след първите разменени между майката и дъщерята думи, се бях разположил върху една намираща се до стената розозка.

Младата „Ягодка“, като видя, че е останала насаме с мен, видимо се смути. След кратка пауза попита:

– Уморен ли си, ефенди?

– Не.

– Може би си гладен?

– Също не, дете мое.

– Но сигурно си жаден?

– Топло е. Би ли ми дала глътка вода ти, дъще на красотата?

Тогава тя взе едната от паниците с мляко, от която преди това бе обирала с нежните си пръсти каймака. Подаде ми я и каза:

– Ето ти краве мляко. Прясно е и ще ти се услади. Или предпочитай козе мляко?

– А неговият каймак обран ли е вече?

– Да, аз самата го направих.

– Дай ми тогава вода. Пия млякото само с каймак. Тя излезе и ми донесе глинена чаша с вода, чийто вид и мирис бяха такива, сякаш вътре току-що беше изпрана някоя стара торба за тютюн или бе измит мръсен пудел.

– Откъде взе тази вода? – попитах аз.

– От нощвите – отговори тя.

– Нямах ли друга вода?

– Да, недалеч от къщи има течаща вода.

– Не можеш ли да ми донесеш от нея?

– Бих могла, но няма да я пиеш.

– Защо?

– Вътре има жаби, големи колкото овчарско куче или добре охранен таралеж.

– Нямате ли кладенец наблизо?

– Да, но вътре има гущери, дълги и дебели като змиорки.

– О! Тогава по-добре да не пия нищо.

– Господарю, бих могла да ти дам хубава шира.

– Наистина ли е хубава?

– Сладка е като захар и мед.

– Дай ми тогава, моля те, от нея!

Тя отново се отдалечи. Като се върна, ми донесе половин издълбана тиква, в която имаше течност, чийто вид беше направо опасен за живота. Помирисах я и това бе достатъчно, за да променя намерението си и да се държа изключително резервирано.

– От какви плодове е направена тази шира? – осведомих се аз.

– От черници, плодове от офика и лимони. Подправена е с жълти гъби и подсладена със сироп. Ще те освежи и подсили като вода от райска река.

Значи черници, които сами по себе си имаха отвратителен вкус, плодове от офика, употребявани най-често за храна от червенушките и други птици, и кисели лимони! Подправени с жълти гъби и подсладени със захар. Вкусът ми беше ясен, а какво щеше да е въздействието, предполагам. Неизбежната последица щеше да е колики или нещо подобно. Но аз наистина бях жаден, затова залепих устни до тиквата, затворих очи и отпих няколко глътки. Тогава обаче момичето бързо ме хвана за ръката.

– Дур, дур! (Спри, спри!) – извика тя. – Салт бир ичими, салт бир ичими! (Само една глътка, само една глътка!)

– Защо? – попитах аз.

Едва като оставях съда, забелязах противния вкус на коварната напитка.

– Санджъ, коркулу санджъ! (Болки в корема, страшни болки в корема!) – отговори тя.

– Защо тогава ми го даде?

– О, ширата е много хубава, но от нея може да се пие само една глътка. Внимавай! Така!

Тя взе тиквата от ръцете ми и бавно и дълго отпи една глътка, като направи такава физиономия, сякаш пие небесен нектар.

Тогавя се сетих за отвратителния кумис, който бях пил в киргизки-те степи. При първите опити едва не изпаднах в безсъзнание. Посъвет-вахя ме, като го пия, да си запушвам носа и следвайки този съвет по-късно наистина успяха да се наслаждавам на това дяволско питие без отвращение.

Тази шира в Джнибашлк беше къде по-лошо кулинарно произведе-ние, но тъй като винаги съм се радвал на отличен стомах, опитът за убийство на хубавата дъщеря на пекаря и бояджията остана без каквито и да било последствия.

Щом тя остави тиквата на земята, дойде един стар, трицветен котарак, който досега бе лежал на земята, потопаи предпазливо мустаците си в ширата, поклати замислено глава, но все пак започна да лочи, отначало тихо и недоверчиво, а после с видимо удоволствие.

– Кючюк кедиим ич, ачък юм, татлълък юм, беним джанъм ич, ич, ич! (Пий, котето ми, пий, пий, пий, сладичкото ми, скъпото ми!) – каза туркинята, галейки животното.

– Стой, стой! – извиках аз, и то толкова силно, че от уплаха момичето подскочи.

– Какво има? Защо викаш така? – попита тя.

– Нима ще оставиш любимеца ти да пие от тази шира!

– Че защо не?

– Ще получи колики, за които ти предупреди мен!

– О, няма! Той е свикнал с ширата.

– Ах, той често ли пие от нея?

– Да.

– От тази тиква ли?

– Да. Много обича да я пие. Той още във пи, миличкият, добричкият.

– На всичко отгоре и това! Първо беше пил „любимецът“, после аз, а след мен тя! И с каква неподобна непринуденост ми го казваше само. О, Икбала, колко ти липсва допириът с добрите нрави на Западна Европа!

Едва не се разлютих наистина, но отказвайки се от всякакво желание за мъст, насочих разговора към това, което най-много я интересуваше:

– А пие ли понякога от ширата и сахатчията Али.

Макар че изрекох този въпрос възможно най-равнодушно, тя изне-надано ме погледна.

– Господарю, ти познаваш ли сахатчията? – попита тя.

– Да, познавам го.

– Къде се запозна с него?

– По пътя за насам, и то точно днес, преди около два часа.

– Той говори ли ти за мен?

– Да. Нося ти поздрав от него.

– Значи ти е казал, че ме обича?

– Каза ми това и още нещо.

– Какво?

– Че и ти го обичаш.

– Да, вярно е. Обичаме се от душа и сърце. Заради мен той се върна от Арабия.

– Но въпреки това не може да разговаря с теб!

– За съжаление! Баща ми не разрешава.

– Но майка ти е ангелът-пазител, който бди над вас.

– Да! Ако не беше тя, сърдечната ни болка щеше да е по-голяма от най-високото минаре в цялата империя на владетеля на правоверните. Щяхме да се самоубием с отрова за мишки или щяхме да се удавим в най-дълбоката вода.

– Имаш предвид навън, където е течащата вода?

– Да.

– Но не каза ли, че там има големи и дебели жаби колкото таралеж?

– Да. Истина е. Но ние ще си изберем място, където няма жаби.

– А откъде щяхте да вземете отровата?

– Али щеше да отиде до Мастанли. Там има двама аптекари, които имат всякакви отрови.

– Може би няма да се наложи да се давите или тровите. Баща ти ще стане по-благосклонен към Али.

– О не! Москлан няма да отстъпи.

– Кой е Москлан?

– Търгува с коне и върши какви ли не още неща! Ти не го познаваш. Ще ме принудят да се омъжа за него.

– Знам.

– Али ли ти разказа?

– Да. Този мъж няма ли и друго име?

Тя се поколеба с отговора.

– Можеш да бъдеш откровена с мен. Искам да ти помогна – отбелязах аз.

– Не, няма друго име – отговори тя.

- Казваш го от страх пред него и баща ти!
- О, не! Не знам да има друго име.
- Значи никога не си виждала мъж на име Пимоза от Лопатица?
- Тя се смути и заекна:
- Че къде да съм го виждала?
- Тук, у вас, в тази къща.
- Не, грешиш.
- Добре, значи съм се излъгал, а това не е добре за теб.
- Не е добре ли? Защо?
- Ако знаеше кой е този Пимоза и какво прави, щях да убедя баща ти да те даде за жена на Али.
- Нима е възможно?
- Искам да ти кажа, че съм дошъл тук, за да те видя. Имах намерение, ако ми харесаш, да отида при Али, за да го доведе при баща ти като зет.
- Това е невъзможно!
- О, не, дори е много лесно.
- Как ще го направиш?
- Не мога да ти го кажа, защото и ти не си откровена с мен. Исках да принудя баща ти да даде днес позволенията си, днес, разбираш ли?
- И вярваш, че той ще го направи?
- Да, със сигурност. Но ти не ми се доверяваш, така че присъствието ми тук е излишно. Време е да потеглям.
- Понечих да стана от мястото си, но тя застава пред мен, спря ме и каза:
- Стой, господарю! Кой си ти всъщност, та мислиш, че ще имаш такава власт над баща ми?
- Аз съм ефенди от Европа, под сянката на падишаха съм и ако искам, мога да принудя баща ти да одобри благосклонността ти към Али. Но вече нямам време, трябва да тръгвам!
- Остани още малко! Ще бъда откровена с теб.
- Умно ще постъпиш. За твое добро е. И така, кажи ми познаваш ли онзи Пимоза.
- Да, познавам го. Извинявай, че преди това ти казах друго!
- Прощавам ти. Знам, че трябва да говориш така заради баща си.
- А ще ми обещаеш ли, че няма да причиниш зло на баща ми?
- Да, обещавам ти.
- Дай ми тогава ръката си!
- Ето я. Щом обещаеш нещо, държа на думата си. А сега ми кажи кой

е Пимоза!

– Той не се казва Пимоза, само понякога се нарича така. Той е всъщност онзи Москлан, чиято жена трябва да стана.

– Вече го знаех. А с какво друго се занимава освен с търговия на коне?

– Черноборсадгия е, а освен това е и куриер на Жълтоликия.

– Жълтоликия изпращал ли го е някога при баща ти?

– Да.

– По каква работа?

– Не знам.

– Баща ти черноборсадгия ли е?

– Не.

– Каж ми истината!

– Не е черноборсадгия, но контрабандистите идват при него и тогава...

Тя се запъна.

– Е? Какво тогава...

– Тогава той има много стока.

– Къде? Тук в къщата ли?

– Не. В полето.

– На кое място?

– Не бива да казвам. Аз и майка ми сме се заклели да не казваме нищо.

– Не е необходимо да го правиш, защото знам мястото толкова добре, колкото и ти.

– Това е абсолютно невъзможно. Та ти си чужденец!

– И въпреки това го знам. Това е една дупка в трънаците. Тя плесна с ръце от учудване и извика:

– О, Аллах! Ти наистина го знаеш!

– Виждаш ли! Тъкмо днес там има много стока.

– Ти видя ли я?

– Да. Пълно е с килими.

– Наистина, наистина го знаеш съвсем точно! Кой ти издаде мястото?

– Никой. Откъде са килимите?

– Дошли са с кораб по море. Стоварени са в Макри и оттам нашите носачи са ги донесли до Гюмюрджина, а после и при нас.

– А какъде са определени?

– Трябва да заминат за София, а оттам продължават нататък, но не

знам къде точно.

- Жълтоликция взема ли участие в тази контрабанда?
- Не. Главатарят е един силихджия в Исмилан.
- А, така ли! Този човек има и кафене, нали?
- Да.
- Живее на улицата, водеща към село Чатак.
- Ефенди, ти познаваш ли го?
- Чувал съм за него. Знаеш ли името му?
- Казва се Деселим.
- Идва ли понякога при вас?
- Много често. Днес или утре също ще дойде.
- Сигурно заради килимите, които са в онази дупка?
- Да. Трябва да бъдат откарани.
- Той ще доведе ли носачи?
- Само няколко. Останалите живеят наблизко.
- В Джнибашлк ли?
- Тук, в съседните села.
- Кой ги събира?
- Баща ми.
- Но не той лично, нали?
- Не, изпраща младия ни слуга, който ги познава всичките.
- Човекът, който помогна на майка ти да слезе от магарето ли?
- Да. Нацапан е с какви ли не бои. Много е хитър, но и много смел човек. Чуй! Някой идва!

Вън при входа се чуваше странно пухтене и стенание.

– А бух! А бух! – изпъшка някой.

– Това е баща ми! – каза тя. – Не издавай, че съм разговаряла с теб!

В следващия момент тя изчезна натам, където бе отишла и майка ѝ.

Бях в стаята съвсем сам с изключение на котарака, който отново се бе оттеглил в един ъгъл. Не ми беше приятно, но нищо не можех да променя. Чух няколко тежки, повлечени стъпки, както и повторно „а бух“, след което той влезе.

Едва не се изплаших, като видях мъжа. Беше почти толкова дебел, колкото и висок и буквално трябваше да се провре през вратата. Облечен беше изцяло в българска носия. Панталоните, туниката и късата му аба бяха изцяло от вълнен плат, докато османлиите обичат да носят през летните месеци широки, леки ленени или памучни тъкани. Краката на пекаря също бяха увити с широки навуца, по български маниер. Прабългаринът, преминал към славянството татарин, не обича да носи

друго на краката си.

От само себе си се разбира, че тази носия още повече обезобразяваше пекаря. Късото сетре, омотаните крака, широкият стъпка и половина пояс, навит около тялото му, го правеха още по-дебел и безформен, отколкото всъщност беше. На всичко отгоре главата му бе обръсната. Само отгоре, в средата на черепа, имаше дълъг кичур коса, сплетен на две провесени надолу плитчици. Не носеше фес или някакъв друг вид шапка. В ръката си държеше кърпа с вързани на възел краища, в която имаше няколко кесии.

Ако някой ме попита какъв цвят са били дрехите му, не бих могъл да кажа. Но първоначално сигурно са имали някакъв цвят. По тях обаче имаше черти от всевъзможни бои, така че не можеше да се определи какъв е истинският фон. Ясно беше само, че независимо от това дали пръстите му са били изцапани от тесто при месенето, или от боя при боядисването, той просто ги беше бърсал в дрехите си.

Ръцете му изглеждаха така, сякаш беше строшил кутия с бои, разбъркал ги беше с масло и след това се беше изрисувал с пръсти. Ръцете над китките му не можех да видя, но те много приличаха на тези на неговата прелестна „Ягодка“, поради което първоначално ги бях сметнал за ръкавици.

А какво представляваше лицето му! То беше направо грандиозно. Освен това явно имаше два, дори три навика, които за човек с неговия занаят бяха непоносими: подсмърчаше, обичаше да си търка очите, както и да се чеше зад ушите, защото както носят, така и местата около очите и ушите му изглеждаха като намазани с черно мастило, сливов мармалад, жълтък, малинов сок и зацапана креда.

Когато ориенталките си боядисват миглите с въглен, това придава на очите им странен, меланхоличен, интересен израз. Изглежда, бояджията смяташе, че с напластяването на споменатите цветове ще стане по-красив. По тази причина или просто за по-удобно, от дълго време не беше осквернявал лицето си дори с капка вода. Подобно нещо едва ли би могло да се случи в Европа. То би принудило полицията да се намеси, защото човек с подобна външност би предизвикал обществения гняв.

Наистина беше много забавно да се наблюдава с какво удивление ме наблюдаваше той, защото аз спокойно продължих да седя на мястото си до вратата. Челото му се сбърчи, устата му широко се отвори, а ушите му сякаш щяха да прилепнат назад.

– Делим ълдъръм! (Гръм и мълнии!) Не можа да каже нищо повече.

Той се запъхтя, дали от липса на достатъчно въздух или от изненада, не знам.

– Сабахънъз хаир ола! (Добро утро!) – поздравих аз, като бавно станах.

– Не ис тер сен бунда? Не арарсен бунда? (Какво правиш тук? Какво търсиш тук?)

– Сени (Теб) – отговорих му аз кратко.

– Бени? (Мен ли?) – поклати той глава.

– Евет, сени. (Да, теб.)

– Припознаваш ме!

– Едва ли. Теб човек веднага може да те познае.

Изглежда, той не усети обидата, съдържаща се в последните ми думи. Но продължавайки да поклаща глава, каза:

– Сигурно си сбъркал къщата.

– Не, не съм.

– Но аз не те познавам!

– Ще ме опознаеш.

– Кого търсиш?

– Бояджията, който е и пекар и се казва Бошак.

– Да, аз съм.

– Виждаш ли, че не греша!

– Но ти каза, че веднага си ме познал! Виждал ли си ме някога?

– Не, никога и никъде.

– Как тогава си ме познал?

– По блестящото достойнство на положението ти, четящо се по лицето ти.

Той не разбра истинския смисъл и на тези думи, защото разтегна това цветно блестящо лице в широка, доволна усмивка и каза:

– Ти си много учтив човек и имаш право. Занаятът ми е много важен. Без нас хората биха измрели, а освен това разкрасяваме и дрехите им. Какво желаш?

– Искам да говоря с теб по една работа.

– Да не си търговец на брашно?

– Не.

– Или търгуваш с боя?

– И това не е. Работата, която имам предвид, е друга.

– Кажы каква е!

– След като се разположиш удобно. Съблечи си палтото и седни при мен!

– Да, ще го направя. Чакай ме тук!

Той излезе през същата врата насреща, през която бяха изчезнали жена му и дъщеря му. Явно там имаше още две помещения, едно зад друго, и от стигация до мен приглушен говор на трите гласа разбрах, че споменатите персони се намират в най-задния „кабинет“.

Като се върна, той спря пред мен и каза:

– Им бунда. Иштахнъз вармъ? (Ето ме. Имаш ли апетит?)

– Защо?

– Да хапнеш нещо.

– Не – отговорих аз, мислейки си за следите от тесто по панталоните му.

– А жаден ли си?

– Благодаря много!

Благодарение на водата от нощвите и чудесната шира апетитът ми напълно бе изчезнал.

– Нека тогава да говорим по нашата работа.

Изобщо не е възможно да се опише начинът, по който той след дълго пъшкане успя да седне на земята срещу мен. Като приключи това физкултурно упражнение с големи мъки, лицето му застина в желязна, господарска маска и той силно плесна с ръце.

Едва не се изсмях в лицето му, на опита му да се прави на важен човек, свикнал да заповядва. Но пляскането с ръце бе чуто, защото влезе подобният на щиглец калфа, когото дъщерята бе нарекла хитър и смел мъж.

Той сигурно беше стоял зад къщата и през някой прозорец му е било обяснено как да се държи. Той се поклони със скръстени на гърдите ръце и погледна господаря и майстора си смирено и изпълнен с очакване.

– Гетир беним люлей! (Донеси ми лулата!) – заповяда той с тон на паша с три конски опашки. Слугата мигновено се подчини на заповедта. Донесе лула, която изглеждаше така, сякаш дълго време бе престояла в тинята на някой развъдник за шарани. Слугата се отдалечи, а господарят бръкна в джоба на панталона си и извади от него шепа тютюн, който натъпка в лулата. После ме попита:

– Сен ми тютюн ичер? (Пушиш ли?)

– Евет (Да) – отговорих аз.

Опасявах се, че ще заповяда да донесат и на мен такава лула и ще я напълни със същия тютюн, но бях приятно разочарован, когато той продължи да пита:

– Кибритлер онун ичюн мелик олсен? (Значи имаш кибрит?)

– Бир кав забт етмез сен? (Нямаш ли огниво?) – осведомих се аз.

Като задаваше въпроса си, човекът направи странна, хитра, дори глуповато лукава физиономия. По онези места не навсякъде се намира огниво и човек може да претърси цели села, без да открие дори едно-единствено. Който има в себе си подобно нещо, е човек с възможности. Пекарят искаше да разбере дали съм от тези хора. Затова и аз му отговорих по този начин.

– Не ми се става пак – каза той. – Виждам, че си от хората, които имат кибрит.

– По какво позна?

– По цялото ти облекло. Ти си богат.

Ако беше казал: „Ти си по-богат от мен“, щеше да е прав. Бръкнах в джоба си и извадих дузина восъчни клечици, една от които му дадох. Той учудено я разгледа и каза:

– Но тя не е дървена?

– Не. Не обичам направените от одун⁹.

– Но това е само восък?

– Да, позна.

– А вътре има фитил, нали?

– Естествено!

– Мюдшюпатли, чок аджаиб! (Чудесно, изключително!) Свещ за палене на тютюн! Още не съм виждал подобно нещо. Не искаш ли да ми подариш цялото пакетче?

Не е за вярване какво впечатление могат да направят понякога такива дреболии. И понеже в подобни ситуации е добре да се използва откритата се възможност, отговорих:

– Тези клечици са ми много скъпи. Може би ще ти ги подаря, ако съм доволен от изхода на разговора ни.

– Хайде тогава да започваме. Първо обаче трябва да си запаля лулата!

Щом това стана, забелязах, че тютюнът, който пушеше, съвсем не беше лош. Сигурно се бе сдобил с него по не особено легален начин.

– Така, сега вече можем да говорим – каза той. – Вероятно първо ще ми кажеш кой си.

– Естествено. Все пак трябва да знаеш с кого разговаряш. Но може би ще е по-добре, ако ти кажа името си малко по-късно.

---

9. Дърво. – Бел. пр.

– Защо?

– Работата, по която ще говоря с теб, не е обикновена. За нея се изискват хитрост и дискретност, а аз не знам дали ти притежаваш тези две дарби.

– А, вече знам кой си!

– Кой съм?

– Занимаваш се с тайна търговия.

– Хм! Може би не си на съвсем погрешна следа. Имам за продан стока, която е много скъпа, но въпреки това аз ще я продам евтино.

– Каква е?

– Килими!

– Ах, килими! Това е хубава стока. Но какви са килимите?

– Истинска стока от Смирна.

– Аллах! Колко са?

– Към сто.

– Как ги продаваш?

– На едро. Искам за всяка бройка по трийсет пиастъра. Той извади лулата от устата си, сложи я до себе си на земята, плесна с ръце и попита:

– Трийсет пиастъра? Наистина ли трийсет?

– Не повече!

– За истински смирненски килими?

– Да!

– Мога ли да ги видя?

– Разбира се, че купувачът първо трябва да ги види!

– Къде са?

– Наистина ли мислиш, че ще ти кажа, преди да разбера дали купувачът е сигурен човек?

– Много си предпазлив. Поне ми кажи дали мястото, където се намират, е далеч оттук.

– Не е.

– Освен това трябва да ми кажеш как стана така, че се обръщаш тъкмо към мен.

– Ти си известен бояджия, значи си познавач и можеш да прецениш дали цветовете на стоката са истински.

– Това е вярно – каза той поласкан.

– Затова идвам при теб! Разбира се, не мисля, че ще купиш килимите, но сигурно познаваш някого другико, който е готов да направи една толкова сполучлива сделка.

- Правилно си предположил.
- Значи познаваш такъв купувач?
- Познавам един.
- Който може да плати в брой?
- Такива сделки обикновено се правят на кредит.
- Но не и аз. Стоката е хубава и евтина, но парите се плащат в брой.

Тогава и двете страни са доволни: и купувачът, и продавачът.

- Да, човекът може да плати.
- Приятно ми е да чуя това. Кой е той?
- Майстор на оръжия.
- О, не!
- Защо?
- Един майстор на оръжия никога няма да купи такова голямо количество килими.

– Този обаче ще го направи. Той има и кафене и знае как да продаде стоката на някой друг.

- Къде живее?
- В Исмилан.
- Не ми харесва, че е толкова далече.
- Няма значение. Днес или утре той ще дойде при мен.
- Не мога да чакам до утре.
- Защо?
- Би могъл да се сетиш!
- Не, не мога.

– Щом продавам скъпа стока толкова евтино, сигурно случаят е по-особен.

- Хм! Така е наистина!
- Трябва да я продам по най-бързия начин, иначе мога да я изгубя.
- Да не би да те следят?

Казвайки това, той намигна, дяволито ме погледна и направи с ръце движения, наподобяващи хващане, залавяне, тоест арестуване.

– Не. Не е това. Никой не подозира какви намерения имам, но стоката се намира на много несигурно място.

- Премести я оттам!
- Това трябва да направи купувачът.
- Толкова ли е неблагонадежден човекът, при когото си ги оставил?
- Не са при никакъв човек.
- Не са ли? Ами къде са тогава?
- Насред полето.

- Аллах е велик! Как ти хрумна тази идея?
- Не на мен, а на другото е хрумнала.
- Но ти си дал позволението си?
- Не съм. Никога не би ми дошло наум да съхранявам толкова лекомислено подобна стока.
- Изобщо не те разбирам.
- Ще ти го поверя под секрет. Правиш ми впечатление на човек, който не би предал някого.
- Никога, никога не бих го направил!
- Добре, добре. Вярвам ти. Разбираш, че трисет пиастъра са много малко, нали?
- Хм! Все още не бих могъл да кажа. Не съм видял килимите.
- Казвам ти, че е малко, направо нищожно. Никой не продава толкова евтино.
- Сигурно си ги взел на още по-ниска цена!
- Естествено! Разбира се от само себе си.
- Колко даде?
- Виж, този въпрос е много умен. Никой продавач няма да ти каже колко печели всъщност. Но както вече си забелязал, искам да бъда откровен с теб.
- Е, колко печелиш?
- Трисет пиастъра, само трисет пиастъра. Той ме погледна смаяно и попита:
- От цялото количество ли?
- Как можеш да си помислиш подобно нещо! Не съм чак толкова глупав, та да се задоволя с такава нищожна сума! Не, толкова печеля от всеки килим.
- Но това е невъзможно!
- Защо?
- Продаваш един килим за трисет пиастъра и същевременно получаваш също толкова печалба?
- Така е.
- Значи тогава някой ти е подарил стоката.
- Никой не прави подобни неща.
- Умът ми не го побира!
- Не си блъскай главата! И моят ум не би го разбрал. Не съм купил килимите, не са ми подарени, а ги намерих.
- Намерил си ги? – извика той.
- Да.

- Кога?
- Не е важно.
- Но къде?
- Наблизо.

Той здравата се изплаши. Започна да преглъща и с видимо усилие попита:

- Тук наблизо ли? Нима е възможно?
- Разбира се! Нали ти го казвам!
- Мога ли да узная къде е това място?
- Познаваш ли пътя оттук за Кошикавак?
- Естествено!

– Минава се покрай едни храсти. Щом ги отминеш и завиеш надясно, се стига до една падина, която изглежда съвсем недостъпна, защото е обградена от много гъсти трънаци. Това е мястото. Там са килимите.

Той приличаше на препариран. Не помръдваше. Само гърдите му се движеха неспокойно. Сякаш не му стигаше въздухът. Накрая от устата му се чу хъркащ звук:

– Господарю, това е невероятно!

– Да, кой би повярвал, че могат да се намерят цял куп килими насред полето. Но тук вали толкова рядко, а тъкмо сега е сушав период, така че стоката няма да пострада от времето.

– Но не и от хората!

– Как така?

– Лесно би могла да бъде открита!

– О, не. Вие тук сте като децата. И до днес правите само това, което сте правили вчера и изобщо по-рано. Не искате да научавате повече от това, което вече знаете. Падината винаги е била смятана за недостъпна и едва ли би хрумнало на някого да проверява дали наистина е така. Пък и бодлите причиняват болка.

– А ти как стигна дотам?

– С коня си. Знаеш, че човек не винаги може да озапти животното си. То просто хуква напред и ето, че си попаднал сред тръните.

– Ланети! Ланети вакаа! (По дяволите. Проклета случайност!) – извика той.

– Защо? – попитах аз учудено. – Ядосваш се, че съм направил това откритие?

– Не, о не! Само си мислех колко ще е неприятно за човека, на когото е стоката.

– Ами да беше я скрил по-добре!

– Но, господарю, как ти дойде наум да продадеш килимите?

– Не е ли най-изгодното нещо, което мога да направя?

– За теб – да. Но твоя ли е стоката?

– Естествено! Нали аз я намерих?

– Това не е основание, за да я смяташ за своя собственост. Трябва да я оставиш на притежателя ѝ.

– Нека тогава да ми се обади! Но едва ли ще го направи.

– Той ще си я вземе.

– Той или някой друг. Много лесно може да хрумне на някого, който е по-умен от мен, да ги изнесе оттам! Не, ще ги продам.

Той се бе съвзел от шока и вълнението му постепенно взе превес.

– Съветвам те да не правиш това! – каза той. – Законният им притежател ще се погрижи да не загуби собствеността си. Ще се превърнеш в крадец, а не ми приличаш на такъв.

– Така ли? Хм! Сигурно имаш право. Употреби тази дума в подходящия момент. Наистина не искам да ставам крадец.

– Значи ще оставиш килимите?

– Да.

– Обещаваш ли ми?

– Защо на теб? Твои ли са?

– Не, но не бих искал да обременяваш душата си с грях.

– Ти си честен човек. Мислиш ми доброто!

– Да. И така, обещай ми, като ми подадеш ръка, че няма да посягаш на килимите!

– Добре! Ще изпълня желанието ти. Ето ти ръката ми! Той стисна десницата ми, въздъхна облекчено и вземайки лулата си, каза:

– Слава на Аллаха! Отклоних те от пътя на греха. Обаче ми изгасна тютюнът. Дай ми още една клечка!

– Ето, вземи! Радвам се, че ме върна към пътя на добродетелта. Изкушението беше голямо. Трябва да се погрижим да не пострада някой друг.

– Как смяташ да го направиш?

– Ще съобщя за находката.

– Аллах, Аллах! На кого?

– На властите.

– Той бързо хвърли запалената наново лула, замаха тревожно с ръце и каза:

– О, това изобщо не е необходимо!

– Напротив! Ще отида при кехаята. Той ще конфискува килимите.

- Какво говориш? Притежателят им ще си ги прибере!
- Това не може да промени решението ми. Мой дълг е да съобщя.
- В никакъв случай! Това не те засяга!
- Засяга ме, и то много. Който открие престъпление, трябва да съобщи за него.
- Нима тук става дума за престъпление?
- Никой честен човек не крие това, което притежава, в земята. Освен това нямам представа за кого са предназначени килимите.
- Лъжеш се!
- Напротив, убеден съм, че постъпвам правилно.
- Кой би могъл да бъде този човек?
- Същият, когото преди това ти ми посочи като купувач.
- Имаш предвид майстора на оръжие ли?
- Да.
- О, той няма нищо общо с тази работа! Познаваш ли го?
- Не, никога не съм го виждал.
- Как би могъл да го заподозреш в подобно нещо? Аз дори не съм ти казал името му.
- Знам го. Казва се Деселим.
- Деселим ли? Нямам предвид него. Не познавам човек с такова име.
- Сигурно не познаваш и никой, който се казва Пимоза?
- Пимоза ли? О, познавам го!
- Откъде е?
- Сърбин от Лопатица на Ибър е. Къде се запозна с него?
- По-късно ще ти кажа. Посещава ли те понякога?
- Да.
- Бил ли е скоро при теб?
- Не.
- Знаеш ли къде е бил?
- Не.
- Хм! Бил ли си неотдавна в Мандра и Болджибак?
- Сега лицето му прие изражение, доста по-различно от предишното. Беше типична лисича физиономия. Този шишко беше опасен човек. В погледа му проблесна разбиране. Той каза:
- Ще ти кажа истината: бях там, а и Пимоза също. Погледът, с който сега ме гледаше, беше направо триумфиращ.
- Аз обаче равнодушно сложих ръка на рамото му и смеейки се, му казах:

– Добре го изигра, Бошак, стара лисицо!

– Добре ли? Какво искаш да кажеш?

– Ти разбра, че съм говорил с Пимоза, и то наскоро.

– Така си и помислих.

– Наистина не започна много хитро. Не искаше да признаваш нищо.

– Мога да ти кажа истината!

– Заради мен! Освен това ти разбра, че Пимоза ми е казал, че е бил в Мандра и Болджибак, затова веднага влезе в ролята на свидетел. Но какво ще стане, ако ти докажа, че изобщо не си се вясвал там?

– Не можеш да го докажеш.

– Достатъчно е само да поразпитам наоколо. Все някой те е видял. Но няма да го направя, няма да положа такава усилие. Ще отида в село Палаца и там ще разбера кой всъщност е този Пимоза.

Макар и да имаше дебел слой боя на лицето си, шишкото като че ли преbledня. Той каза с възможно най-благонадеждния тон:

– Там няма да научиш нищо повече от това, което вече ти казах.

– О, търговецът на коне Москлан ще ми даде доста по-добра информация. Мисля, че посещението ми при теб е към края си. Отивам при кехаята.

Станах. Той направи същото, и то толкова бързо, че ми стана ясно, че страхът му бе дал такава пъргавина.

– Господарю – каза той, – няма да си тръгваш, докато не се разберем.

– Да се разберем ли? За какво?

– За килимите.

– И за Жълтоликия, нали?

– Аллахи северсин! (За Бога!) Защо говориш за Жълтоликия?

– Защо се изплаши, като заговорих за него? Защо казваш, че трябва да се разберем за килимите? Да не би да са твои?

– Не, не!

– Или може би знаеш кой ги е скрил?

– Също не.

– Тогава може да бъдеш напълно спокоен, но аз трябва да отида при кехаята, за да го осведомя за находката си.

– Но ти нямаш никаква полза от това!

– Човек изпълнява дълга си не заради собствената изгода.

Той съвсем се смути. Дори застана пред вратата, за да не мога да изляза навън, и каза:

– Кой си ти всъщност, та идваш тук като чужденец, а си се

загрижил за нашите работи?

– Можеш ли да четеш?

– Да.

– Тогава ще ти покажа нещо.

Извадих паспорта си, показах му го, но така че да може да види добре само печата, и попитах:

– Познаваш ли това?

– Да, това е мюхюрът на султана.

– Тогава ти казвам, че притежавам мюхюра и арестувах агента Пимоза.

– Госпоодарю! Ефенди! Ти полицай ли си? – извика той изплашено.

– Не съм длъжен да ти отговарям. Но ще задържа и теб, както и Деселим от Исмилан, щом той дойде тук.

– Ще арестуваш мен?

– Ти го казваш.

– Защо?

– Заради килимите и по различни други причини.

– Ефенди, аз съм честен човек.

– И въпреки това ме лъжеш.

– Казах истината!

– Наистина ли се осмеляваш да го твърдиш? Скоро с теб ще бъде свършено. Да бъде волята ти. Срещу теб ще започне голямо разследване. Загубен си. Но все пак исках да те спася. Дойдох при теб, за да ти покажа пътя към спасението.

Той се беше облегнал на преградната стена и не знаеше какво да каже.

– Да можеше да се видиш отстрани – казах аз. – Истинско олицетворение на вината и страха си. Облечи се и ме последвай при кехаята!

Тогава се появиха жена му и дъщеря му. Те бяха подслушали всичко от съседната стая. Двете нададоха силен вой и ми отправиха всевъзможни упреци. Пекарят остана съвсем спокоен, изглежда, преценяваше как е най-добре да действа. Слушах известно време вайканията на двете жени, после ги успокоих:

– Млъкнете! Исках да го спася, но той не пожела. На момента бих се отказал от намерението си да дам сведения. Но вие чувате, че той не отронва и една дума на молба.

Това го накара да заговори.

– Ефенди – каза той, – какво знаеш за мен?

– Всичко! Не е необходимо да ти казвам всичко с подробности.

Това е работа на съдията.

– Казваш, че би могъл да се откажеш от намерението си да дадеш сведения?

– Да. Не те смятам за чудовище. Само мисля, че си подлъган. Затова исках да се отнеса с теб по-внимателно.

– Какво трябва да направя?

– Да се откажеш от измамниците.

– Готов съм да го направя!

– Така казваш сега, но като си тръгна, няма да изпълниш обещанието си.

– Ще го изпълня. Мога да се закълна.

– Тогава искам да се откажеш от приятелството на търговеца на коне Москлан.

– Ще му го кажа.

– Добре! Искал си да му дадеш дъщеря си за жена, нали?

– Да.

– В такъв случай тя загубва годеника си. Потърси й друг! Той наостри слух. Погледна изпитателно двете жени, а после и мен и попита:

– Разговаряли сте, преди да дойда, нали?

– Да – признах аз.

– Да не мислиш, че ще я дам за жена на сахатчията Али?

– Съветвам те да го направиш.

– Уаллахи! Значи сте говорили за него?

– Да, а аз говорих вече и със самия него. Той е достоен мъж и не е престъпник като онзи Москлан. Той ще направи дъщеря ти щастлива. Нямам време за много приказки. На тръгване само искам да ти кажа: излизам за няколко минути. Говори с жена си и дъщеря си. Ако, като вляза, ми кажеш, че сахатчията е добре дошъл в дома ти, веднага ще отида да го доведа. После ще му дадеш съгласието си и всичко ще е наред. Но ако се откажеш, отивам при кехаята и ще те заведа веднага при него.

По челото му се появиха капки пот, но въпреки това ми се стори, че сега е много по-спокоен отпреди. Жена му и детето му понечиха да се впуснат в молби, но той ги спря с ръка и ме попита:

– Значи ще доведеш сахатчията?

– Да.

– Ще отидеш при него в Кабач?

– Естествено, щом искам да го доведа!

– И ако после му дам съгласието си, ще запазиш ли всичко в тайна?

– Като гроб!

- За Жълтоликия и за търговеца на коне също ли?
- Да.
- И няма да кажеш нищо за килимите?
- Само на един човек ще кажа.
- На кого?
- На сахатчията. Нека той постъпи, както пожелае.
- Като му дам дъщеря си, ще мълчи. Кога тръгваш за Кабач?
- Веднага, щом ти решиш. Нямам време за губене. Давам ти няколко минути. Размисли!

Отидох при коня си. Като излизах от стаята, чух, че майката и дъщерята веднага започнаха да го обсипват с молби, и бях сигурен в успеха си. Според мен не му оставаше нищо друго, освен да отстъпи, и страшно се радвах, че след малко ще мога да отнеса радостната новина на сахатчията.

Питах се наистина дали е мой дълг да съобщя за килимите, но имаше достатъчно причини да не го направя. Все още не бях убеден дали килимите действително са контрабанда. Сигурно щяха да се превърнат в такива едва на сръбската граница. Впрочем смятах сахатчията за честен човек и си мислех, че ще постъпи, както му диктува съвестта, веднага щом му кажа всичко.

Отдалечих се малко от къщата. Стори ми се, че чух някакъв вик. Като се обърнах, видях, че помощникът се приближава към един прозорец и пекарят нещо му каза.

Какво ме засягаше това? Сигурно му е дал някакви указания по отношение на работата. След няколко минути чух конски тропот. Не видях ездач. И през ум не ми мина да се усъмня. За съжаление ми бе отредено да постъпя непредпазливо. Пекарят бе изпратил слугата си, да ми постави клопка. Момичето бе нарекло този човек хитър. И наистина беше такъв. Така беше потеглил, че къщата се намираще между него и мен и аз изобщо не можех да забележа отдалечаването му.

Чаках около четвърт час, след което се върнах в стаята. Жената ме помоли да дам на мъжа й малка отсрочка. Много му било трудно да вземе решение, тъй като не знаел как да се отърве от Москлан без последствия.

Изпълних молбата й и отново излязох. Чаках, докато ме извикаха. Пекарят дойде при мен и ми каза:

- Имаш право, ефенди. Ще постъпя, както ме съветваш. Ще доведеш ли сахатчията?
- Да, тръгвам веднага.

- А ще ни гостуваш ли днес и през следващите дни?
- Благодаря! Невъзможно ми е. Трябва да продължа нататък.
- Закъде си тръгнал?
- Надалеч, към Европа, където е родината ми.

Голяма грешка направих, като казах това, но щях да го разбере по-късно.

– Тогава ела поне в мехарема. Всъщност това е само селямлък. Трябва да ти покажа нещо.

Той беше станал отстъпчив, а двете жени сияеха от щастие.

Не можех да откажа на молбата му и влязох с тях в следващото помещение, което по подредба не се различаваше особено от първото. Дъщерята се оттегли за малко и донесе някакъв предмет, увит в кълчища и омотан с връвчици.

– Познай какво е това, ефенди? – каза той.

– Как бих могъл да позная? Казвай.

Той махна кълчищата. Показа се една бутилка.

– Това е гроздов сок – каза той. – Можеш ли да го пиеш?

– Мога, но по-добре не го наливай. Освежете се с него вие самите.

– На нас ни е забранено. Виното е от Гърция. Даде ми го един търговец, но аз го прибрах, докато се появи някой, на когото е разрешено да го пие.

Моето колебание, изглежда, го обиди. Той помисли малко, а после каза:

– Щом отказваш да го приемеш, не искам повече да го задържам у себе си. Чилека, нека да го дадем на бедния, болен Шабан!

Тя веднага се съгласи и го попита дали да не прибави и малко сладкиши. Той ѝ позволи, а после се обърна към мен:

– Ефенди, щом беднякът ще получи такъв дар, трябва да ни направиш една услуга!

– Ако мога, с удоволствие. Кой е този Шабан?

– Навремето правеше метли, но сега е станал просяк, понеже е болен и не може повече да работи. Живее от подаянията на онези, които Аллах е благословил с препитание.

– Да, просяк е и понякога му даваме милостиня – повтори дъщерята. – Живее в една колиба сред гората, на половината път оттук до Кабач.

Самото повторение на думите му, а още повече и тонът, с който бяха изречени, ми направиха впечатление. Тя припряно бе прекъснала баща си. Забелязах, че иска да насочи вниманието ми към себе си. Тя

стоеше малко настрана, зад баща си, и като погледнах към нея, тя предупредително вдигна показалеца на дясната си ръка, без баща ѝ да я види.

– Каква е гората? – попитах аз непринудено.

– Само от бук и дъб – отговори пекарят. – Могат да се видят и единични елхи или кипариси. Да ти опиша ли пътя по-подробно?

– Бих те помолил за това.

– Оттук тръгваш на югозапад, все по коларския път, който ще те отведе към едно високо плато. Там пътят се отклонява на юг, в посока Терзи Орен и Ирек, но ти трябва да намериш пътеката, водеща надясно към един поток, който се влива в Сюдлю под Кабач. Недалеч от мястото, където се намира потокът, има открита поляна, в чийто край е колибата на Шабан.

– Сам ли живее там?

– Да.

Просяк, а живее сам в гората. Доста странно. А и особеното поведение на дъщерята. Явно, че трябваше да бъде много предпазлив.

– Мислиш ли, че ще го намеря? – осведомих се аз.

– Да. Както чух, вече не можел да излиза. Сигурно е болен. Затова му изпращам подарък.

– За каква услуга ставаше дума преди малко?

– Ще вземеш ли тези неща със себе си, за да му ги занесеш?

– С удоволствие. Пригответи ги!

Той го направи. Междувременно дъщерята излезе вън и повторно ми даде знак. Последвах я и я намерих зад къщата.

– Нещо искаш да ми кажеш ли? – попитах аз.

– Да, ефенди. Пази се.

– От кого и защо?

– Този просяк е лош човек. Пази се от него.

– Мислиш ли, че баща ти ми крои нещо лошо?

– Не знам. Само трябва да ти кажа, че не обичам този просяк, защото е враг на сахатчията.

– Хм! Майка ти щеше да ми дава нещо за него. Баща ти не биваше да разбере.

– Това вече е уредено, ефенди. Тя не искаше да ти казва веднага, че трябва да му съобщиш нещо. Той трябваше... – Тя се запъна, изчерви се и сведе поглед.

– Е, какво трябваше да направи той, прекрасна Икбала.

– Той трябваше довечера да... да... дойде при майка ми.

– При майка ти ли? Но не във вашата къща, нали?

– Не, ефенди.

– А къде? – попитах аз припряно и много сериозно.

– Трябваше да я чака при реката.

– Така, така. Значи милата ти майка има навика да определя от време на време срещи на сахатчията?

– Да – отговори тя наивно и сериозно, така че едва не се изсмях.

– А ти сигурно пазиш тези хубави срещи? – попитах аз.

– О, ефенди, много добре знаеш, че той не идва при майка ми, а при мен!

– Да, така си и мислех. И въпреки че днес ще го водя при вас, майка ти смята за необходимо да му изпраща вест?

– Така е, ефенди. Намерението ти е толкова добро. То изпълва сърцето ми с радост. Дано Аллах е рекъл да успееш!

– То ще изпълни с радост и сахатчията. Като разговарях с него, той каза, че си най-голямата хубавица в Румелия и ...

– Истина ли е? – прекъсна ме тя припряно.

– Да, така каза.

– О, той е голям ласкател и преувеличава.

– Не, не преувеличава. Ти си по-сладка от ширата, която правиш. Само че казваш, дано Аллах е рекъл да успее да изпълни намерението си. Все още ли се съмняваш? Нали баща ти даде съгласието си?

– Така е, но ми се струва, че не го мисли искрено. О, ефенди, предчувствам опасност. Закрилай моя сахатчия!

– Какво би могло да го заплашва?

– Не знам, но вие двамата трябва много да се пазите, а ако му се случи нещо лошо, ще пролея много сълзи.

– За него ли? Значи за мен не би проляла нито една сълза?

– Ами ти си чужденец!

Тя го каза толкова искрено и беше толкова забавна, че аз сърдечно се разсмях.

– Е – отвърнах аз, – щом ще плачеш само за него, поне кажи на твоята аная да пролее две-три сълзи за мен, ако ми се случи нещастие. Сега обаче ще вляза вътре, за да не забележи баща ти, че сме разговаряли тайно. И аз не му вярвам.

– Ефенди, аз ще те пазя отдалеч!

Тя тръгна. Думите ѝ като че ли не съдържаха никакъв смисъл, но по-късно разбрах, че ѝ се бе удало да спази това обещание.

Отвързах коня си и зачаках. След малко пекарят дойде и ми донесе

определения за просяка дар.

– Къде са жена ти и дъщеря ти? – попитах аз просто така, но скришом го наблюдавах. – Няма ли да се сбогувам с тях?

– Нали ще дойдеш отново, господарю? – отговори той. Като каза това, по дебелилото му лице пробягна сянка на лукавство и злорадство. Аз веднага сложих ръка върху рамото му и сериозно казах:

– Мислиш ли, че не забелязвам иронията в думите ти? Физиономията му веднага прие израз на най-искрено учудване. Той ме погледна, поклати глава и каза:

– Не те разбирам. Но се надявам, че не ме смяташ за лъжец?

– Хм! В родината ми има една поговорка, че не бива да се вярва на човек с пробити уши.

– Мен ли имаш предвид? – попита той обидено.

– Виждам, че имаш дупки и на двете си уши.

– Това не е белег, че те лъжа. Преди ушите ми не са били продупчени. Привърженик съм на Пророка и се кълна в брадата на Мохамед, че отново ще се видим, ако ти самият не се откажеш.

– Няма да се откажа и се надявам тази среща да бъде приятелска. Ако се случи обратното, лесно може да те сполети нещо неприятно.

Докато водехме този любезен разговор, закрепих дадения ми от него пакет за седлото, яхнах коня и потеглих.

Трета глава В опасност

След няколко минути навлязох в същинската част на село Джнибашлк. Минах през него и отново се озовах сред поля, засадени с царевица и други растения, до които се простираше и едно пасище, граничещо със споменатата вече гора.

Следите от колелата на големите груби волски каруци се виждаха ясно. Вървах по тях в указаната югозападна посока и почти бях стигнал до гората, когато забелязах един конник, идващ отляво през равнината. Тъй като яздех по-бавно от него, той скоро ме настигна.

– Аллах билиндже! (Бог да е с теб!) – поздрави той.

– Мютешекюрюм! (Благодаря ти!) – отвърнах аз. Той изпитателно ме изгледа, а и аз направих същото, но не така явно като него. Във външността му нямаше нищо особено. Конят му не беше хубав, лошо беше и облеклото му, а лицето му не правеше много по-приятно впечатление. Само pistolетите и ножът в пояса му изглеждаха доста добри.

– Откъде идваш? – попита той.

– От Джнибашлк – отвърнах аз услужливо.

– А накъде отиваш?

– В Кабач.

– Аз също. Познаваш ли пътя?

– Надявам се, че ще го намеря.

– Надяваш се? Значи си чужденец по тези места?

– Да.

– Мога ли да се присъединя към теб? Ако ми позволиш, може би няма да се объркаш.

Не ми правеше приятно впечатление, но това не беше причина да го обиждам. Вероятно все пак беше почтен човек. А дори и да не беше така, нямаше полза да го отпращам. Най-много да си навлека гнева или желанието му за мъст. Понеже ми изглеждаше като човек, който в такива случаи ще е склонен да ме убеди в благонадеждността на оръжията си, отговорих:

– Много си любезен! Нека продължим заедно!

Той доволно кимна и се приближи с коня си до мен. Известно време яздихме мълчаливо. Той наблюдаваше жребеца и оръжията ми с видим интерес. Освен това ми се стори, че от време на време загрижено се

оглежда наоколо. Имаше ли тук нещо, от което можеше да се страхува? Сметнах, че е благоразумно да не поставям въпроси. По-късно, разбира се, узнах причината за тези тревожни погледи.

– След Кабач ще продължиш ли нататък? – попита ме той вече по-любезно.

– Не.

– Ще ходим ли там при някого на гости?

– Да.

– Мога ли да узная при кого? Нали не познаваш тези места, вероятно ще мога да ти покажа къщата му.

– Отивам при сахатчията Али.

– О, познавам го! Ще минем покрай къщата му. Ще ти я покажа.

Разговорът отново замря. Нямах никакво желание да се впускам в приказки. А, изглежда, и спътникът ми имаше същото настроение. Така изминахме доста голямо разстояние, без да си кажем нито дума повече.

Пътят все повече се изкачваше нагоре, между дърветата в гората. Стигнахме до споменатото от пекаря възвишение и мястото, където следите от каруците завиваха надясно. Забелязваше се, че все пак някои хора бяха продължили ездата си на запад. В тази посока поехме и ние, а после скоро се показа и потокът, за който беше ставало дума.

След известно време стигнахме до една малка просека, в чийто край забелязах продълговата колиба. Беше изградена много грубо от камъни и покрита с нацепени дърва, наредени като керемиди. Виждаше се ниска врата и едно малко прозорче. В покрива имаше отвор, чието предназначение беше да отвежда навън дима. Могъщи дъбове разперваха клони над тази самобитна постройка която създаваше впечатление за тъжна самота.

Сякаш между другото спътникът ми посочи към колибата и каза:

– Там живее един просяк.

Той не даде вид, че смята да спира коня си. Това обстоятелство премахна подозрението, което хранех. Спрях жребеца си и попитах:

– Как се казва този просяк?

– Шабан.

– Не е ли бил преди майстор на метли?

– Да.

– Тогава трябва да отида при него за малко. Трябва да му предам една милостиня.

– Направи го. Той сигурно има нужда от нея. Аз бавно ще продължа нататък, в посока към потока. После, ако ме следваш, ще можеш да

ме настигнеш.

Той действително продължи нататък. Ако беше слязъл веднага, това щеше да ме накара да удвоя подозренията си. Сега се чувствах спокоен. Потеглих към колибата и я обиколих веднъж, за да видя дали случайно наблизко има някой.

Въпреки че клоните им се допираха, буквите и дъбови дървета стояха толкова надалеч едно от друго, че между дебелиите им стволоче можех да виждам далеч навътре в гората. Не открих следа от човешко съществуване.

Направо ме досрамя, че се бях усъмнил. Какво би могъл да ми направи един беден, болен просяк! Нямаше засада или поне не около колибата. Мислех, че съм успял да се убедя в това. Ако имах още някакво основание за опасения, то трябваше да се търси вътре в мизерната колиба, а там не беше трудно човек да се измъкне от опасността.

Слязох от коня пред големия отвор, в който нямаше и следа от врага, не го вързах, за да мога, ако се наложи веднага, да го яхна и да препушна. Държах револвера в ръка готов за стрелба и бавно влязох.

Намерението да вляза навътре изглеждаше абсолютно невъзможно, а и както се убедих от пръв поглед, беше абсолютно безполезно.

Вътрешността на къщата представляваше едно-единствено помещение, което беше толкова ниско, че главата ми почти опираше в тавана. Видях един почернял камък, който явно служеше за печка, няколко черепи на волове и коне, представляващи столове, а в левия заден ъгъл имаше направено от листа легло, в което лежеше неподвижна човешка фигура. До него на земята имаше едно гърне, няколко счупени бутилки, нож и разни други жалки дреболии. Това беше всичко, което можеше да се намери в колибата. От какво можех да се страхувам тук?

Внесох пакета и се приближих с него до леглото. Мъжът лежеше все така неподвижно.

– Гюнюнюз хаир ола! (Добър ден!) – поздравих аз на висок глас.

Тогава той бавно се обърна към мен, погледна ме втренчено, сякаш съм го събудил от сън, и попита:

– Не истерсиниз султанъм? (Какво ще заповядате, господарю?)

– Ад ън Шабан? (Шабан ли е името ти?)

– Баш юстуне, султанъм! (На твоите заповеди, господарю!)

– Бояджи Бошак танитар сен? (Познаваш ли бояджията Бошак?)

Зарадван, той се надигна и седна, а после отговори:

– Пек ей, султанъм! (Много добре, господарю!)

Този човек наистина изглеждаше много болен и нещастен. По

тялото му висяха само парцали и приличаше на скелет. Очите му жадно гледаха към пакета, който държах в ръката си.

– Той ти изпраща вино и сладкиши. При тези думи коленичих съст-радателно до леглото му, за да отворя омотания с лико пакет.

– О, колко си добър, господарю! Гладен съм!

Той ме гледаше с горящ поглед. Наистина ли беше глад това или нещо друго, опасно за мен? Нямах време да довърша мислите си докрай. Зад себе си чух шум. Обърнах глава. През вратата влизаха двама, трима, петима мъже. Първият държеше пушката обърната като за удар и скочи към мен.

Тогава извадих револвера си и... скочих. Не, исках да скоча, но дългите, сухи ръце на просяка се вкопчиха в шията ми като пипалата на морски полипи и отново ме повлякоха надолу. Спомням си само, че бързо насочих дулото на револвера към главата на стареца и натиснах спусъка, но не можах да се прицеля. Някой страшно ме удари отзад по главата.

Бях като мъртъв. Сякаш вече няха тяло, а само душа, дух. С бясна скорост летях през някакъв огън, чийто пламък щеше да ме погуби, после през бучащи вълни, от чийто студ замръзнах, през безкрайни пластове облаци и мъгла, високо над земята. После чувствах само, че летя, точно както луната обикаля около слънцето, без да ме вълнуват каквито и да е мисли или желания. В мен и около мен цареше неопишуема пустота. Постепенно скоростта намаляваше. Вече не само чувствах, но и можех да мисля. Но какво мислех? Безкрайни, безподобни глупости. Да говоря обаче не можех, колкото и усилия да полагах да издам някакъв звук.

Постепенно в мислите ми се възцари ред. Спомних си името си, положението, възрастта, с които бях умрял, но как и кога бях намерил смъртта си, не знаех...

Продължавах да падам все повече и повече. Вече не се носех около земята, а се приближавах към нея като леко перце, което, подухвано насам-натам, пада от някоя кула. Колкото по-ниско падах, толкова повече неща си спомнях за земното си съществуване. Непрекъснато се сещах за разни хора и преживявания. Постепенно всичко ми се проясняваше. Спомних си, че бях предприел далечно пътуване, като в съзнанието ми бавно изплуваха страните, през които бях минал – че последно бях в Стамбул, в Едирне, после исках да се връщам в родината и пътят бях пребит в една каменна колиба, в подножието на планината. Убийците ме бяха съборили върху леглото, в което преди това бе лежал просякът, а после наобиколиха печката и запалиха огън, на който щяха да пекат

нещо...

Бях умрял и го осъзнавах: Бях чул дори гласовете на убийците и колкото повече се приближавах към земята, толкова по-ясно ги чувах...

И о, чудо! Паднах отново в колибата през покрива, върху вонящата постеля, а убийците все още бяха там. Чух ги да говорят. Усетих миризмата на месо, което те печаха на огъня. Искях да ги видя, но не можех да отворя очи, нито пък да се движа...

Наистина ли това беше само душата, само духът ми? Горе, където преди беше главата ми, в задната част нещо гореше и болеше адски. Струваше ми се, че главата все още е моя, но беше десет, сто, хиляда пъти по-голяма отпреди и в нея беше цялото огнено ядро на земята, на чиито острови Вулкан и милиони циклопи размахват чуковете...

Отначало усещах само главата, скоро обаче забелязах, че имам също и тяло, ръце и крака. Но не можех да помръдна. Затова пък съвсем ясно чувах всяка дума, произнесена от хората около огъня. До слуха ми дори достигна конски тропот. Вън двама ездачи слязоха от седлата.

– Калънджа гелир! (Дебелият идва!) – каза някой. Не беше ли това гласът на човека, с когото бях яздил до колибата? Как се бе озовал тук? Нали продължи пътя си?

– Ве бир икинджи! (С още някой!) – обади се друг глас.

– Ким дир? (Кой е?)

– Яху, бре силахджи Деселйм Исмиладан! (Майсторът на оръжия Деселим от Исмилан!)

Чух, че седящите в колибата мъже бързо излязоха навън и поздравиха новодошлите с радостни възгласи.

– Ахмакъ тут дунуз? (Хванахте ли глупака?) – попита дебел глас.

Познах го. Беше на шишкавия бояджия пекар от Джнибашлк. Какво? Мен ли имаше предвид, като казваше глупак? Ако можеше да ми падне в ръцете, ще го... ах, ето че успях да свия пръстите си в юмрук! На какво е способен гневът!

– Евет, алдат дък ону. (Да, изиграхме го.) Тези думи бяха изречени от просяка. Значи куршумът ми не го беше улучил.

– Гене нерде дир? (Къде е онази овча въшка?)

Това вече беше прекалено! Ако някой немец иска да обиди друг човек по-грубо, го нарича „говедо“. Турците обикновено използват думата „коюнджи“, която означава приблизително същото. А този ме смяташе за такъв глупак, че дори не заслужавах да бъда наречен „коюнджи“, а „гене“, което означава овча въшка.

Ръцете ме засърбяха и, виж ти, сега вече можех да свия и двата си

юмрука вместо единия, както преди това. Чувствах се така, сякаш съм жив и никога не съм умирал. Най-малкото желанието, което изпитвах, беше съвсем земно. То в никакъв случай не се отнасяше до някаква свръхестествена дейност, а до нещо, което турчинът изразява с означаващите приблизително едно и също нещо думи: дьоймек, вурмак, даяк, йедирмек, което немецът казва с любезния израз „бия“.

На какво се дължеше обстоятелството, че главата ми вече не гореше и не болеше? А и описаните й преди това размери, изглежда, се бяха свили.

– Кулюбед е дир (В колибата е) – отговори просякът.

– Синджиред а? (Вързан е, нали?) – попита мъжът, който ме беше нарекъл овча въшка и чийто глас не познавах.

– Евет, анджак дейл ла иладж. (Да, но не е необходимо.)

– Ничюн? (Защо?)

– Чюнки дир мютивефа. (Защото е мъртъв.) Гласовете утихнаха до шепот. Едва след известно време отново чух някой високо да заповядва:

– Ону бана гьостерин! (Покажете ми го!) Влязоха в колибата и просякът каза:

– Бунда ятар. (Ей тук лежи.)

Някой сложи ръка върху лицето ми и постоя така известно време. Миришеше на обушарско лепило и кисело мляко.

Значи не бях изгубил обонянието си. В крайна сметка не бях умрял! После този, на когото беше ръката, каза:

– Совук йолюмюн гиби! (Студен като мъртвец!)

– Она намзана бак! (Провери му пулса!) – чух да казва дебелият пекар.

Катранено-млечната ръка се дръпна от лицето ми и хвана китката ми. Палецът опипа горната част на ставата, където едва ли може да се усети артерията на пулса. След пауза на всеобщо напрежение мъжът каза:

– Онун йок дамар ворушу. (Няма пулс.)

– Ел иле докун юрейне! (Чуй му сърцето!) В следващия миг усетих ръката върху сърцето си. Изглежда, не смяташе за необходимо да откопчее поне едно копче. Дали якето и жилетката ми вече бяха разтворени? Или добрите хора ме бяха освободили вече от бремето на тези дрехи?

Много ми се искаше сам да се убедя в това, но не можех да отворя очи, а дори и да бях в състояние да го сторя, и през ум не ми минаваше да го правя.

Ръката се задържа върху сърцето ми само миг. После се плъзна към

стомаха ми и се задържа там. Оракулът обясни:

– Гьонюлю сесини чикармар. (Сърцето му е замлъкнало.)

– Дир йомюш онун ичюн (Следователно е мъртъв) – чу се наоколо.

– Ким ону йолдюрмиш? (Кой го уби?) – попита мъжът, чийто глас не познавах.

– Бен (Аз) – гласеше краткият отговор.

– Насъл? (Как?)

– Тепелемиш ону. (Пребих го.)

Мъжът каза това с тон на удовлетворение, който накара кръвта ми да се движи. Почувствах как тя се изкачва към слепоочията ми. Който има движеща се в артериите кръв, не може да е мъртъв. Значи все още бях жив. Действително лежах върху купчината листа и само бях изпаднал в безсъзнание.

Дебелият пекар обаче, изглежда, все още се безпокоеше. Искаше да изпробва всички възможни средства, за да се убеди, че съм мъртъв, за това попита:

– Солук малук олмаз? (Диша ли?)

– Кулак асар! (Трябва да чуя!)

Усетих, че някой се навежда към мен, а после един нос се опря в моя. Лъхна ме миризма на чесън, тютюн и развалени яйца. След това въпросният човек обясни:

– Онун йок нефес. (Не диша.)

– Савуша лъм! (Да се махаме!)

Тази заповед ме избави най-сетне от тревогата, че могат да усетят, че съм жив. А дали не беше по-добре да забележат, че не съм мъртъв? Не бях господар на тялото си, но имаше опасност да ме заровят жив.

Обхвана ме страх. Почувствах как първо ме обливат студени, а след това горещи вълни. Започнах да се потя. Мъжете седнаха край огъня. Мълчаха. Може би сега бяха заети с месото, чиято миризма стигаше и до мен.

Положението ми беше безнадеждно. Бяха ме ударили с приклада в тила. Не съм нито анатом, нито патолог, но мога да изброя възможните въздействия от подобен силен удар. Все още имах слух и обоняние, а вероятно не бях изгубил и зрението и вкуса си. Но причината за това, че двигателните нерви отказваха да функционират, приписах на удара. Дали щяха да могат отново да действат, и то достатъчно бързо, както се налагаше в момента?

Но дори и да беше така, за което разчитах на физическата си сила, имах малко изгледи да се измъкна от заплашващата ме съдба. Ех, защо

спътниците ми не бяха наблизил! Поне моят храбър Халеф да знаеше каква опасност ме грози! Но не беше така.

Обхвана ме някакво чувство, за което не бях сигурен дали е гняв или отчаяние. Може би по-вярно беше първото, защото винаги съм вярвал, че Господ може да помогне дори и когато е ударил последният час. Свих юмруци, издишах въздуха от дробовете си, сякаш смятах доброволно да се задуша; напрегнах всички фибри, които ми бяха подвластни, и ето че през тялото ми премина нещо като силен тласък. Вече можех да движа ръцете, краката, тила и – слава Богу! – дори миглите си.

Разбира се, много внимавах това да не бъде забелязано, но продължавах да проверявам всички части на тялото си. Не беше лесно. Главата ми беше като разбита. Наистина трябваше да се напрегна, за да мисля логично, а крайниците ми сякаш бяха пълни с олово. Все пак се надявах, че ако се наложи, ще мога да стана и дори до известна степен да се защитавам. Може би парализата щеше да мине по-бързо, отколкото изглеждаше. Затова се осланях на влиянието на ситуацията и на въздействието, което здравата воля може да окаже върху непослушното тяло. Едно поне беше сигурно, че няма да се оставя да ме погребат жив.

Продължих да лежа изпънат и поглеждах крадешком към запаления върху камъка огън. Там седяха осем мъже, които режиха с ножовете си месо от една овца и пъхаха големи парчета в устите си. Сред тях беше дебелият пекар, любезният просяк и почитаемият Уриан, който бе предложил да ме заведе до Кабач.

Значи това имаше предвид пекарят, като се кълнеше, че отново ще се видим! Разбира се, той не беше помислил, че могат да ме пребият. Почакай, кюфте такова, надявам се „неоспоримо“ да мога да ти докажа, че съм жив.

А прекрасният ми водач чудесно умееше да се преструва. Но защо се оглеждаше така тревожно между дърветата? Аха, вече ми стана ясно! Докато чаках зад къщата на бояджията, калфата беше заминал нанякъде. Изпратен е бил от господаря си да вдигне на крак намиращите се тук джентълмени и да предупреди просяка за идването ми. Водачът ми ме е чакал в полето и се е опасявал, че бихме могли да срещнем пратеника или някой от господата, вследствие на което мен могат да ме обземат съмнения. Бояджията-пекар много хитро ме бе изпратил при просяка. Само така е било!

И ето, че сега беше тук с майстора на оръжия и съдържател на кафене Деселим от Исмилян. Той го е очаквал и добрият човек, зетят на Жълтоликия, беше дошъл тъкмо навреме, за да се спаси от грозиящата го

опасност, участвайки в залавянето ми.

Как да се измъкна от ръцете им? Осем срещу един! Като този един беше вързан и парализиран! Дупката на прозореца беше прекалено малка, за да може през нея да се измъкне човек.

Оръжията ми бяха в ъгъла пред мен. Бяха ми взели както тях, така и всичко останало, което носех в себе си. Лежах върху купчината листа по риза и панталони.

Внимателно проверих как съм вързан. Усетих, че са здрави ремъци. Значи с тях нищо не можеше да се направи. При по-голямо усилие само можеха да се врежат в кожата ми. Напрегнато мислех за някаква възможност за спасение, но напразно. Имаше само една надежда, макар и не много утешителна? трябваше да се преструвам на умрял. Сигурно щяха да ме занесат в гората, за да ме заровят. Може би щеше да им хрумне да ми махнат ремъците, които все пак имаха някаква стойност, макар и не голяма. Тогава щях да съм господар на движенията си.

Може би нямаше да удостоят гроба с дрехите, с които все още бях облечен, и ако искат да ги съблекат, трябва преди това да свалят ремъците. Но и в този случай надеждата беше много малка и ако не можех да избягам, поне нямаше да завърша земния си път без съпротива. Значи оставаше само търпеливо да чакам, за да видя какво ще се случи. Сигурно тези мъже нямаше вечно да мълчат. Вероятно в разговора им щеше да се съдържа някой полезен за мен знак.

Тъкмо в този момент мъжът, чийто глас ми беше непознат и когото смятах за майстора на оръжие от Исмилан, хвърли последния кокал. Избърса ножа в панталоните си, пхна го в пояса си и каза.

– Така! Наядохме се, сега вече можем да поговорим. Ще платя овцата. Колко струваше?

– Нищо! – отговори просякът. – Откраднах я.

– Толкова по-добре. Значи денят започва много евтино. Идвам, за да ви възложа работа, която си струва, а междувременно вие сте свършили друга, която е може би още по-изгодна. Все още не знам точно какво се е случило. Пристигнах при Бошак тъкмо когато тръгваше, и препускахме толкова бързо, че нямаше време за приказки по пътя.

– Аллах иллях! Досега никога в живота си не съм яздил така! – каза шишкото. – Още не мога да разбера дали съм жив.

– Жив си, приятелю! Но не можа ли да тръгнеш по-рано?

– Не. Имам само едно ездитно животно, а пратеникът, когото проводих с него, се върна късно.

– И така – кой беше този чужденец?

– Християнин от страната на франките.

– Аллах да погуби душата му, както вие сте направили с тялото му!
Как се озова при теб?

– Срещнал пътьом жена ми и питал за мен. Знаеше всички наши тайни и искаше да ме накаже, ако не дам на сахатчията дъщеря си за жена.

– Тя е на Москлан, нашия съзаклятник. Но кой е посветил чужденеца в тези тайни?

– Не знам, той нищо не каза. Говореше за Москлан, за Жълтолиякия, за всички. Знаеше за трънака в полето и със заплахите си ме принуди да му дам съгласието си.

– Но ти няма да го спазиш!

– Спрямо правоверните държа на думата си, но той е християнин. Идете в Стамбул и говорете с неверниците. Там има много руски християни, които твърдят, че никога не спазват клетвата си и още докато обещават, в себе си си казват, че ще я нарушат. Защо да не направя това, което те учат и правят помежду си?

– Правилно.

– Тайно изпратих ратая си при Шабан и приятелите ни тук и му казах да им обясни какво да правят. Шабан трябваше да се престори на болен, Мурад чакаше чужденеца, за да го доведе направо тук, а останалите се бяха скрили зад дебелия ствол на дърветата в гората, за да влязат после след него в колибата. Това знам аз, а останалото ще разкажат другите.

– Е, Шабан, какво стана по-нататък? – попита майсторът на оръжия.

– Всичко мина много добре и лесно – отговори просякът. – Чужденецът пристигна с Мурад, който се престори, че продължава пътя си, и слезе от коня. Наблюдавах го през прозореца, а после бързо легнах. Чужденецът влезе и ми донесе онова, което му беше изпратил за мен пекаря.

– Но виното ще ми върнеш! – намеси се споменатият. – Изпратих ти го само на ужжим и имам само това шише. Сладкишите можеш да задържиш.

– Какво? Какво си му изпратил? – попита исмиланецът. – Вино ли?

– Да.

– Никога няма да си го получиш обратно!

– Защо?

– Защото ще го изпием.

– Как така ще го изпием? Вие сте вярващи синове на исляма, а Пророкът е забранил виното.

– Не, не го е забранил. Само е казал: „Да е проклето всичко, от което човек се напива!“ А от едно-единствено шише вино няма да се напием.

– То е мое!

Тонът, с който бе казано това, издаваше твърдото намерение на шишкото да спаси виното си, но тогава просякът, смеейки се, каза:

– Не се карайте за заповедите на Пророка. Виното не може да се пие.

– Защо? – попита предишният притежател на оспорваната вещ.

– Защото вече е изпито.

– Човече, какво говориш! Кой ти даде право? – извика пекарят.

– Ти самият. Изпратил си го специално за мен. Поделих си го с приятелите. Ако беше дошъл по-рано, щеше да можеш и ти да си пийнеш. Шишето е ей там, вземи го и го помириши, ако душата ти копнее за вино.

– Дано станеш наследник на дявола, измамник! Никога вече няма да получиш от мен милостиня!

– Аз и не се нуждая, въпреки че ме смятат за просяк. Знаеш го така добре, както и аз.

– Стига разправии! – заповяда майсторът на оръжие. – Продължавай да разказваш, Шабан! Той се подчини на подканата и каза:

– Чужденецът си мислеше, че спя. Приблужи се до мен и поздрави на висок глас, а аз се престорих, че се събуждам. Попита ме дали се казвам Шабан и познавам ли бояджията Бошак, който ми изпращал тази милостиня. Коленичи до мен, за да отвори пакета с милостинята на Бошак. Тогава видях, че останалите ни другари тихо бяха влезли. Хванах го бързо и го съборих долу. Удариха го с приклада и той веднага умря. Съблякохме го и вече можем да си разделим всичко, което имаше в себе си.

– Дали ще делим вещите му, все още не е сигурно. Какво притежаваше?

Изброено беше всичко. Не беше пропусната и най-малката дреболия. Дори пакетчето карфици, които носех, бяха преброени. За тези места те бяха направо рядкост и вследствие на това представляваха скъпоценна придобивка.

През леко отворените си клепащи видях, че майсторът на оръжие разглеждаше пушката ми.

– Това оръжие не струва и десет пари – каза той. – Кой би искал да я носи? Тежка е колкото пет турски кремъклийки, а при нас няма такива големи патрони, с които да се зарежда. Това е старо пушкало отпреди двеста години.

Горкият човек досега не беше държал в ръка истински мечкоубиец. Още повече заклати глава, като му показаха карабината „Хенри“. Въртеше я на всички страни, опипва я и изпробва известно време, а после с презрителна усмивка произнесе преценката си:

– Този чужденец е имал бръмбари в главата. Това оръжие не е нищо друго освен играчка за момчета, с която да се упражняват. Не може да се зарежда и изобщо не може да се стреля с него. Това е ложата, а тук е прикладът. Между тях има желязно кълбо с много дупки. За какво ли служи? Да се слагат в него куршумите ли? То не може да се върти! Къде е петлето? Спусъкът не се движи. Ако човекът беше още жив, щях да го накарам да гръмне веднъж с това. Нямахше да може да го направи и щеше да се засрами!

По този начин беше обсъждан всеки от предметите, като бяха давали такива преценки за тях, че ако можех, щях да прихна от смях. Исмиланецът тъкмо ставаше от пода, за да огледа жребеца ми, когато чух тропота от копитата на бавно приближаващ се кон. Мъжете също го чуха и просякът излезе пред вратата.

– Кой идва? – попита исмиланецът.

– Някакъв непознат – гласеше отговорът. – Един дребосък, когото никога досега не съм виждал. В същото време чух поздрав:

– Нехарак му барак! (Да е благословен денят ти!)

– Нехарак саид! (Щастлив да е и твоят ден!) Кой си ти?

– Идвам отдалеч.

– Откъде?

– От Асемнат.

– А накъде отиваш?

– В Гюмюрджина, с твое позволение.

– Много си учтив, но моето позволение изобщо не ти трябва.

– Учтив съм, защото бих желал и ти да си такъв. Искам да те помоля нещо.

– Казвай!

– Уморен съм и съм много гладен. Ще ми разрешиш ли да си почина в къщата ти и да похапна при теб.

– Не мога да ти дам храна, беден съм.

– Нося хляб и месо, ще дам и на теб от тях. Ще стигне за двама ни.

Бях много любопитен да чуя какво ще отговори сега просякът. Можете да си представите възторга ми, защото веднага познах гласа на чужденеца: беше на моя дребен, храбър хаджи Халеф Омар.

Къде ли е бил през нощта? Как се е озовал тук? По какъв начин беше узнал, че трябва да ме търси в тази посока? Такива и други подобни мисли минаваха през главата ми. Във всеки случай сигурно бе предположил, че съм слязъл тук, защото е видял във коня ми.

Освен това просякът държеше в ръка дългата ми кама. Лесно можеше да се предположи, че я е взел от мен.

Страхувах се за приятеля си, но все пак ме обзе някакво чувство на сигурност. Халеф без колебание рискуваше живота си, за да ме спаси.

Исмиланецът беше станал. Той избута просяка настрана, застана на входа, огледа Халеф и изненадано каза:

– Какво виждам, чужденец? Ти носиш копча?

– Ах! Познаваш ли този знак? – попита Халеф.

– Не виждаш ли, че и аз го нося?

– Виждам. Значи сме приятели.

– От кого получи копчето?

– Мислиш ли, че тайните трябва така бързо да се издават?

– Имаш право. Слизай от коня и бъди добре дошъл при нас, въпреки че влизаш в дом на тъгата!

– За кого скърбите?

– За един роднина на притежателя на тази колиба. Почина предишната нощ от апоплектичен удар. Трупът му е в ъгъла, а ние сме се събрали да прочетем молитвите.

– Аллах да му отреди радостите на рая! Казвайки това, явно Халеф беше слязъл от коня. После го чух да казва:

– Какъв хубав кон! Чий е този вран жребец?

– Мой – отвърна майсторът на оръжия.

– Завиждам ти. Този кон сигурно е потомък на кобилата на Пророка, която е била свидетелка, когато през нощта му се явили пратениците на Аллах.

Той влезе, поздрави другите и хвърли поглед към ъгъла, в който лежах. Видях, че ръката му посяга към пояса, но за щастие успя да се овладее, за да не се издаде.

– Това ли е мъртвецът? – попита той, сочейки към мен.

– Да.

– Позволи ми да му отдам почитанията си!

Халеф искаше да се приближи към мен. Тогава просякът каза:

– Остави го на спокойствие! Вече прочетохме молитвите на смъртта.

– Но не и аз. Аз съм правоверен и спазвам каноните на Корана.

Така той безпрепятствено се приближи до мен и коленичи до постелята за молитва, обърнат с гръб към останалите. Чух как зъбите му скърцат. Тъй като бях сигурен, че сега очите на всички присъстващи бяха насочени към него и мен, продължих да държа моите затворени, но му прошепнах, разбира се, така, че да ме чуе само той:

– Жив съм, Халеф.

Той дълбоко си пое въздух, сякаш се е освободил от тежък товар, постоя още малко на колене, а после отново стана, но не се отдалечи от мен и каза:

– Но този мъртвец е вързан!

– Учудва ли те това? – попита майсторът на оръжия.

– Разбира се! Не се връзва дори трупът на враг. Един мъртвец не може вече на никого да навреди.

– Вярно е. Но се наложи да вържем бедния човек, защото, като получи удар, започна да вилнее като побъркан. Тичаше насам-натам побеснял, удряше и замахваше с нож към всички около себе си и така застрашаваше живота ни.

– Но сега вече е мъртъв. Защо не му свалите ремъците?

– Не сме помислили за това.

– Това е оскверняване на мъртвец. Душата му не може да излезе. Вие да не сте от отцепниците?

– Не.

– Тогава трябва да положите ръцете на гърдите му и да го обърнете с лице към Мека!

– А не знаеш ли, че човек се омърсява, като докосва труп?

– Ами вие вече сте се омърсили, защото седите с него в една и съща стая. Изобщо не е необходимо да докосвате мъртвеца. Прережете ремъците му и го пипайте само с кърпа. Ето, аз имам носна кърпа. Да го направя ли вместо вас?

– Много си загрижен за душата му!

– Напротив, само за моята. Привърженик съм на учението и ордена Мердифах и правя това, което повелява дългът на истинския правоверен.

– Прави каквото искаш!

Той извади ножа си. Два разреза – и ръцете и краката ми бяха свободни. После той уви дясната си ръка в кърпата, за да не влиза в

непосредствен допир с мнимия труп, кръстоса ръцете ми, а после ме обърна така, че да съм с лице на изток.

Тъй като това беше и посоката, в която се намираха останалите присъстващи, сега ми беше по-лесно отпреди да ги наблюдавам.

– Така! – каза той, хвърляйки измърсената вече кърпа. – Сега душата ми е удовлетворена и мога да седна да ям.

Той излезе вън, при коня си, а мъжете зашушукаха помежду си, докато той се върна и седна при тях с хляба и месото.

– Не е много – каза той, – но ще си го разделим.

– Яж си спокойно. Ние сме сити – каза исмиланецът. – Същевременно би могъл да ни кажеш кой си всъщност и какво те води в Гюмюрджина.

– Ще узнаете. Но аз съм гост, а вие сте дошли тук преди мен. Затова първо аз трябва да узная при кого съм попаднал.

– При добри приятели, за което сигурно вече съдиш по отличителния знак.

– Не се и съмнявам. Иначе лошо ви се пишеше!

– Защо?

– Защото е опасно да съм враг на някого.

– Наистина ли? – засмя се ковачът на оръжие. – Толкова ли си опасен и страшен?

– Да! – отговори Халеф сериозно.

– Мислиш се за великан ли?

– Не, но досега не съм се страхувал от нито един враг. Понеже вие все пак сте приятели, няма защо да се страхувате от мен.

В отговор се чу гръмък смях, а някой каза:

– О, в никакъв случай няма да се страхуваме от теб.

– Тогава ми кажете, кои сте?

– Аз съм селянин от Кабач, а такива са и останалите присъстващи.

А ти?

– Моята родина е Кюрдистан. Ловец съм на мечки.

Получи се малка пауза, после отново всички избухнаха в смях.

– Защо се смеете? – попита той най-сериозно. – Вече за втори път се смеете така. В присъствието на мъртвец на истинския правоверен подобава най-голяма сериозност.

– Нима е възможно? Ти наистина ли си ловец на мечки?

Смехът избухна отново.

– Че защо да не съм? – попита Халеф.

– Но ти си дребен като джудже. Мечката ще те глътне още щом те

види и пак няма да може да се засити. За да утоли глада си, са й необходими десет души с твоя рът.

– По-скоро куршумът ми ще я изяде, а не тя мен!

– Ловът на мечки твоя професия ли е?

– Да. Имах две лели, които много обичах. Едната беше сестра на баща ми, а другата на майка ми. И двете ги изяде една мечка. Тогава се заклек да отмъстя на мечките и тръгнах да ги избивам, където и да ги срещна.

– Убил ли си вече някоя?

– Да, много!

– С куршум ли?

– Да. Изстрелът ми никога не греши.

– Толкова добър стрелец ли си?

– Така говорят за мен. Познавам всички видове оръжия и улучвам с тях всяка цел.

Сега разбрах, защо хитрият хаджия се бе представил за ловец. Търсеше повод да вземе в ръцете си оръжията ми. Може би се надяваше, че ще го накарат да даде пробен изстрел. Тогава трябваше да излязат навън и аз получавах възможността да стана.

– Какво каза? – попита майсторът на оръжия. – Познаваш всички видове оръжия ли?

– Да.

– А тези виждал ли си ги?

Той посочи към карабината „Хенри“.

Халеф взе оръжието в ръце, разгледа го, а после отговори:

– Много добре. Това е автоматична пушка от Америка.

– Ние досега не сме виждали подобно оръжие. Мислехме, че е играчка. А ти смяташ, че с нея може да се стреля много пъти, без да се зарежда?

– Двайсет и пет пъти.

– Деюн сен! – извика майсторът на оръжие.

– Казвам истината. В страната, която назовах, е имало един много известен изкусен майстор на оръжия. Той е изобретил това оръжие. Бил е особняк. Мислел си, че ако има повече такива пушки, за кратко време ще бъдат избити всички животни, подходящи за лов. Затова не дал патента на откритието си. Запазил тайната за себе си и направил само няколко такива пушки. Скоро след това умрял. Някои се опитали да разкрият тайната, но който разгласи частите на тази пушка, не може никога вече да ги сглоби. Така оръжието става неизползваемо. Малцината,

които притежавали това оръжие, загинали в пущинака, а с тях изчезнали и пушките им. Може би това тук е единственото все още съществуващо оръжие от този вид. Нарича се карабина „Хенри“ и много бих искал да узная как е попаднала в колибата ви.

– Купих я в Стамбул от един американец – обясни майсторът на оръжия.

– Много глупаво е постъпил, като я е продал! Този диск зад цевта поема патроните. Той се върти при всеки изстрел от само себе си, така че патронът от най-близката дупка сам се зарежда в цевта. Да ви покажа ли?

– Покажи!

– Как американецът ти е продал оръжието, без да ти обясни действието му?

– Забравих да го питам.

– Не мога да те разбера. Да не си роден в Акилик, където ботушите нямат ходила, каруците колела, а тенджерите дъна? Елате вън! Ще ви покажа как се стреля с това оръжие.

– Заредено ли е?

– Да. Посочете ми цел и аз ще я улуча десет пъти последователно.

Той излезе от колибата, а другите го последваха. Бяха толкова заинтригувани от експеримента, че и не помислиха за мен. Впрочем те бяха убедени, че съм мъртъв и изобщо не беше необходимо да се тревожат за мен.

– И така – по какво да стрелям? – чух как пита Халеф вън.

– Стреляй по гаргата, кацнала на покрива.

– Не, ще я убия, а искам да стрелям няколко пъти последователно. Елате по-насам. Ще стрелям по колибата. Виждате ли онази дъска горе, която вятърът почти е отнесъл? Тя стърчи от покрива и представлява хубава цел. Ще я улуча десет пъти.

Чух как стъпките им се отдалечават. Халеф ги примами възможно по-далеч от колибата, за да улесни съвземането ми от състоянието ми на безсъзнание.

Видях къде са дрехите ми, ножа, който просякът отново беше оставил, часовника, портмонето, изобщо всичките ми вещи, а до тях на стената беше облегната пушката.

Скочих и се протегнах. Крайниците ми сякаш бяха пълни с олово, бяха тежки и не ми се подчиняваха, но можех да се движа. Главата страшно ме болеше, а като докоснах с ръка болезненото място, напипах доста голяма подутина. Нямах време да се занимавам с нея. Облякох се

по възможно най-бързия начин, прибрах всичко и грабнах пушката.

Естествено за всичко това ми трябваше повече време от нормално, но Халеф стреляше на такива паузи, че бях готов още при петия изстрел.

След отекването на всеки изстрел чувах одобрителните възгласи на учудените му зрители. Вече бях наред стаята и можех да ги наблюдавам през прозореца. Халеф тъкмо стреляше за шести път.

Много добре видях, че погледът му не беше насочен към покрива, а към прозореца. Да не би да очакваше знак от мен? Бързо се приближих към отвора и вдигнах ръка, наистина само за две секунди, но той все пак ме забеляза. Кимна с глава и се обърна към публиката си.

Не можех да чуя какво им казва, но той нарами оръжието и тръгна към колибата.

– Десет изстрела, десет! – чух да вика майсторът на оръжия. – Стрелял си само шест пъти!

– Достатъчно е – отвърна той и толкова се беше приближил, че добре разбрах думите му. – Видяхте, че с всеки изстрел улучвам целта. Не бива да хабим куршумите, защото може да ми потръбват!

– За какво?

– За да ви ги изстрелям в главите, проклетници! Като каза това, той се обърна към тях и вдигна оръжието. Настъпил беше моментът за действие. Ние двамата срещу превъзхождащите ни по брой врагове? Но у храбрия дребосък не се забелязваше и най-малката следа от загриженост или страх. Те бяха оставили пушките си в колибата и можеха да окажат съпротива само с ножовете си.

Те се стъписаха – както от думите, така и от поведението му спрямо тях сега. Сигурно си мислеха, че се шегува, защото исмиланецът каза, смеейки се:

– Какво? По нас ли ще стреляш, дребосък? Ако искаш да си направиш шега, измисли нещо по-добро! Ти си много добър стрелец, но колкото и близо да сме до теб, няма да можеш да ни улучиш!

Халеф пхна пръст в устата си и свирна пронизително. После отговори:

– Шега ли? Кой ви каза, че само се шегувам? Я погледнете натам! Там има двама души, които ще ви убедят, че го мисля сериозно.

Той посочи към просеката, намираща се срещу колибата. Проследих жеста му с поглед. Там, на известно разстояние един от друг, с готово за стрелба оръжие стояха черногорецът Оско и Омар Бен Садек, синът на водача. Значи те са били скрити там и изсвирването на Халеф е

било знак, да се покажат иззад дърветата.

– Джюмле бютюн шейтанлар! (По дяволите!) – изруга майсторът на оръжия. – Кои са тези хора? Какво искат от нас?

– Искат да вземат трупа от колибата.

– Какво общо имат те с мъртвеца?

– Много. Покойникът не е роднина на този просяк, а наш предводител и приятел. Убили сте го и ние дойдохме да ви дадем заслуженото.

Те посегнаха към ножовете си, но Халеф им каза:

– Не пипайте ножовете! Няма да ви помогнат. В пушката имам още осемнайсет патрона, а гръмна ли първия куршум, ще стрелят и другите двама там. Ще бъдете трупове още преди да се доближите до мен!

Хаджията каза това толкова решително и с такъв заплашителен тон, та за тях вече нямаше съмнение, че говори сериозно. Стояха на десетпетнайсет крачки от него. Той държеше оръжието насочено към тях. Ако се хвърлеха бързо върху него, щеше да може да убие само един от тях, но никой от мъжете не искаше да умре.

Дълго се гледаха гневно и смутено един друг. После исмиланецът попита:

– Кой е човекът, когото ти наричаш ваш приятел и предводител?

– Той е още по-добър стрелец и ловец от мен. Неуязвим е и дори и да го убият, душата отново се връща в тялото му. Ако не вярвате, погледнете към колибата!

Те се обърнаха в указаната посока. Аз вече бях застанал на изхода с насочено към тях оръжие. Те се изплашиха. Оско и Омар обаче нададоха радостен вик.

– Сега виждате ли, че с вас е свършено, ако ви хрумне да окажете съпротива? – продължи Халеф.

– Вай! Бизим тюфенклер вариса идик! (Ох! Защо пушките ни не са у нас!) – извика майсторът на оръжие.

– Да, но не са. Обаче дори и да бяха, нямаше да има никаква полза от тях. Вече сте ни в ръцете. Ако се предадете доброволно, ще бъдем милостиви с вас.

– Как може да се държиш с нас враждебно, щом носиш копчата?

– Опитали сте се да убиете моя другар. Но фактът, че нося този знак, трябва да ви убеди, че можете да разчитате на снизхождение, ако се предадете. Влезте в колибата. Там пак ще поговорим.

Исмиланецът хвърли поглед към колибата. Стори ми се, че видях лицето му да просветва.

– Добре – каза той. – Ще влезем в колибата. Там всичко ще се

изясни. Аз съм невинен. Като дойдох, чужденецът вече беше мъртъв, както си мислехме. Влезте вътре! Елате! Елате!

Той буташе другите пред себе си. Халеф отпусна вдигнатото оръжие, а аз бързо отстъпих назад, за да се добера до пушките на тези хора. Събрах ги и ги занесох в ъгъла. Смятах да не допускам никого дотам.

Още докато бях зает с оръжието, видях, че влизат начело с дебелия пекар-бойджия с гузна физиономия. Тъкмо се канех да махна фитила и на последната пушка, когато чух вик. Гръмнаха два изстрела и куршумите рикошираха в зида, а Халеф викаше:

– Сихди, сихди, навън, навън!

Естествено веднага се озовах на този зов, но тогава човекът, който ме бе довел дотук, извика:

– Дръжте го! Не го пускайте вън!

Застанаха срещу мен. Аз обаче се втурнах към единия от тях с насочена напред цев, блъснах го, той нададе вик на болка, олюля се и падна. Ударих на следващия един юмрук в лицето и се озовах вън. Всичко това стана за три секунди, но майсторът на оръжие вече препускаше през просеката в гората, яхнал коня ми и размахвайки карабината „Хенри“.

Неочаквано беше измъкнал карабината от ръцете на Халеф, беше го ударил по главата с приклада и мигновено се хвърлил върху врания ми жребец. Оско и Омар го бяха забелязали и стреляли по него, но не го улучили.

– Останете тук! – извиках им аз. – Не пускайте никого да излиза! Стреляйте по всеки, който се опита да избяга!

Мулето на дебелия пекар и конете на Халеф и исмиланеца стояха наблизко. Конят на оръжейния майстор изглеждаше най-свеж и яхнах него. Пришпорих животното така, че то буквално подскочи във въздуха, обърнах го и препуснах в галоп след крадеца.

Безразлично ми беше какво става зад мен. Трябваше да си взема коня обратно. Пушката беше в ръката ми и смятах да сваля негодника от седлото с изстрел, ако не може по друг начин.

Той беше поел в посоката за Кабач. Не го виждах. Следите водеха през гората. Ако още в началото му позволих да вземе преднина, Рих щеше да е загубен за мен. Затова пришпорвах крантата, която яздех, с всички сили.

Наистина, струваше ми се, че чувам пред себе си конски тропот, но от дърветата не можех да видя нищо. Така препусках през гората в продължение на пет минути. Смятах, че за това кратко време съм изминал най-малко три английски мили. И ето – това не беше измама – пред себе

си вече наистина чувах тропот на копита. Пред себе си ли? Не, това можеше да бъде само зад мен. Обърнах се и видях Халеф да се приближава в стремителен галоп. Беше се навел ниско напред и налагаше бедното си добиче с камшика от хипопотамова кожа.

– Кудам! Кавам, бил агел са Рих хатирак! (Напред! Бързо, бързо, иначе с Рих е свършено!) – викаше той.

Говореше на арабски и това беше белег, че е крайно възбуден.

– Защо напусна колибата? – попитах го аз. – Те ще избягат!

– Оойо ва Омар хунак! (Оско и Омар са там!) – извини се той.

Повече не можехме да разговаряме.

Гората ставаше все по-рядка. Дърветата бяха на все по-голямо разстояние едно от друго и най-сетне излязохме в открито поле, което позволяваше да се вижда надалеч.

Бяхме на хълма. Долу имаше някакво село. Явно беше Кабач и се намираще на около един час път. Отляво се спускаше широк поток и се вливаше зад селото в рекичката Сюдлю. Над мястото, където водите им се събираха, имаше дървен мост.

Разбира се, видяхме и исмиланеца. Беше далеч пред нас. Невъзможно бе да го улучим с куршум. Все пак Рих беше отличен бегач. Но сега препускаше като на шега. Ако ковачът беше по-добър ездач, отдавна да се е отдалечил на три или пет пъти по-голямо разстояние.

Той не пое по посока на селото. Сигурно не смееше да се покаже там. Непонятно защо, той се насочи към потока.

Наистина ли мислеше, че ще може да го прескочи? На мен не ми се вярваше. Потокът беше широк и имаше висок бряг.

– След него! – извиках на Халеф. – Подгони го към моста.

Аз свърнах към селото. Това беше най-прекият път към моста. Може би въпреки лошия кон, който яздех, щях да успея да стигна дотам преди крадеца.

Крантата ми беше доста тромава. Застанах така, че да не усеща цялата ми тежест, но напразно! Налагаше се да прибягна до жестокост: извадих ножа си и убодох коня по шията.

Той високо изцвили и препусна с всички сили. Летях право към селото, но ми се струваше, че и животното не беше на себе си. Повече не искаше да се подчинява. Носеше се слепешката напред, все направо и понеже за път и дума не можеше да става, полагах всички усилия да предотвратя падането, което би могло да бъде много опасно.

Вляво от другата страна яздеше исмиланецът. Той се изправи на седлото и вдигна откраднатата карабина. Можех да си представя адския

му подигравателен смях в този момент. Преднината му пред Халеф се увеличаваше. За щастие обаче моят почти полудял кон препускаше към селото с почти същата скорост като на врания жребец.

Оттам вече ни бяха забелязали. Хората стояха пред портите. Близко до първите къщи имаше голям куп камъни. Нямах време да го заобиколя и скочих през него. По време на скока от коня се изтръгна грухтящ басов звук. Изглежда, той нищо не виждаше и сякаш щеше да се блъсне в първия срещнат зид. Всъщност все още имах власт над него, но не можех изцяло да го направлявам. Трябваше да се ограничи само до това, да предотвратя някое нещастие.

Вече префучавах край първата къща. Пред нея стоеше една груба двуколка, натоварена с някакви плодове. Не можех да я заобиколя. Смушках коня и я прескочихме. Зяпачите нададоха силен вик.

Наближихме завой, в който трябваше да влезем. Принуждавайки с голямо усилие коня да завие край ъгъла, забелязах един човек, който водеше крава. Той също ме видя, извика изплашено, пусна кравата и избяга. Животното се обърна към него, така че застана напречно на пътя ми. В следващия миг прелетяхме над кравата.

– Челеби, ефенди, ефенди! – чух някой да вика.

Погледнах към човека, извикал тези думи. Беше Али, сахатчията, който стоеше пред къщата си. Беше зинал с уста и плесна с ръце. Тъй като ме бе обявил за слаб ездач, сигурно си е мислил, че конят ми препуска подплашен.

Продължих така, докато изляза от селото. Видях моста. Исмилинецът още не беше стигнал до него. Бях го изпреварил. Обърнах се и видях, че язди покрай потока, а на доста голямо разстояние зад него препускаше Халеф.

Успях да накарам коня си да спре и вдигнах пушката. Жребецът ми струваше повече от живота на ездача. Ако не ми го върнеше доброволно, куршумът му беше сигурен. Само трябваше да се приближи.

Но ето че и той ме забеляза. Стъписа се. Не можеше да повярва, че ме вижда пред себе си. Тогава рязко обърна жребеца надясно. Аз и Халеф бяхме пред и зад него, реката отляво. Не му оставаше нищо друго, освен да избяга през селото. Моментално се обърнах, отново боднах коня с ножа си и се понесох обратно назад. Видях го да излиза иззад една къща. Имаше намерение да мине покрай отсрещната къща. Четири-пет скока на Рих и конят и ездачът щяха да изчезнат. Изправих се на стрепената, вдигнах пушката и се прицелих, както препусках в галоп. Но бързо свалих оръжието, защото видях, че пред беглеца се изпречва

препятствие, което или не беше видял, или бе подценил.

Къщата, покрай която смяташе да мине, беше обградена с върби. На негово място нямаше да се спра пред тази пречка. Щом не можех да ги прескоча, щях да мина през тях. Той обаче се изплаши и обърна коня към входа на селото, през който бях дошъл. Не го последвах. Моята задача беше да му отрежа пътя към равнината и да го принудя да се приближи към потока. Наистина, достатъчно близо бях, за да го улуча с куршум, но все пак той беше човек и трябваше да се опитам да си възвърна жребеца без проливане на човешка кръв.

Затова се насочих направо към препятствието, което го бе изплашило. За Рих височината нямаше да е голяма, но крантата не можеше да я преодолее. Затова го накарах да се изправи колкото може по-високо и се понесох напред. В заграденото място имаше един ров – скочих през него и излязохме от другата страна през оградата.

Сега конят препускаше като побеснял надолу към селото. Тъкмо вече се бях изравнил с първата къща, когато забелязах исмиланеца.

Той видя, че пътят му е препречен, и тръгна направо към потока, който преди това се бе опитал да избегне. Далеч зад него се появи и Халеф, който не можеше да направи нищо друго, освен също да заобиколи.

Следвах беглеца по петите. Той беше на около петдесет конски дължини пред мен и пришпорваше жребеца с пети, нещо, на което той не бе свикнал. Рих се изправяше на задните си крака и не искаше да се подчини.

– Рих, вагиф, вагиф, угаф! (Рих, спри, спри, спри!) – виках аз с надеждата, че гласът ми ще накара коня да продължи да се съпротивлява. Но исмиланецът го удари по главата с оръжието, така че той силно изцвили, понесе се напред, а аз, разбира се, го последвах.

Жребецът препускаше с големи скокове. Разстоянието между нас започна да се увеличава. Явно беше, че изплашеният жребец щеше да прескочи потока като последен опит за спасение. Ако рискованият скок му се удадеше, губех окончателно врания си кон, ако не прибягнах до пушката. Така че отново я свалих и се прицелих.

Препускахме напред. Мислех да стрелям в момента, в който исмиланецът благополучно мине от другата страна. Все още беше на петчетири-три конски дължини от брега. Рих се засили и описа широка, елегантна дъга. Ездачът изпусна стремената, не можа да се задържи на седлото и със страшна сила се стовари на земята, където остана да лежи неподвижно.

Намах време да дръпна юздите на коня си, тъй като препускаше с

бясна скорост. Лошо беше обучен, освен това бе превъзбуден и щеше да се хвърли с мен в потока, където щях да си счупя главата. Нададох силен, насърчителен възглас – той скочи и наистина премина от другата страна, но там се спъна и падна.

Седлото, на което седях, беше арабски сердж с високо издадена предна част и още по-висока облегалка. Наистина беше по-удобно от английския тип седла, но и много по-опасно, в случай че конят падне. Скачайки през потока, рискувах живота си и го знаех много добре. Затова, като извиках, за да го насърча, извадих краката си от обувките, служещи за стремена, здраво се хванах за предната облегалка на седлото, като продължавах да държа юздите, прехвърлих се през задната облегалка, така че дясното ми коляно да опре зад нея и когато животното се спъна, се прехвърлих през гърба му.

Тази маневра бе затруднена от пушката. Ако седлото беше друго, всичко щеше да мине много по-гладко. Така че паднах и няколко мига лежах неподвижно.

– Аллах иллах! – извика хаджията зад мен. – Сихди, жив ли си, или си мъртъв?

Въпреки че лежах, го виждах много добре: Не беше далеч от брега на потока и се канеше да накара коня си да скочи. Можеше да си счупи врата. Това моментално ми възвърна способността да се движа. Вдигнах предупредително ръка и извиках:

– Стой там, Халеф! Не ставай глупав!

– Слава на Пророка! – отговори той. – Смята ме за глупак, значи не е мъртъв.

– Не, само здравата се изтърсих.

– Счупи ли си нещо?

– Мисля, че не. Я да видим!

Станах и се протегнах. Костите ми бяха цели, но главата ми бръмчеше като кошер. Халеф слезе от коня, изкатери се по брега и прескочи през водата. Рекичката не беше широка, но това, че беше дълбока и течеше между раздалечени един от друг стръмни брегове, правеше скока с кон опасен.

– Аллах е велик! – каза хаджията. – Страшна гонитба беше! Не вярвах, че с тези коне можем да настигнем твоя Рих.

– Защото имаше лош ездач.

– Да, този човек седеше на коня като маймуна върху камила. Подобно нещо видях в Стамбул, където един мъж показваше мечка. Ще отида да доведа Рих.

Жребецът стоеше спокойно и с апетит пасеше стръкчета трева. По него не се забелязваше и следа от напрежение, докато конят на исмила-неца, който бях яздил аз, едва си поемаше дъх и стоеше до нас с разтреперани хълбоци. Беше успял да се изправи. Не бе пострадал. От падането се бяха счупили само облегалките на седлото.

– Остави го! – отговорих аз. – Първо трябва да отидем да видим ездача.

– Дано си е счупил врата!

– Не бива да желаем подобно нещо.

– Защо? Той е разбойник и конекрадец.

– Но все пак е човек. Не мърда. Изгубил е съзнание.

– Може би не само съзнание, но и цялата си душа. Дано е отишла в джеженема и да пие с дяволите брудершафт!

Коленичих до Деселим и го прегледах.

– Е? Къде се е скрила душата му? – попита Халеф.

– Вече не е у него. Наистина си е счупил врата.

– Сам си е виновен и вече няма да краде коне и особено твоя вран жребец. Дано Аллах всели душата му в някоя стара кобила, която ще крадат по десет пъти на ден, за да разбере как се чувства един кон с мошеник на гърба!

Казвайки това, той се приближи и посочи към шапката на майстора на оръжие.

– Свали я! – каза той.

– Кое?

– Копчата.

– Аха! Имаш право. Не помислих за това.

– Но е необходимо. Не се знае дали шях да мога да те спася, ако нямах такова копче.

– Кой ти го даде?

– Взех го от пленника на ковача.

– Значи си бил при Шимин?

– Да. Но после ще ти разкажа. Сега имаме друга работа. Я виж онези хора там!

Сякаш всички жители на селото бяха дошли при потока. Много мъже, жени, деца стояха на брега и оживено разговаряха. Подобна необичайна случка естествено бе предизвикала интереса им.

Двама от тях се спуснаха по брега и прескочиха през водата. Единият от тях беше сахатчията Али.

– Какво се случи, господарю?

- Не видя ли чий кон яздеше той?
– Твоя. Да не би да се беше обзаложил с теб или е искал да го купи, затова предварително е искал да изпробва бързината му?
– Нито едното, нито другото. Открадна го.
– И вие го настигнахте?
– Както виждаш!
– Господарю, не знам какво да мисля! Та ти не можеше да яздиш!
– И сега, както и преди не мога.
– Напротив! Яздиш като управителя на конюшната на султана, та дори и по-добре. Никой не би се осмелил да скочи с този кон.
– Може би междуременно съм се научил.
– Не. Ти ме излъга. Пошегувал си се с мен. Първо седеше на коня като ученик и после, като те видях как преминаваш през оградата и потока, трябваше да си счупиш врата.
– Последното предоставям на другите, например на този тук. Казвайки това, посочих към исмиланеца.
– Аллах! Наистина ли се е случило?
– Да.
– Значи е мъртъв?
– Естествено.
– Тогава скъпо си е платил кражбата. Кой е той? Али се приближи до мъртвия, обърна лицето му към себе си и изненадано извика:
– Господ прави чудеса! Това е майсторът на оръжия Деселим от Исмилан!
– Познаваш ли го?
– Да. Той притежава и кафене и понякога съм се отбивал при него да изпия чашка кафе и да изпуша лула тютюн.
– Беше ли ти приятел?
– Не, само познат.
Приблужи се и другият, който беше прескочил рекичката. Той също погледна лицето на мъртвеца и ме попита:
– Ти преследваше този човек, нали?
– Да.
– И от това той умря?
– За съжаление.
– Значи ти си убиецът. Трябва да те арестувам!
– Няма да го направим! – прекъсна го сахатчията бързо. – Този човек не е подвластен на нашето правосъдие.
Тогава другият направи важна физиономия и каза със сериозен тон:

– Ти си сахатчията Али и трябва да мълчиш, а аз съм кехаята на това село и имам думата. И така – кой си?

– Чужденец – отговорих аз.

– Откъде?

– От Немче мемлекети.

– Далеч ли е оттук?

– Много.

– Подчинен ли си на някой кехая?

– Поданик съм на могъщ крал.

– Това е същото. Аз съм кралят на Кабач, тоест това, което е и той.

Ела, последвай ме!

– Като арестант ли?

– Естествено! Ти си убиец.

– Няма ли преди това да ме попиташ защо съм преследвал този човек?

– Ще го направя утре, щом намеря време и възможност.

– Аз още сега имам време и възможност, но за утре нямам.

– Това не ме интересува. Тръгвай!

Той заповеднически посочи към потока. Тогава обаче Халеф се приближи към него и както имаше навик да прави, му посочи окачения на пояса си камшик от хипопотамова кожа и попита:

– Значи ти си кехаята на това село?

– Да.

– Виждал ли си такъв камшик?

– Често.

– А опитвал ли си го?

– Какво искаш да кажеш?

– Имам предвид следното: ако кажеш още една-единствена груба дума на моя сихди, ефенди и емир, който ми е приятел и спътник, така ще те ударя с този камшик през лицето, че любопитният ти нос ще заприлича на джамията на султан Мурад, Аллах да го благослови. Да не мислиш, че сме дошли в Кабач, за да се възхищаваме на твоя блясък? Или пък си мислиш, че кехаята на едно село е най-великолепният човек на земното кълбо? Виждали сме сипаничави коняри и измамници с отрязани носове, които са били много по-хубави и достойни от теб! Защо Аллах ти е дал криви крака и червена брадавица на носа? Да не би, за да се отличаваш от останалите правоверни? Внимавай да не ме разгневиш! Превъзпитавал съм и други негодници с камшика си!

Кехаята беше по-скоро учуден, отколкото изплашен. Изгледа

дребосъка от главата до петите, а след това каза:

– Човече, ти да не си полудял?

– Не, но ако искаш да се запознаеш с един луд, погледни във водата и ще видиш самия себе си. Само луд човек може да се осмели да се държи така грубо с моя ефенди, могъщия емир ха-джи Кара Бен Немзи.

– А ти кой си?

– Аз съм хаджи Халеф Омар бей, закрилник на невинните, отмъстител за всяка несправедливост, господар и учител на всички кехаи, навсякъде, където грее слънцето.

Сега старателният чиновник наистина не знаеше какво да прави. Самохвалството на дребосъка му беше направило голямо впечатление. Той се обърна към мен:

– Господарю, наистина ли си толкова знатен човек?

– Нима не ти приличам на такъв? – попитах го аз строго.

– О, ти наистина изглеждаш като емир, но си виновен за смъртта на този човек.

– Той сам си е виновен.

– Защо?

– Открадна ми коня и аз го преследвах, за да си го взема обратно.

– Деселим от Исмилан краде коне?

– Да не би да не вярваш на това, което казва моят ефенди? – попита Халеф, приближавайки се все по-близо до него, като демонстративно посягаше към пояса си.

– О, не се съмнявам – каза кехаята бързо. – Но може ли ефендите да докаже, че жребецът наистина е бил негова собственост?

– Ето го доказателството!

Казвайки това, Халеф потупа с ръка камшика. Аз обаче посочих към сахатчията и казах:

– Попитай този човек! Той знае, че конят е мой.

– Че откъде знае? Той не те познава, нали си чужденец!

– Познава ме и ме е виждал, че яздя врания кон.

– Вярно ли е?

– Да – отговори сахатчията, към когото беше отправен последният въпрос.

Тогава кехаята се поклони пред мен и каза:

– Вярвам. Въпреки това обаче трябва да ме придружиш до вкъщи, ефенди.

– Като пленник ли?

– Не съвсем, наполовина.

– Добре! Коя половина ще арестуваш? Другата половина няма време да чака и ще продължи пътя си.

Той зяпна с уста и ме погледна. А събралите се от другата страна на потока жители на Кабач избухнаха в смях. Тогава той сърдито им извика:

– Защо се смеете? Крепостни! Роби! Не знаете ли, че съм пълномощник и наместник на султана? Ще заповядам да ви затворят и да ви набият с пръчки!

После се обърна към мен и продължи:

– Защо ме правиш за смях пред хората?

– А ти защо ставаш за смях пред мен? Не е ли смешно да се твърди, че съм ти пленник наполовина?

– Невинността ти е доказана само наполовина!

– Тогава ще ти я докажа цялата!

– Хайде!

– С удоволствие и веднага! Виждаш ли тази пушка и този нож? Ще застрелям или намушкам всеки, който ми попречи да си тръгна. Ето ти и още едно доказателство. Можеш ли да четеш?

– Да.

– Прочети тогава паспорта ми, носещ печата на султана! Подадох му документа. Щом видя печата, той го притисна към челото, устата и гърдите си и каза:

– Имаш право, ефенди. Невинен си. Можеш да продължиш пътя си.

– Добре! Какво ще стане с мъртвеца?

– Ще го хвърлим във водата. Нека го изядат раците, щом те е обидил.

– Няма да направите подобно нещо. Ще съобщите за смъртта му на роднините, за да дойдат и го погребат. Нека с чест се присъедини към прадедите си. Ако чуя, че не сте направили това, ще съобщя на главния съдия на Румелия.

– Приятел ли ти е?

– Защо питаш? – отговори Халеф вместо мен. – Кааза аскери на Румелия е наш приятел и сродник. Любимата ми съпруга е дъщеря на любимата му жена. Тежко ви, ако не се подчините!

Хаджията отиде да доведе Рих. А кехаята дълбоко се поклони пред мен и каза:

– Аллах да даде на любимата жена на твоя спътник сто години живот и хиляди деца, внуци и правнуци! Ще направя каквото ми заповяда!

– Надявам се. А ще предадеш ли коня и всичко, което мъртвецът

носи у себе си, на роднините му?

– Всичко ще получат, ефенди!

Бях убеден в противното. Но какво щеше да стане по-нататък, не ме засягаше. Трябваше да се радвам, че мога да продължа пътя си необезпокояван, и яхнах врания си жребец, който едва не изгубих по един толкова позорен начин.

Свирнах му... и с един скок се озовахме от другата страна на потока. Хората изплашено извикаха и се разпръснаха. Халеф ме последва пеша, а на другия бряг също възседна коня си.

– Господарю, няма ли да ми дойдеш на гости? – попита сахатчията.

– Добре, води ни! Искам да видя баща ти.

Ние яздехме отпред, а хората ни следваха, след като кехаята постави пазачи при трупа. Като стигнахме до малката къщичка на сахатчията, слязохме от конете и влязохме вътре. Вътрешността на колибата бе разделена на две нееднакви части. В по-голямото помещение забелязах на леглото възрастен мъж, който ни поздравяваше с поглед, без да може да ни проговори или да се помръдне.

– Татко, това е господарят, за когото ти говориш – каза синът.

Приближих се към стареца, хванах ръката му и любезно го поздравих. Той благодари със също толкова любезен поглед. Леглото му беше чисто, необичайно чисто беше и старецът. Това ме зарадва. Попитах го:

– Разбираш ли думите ми? Той потвърди с поглед.

– Дойдох, за да видя достойния баща на един добър син и да ощастливя Али.

Погледът му придоби въпросително изражение, затова продължих:

– Той обича Икбала, най-хубавата румелийска дъщеря. Баща ѝ не иска да му я даде, но аз ще го принудя да го направи. Сега ще отидем с Али при нея.

– Вярно ли е, вярно ли е, господарю? – попита сахатчията бързо.

– Да.

– Ти говори ли с нея?

– Да. А също и с майка ѝ и баща ѝ.

– А те какво казаха?

– И двамата казаха „да“, но пекарят се опита да ме измами и предаде. После ще ти разкажа. Покажи ми сега часовника си!

– А не искаш ли преди това да хапнеш нещо?

– Благодаря ти. Нямаме много време. Трябва бързо да се връщам.

– Тогава ела!

Той ме заведе в по-малкото помещение, в което имаше маса, нещо

рядко за тези места. Върху нея видях произведение на изкуството.

– Това е – каза той. – Разгледай го. Часовникът все още нямаше циферблат. Колелата бяха изработени от дърво, на ръка, което сигурно беше доста трудоемка работа.

– Знаеш ли в какво се състои изкуството? – попита той.

– Да – отговорих аз и посочих механизма за въртене на стрелките. – В това.

– Да. Отгатна. Този часовник ще показва не само часовете, но и минутите. Виждал ли си такъв часовник?

„О добри ми сахаф, не си стигнал далеч в изкуството си!“ – мислех си аз. На глас обаче казах:

– Да. Виж моя часовник. Той показва годината, месеца, деня, часовете, минутите и секундите. Той свали часовника от ръката ми и учудено го заразглежда.

– Господарю – каза той, – а точен ли е?

– Да, върви много точно.

– Само че нищо не мога да прочета.

– Защото имената и цифрите са написани на непознат за теб шрифт.

Но можеш да чуеш.

Навих пеещия механизъм на часовника. Сахатчията се стресна от звука му.

– Аллах акбар! – извика той. – Този часовник е направен или от Аллаха, или от дявола!

– О, не! Този, който го е правил, е бил благочестив часовникар в Германия. Той е превърнал часовника в произведение на изкуството, но не го е продал. След смъртта му го получи наследникът му, а когато и той умря, го наследих аз.

– Може ли да се отваря?

– Да.

– Отвори го, отвори го, за да мога да видя как е устроен.

– Не сега, в Джнибашлк ще можеш да го разгледаш. Там ще имаме време, но тук нямаме.

– Значи вече смяташ да тръгваш?

– Да. Преди това обаче ще изпълня обещанието си да напиша на баща ти един стих, който ще го утешава.

– Стих от вашата библия ли?

– Да.

– Ела тогава. Ще му го прочета и той много ще се зарадва. Върнахме се в първото помещение. Там сахатчията каза на болния:

– Татко, помниш ли още стария римски католик, който ми написа хубавия стих?

Старецът потвърди с поглед.

– Този ефенди също е християнин и ще напише стих за теб. Ще ти го прочета.

Откъснах един лист от бележника си, написах стиха, а после го дадох на сахатчията. Той прочете:

– Яшар сам, яшар ъм аллаха, юлюр сем юлюр ъм аллаха, яшар ъм яхуд юлюр ъм юлюр ъм аллаха! Това означаваше:

„Докато съм жив, живея чрез Господ, като умра, умирам, за да ида при него, затова жив или мъртъв му принадлежа.“

Очите на стареца се просълзиха. Той погледна към ръката си, която не можеше да движи.

– Ефенди, той те моли да му подадеш ръка – обясни синът му.

Изпълних желанието му и избърсах сълзите на парализирания човек.

– Аллах е добър, мъдър и справедлив – казах аз. – Той е сковал костите ти, за да може душата ти по-усърдно да общува с него. Когато някой ден освободеният ти дух срещне на моста на вечността двата ангела, които преценяват делата на покойниците, смирението ти в страданието ще натежи в ръцете им повече от греховете, които си извършил тук. Нека ти бъдат отсъдени блаженствата на рай!

Той затвори очи, а сбръчканото му лице бе озарено от спокойствие като след доведена докрай душевна борба. Той не отвори очи дори и когато излязохме от стаята.

– Господарю – каза сахатчията вън, – защо не написа стиха на езика, който се говори сега?

– И Коранът не е написан на новоарабски. Стиховете трябва да се пишат с достопочтени слова. Но защо сега разговаряш по друг начин с мен?

– Аз ли? – попита той малко смутено. При втората ни среща той се обръщаше към мен на „ти“. След малко каза:

– Защото те обичам. Сърдиш ли ми се?

– Не. Доведи коня си. Отиваме в Джнибашлк.

Когато той отиде зад къщата, а ние останахме отпред да го чакаме, много ми се искаше да разпитам Халеф за преживяванията му, но ни обградиха цял куп хора, които оживено разговаряха за случилото се и проявяваха натрапчив интерес към нас, така че за разговор между нас

двамата и дума не можеше да става.

После сахатчията дойде, яхнал коня си, и ние потеглихме в бърз тръс по обратния път, тъй като не знаехме нищо за положението на Оско и Омар.

Докато яздохме, се обърнах към дребничкия хаджия с няколко въпроса:

– Чаках ви доста време, а вие не идвахте. Да не би да се бяхте заблудили?

– Не, ефенди. Вървахме по пътя, който предварително ни беше описал, но...

Той се запъна и ме погледна, за да разбере дали настроението ми е подходящо, за да ми съобщи нещо неприятно.

Не бях в лошо настроение. И въобще винаги съм се стремил да не позволявам на така нареченото настроение да ме командва. Не обичам капризните хора. Задължение на всеки при общуването с други хора е да овладее обхваналото го в момента настроение и да му бъде господар. Само така можеш да се наложиш над другите. Впрочем появата на моя храбър Халеф ме бе освободила от едно неприятно положение. Наистина му дължах голяма благодарност. Пък и бях успял да си взема обратно коня, тоест няхах причини за лошо настроение. Въпреки това направих сърдита физиономия, за да мога после да зарадвам дребосъка със снизходителния си отговор. Тъй като нищо не отговорих и гледах възможно най-мрачно, той се намести в седлото и попита:

– Кейфи йеринде сен? (В добро настроение ли си?)

– Хайър, хаджи. (Не, хаджи.)

Това прозвуча толкова мрачно, че той се изплаши.

– Ай хау! (О, ужас!)

– Защо се вайкаш?

– Защото ще те ядосам.

– С какво?

– Случи се нещастие.

– Какво?

– Той избяга.

– Кой?

– Последният.

– Кой последен? Говори!

– Последният гавазин.

Това той каза с такава въздишка, че въпреки тропота на конете ни се чу добре.

- Лила елхамд! (Слава Богу!)
Казах това с такъв радостен тон, че той слисано ме изгледа.
- С'лон? (Какво?) – попита той, с видимо облекчение.
- Хада ислях, хада яджибни! (Харесва ми, добре е станало!)
- Правилно ли те разбрах, ефенди?
- Надявам се!
- Ти не се сърдиш, че той си е заминал?
- Не. Напротив, много съм благодарен за това и на него, и на теб.
- Ама защо?
- Защото този човек само ни беше в тежест и ненужно щеше да забави пътуването ни.
- Защо тогава го взе с нас?
- Няколко гавази можеха да ни бъдат от полза, но тъй като тези хора нямаха понятие от езда, а началникът им предпочиташе повече да заповядва, отколкото да се подчинява, по-добре е да не се ядосваме повече с тях.
- Сариф таиб! (Хубаво, добре!) Сваляш голяма тежест от сърцето ми! Наистина се страхувах!
- От мен ли, Халеф?
- Да, сихди, от теб!
- Толкова малко ли ме познаваш? Толкова дълго време си ми бил в услуга, а и днес ме спаси от почти неизбежна смърт. Ти си мой приятел и закрилник, а се страхуваш от мен? Недей така, скъпи Халеф! Не е особено умно от твоя страна!
- Още по-глупаво беше, че позволих на този човек да избяга!
- Значи се е измъкнал?
- Точно така.
- Аха, предполагам с товарния кон, нали?
- Да, с коня, носещ това, което добрият търговец ни беше изпратил по Малхем.
- Нека бяга!
- Халеф направи учудена, почти сърдита физиономия.
- Какво? Да го оставя да избяга ли? – попита той. – Не съм и помислял да го правя. Препуснахме след него и изминахме доста голямо разстояние по обратния път. Искахме да го хванем. Но беше през нощта и не можахме да видим следите му!
- Значи сте яздили слепешката. Само сте изгубили скъпоценно време!
- За съжаление. Върнахме се почти до Герен. Можеш да си

представиш колко време сме пропилели. Проклинах и ругаех така, че на Аллах му е прилязло, защото иначе съм благочестив човек. Но тази нощ бях толкова ядосан, бесен и изпълнен с гняв, че бих могъл да унищожа хиляда великани, ако някой от тях ми се бе изпречил на пътя.

– Ще се примирим! Сега имаме други грижи.

– Да се примирим ли? Ефенди, не мога да те позная, не те разбирам! Знаеш ли какви подаръци ни беше изпратил нашият домакин?

– Не съм заповядвал да ги отварят. Във всеки случай е храна.

– Да, но аз ги отворих!

– А, значи си бил любопитен?

– Любопитен ли? Винаги е от полза да знаеш какво ти подаряват и какво носиш със себе си. Имаше чудесен сладкиш, голям като мелничен камък, с хиляди бадеми и стафиди. За съжаление вече беше смачкан. Освен това имаше два чудно хубави чула, които са били предназначени за теб и мен. Видях и цял куп копринени кърпи, много подходящи за глава. Как бих искал да мога да занеса една такава на Ханех! Но ето че с това е свършено! Я шема' дан ал махабе, я шема ал амел, а уарде ал банат! (О, светилник на любовта, о, слънце на надеждата, о, роза на дъщерите!)

Изведнъж у Халеф пламна любовта към добрата Ханех. Опитих се да го утеша:

– Не скърби, хаджи! В книгата на живота е било писано да загубим сладкиша, чуловете и кърпите. И на други места има копринени кърпи, а аз ще се погрижа да не се връщаш с празни ръце при най-хубавата от дъщерите!

– Дано Аллах се погрижи! Радвам се, че поне успях да спася торбичката.

– Каква торбичка?

– Като отворих дисагите, намерих вътре торбичка, направена от кошечка кожа. Беше завързана и запечатана. Толкова тежеше и издаваше такъв приятен звук на сребро, та бях убеден, че вътре има пари.

– А, нея си скрил значи?

– Да, тук е, в дисагите. На нея е окачен и лист пергамент, на който е написано: Достима хаджи Кара Бен Немзи ефенди. Тоест торбата е за теб – ето, вземи я!

Той я извади от дисагите и ми я подаде. Претеглих я на ръка. Да, вътре имаше пари. „Достима“ означава „на моя приятел“. Да не би да ставаше дума наистина за приятелски подарък? За мен? Пари? Може би за път? Хм! Прибрах торбичката и казах:

– Ще я отворим по-късно. Във всеки случай много умно си постъпил, като си я взел. Хайде сега да говорим за нещо друго, защото изминахме почти половината разстояние. И как успя гавазинът да избяга от вас?

– Беше тъмно. Слязохме до една къща, близо до която имаше геран. Искахме да напоим конете. Гавазинът гребеше вода. Влязох в къщата, за да попитам стопанина за пътя. Оско и Омар не останаха вън. Те също влязоха с мен. Като се върнахме при герана, гавазинът беше изчезнал със своя и с товарния кон.

– Не чухте ли тропота от копитата на животните?

– Не, но въпреки това веднага тръгнахме след него.

– О, не, не сте направили това – отговорих аз, смеейки се.

– Не сме ли? Препуснахме в галоп, но не успяхме да го настигнем.

– А знаеш ли дали наистина се е върнал обратно? Сигурно е бил достатъчно умен, да поеме по съвсем друг път.

– Ах, този измамник! Ах, този мошеник!

– Може би просто е отвел животните настрани и е изчакал да види какво ще направите. След това не му е било трудно да си избере път.

– О, изобщо не съм се сетил за това! Дали наистина е постъпил толкова умно? Та той имаше толкова глупава физиономия! Ах, как ми се иска сега да е пред мен! Дори всичките му кости да са номерирани, никога няма да може да ги намести отново! Да измами мен, хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абдул Абас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах!

Той извади камшика от пояса си и изплющя с него във въздуха, сякаш злодеят беше пред него.

– Успокой се! – казах аз. – А кога пристигнахте в Кошикавак?

– Един час, след като ти беше тръгнал. Ти ни беше описал на ковача, той ни позна и веднага ни спря. От него узнахме какво се е случило. Показа ни пленника. Зачакахме. Ти не идваше и аз се разтревожих. Тогава реших да те последвам в Джнибашлк. Хрумна ми една мисъл, на която и ти ще се зарадваш.

– Каква?

– Ковачът ми каза за копчата. Пленникът имаше такава. Копчето е знак за разпознаване и можеше да ми свърши добра работа. Така че го взех от онзи човек, който се наричаше агент Пимоза, и го сложих на феса си.

– Прекрасно! Видях какво въздействие оказва копчето.

– Ще кажеш ли пак, че не съм умен?

– Не, ти си олицетворение на мъдростта.

– Да, само дето понякога позволявам на гавазите да избягат! В Джнибашлк се насочихме право към пекаря. В къщата бяха само жена му и дъщеря му. Ефенди, като видях старата, едва не изпаднах в безсъзнание! Поглеждал ли си някога вътре в кошер с пчели?

– Да.

– В него има царица, чието тяло е надуто като балон. Казват, че една такава царица снасяла по няколко хиляди яйца на ден. Тази жена ми се видя точно като такава царица!

– Но тя има добра душа!

– Да, тя и дъщеря ѝ ме предупредиха. Слугата е бил изпратен да предизвести. После дошъл кафеджията от Исмилян и говорил с пекаря за теб, след което бързо се отправили на път. Това ни съобщи Икбала, дъщерята. Тя се страхуваше за Али, сахатчията, който сега е с нас. По-моли ме да те последвам. Аз и бездруго щях да го направя.

– Ти дойде тъкмо навреме, скъпи Халеф!

– Да. Бързах, но все пак бях предпазлив. Чух един кон да цвили. Затова продължих сам напред. Видях просеката с колибата, забелязах твоя Рих и още няколко други коня. Значи ти беше в колибата сред враговете, които може би дори те бяха пленили. Трима конници щяха да накарат противниците ти да станат по-предпазливи, докато само един нямаше да им се стори толкова опасен. Затова скрих Оско и Омар зад дърветата и им казах какво да правят, след което потеглих към колибата сам.

– Много предпазливо и смело си постъпил. Доказа, че мога да разчитам на теб.

– О, ефенди, ти си мой учител и приятел! Какво се случи по-нататък, вече знаеш.

– Да, а защо не остана в колибата, Халеф?

– Трябваше ли да позволя да откраднат Рих?

– Не можеше да попречиш, конят ти не е достатъчно бърз, за да настигне жребца.

– Твоят също. Щеше ли да можеш да заблудиш крадеца без мен? Щеше ли да можеш да го обградиш? Той виждаше само мен и мислеше, че съм единственият му преследвач. Затова се изплаши, като забеляза, че си му препречил пътя. Трябваше да се върне и така Рих отново попадна в твои ръце. Щеше ли да е възможно това без мен?

– Не. Напълно си прав. Но се тревожа за двамата ни приятели.

– Не е необходимо. Те са смели.

– Но враговете са повече от тях и имат за прикритие колибата.

– В колибата имат не само прикритие, но същевременно са и

ПЛЕНЕНИ.

– Докога? Биха могли да стрелят по Омар и Оско през прозореца или вратата.

– Не. Ти нали им даде указания. А преди да тръгна, и аз им казах да стоят скрити зад дърветата и да стрелят по всеки, на когото му хрумне да излезе от колибата. Какво ще правиш с тези хора?

– Зависи от поведението им. Пришпорвай коня! Часовникарят яздеше на почитително разстояние зад нас. Като забеляза, че разговорът ми с Халеф свърши, се приближи и попита:

– Господарю, мога ли да узная какво се е случило и защо трябваше да дойда с теб?

– После! Надявам се, че още днес ще можеш да поздравиш Икбала, най-хубавата девойка в Румелия, в присъствието на баща ѝ. Сега трябва да побързаме, а не да разговаряме.

Междувременно бяхме стигнали до гората и не след дълго приближихме просеката. Тогава дръпнахме юздите на конете, за да не се чуе приближаването ни. Като се озовахме до края на просеката, слязох от жребца и дадох на Халеф да го държи.

– Стой тук – казах аз. – Първо ще разузная наоколо. Дай ми карабината, Халеф!

– Уаллах! Правилно! Все още е у мен! Ето ти я, сихди! Докато се върнеш ли да чакам?

– Да, освен ако не ме чуеш да викам.

Промъквах се напред от ствол на ствол, докато поляната се откри пред погледа ми. Конете все още стояха пред колибата. От прозореца се подаваха дулата на две пушки. Значи мъжете вътре бяха заели отбранителна позиция. За съжаление не можех да отстраня оръжията им.

Обсадата, състояща се от Оско и Омар, не се виждаше. Явно двамата се криеха зад дебели дървета. Описах дъга, докато се озовах точно срещу колибата, и там видях двамата, които търсех, да лежат с насочени напред оръжия. Приближих се до тях колкото можах, без другите отсреща да ме забележат. Двамата ме видяха и изразиха радостта си с приглушени викове.

– Успя ли да се измъкне някой? – попитах аз.

– Не – отвърна Оско.

– Стреляхте ли?

– Пет пъти.

– А мъжете отсреща?

– Три пъти, но не улучиха. Не могат да излязат, а ние не можем да

влезем. Какво ще правим?

– Ще стоите тук, докато видите, че съм до колибата...

– Какво? Ти ще отидеш там?

– Да.

– Ще те застрелят!

– Няма. Ще се промъкна отзад. Там няма прозорец, така че не могат да ме видят. Халеф е с мен. Като стигнем дотам, елате и вие, разбира се, също отзад. После ще видим какво ще правим. Къде са конете ви?

– Вързани са малко по-нататък в гората.

– Оставете ги там, докато свърши обсадата!

Върнах се при Халеф и му съобщих решението си. Той се съгласи.

Кимна ми дяволито и попита:

– Виждаш ли дулата на пушките, които се подават от прозореца, сихди?

– Естествено.

– Няма да бъдат дълго време толкова любопитни!

– Аха! Мислиш ли? Правилно, и аз смятам така. – Ще се промъкнем там, ще ги сграбчим внезапно и ще издърпаме пушките през прозореца!

– Да опитаме.

– А аз какво да правя? – попита сахатчията.

– Като стигнем до колибата, доведи там конете ни, но по обиколен път. Ще ги вържеш за дърветата зад колибата, а после можеш да дойдеш при нас.

Подадохме му поводите на конете си и описахме дъга към задната част на къщичката. Пристигнахме там благополучно, спряхме се и се ослушахме. Беше тихо.

– Сега, сихди! – прошепна Халеф.

– Но внимателно! Двете пушки лесно биха могли да гръмнат. Трябва да се пазим да не ни улучат. Щом вземем оръжието, бързо ще заемем позиция на двата ъгъла пред къщата. Така ще сме скрити от тях и ще бъдем в пълна безопасност, като ще можем да стреляме по всеки, който се опита да излезе, от непосредствена близост. Ела!

Надникнах иззад ъгъла. Двете пушки се подаваха от прозореца около осем-девет цола. Наведох се – няколко тихи стъпки, Халеф до мен – хващане, дръпване и скок назад. Отново бяхме зад ъгъла, с двете дълги турски пушки в ръце.

В продължение на няколко мига вътре продължи да цари тишина, разбира се, от изненада. Тогава Оско и Омар високо извикаха отсреща:

– Аферим, аферим! (Браво, браво!)

Сега и в колибата се вдигна глъчка. Чуваха се най-различни проклетия, викове на уплаха и учудване, безсмислени въпроси, но ние не им отговаряхме.

– Мини отзад и иди до другия ъгъл – прошепнах аз на Халеф. – Така вратата ще е обградена.

Той кимна и се запромъква натам. В колибата дочух тихо шушукане. Напрегнах слух и ми се стори, че долавям думите „скрит под прозореца“. Предположих какво могат да направят, затова наблюдавах прозореца с подадено само наполовина лице иззад ъгъла.

Правилно! Появиха се двете цеви на един пистолет. Щяха да стрелят под прозореца, което с пушка не беше възможно. Хванах карабината си за цевта и вдигнах приклада.

[#1 Един цол е равен на 2,6 см. – Бел. пр.]

Първо видях цевите на пистолета, после затвора му и накрая ръката, държаща оръжието. Притежателят ѝ или беше много смел, или много лекомислен. Можех веднага да му счупя ръката само с един куршум. Вместо това обаче замахнах с приклада, разбира се, не много силно, но като улучих ръката, вътре проехтя страшен вик. Ръката изчезна, а пистолетът падна на земята под прозореца.

Халеф бе наблюдавал всичко от другия ъгъл. Той високо каза:

– Ей, пек ей, ефенди! (Добре, много добре, ефенди!) За в бъдеще този глупак ще трябва да държи ръката си в джоба. Вече си извоювахме три оръжия!

– Ибху, ай, авджъ! (Ха, ловецът на мечки!) – чуха се вътре викове.

Значи бяха познали Халеф по гласа.

– Да, аз съм – отговори той. – Излезте навън! Тъй като тук няма мечки, ще пострелям малко по вонящи таралежи.

Настъпи пауза. Вътре се съвещаваха. После се чу въпрос:

– Сам ли си?

– Не.

– Кой е с теб?

– Ефендите, когото бяхте пленили, и още трима други мъже. Видяхме, че Оско и Омар също се приближават, а сахатчията вече връзваше трите коня. Така че Халеф не беше излъгал. След малко попитаха отново:

– Къде е исмиланецът?

– Умря.

– Лъжеш!

– Кажи го още веднъж и ще хвърля огън през комина, така че всички да изгорите. Нямам навика да се шегувам с пасмина като вас!

– Как умря?

– Счупи си врата.

– Къде?

– Искаше да прескочи с откраднатия кон през потока до Кабач, но падна и си счупи тила.

– Къде е конят?

– Взехме си го обратно.

– Ако това е така, нека твоят ефенди се обади, за да чуем гласа му.

– Може – отговорих сега аз.

– В името на Аллаха, той е!

Човекът, който изплашено извика тези думи, беше пекарят. Познах дебелия му глас.

Да, аз съм – продължих. – Питам ви, дали ще се предадете?

– Върви по дяволите!

– Няма да направя това, а нещо друго, което няма да ви хареса.

– Какво?

– Искахте да ме убие, а сега сте в ръцете ми. Не съм мюсюлманин, а християнин и нямам намерение да ви отмъщавам. Нека излезе бояджията Бошак и да стане посредник. Ще му кажа при какви условия се отказвам от отмъщението. Ако не се подчините на тази заповед, ще изпратя един от хората си при старейшината на Джнибашлк. Той ще ви арестува и сигурно си представяте какво ще стане после.

Вътре започнаха да шушукат.

– Излез! – чух някой да казва.

– О, Аллах! Той ще ме убие! – съпротивляваше се шишкото.

– Спомнете си и за килимите, които сте скрили! – предупредих аз. – Ако не направите каквото ви казвам, с тях е свършено.

– Какво ще правиш с бояджията? – попита някой.

– Искам само да му кажа при какви условия ще ви освободя.

– Нищо ли няма да му направиш?

– Нищо.

– Значи после отново ще може да влезе, като си свършиш разговора с него?

– Да.

– Ще се закълнеш ли в Аллаха и Пророка?

– Вече ви казах, че съм християнин. Не мога да се кълна в Пророка.

– Как се казва твоят Аллах?

– Танръ! (Господ!)

– Закълни се в твоя танръ!

– И това няма да направя! Нашият Спасител Господ Исус е забранил заклеването. Ние християните казваме „да“ или „не“ и спазваме думата си.

– Няма ли да ни измамиш?

– Не.

– Дай ни тогава думата си!

– Давам ви я. Обещавам ви следното: ако ми изпратите бояджията и стоите мирно, докато говоря с него, няма да падне косъм от главата му и той ще може отново да се върне при вас невредим.

– А ако не се споразумееш с него?

– Той ще ви каже какво смятам да правя. Впрочем, ако стоите спокойно, ще можете да чуете всяка дума от разговора ни. Тогава ще разберете, че съм много снизходителен и дори с радост ще направите това, което искам.

– Ти ни даде думата си, а твоите спътници няма ли да му направят нещо?

– Не, обещавам ви.

– Добре, тогава ще излезе.

Изглежда, шишкото не искаше, защото последва дълъг, полугласен разговор. Междувременно поставих Оско и Омар на двата ъгъла, където преди това бяхме стояли с Халеф, с указанието да използват оръжията си и при най-малка проява на враждебност.

– Аллах да ви прости! – чух да казва бояджията. – Трябва да се жертвам за вас. Ако той ме убие, се погрижете за жена ми и детето!

Това прозвуча толкова трагикомично, че едва се съдържах да не прихна от смях.

Той излезе от колибата. Виждал съм хора, на чието лице е изписан срам, тревога и страх, но такава физиономия, каквато имаше шишкото, никога досега не бях виждал. Не смееше да вдигне поглед и разтреперан спря на вратата.

– Ела насам, ела отстрани до къщата – заповядах му аз. – Тези двама храбри мъже ще пазят твоите приятели да не предприемат срещу нас враждебни действия.

– Те ще стоят спокойно в колибата – увери ме той.

– Надявам се, че ще е така заради теб! Нищо няма да ти се случи, но и при най-малък опит от тяхна страна ще забия ножа си между ребрата ти.

Казах му това със заплашителен тон и му показах ножа. Бояджията изплашено се хвана за корема с двете ръце и извика:

– Господарю, не забравяй, че съм глава на семейство!

– А като ме предаваше на убийците, попита ли за моето семейство? Ела!

Хванах го за ръката и го издърпах зад ъгъла. Там бяха Халеф и часовникарят Али.

– О, чудо на Аллага! – извика хаджията. – Каква буца месо е този човек! Дали снася по няколко хиляди яйца на час?

Бояджията не успя да обърне внимание на този направо непонятен въпрос. Той погледна към другия мъж и изплашено извика:

– Али, сахатчията!

– Да, зет ти, когото сигурно очакваш с радост – отговорих аз. – Дай му ръка и го поздрави, както се полага между роднини! Мислех, че ще се колебае, но той незабавно подаде ръка на сахатчията. Това стана безмълвно, а после посочих към земята и казах:

– Седни, Бошак! Преговорите ни могат да започнат. Той смутено погледна пред себе си и каза:

– А после как ще стана?

Тогава дребният хаджия поглади с ръка камшика си от хипопотамова кожа и каза:

– Виж, кралю на шишковците, тук имам средство за бързо сядане и ставане. Не сме ти донесли диван.

В миг пекарят се строполи на земята като чувал брашно и каза с умолителен глас:

– Нека камшикът ти си стои в пояса. Вече седнах!

– Да. Видя ли колко бързо става! Надявам се, че и останалото ще протече така. Ефенди, кажи му какво искаш от него?

– Да, кажи ми! – повтори шишкото, стенойки от страх.

– Преди всичко искам от теб да говориш само истината! – казах му аз. – При първата лъжа, която изречеш, ще те изпратят обратно в колибата и ще наредят да извикат старейшината. Аз съм емир от Германистан и не е дреболия, когато някой се опита да убие човек като мен. Знаеш ли какво ще стане, ако се оплача?

– Не.

– Ще те замъкнат при съдията и ще те осъдят на смърт.

– Да – намеси се Халеф заплашително. – Ще бъдеш окачен на бесилото с главата надолу, после ще ти дадат да изпиеш три големи шишета с отрова, а накрая ще ти отрежат главата, също наобратно, а именно пак

от краката нагоре.

Изплашеният човек не успя да забележи, че хаджията говори безсмислици, сплете ръце и простена:

– Валлах! Няма да направите това!

– Напротив, ще го направя, ако не ми дадеш обещанието си – отвърнах аз. – И така, отговаряй! Само привидно ли ми даде съгласието си за сахатчията и Икбала?

– Не... да, да – бързо добави той, като видя заплашителната ми физиономия.

– И изпрати калфата си, да извика мъжете, които сега се намират в колибата?

– Да.

– А те трябваше да ме убият?

– Не съм казвал да им се предава подобно нещо!

– Но трябваше да бъда обезвреден?

– Да... да!

– Е, това е същото, като да ме убият! По-нататък: килимите в трънака са скрити без позволение на властите, нали?

– Не... да, да, господарю!

– Чуй тогава! Трябваше да се оплача от опита за убийство, както и да кажа на кехаята къде се намират килимите. Първото ще ви простя, а другото не е необходимо да правя, защото съм чужденец. Но ще разкажа на сахатчията за скривалището на килимите, а после той да прави каквото му повелява дългът като поданик на падишаха.

– О, господарю, не му казвай!

– Той със сигурност ще го научи! Само от теб зависи дали ще постъпи като твой приятел или враг. Обещал си дъщеря си на Москлан от Палаца, нали?

– Да.

– Москлан е пленен. Аз самият го залових. Икбала обича сахатчията, както и той нея. Надявам се, че сега ще удържиш на обещанието, което ми даде.

Той се почеса зад ушите.

– Е? – попитах го аз.

– Ще удържа! – изръмжа той.

– Заклевах ли се в брадата на Пророка?

– Не мога!

– Защо?

– Нали си християнин!

– Да, но той е мюсюлманин. Ще се закълнеш на него, а не на мен. Решавай!

– Господарю, щом Москлан отново излезе на свобода, тогава...

– Мълчи! – сръза го дребният хаджия. – Не искаме и да знаем за този мошеник! Не дръж дълги речи, а решавай бързо, иначе ще те разтегна с камшика си, така че ще станеш дълъг два века и половина. Ще дадеш ли дъщеря си на сахатчията или не? Да или не!

– Да, да!

– Заклеваш ли се?

– Да.

– В брадата на Пророка и брадите на всички благочестиви халифи и правоверни?

– Да.

– Имаш късмет. Нямаше да мога да чакам нито миг повече!

– Господарю, добре ли е така? – обърна се изплашеният човек към мен. – Ще ни освободиш ли сега?

– Не. Още не сме свършили.

– Какво искаш още?

– Веднъж вече ми даде дума и не я удържа. Сега искам да се подсигурия. Ще дадеш съгласието си на сахатчията не само устно, но и писмено.

– Как?

– Ще изготвим валиден ъсбат, който ти ще подпишеш.

– Да, ще го направим в моята къща. Но преди това ни пусни!

– Не, не го освобождавай! – каза сега сахатчията, който досега бе мълчал. – Познавам го. Знаеш, че продавам свещени книги. Винаги имам в дисагите си хартия, перо и мастило. Нека още сега напише ъсбата.

– Така мисля и аз!

– Но аз не мога! – противопостави се бояджията. – Не мога да пиша; развълнуван съм и треперя. Тялото ми е като планина, изгаряна от огън и разтърсвана от земетресения!

– Да успокоя ли земетресенията ти? – попита хаджията, посягайки демонстративно към камшика.

– О, Аллах, о, Аллах! – вайкаше се шишкото. – Като храст съм, притиснат между две скали!

– Или като овца, която разкъсват два лъва! – изсмя се Халеф. – Моят ефенди ще ти даде само една минута срок за размишление.

– Вярно ли е, господарю? – попита той.

– Да. Изтече ли минутата, можеш отново да се върнеш в колибата, а аз ще изпратя да доведат кехаята!

– Е, добре тогава! Нека Москлан се сърди, не мога да постъпя друго! Ще подпиша!

– Но това няма да е достатъчно.

– Защо? Какво искаш още?

– Твоите приятели извършиха грях заедно с теб, затова ще трябва също да се погрижат да удържиш на думата си. Трябва да се закълнат и да се подпишат като теб. Трябва да дойдат с нас в къщата ти и ти ще дадеш ръката на дъщеря си на сахатчията пред очите на всички ни!

– Няма да го направят.

– Защо?

– Не могат да пишат.

– Може би като теб? Ако наистина не могат да напишат имената си, ще сложат под написаното някакъв знак. От тях искам само това. После сте свободни.

– Но те няма да го направят, защото...

– Спри, Бошак! – прекъсна го един глас отвътре. – Няма да се излагаме на опасност заради теб? Ефенди, наистина ли това е всичко, което искаш от нас?

– Да.

– И на никого ли няма да кажеш какво ти се е случило тук?

– Не.

Познах гласа на просяка. Той беше главният злодей и най-усърдно се стремеше да избегне опасността. Едва бе чул моето „не“, и каза:

– Тогава нека бояджията подпише ъсбата. Ние също ще го направим.

– Какво ще каже Москлан? – възрази шишкото.

– Няма какво да казва. Знаеш, че той се страхува от мен. Няма да смее да се противи.

– Добре! – каза аз. – Разбрахме се. Можеш да се върнеш в колибата, Бошак.

– Без да се подписвам ли? – попита той зарадван.

– Ще направим ъсбата вътре. Идвам с теб.

– В името на Аллага, остана тук! – каза Халеф и ме хвана за ръката.

– Пфу! Тези хора няма да ми направят нищо. Влизам вътре. Ако чувате, че нещо става, подпалете покрива и охранявайте изходите. Никой няма да може да се измъкне.

– Влизай, ефенди, нищо не те заплашва! – извика просякът отвътре.

– Сихди, и аз ще дойда с теб! – каза Халеф.

– Добре, ела да се увериш, че вече няма за какво да се безпокоим. Ставай, Бошак!

Шишкото се изправи, стенейки, и се заклатушка към колибата. Последвахме го. Халеф държеше пистолета готов за стрелба, но веднага го прибра, защото видя, че мъжете седяха в единия ъгъл, а пушките им бяха облежани в другия. Магнах на Омар, Оско и сахатчията също да влязат при нас.

Шишкото все още не искаше да се примири. Страхуваше се от Москлан. Останалите обаче и особено просякът настояваха, докато накрая той се съгласи.

Тогава сахатчията отиде при коня си и донесе споменатите преди това необходими неща.

– Ти ли ще пишеш, господарю? – попита ме той.

– Не. Ти си женихът, затова сам се погрижи да не ти се изплъзне невестата!

Той започна да пише шедьовъра си и мина доста време, докато свърши. После ми го подаде. Прочетох написаното и установих, че всичко беше така обмислено, та не оставаше нито една задна вратичка за отмятане.

Като подадох листа на пекаря, за да го подпише, той отново започна да се вайка.

– Сихди, не е ли по-добре още сега да го обесим? – попита ме Халеф. – И бездруго ще се стигне дотам. Защото, ако не подпише моментално, веднага отивам да доведе кехаята. Дотогава ще го държите тук!

– Ще подпиша, ще подпиша! – започна да ни уверява той. Ето че най-сетне той сложи името си под документа. Сахатчията се обърна към останалите и бързо получи и техните подписи, та дори и устното им обещание. Тъй като вече всичко беше наред, сахатчията каза:

– Хайде да тръгваме за Джнибашлк. Трябва да бъдете свидетели, че той ми дава ръката на дъщеря си!

– Оставете ме първо да си почина! – простена бояджията, – Съвсем съм изтощен от...

– Чуйте! – прекъсна го Халеф и посочи към вратата. Сега и аз чух приближаването на един кон в галоп. Разбира се, конникът вече се беше приближил, защото поради това, че горската почва е много мека, тропът на копитата може да се долови само отблизо.

Още не бяхме успели да станем от пода, където седяхме, когато той влезе. Можете да си представите учудването ми, като познах във

влезлия Москлан този, който се представяше за агента Пимоза.

Как беше успял да избяга от ковача? Дали... но сега нямах време за такива размисления, защото той веднага ме забеляза.

– Лянетли, хуварда, бурада! (Проклети подлеще, ти тук ли си?) Тези думи той изрѣмжа срещу мен. Видях, че в ръката си държи пистолет. Проблесна изстрел, а аз се хвърлих настрани. Още не мога да разбера как всичко стана така светкавично бързо – в следващия миг го ударих с приклада на карабината си по главата. Той изпусна пистолета, нададе вик и покри лицето си с ръце, защото не го бях ударил по черепа, а в лицето, тъй като той се беше завъртял.

Почти в същия момент Халеф го повали на пода и коленичи върху него. Всичко стана с такава бързина, че никой от другите дори още не бе успял да стане.

Естествено, после всички скочиха. Халеф здраво държеше човека, а Оско му върза ръцете. Москлан не оказвате почти никаква съпротива. Държеше дланите си върху лицето и глухо стенеше. От удара с приклада цялата му челюст, а може би и брадата, беше разбита.

Още един човек обаче извика от болка или, поточно, крещеше така, сякаш го набиваха на кол: това беше дебелият бояджия. Когато Москлан стреля и аз бързо се бях хвърлил встрани, от страх шишкото бе направил неволно движение с ръка, китката му бе попаднала в обсега на изстрела и куршумът бе уцелил малкия му пръст.

– Пармак им, ел им, факир им, вюджун им, тен им! (Пръстът ми, китката ми, ръката ми, месото ми, тялото ми!) – реवेशе той. – Булмуш ум бени вурду, бени, бени! (Улучен съм, той ме застреля, мен, мен!)

Въпреки Дебелото си тяло той подскачаше наоколо като бесен.

– Покажи! – заповядах му аз.

– Ето, ето! Тече кръв, ще ми иде животецът! Мъртъв съм, вече съм труп!

Установих, че куршумът беше одраскал пръста му съвсем леко и бе откъснал съвсем малко кожа и месо.

– Млъкни! – казах аз. – Това изобщо не е рана! Изобщо не боли и едва ли го чувстваш!

– Това? Не го чувствам? – попита той учудено. После внимателно огледа пръста си, попипа дали наистина го боли и отговори:

– Аллах е милостив! Този път успях да избягна смъртта. Но ако бях малко по-надясно, с мен щеше да е свършено!

– Да, две стъпки по-надясно!

– Само две стъпки! Ефенди, куршумът беше предназначен за теб!

Защо отмести главата си толкова бързо?

– За да не ме улучи, естествено!

– Да, но улучи мен! Този нещастник щеше да ме убие! Бях му обещал дъщеря си, а той щеше да ме убие! Не можеше ли да се прицели по-добре? Не можеше ли да внимава? Всичко между нас с него е свършено, напълно свършено! Шабан, ела и ме превържи!

Но просякът Шабан беше коленичил до Москлан, за да огледа раните му. Раненият искаше да говори, но не можеше, чуваха се само гъргорещи звуци. Толкова по-красноречиви бяха обаче очите му, чийто поглед, ако беше възможно, щеше да проние всички ни. Беше разбрал, че не сме във враждебни отношения.

– Как е? – попитах аз.

– Още не знам – гласеше отговорът. – Долната му челюст също е разбита. Трябва да повикаме истински лекар, той ще остане да лежи тук.

Въпреки че много добре разбрах тайната мисъл на просяка, отговорих:

– Значи ти не можеш да дойдеш с нас в Джнибашлк, защото ще трябва да останеш тук. Но ние останалите веднага трябва да тръгнем.

– Какво? – каза Халеф. – Тук ли ще оставиш този човек, сихди?

– Да.

– Спомни си, че е избягал! Как е успял? Сигурно е убил ковача!

– Ще разберем. Няма да може да ни се изплъзне. Шабан ще се грижи за него, докато му изпратим някого.

– Аз ще доведа лекар – каза Мурад, този, който ме бе довел дотук.

– Направи го! – отговорих аз. – Но останалите идват веднага с мен!

Никой не се съпротивляваше. Разбрах ги какво мислят. Не искаха да нарушават дадената дума, но не смятаха да изоставят и ранения си другар. Оско и Омар доведоха конете си. Качихме се на седлата. За голямо учудване шишкото беше най-бърз.

Другите ни следваха все по-бавно и по-бавно. Като излязохме от гората, не се виждаха повече.

– Сихди, ще ги изчакаме ли да дойдат? – попита Халеф.

– Не. Радвам се, че се отървах от тях!

– Но те трябва да дойдат с нас у Бошак!

– Нямам нужда от тях! – обади се споменатият. – Не ми трябвават приятели, които стрелят по мен. Там идва някакъв конник!

Вече бях видял човека, който препускаше срещу нас върху неоседлан кон. Като ни забеляза, накара коня си да забави ход.

– Значи нищо не му се е случило – въздъхнах аз с облекчение.

– Кой е този? – попита Оско.
– Ковачът. Днес все някой някого преследва. Истинска хайка!
Пришпорихме конете. Щом ковачът ме позна, извика отдалеч:
– Хамдулиллях! (Слава на Бога!) Жив си! Много се тревожех за теб.

– И аз за теб. Нещо лошо ли ти се случи?
– Не!
– А на жена ти?
– Ударил я е с юмрук по главата, но не е толкова сериозно, колкото мислех.

Сега се изравнихме. Той беше останал без дъх.
– Видяхте ли го? – попита той.
– Да. Стреля по мен, но не ме улучи.
– Че откъде има оръжие?
– А как се е измъкнал?
– Първо дойдоха приятелите ти – разказа ковачът, – изпратих ги да дойдат при теб у Бошак, който сега е до теб. После отидох в ковачницата да работя. Изведнъж видях, че пленникът бяга. Изтичах при жена си. Тя лежеше в стаята и държеше главата си с ръце. Не беше съвсем в съзнание. Беше я нападнал и ударил.

– Та как е възможно? Как се е измъкнал от мазето?
– Голяма грешка допуснах, господарю. Хаджи Халеф Омар искаше да види пленника и като излезе, оставих стълбата вътре. Той се е отвързал и излязъл от мазето.

– Как е могъл да отвори вратата?
– Ами тя е от върбови клони. Изкъртил я е. А шума, който е вдигнал, не съм чул, защото работех в ковачницата. Конят му беше зад къщата. Той го е видял и е избягал с него.

– А как е разбрал къде да ни търси? Откъде би могъл да знае къде съм?

– Сигурно е чул какво съм говорил с твоите приятели.
– Значи сте били много непредпазливи.
– Имаш право. Исках да оправя нещата, затова дадох вода на жена ми да си направи компрес, хукнах към селото, взех първия попаднал ми кон и препуснах към Джнибашлк. Там научих от жената на пекаря, че си отишъл в Кабач, а мъжът ѝ е тръгнал след теб с исмиланеца, а те са били последвани от приятелите ти. После пристигнал и беглецът, който поел в същата посока. Веднага продължих пътя си и от цялото си сърце се зарадвах, като видях, че се връщате. А ти ще ми разкажеш какво се е

случило.

Предадох му с няколко думи преживяванията ни. А като свърших, той замислено каза:

– Аллах е решил така. Москлан е получил наказанието си, а аз няма да се занимавам повече с него. Как щеше да ме освободиш от присъствието му, ефенди?

– Нямахте да е трудно, но сега не е необходимо – отговорих аз. Честно казано, все пак се смутих. Москлан наистина не можеше да остане вечно в мазето на ковача. Как щях да го освободя и да му попреча да си отмъсти?

За това сега казах, че се страхувам от това отмъщение, но ковачът ме успокои:

– Не се притеснявай за мен! Благодарение на вас научих толкова много неща, че не е необходимо вече да се страхувам от този търговец на коне. Сега той не може да говори, тоест в момента не може да ти създава неприятности, а аз ще се оправя с него!

– Аз също! – изръмжа шишкото. – Той стреля по мен и ще ми плати за това! Животът ми висеше на косъм!

– Не, висеше на моята глава!

– Може би е искал с един куршум да уцели и двама ни! Но, ефенди, ето че приближаваме селото. Хайде да яздим по-бавно. Преди това искам да те попитам нещо.

Поизостанах малко с него и той каза:

– Искаш да разкажеш на сахатчиата за килимите, нали?

– Да.

– И той ще узнае мястото, на което се намират?

– Дори ще му го покажа.

– Не е ли по-добре да не го правиш?

– Не. Искам, ако се наложи, да може да те предаде на полицията.

– Ти си жесток. Наистина ли ще искаш това от него?

– Да.

– А ще го принудиш ли, ако той не иска?

– Трябва да заминавам, така че не мога да го принудя. Но той със сигурност ще го направи, ако не удържиш на думата си. Така че ще трябва да се съобразяваш.

– Ще изпълня обещанието си към него.

– Тогава изпрати да повикат кехаята и трима съседни свидетели.

Съветвам те да го направиш.

– Наистина ли?

– Да. Трябва да докажеш на сахатчията, че вършиш всичко сериозно.

– Ще те послушам и – о, Аллах – колко ще се радват жена ми и дъщеря ми!

Най-сетне вродената добросърдечност взе връх! Лицето му видимо се разведри, а когато слязохме от конете си пред къщата му, а той буквално се изгърколи от мулето, забърза пред нас, отвори вратата със замах и го чухме да вика:

– Чилека, Икбала, гелин, гелин, евлядъм, бурда из! (Елате, елате, бързо, върнахме се!)

Те дотичаха. Първият, когото видяха, беше стопанинът на къщата, а вторият бях аз.

– Господарю, ти тук? – извика най-прелестната девойка в Румелия. – Значи нищо не ти се е случило? Слава на Аллаха! Аз те предупредих. А ти удържа ли на думата си?

– Да, вода твоята изгора.

– Къде? Къде?

– Тук!

Посочих към дребния хаджия, който беше застанал зад мен. Другите още не се бяха появили.

– Инкали мин хон! (Върви по дяволите!) – извика Халеф веднага, за щастие на арабския си диалект, който тя не разбираше.

Тя обаче смаяно попита:

– Този ли?

– Да, сладка дъще на червения цвят.

– Но аз изобщо не го познавам!

– Обаче той иска да ти посвети живота си! Но ето че идва още един. Избери си един от двамата!

След Халеф влезе сахатчията. Тя погледна баща си смутено и въпросително.

– Хаинги бил ир сен? (Кого познаваш?) – попита той засмян.

– Бону (Този) – отговори тя и посочи сахатчията.

– Сана елверир? (Достатъчен ли ти е?)

– Евет, тамам бютюн! (Да, напълно!)

– Ону ал! (Вземи го!)

Тогава тя закри лицето си с длани и високо изхълца, дали от срам, или от радост, не можеше да се каже, после избяга през вратата, от която беше дошла.

– Господарю, виждаш ли какво нещастие причини! – каза ми

пекарят полузагрижен, полуусмихнат.

– Изпрати щастието ѝ след нея!

– А то къде е?

– Ето го!

Посочих към сахатчията.

– Не може – отговори той, поклащайки глава. – Женихът ѝ не бива да остава насаме с булката преди сватбата!

Добрият човек не предполагаше, че неговата Икбала вече много пъти бе оставала на четири очи със своя верен Али вън, зад къщата, под закрилата на мълчаливата Чилека и още по-безмълвната луна.

– Иди с него! – посъветвах го аз.

– Нямам време.

– Не може ли да го придружи Чилека?

– Не. Вие сте наши гости и трябва да се погрижим за вас. Имаме работа.

Да се погрижат за нас ли? Да не би да искаше да ни гощава? С какво? С деликатесите, които вече ми бяха известни ли? О, не! Веднага побързах да кажа:

– Ще трябва да се задоволиш само с посрещането ни! Времето ми е много малко и се налага да тръгвам на път.

– Господарю, не можеш да ми причиниш подобно нещо! Виж, денят почти преваля. Къде ще тръгваш по това време?

Той имаше право. Вече беше късен следобед. Тогава и Халеф тихо попита:

– Наистина ли искаш още днес да тръгваш, сихди?

– Почти е неотложно.

– Сам? Без нас?

– Не бих се осмелил повече.

– Тогава си спомни, че непрекъснато яздим и конете ни се нуждаят от почивка.

– Е, добре, тогава ще останем още малко, а през нощта ще спим при приятеля ми Шимин.

Храбрият ковач извика от радост, протегна ми ръка и каза:

– О, ефенди, не знаеш каква радост ми доставяш.

– Знам.

– Ти ме нарече свой приятел!

– Та ти си такъв. Доказа ми го. Дори когато отдавна ще съм се върнал в родината си, ще бъдеш един от онези, за които винаги ще си спомням с любов.

– Трябва да кажа на жена си. Ех, да знаех как се чувства!

– Нали си взел кон и трябва да го върнеш. Вземи жребца ми, иди виж какво прави съпругата ти и се върни.

– Това не е за мен! Такъв кон може да язди само човек, достоен за подобно животно. По-добре да взема някой друг и после веднага ще се върна.

Той тръгна. За мен това бе добре дошло, защото имах нужда от жребца си. За да се чувстваме в безопасност, трябваше да разбера какво се бе случило междувременно в колибата на просяка. След като всички се разположиха добре, а бояджията се зае да осъществи обещаното „обслужване“, казах на Халеф:

– Не се тревожи, ще се отдели от вас за малко! Искам да видя какво става с Москлан.

– Луд ли си, ефенди? Искаш да се върнеш в колибата?

– Да.

– Ще те убият!

– Ами! Вече нищо не може да ме изненада. Освен това съм убеден, че колибата е празна. Сигурно са пренесли Москлан, за да не можем евентуално да го намерим.

– Но той няма никаква причина да се страхува от теб. Не е в правата ти да го държиш затворен.

– Вярно е. Но въпреки това се страхува. Стрелял е по мен, а съвестта му не е чиста и в друго отношение. Не казвай на бояджията къде отивам!

– Но ако не се върнеш скоро, идвам при теб!

– Добре, съгласен съм.

Излязох и тихо се отдалечих. Избягах да вървя по предишния път. Лесно можех да се натъкна на неподходяща среща. Затова тръгнах не на юг, а на запад, за да вляза в гората откъм Кабач.

Галопирах през пасищата, като северната страна на гората оставаше от лявата ми страна, и понеже Рих беше много бърз, скоро стигнах до мястото, където гората се спускаше южно от Кабач. Тогава забелязах съвсем встрани от познатото място група ездаци, придвижващи се не особено бързо. Бяха спрели до една самотна къща, след което продължиха ездата си.

Предполагам, че тези, които търсех, бяха пред мен. До тях сигурно имаше около една английска миля.

– Кавам, кавам! (Бързо, бързо!) – виках аз на жребца си.

Рих много добре знаеше какво означава думата и не беше

необходимо нищо друго, за да препусне с все сила. Истинска радост беше да се препуска така. Въпреки това бих могъл по време на езда да наливам и пия шампанско, без да разляя и капка.

След няколко минути стигнах до къщата и слязох. Придвижих се така, че къщата остана между мен и ездачите и не можех да бъда забелязан.

Пред вратата седеше една жена на средна възраст и режеше диня.

– Месалхер (Добър вечер) – поздравих аз на арабски. Тя въпросително ме погледна. Повторих въпроса си на турски и тогава тя ме разбра. Благодарни ми любезно.

– Ще ми дадеш ли да опитам от динята ти? Жаден съм – помолих аз.

– С удоволствие, господарю.

Тя ми отрязва едно голямо парче и ми го даде. Като забеляза с какъв апетит отхапвам, тя доволно се усмихна и каза:

– Сама съм ги отглеждала. Преди няколко минути трябваше да нарежа цяла диня на едни други хора. А те не бяха любезни като теб.

– Сигурно са ти платили?

– Не искам пари, въпреки че съм много бедна и съм отгледала малка реколта. Но на всичко отгоре ме и обраха.

– Неблагодарници. Какво ти взеха?

– Забрадката. Един от тях беше ранен. Превързаха го с нея.

– Не ги ли познаваш?

– Просякът Шабан, който живее в гората, беше с тях, както и приятелят му Мурад.

– Не знаеш ли накъде отиват?

– Тръгнали са към Усудере. Там живее един роднина на Шабан, който е фелдшер и лекува. Ще заведат болния при него.

– Не казаха ли как е бил ранен човекът?

– Паднал от дървото и ударил лицето си в един камък. Всичките му зъби бяха избити.

– Горкият човек!

– О, не е за съжаление! Познавам го, само името му не ми е известно. Той мами мъжете ни!

– И твоя ли?

– Не. Аз съм вдовица, мъжът ми умря.

– Имаш ли деца?

– Три. Най-малкото е болно от скарлатина. Двете по-големи отидоха на реката да ловят пиявици, които продавам на лекуваеля. За десет

пиявици плаща по една пара.

Горката жена! Колко мизерно ѝ плащаха! Извадих пет пиастъра от джоба си и ѝ ги дадох.

– Вземи, купи на детето си сок за разхладителна напитка. Това бяха дребни пари, но за нея представляваха значителна сума. Тя изненадано ме погледна и попита:

– Подаряваш ли ми ги?

– Да.

– Сигурно си много богат, господарю?

– Да.

– Тогава добротата на сърцето е голяма, колкото състоянието ти. Нека Аллах...

Повече не можах да чуя, защото скочих върху седлото и препуснах по обратния път. Как би могла да се облекчи такава мизерия, да се премахне или намали подобна неволя, ако... ах, ако можеше да има справедливост!

Бях узнал достатъчно, за да съм сигурен, че няма от какво да се страхувам.

Щом в Джнибашлк слязох зад къщата на нашия дебел домакин и тъст, забелязах на един кол окачена кървава, прясна кожа, а в същото време усетих и миризма на печено. Допреди няколко минути кожата беше представлявала парадно облекло на един козел. Брр!

От едната страна на къщата, където течението се усещаше най-слабо, видях, че бояджията и съпругата му правеха нещо. Какво ли?

На земята имаше дървен нисък съд, на който при нас казват каца. Над отвора ѝ бяха сложени три шиша. На средния шиш беше набучен мъртвият, но за съжаление неотишъл при предците си козел. Рогата още бяха на главата му. Над тялото му и другите два шиша бяха сложени цепеници, върху тях имаше сушен кравешки тор, който монголите наричат арколс, отгоре отново бяха натрупани дърва, после пак тор и цялата тази клада се запалваше откъм върха. Отгоре козелът се овъгляваше, но отдолу се пече, без огънят да докосва месото и душата му. От печация се слой месо мазнината капе на отегчително бавни интервали върху дъното на съда, което видях, че беше покрито с ориз. Страничните стени на този странен „тиган“ бяха хубаво боядисани в рубиненочервено, като панталоните на френската армия, и при най-добро желание не можех да си помогна, защото не можех да не си представям червените ръце на дебелата Чилека и омазаната във всички цветове на дъгата дреха на мъжа ѝ, а освен това се усъмних, че служещият сега за печене съд по друго

време е бил използван за боядисване.

– Къде беше, господарю? – попита шишкото. – Добре е, че си тук.

Във ваша чест заклах млада, сочна коза. Продаде ми я съседът.

– Не ти ли се струва, че козата е мъжка? – отбелязах аз.

– О, не! Какво искаш да кажеш, господарю!

– Помириши! Съседът ти се е объркал и ти е дал козел.

– Съседът ми не би направил подобно нещо.

– Месото изгаря. Няма ли да го обърнеш?

– Ах, господарю, веднага се забелязва, че си чужденец! Ще се развали хубавият вкус на печеното.

– А ще омекне ли оризът от капките мазнина?

– Това изобщо не е необходимо. Не знаеш ли поговорката „Пилатът трябва да хрупка“? Като е мек, не е вкусен.

– А няма ли опасност нещо от огъня да попадне в ориза?

– Няма значение. Ето сега ще извадя падналите въгленчета.

Той бръкна с пръсти вътре и се опита да отстрани разсипалия се отгоре тор. Неволно си спомних за храбрата Мерсилах в Амадие, която бършеше насълзените си очи с лук. От чии ръце можеше да се приеме по-лесно храна, от нейните или от боядисаните в червено на семейството от Джнибашлк?

Изгубих желание да прониквам в другите кухненски тайни на бояджиите и ужасен тръгнах към къщата.

На вратата ме посрещна Халеф.

– Ти ли си, сихди! – каза той зарадван. – Не можех да чакам повече. Тъкмо смятах да яхвам коня.

– Както виждаш, нищо не ми се е случило. За какво си говорихте досега?

– О, не скучахме. Ходих с пекаря да се пазарим за козата. Беше много забавно. Искаше да получи козата даром, понеже е предназначена за знатен господар, когото цялото село трябва да приеме като гост. Завърза се такъв спор, че трябваше да извикат кехаята.

– А кой е този знатен човек?

– Ти самият, кой друг би могъл да бъде. Да не искаш да съм аз.

– Ах, така ли? И тази коза е определена за мен?

– Да.

– Но нямаш предвид козата, която всъщност е козел?

– Коза или козел – все едно, сихди. Печеното ще ни се услади.

– Желая ти добър апетит! Хайде да влезем вътре!

Тъкмо се канех да седна, когато в съседната стая, предназначена за

жените, се чу странен шум. Сякаш на някого биеха силни шамари, а освен това се долавяха стонове и хълцане, което ме накара да се обезпокоя за персоната или персоните, намиращи се вътре.

– Кой е там? – попитах аз часовникаря.

– Икбала, звездата на моите очи – отговори той.

– И кой друг?

– Не знам.

– Но какво правят?

– Знам ли, господарю? Чувам я, че пъшка. Сигурно ѝ се е случило нещо лошо. Бих искал да ѝ помогна, но съм жених и не бива да ходя при нея.

– Мислиш ли, че аз бих могъл да вляза?

– Да. Ти си християнин. Нямах право да се жениш за дъщерите на тази страна. А освен това вече си виждал и лицето ѝ. Така че, ако отидеш при Прекрасната, няма да я засрамиш.

– Ще проверя.

– Направи го! Но не я докосвай, ефенди. Тя ще стане моя жена, а жената на моето сърце не бива да бъде докосвана от чужда ръка.

– Не се тревожи! Красавицата на Румелия няма защо да се страхува от мен.

Отидох в съседната стая. Там Икбала, чието име означава „носеща щастие“, седеше на голия под. От дясната ѝ страна имаше подобен на нощви съд, в който имаше странно оцветено тесто. Ръцете ѝ бяха покрити с него до лактите. Тя тъкмо беше откъснала от него парче от няколко фунта и се опитваше да му придаде кръгла форма. С едната си ръка го държеше, а с другата го удряше отгоре с всичка сила. Това бяха плесниците, които бях чул.

Тя толкова се бе отдала на заниманието си, че от всичките ѝ пори течеше пот. Лицето ѝ бе огненочервено и също покрито с капки пот.

– Какво правиш? – попитах аз.

– Меся – отвърна тя важно.

– Какво?

– Топки.

– За кого.

– За вас естествено, за нашите гости.

– Какъв вкус имат тези топки?

– На райски деликатес.

– От какво ги правиш?

– От много неща: брашно, вода, стафиди, бадеми, маслини, сол,

турски пипер и най-различни уханни треви.

– Колко време ще трябва, докато стане готово?

– Като се опече козата, ще бъдат опечени в маста ѝ и задушени в ориза.

– Сигурно ще имат неземеен вкус!

– Да. Опитай тестото! Сигурно никога досега не си ял подобно нещо.

Тя бръкна с пръсти в копанята и ги протегна към мен с чаровна усмивка.

– Благодаря ти, цвете на гостоприемството! Ако го опитам сега, ще си разваля удоволствието, с което по-късно ще ям изпеченото.

– Хайде, вземи си! Ти донесе щастието ми. Само благодарение на теб баща ми промени толкова бързо мнението си.

Тя настоятелно ми махаше. Аз обаче така усърдно се отбранявах, че тя накрая се отказа и поднесе пръстите към собствената си уста, като доволно облиза тестото от тях.

Стафиди, бадеми, зехтин, турски пипер! Това сигурно имаше ужасен вкус, а към това се прибавяше и водата, която беше изсипала вътре и какви ли не треви. О ужас! Сахатчийо, горки ми сахатчийо, как ли ще се чувства стомахът ти след няколко месеца!

Той много се зарадва, като научи, че избраницата на сърцето му не бе изложена на опасност. Впрочем ковачът вече се беше върнал, а във тъкмо слизаше от коня си ездач, в чието лице разпознах един от хората, които бяхме пленили в къщата на просяка. Чух, че пита за мен, и излязох при него. Той ме дръпна настрана и каза:

– Господарю, ти беше великодушен към нас, а си и богат. Искам да ти кажа нещо.

– Говори!

– А какво ще ми дадеш?

– Не знам дали това, което ще ми кажеш, ще има стойност за мен.

О, има, и то голяма!

За какво става дума?

Намираш се в смъртна опасност.

Не вярвам.

Щом ти го казвам, значи е така.

– Тъкмо защото ти ми го казваш, не е вярно. Той ме погледна много учудено и попита:

– Наистина ли мислиш, че те лъжа?

– Да. Искайте да ме убиете и оберете. А убийците и разбойниците

са способни и да лъжат.

– Но сега имам добри намерения и ти казвам истината.

– Не. Ако действително се намирах в смъртна опасност, нямаше да ми го кажеш.

– Защо?

– Защото тогава самият ти би се изложил на голяма опасност. Бих могъл да заповядам да те арестуват и ще си признаеш всичко, без да получиш пукната пара.

Той се уплаши и се огледа за коня си. Извадих револвера си и казах:

– Първо искам да ти обърна внимание върху това, че ако направиш и най-малкото движение да избягаш, ще те застрелям.

– Господарю, аз искам да те спася, а ти ще ме убиваш.

– Не ти дължа благодарност. Ако наистина имаш намерение да ми направиш услуга, си спомни какво си кроил преди това срещу мен. Но ще бъда великодушен и ще ти кажа, че сега сме квит, след като ми каза каква опасност ме заплашва.

– Значи няма да ми дадеш нищо?

– Готов съм да те възнаградя. Но първо трябва да разбере каква стойност ще има за мен съобщението ти.

– Много голяма. Ще дадеш ли хиляда пиастъра?

– Не.

– Вестта, която ти нося, струва много повече.

– Не вярвам.

– Дай поне деветстотин!

– Не.

– Осемстотин!

– Също не.

– Помисли, че става дума за живота ти!

– За живота си не давам и един пиастър.

– Какво? Нима той няма стойност за теб?

– Има, и то голяма, но е в ръцете на Бога. Не казва ли вашият Ко-ран, че продължителността на живота на всеки човек се определя още от самото му начало.

Това видимо го смути. Не знаеше какво да ми отговори. Затова продължих:

– Виждаш, че е грях да плащам за живота си с пари. Все едно ще стигна до определения ми час, независимо от това дали ще платя или не.

– Но ти си християнин, господарю!

– Да.

– Тогава можеш да удължиш живота си.

– Как?

– Аллах е определил живота само на истинските си и правоверни привърженици.

– Наистина ли?

– Да.

– Значи ние християните можем да удължаваме живота си?

– Да, със сигурност.

– Тогава Аллах е много по-добър към нас, християните, отколкото към вас. Обича ни повече от вас и сме му любимци. Животът е най-големият и скъп подарък, който получаваме от Божията ръка. Който получи от Бога и силата да увеличава този подарък, се радва на милостта на Създателя повече от онзи, който трябва да умре, лишен от милосърдие, в определения му час. Не мислиш ли, че е така?

Той смутено подръпваше брадата си. Изглежда, мислите се намираща в брадата му, защото изчопли оттам едно не много лошо заключение:

– Все пак признаваш, че блаженството е по-добро от живота.

– Да.

– Щом истинският правоверен трябва да умре в уречения му час, без да може да продължава живота си, то е само за негово добро. Така той по-бързо стига до блаженството.

– Мислиш ли?

– Да.

– А ако душата му се подхлъзне на моста Ес Стфат? Той е по-тесен от острието на бръснач. Душата, извършила повече грехове, отколкото добри дела, се подхлъзва на моста и пада в ада. Така че всъщност по-бързо стига до проклятието. Предполагам, признаваш, че земният живот е по-хубав от този в ада.

– Господарю, отговорите ти са остри като върха на кама!

– Грещиш, като мислиш, че Пророкът е говорил само за правоверните. В петата сура на Корана, наречена „Сура на масата“, се казва, че часовете на всички хора, правоверни и неверници, са предварително преброени. Знаеш ли тази сура?

– Знам ги всичките.

– Тогава трябва да признаеш, че съм прав. Не мога и не бива да удължавам живота си, който изобщо не може да се купува. Това би било глупост!

Той отново подръпна брадата си. Този път обаче не успя да

измъкне оттам подходящ отговор.

– Аз обаче имам нужда от пари, господарю – каза той не особено уверено.

– Аз също.

– Ти имаш, но аз нямам.

– Е, ще се убедиш, че не съм толкова коравосърдечен. Не позволявам да ме изнудват, но на нуждаещите се с удоволствие правя подаръци, щом видя, че ги заслужават. Не можеш да спасиш живота ми, затова няма да получиш пари за избавлението ми, но ако искаш да ми кажеш каква опасност ме заплашва, съм готов да ти дам бакшиш.

– Бакшиш ли? Милостиня? Господарю, аз не съм просяк.

– Тогава няма да е бакшиш, а подарък.

– Колко предлагаш?

– Предлагам ли? Предлага се само когато се говори за цена, а аз вече ти казах, че и дума не може да става за плащане. Обещавам ти подарък, а колко ще бъде голям той, определя дарителят, а не този, който го получава.

– Все пак искам да знам колко ще ми дадеш.

– Ще ти дам колкото искам или нищо. Но ти казвам, че нямам време за празни приказки. И така, какво имаш да ми съобщаваш?

– Нищо!

Той понечи да се обърне, но аз го хванах за ръката и строго му казах:

– Спомена, че животът ми е в опасност, тоест има хора, които искат да ме убият. Ти го знаеш, значи си им съучастник. Ако не проговориш, ще наредя да те арестуват.

– Само се пошегувах.

– Лъжеш!

– Господарю! – каза той със заплашителен тон.

– Ха! Значи искаш пари, независимо от това дали ще кажеш истината или не. Знаеш ли как се наказва изнудването?

– Изобщо не става дума за изнудване.

– Добре! Няма да се ядосвам повече с теб. Нямам нито желание, нито време за това. Върви си.

Оставих го и тръгнах към вратата на къщата. Но още не бях стигнал до нея, когато го чух да вика:

– Ефенди, почакай!

– Какво искаш?

Той се приближи и попита:

– Ще дадеш ли петстотин?

– Не.

– Триста?

– Не.

– Сто?

– Нито един!

– Ще съжаляваш!

– Така си мислиш и въобще ме смяташ за по-глупав, отколкото съм.

Това, което искаш да ми кажеш, го знам отдавна.

– Не е възможно.

– Ами! Пратеникът вече е на път. По очите му разбрах, че съм познал.

– Откъде знаеш? – попита той.

– Тайна.

– Значи просякът се е раздрънкар!

Свих рамене и невъзмутимо се усмигнах. И през ум не ми минаваше да плащам за тайна, която вече бях отгатнал и с хитрост бих могъл да науча докрай.

– И не се ли тревожиш? – попита той. Първо трябваше да разбере кой е пратеникът, затова отговорих през смях:

– Да не мислиш, че ме е страх от него?

– Ти не познаваш Шабан! Веднъж си го надхитрил, но втори път няма да можеш.

Значи беше просякът Шабан. Той искаше да помогне при закарването на ранения до Уфудере, затова лесно можеше да се предположи, че е получил от него поръчение първо да иде до Палаца, където живееше раненият и вероятно имаше роднини, а после сигурно да продължи към близките на майстора на оръжия, който си бе счупил врата.

Надхитрените от нас бяха сключили примирие и щяха да удържат на думата си, що се отнася за всекиго от тях поотделно – твърдо бях убеден в това. Но можеха да си отмъстят чрез другиго. Същевременно предпазливостта изискваше да не ми позволяват да им се изплъзна и тъй като бяха научили от дебелия пекар в каква посока смятах да продължа пътя си, останалото лесно можеше да се отгатне.

Отговорих сухо:

– Нямам никакво намерение да го надхитрявам.

– А какво?

– Изобщо не смятам повече да се занимавам с него. Дал ми е дума да не ми досажда повече.

– И ще удържи на нея. Той самият няма да те притеснява, но ще на-
съска други срещу теб. Съюзът на съзаклятниците е голям.

– Не се страхувам. Ще предам на съдията всеки, който се отнесе
враждебно към мен.

– Можеш ли да обвиниш куршум?

– Не ставай смешен! По-добре ми кажи как ти хрумна да предадеш
Шабан, който все пак ти беше приятел?

– Приятел ли? Няма да ти отговоря. Ти затваряш и сърцето, и кеси-
ята си. Напразно дойдох при теб.

Той тръгна към коня си, но бавно, очаквайки все пак да му предло-
жа нещо. Аз обаче само казах:

– Тръгваш ли? Няма ли да влезеш при нас? Нали знаеш, че ще
празнуваме!

– Нямам време за подобни пиршества. Значи нищо няма да дадеш?
Гледаше ме почти заплашително.

– Не.

– Още днес ли ще потеглиш?

Много глупаво беше от негова страна да пита подобно нещо. Така
ми издаде враждебните си намерения. Искаше да спечели пари, но не
получи нищо, затова сега бе способен на всичко.

– Да не мислиш, че ще се откажа от гуляя, който ми се предлага? –
отговорих аз. – А и конете ни трябва да отпочинат, преди да продължат.

– Тогава нека Аллах те благослови така, както ти благослови мен!

Той скочи на седлото и потегли.

На входа се сблъсках с Халеф и веднага разбрах, че се бе крил зад
вратата. На светлината на закрепените на стената, намазани със смола
борини видях, че е ядосан.

– Защо го пусна да си иде, сихди? – попита той.

– Нямам нужда от него тук.

– Но би могъл да ти навреди!

– Нали чу последните му думи?

– За съжаление само последните. Скрих се тук, за да те пазя. Виж-
дах ви, но не ви чувах. Успях да разбера само, че иска от теб пари. За
какво?

– Ела да излезем навън. Никой друг не бива да чуе какво си гово-
рим. Разказах му каквото бях научил и какво предполагах.

– Значи ще ни нападнат – каза той.

– Може и да не го направят, скъпи Халеф.

– А какво тогава? Защо този просяк, който не е никакъв просяк,

тръгва преди нас?

– Може би, а сигурно така и ще направи, да насъска близките на Москлан и Деселим срещу нас. И щом отидем в Палаца или Исмилан, можем да очакваме посрещане, което едва ли ще е особено приятно.

– Тогава ще минем по друг път.

– Не бих искал. Първо, трябва да се придържаме към следите на нашите бегълци, а, второ, мисля, че тъкмо в Исмилан и в къщата на Деселим можем да узнаем много неща, които ще са ни от полза.

– Ако ни посрещнат като врагове, нищо няма да можем да научим. Дори е възможно да ни арестуват като убийци.

– Затова искам да изпреваря този просяк.

– Ти ли? И как?

– Ще пристигна там преди него.

– Сихди, какво си намислил? Да не искаш да кажеш, че тази нощ ще тръгнеш преди нас?

– Точно това ще направя.

– Не може.

– Ами, може.

– Няма да те пусна! Спомни си на каква опасност се бе изложил днес, понеже не бях при теб!

– Но все пак ме спаси и ако е необходимо, ще ме спасиш и утре.

Това поласка доблестния Халеф.

– Мислиш ли? – попита той самодоволно.

– Да, сигурен съм. Ще ти кажа какво смятам да правя. Вие ще преношувате при ковача и ще потеглите на път рано сутринта. Ще поемете по друг маршрут и от Кошикавак ще тръгнете за Исмилан през Мастанли, Стаянова и Топоклу, а аз ще тръгна сега на юг през Гьолджик, Мадан и Палаца.

– Защо оттам?

– Защото това е пътят, по който е тръгнал просякът от Усудере.

– Тази нощ е тъмно като в рог. Ще се заблудиш.

– Надявам се, че няма да сбъркам пътя.

– Но просякът има голяма преднина!

– Рих е бърз и ще мога да го изпреваря.

– И да си счупиш врата в тази тъмница!

– Ще видим! Като стигнете в Исмилан, ще се отправите към кафенето на майстора на оръжия. То се намира на улицата, водеща към село Чатак. Ще ме намерите там.

– А ако не си там?

– Ще чакате.

– И ако не дойдеш?

– На другата сутрин ще тръгнете към Палаца да ме пресрещнете. Възможно е да съм спрял там заради Москлан.

– Къде да те търся?

– Естествено все още не бих могъл да знам. Но селото е малко, така че ще е достатъчно веднъж да попиташ за мен, за да разбереш къде съм.

Халеф положи всички усилия, за да ме разубеди да се откажа от намерението си, но аз не отстъпих.

А щом и другите разбраха за намерението ми да ги напусна, срещнах съпротива, на която много трудно можех да се противопоставя. Икбала и майка й Чилека се вайкаха, че не искам да опитам от питките и печената коза. Сахатчията също ме молеше да остана.

Аз го дръпнах настрана насаме и му казах каквото трябваше да знае за килимите.

– Ефенди – каза той, – хубаво е, че ми казваш това. Другите знаят, че тук има годож, и междувременно ще се опитат тайно да опразнят дупката. Трябва да им попреча.

– Ще предадеш ли тъста си?

– Да, ще бъде обесен – засмя се той.

– Това, което правиш, не ме засяга. Поздрави стария си баща от мен и бъди безкрайно щастлив с Икбала, красавицата на Румелия!

Щом ковачът Шимин забеляза, че не е възможно да ме накарат да остана, попита по кой път ще тръгна. Тъй като не можех да се доверя напълно на дебелия бояджия, назовах имената на повече селища, през които нямах никакво намерение да минавам. Ковачът обаче ме придружи навън до коня ми и тогава му споделих истинските си намерения. Той се замисли за миг, а после каза:

– Просякът вече е пристигнал в Усудере. Там ще се бави малко и отново ще се отправи на път. Във всеки случай ще отиде в Мадан и Палаца. Оттук до Мадан трябва да извървиш десет аач¹⁰ като ще трябва да минеш през Мастанли и Гьолджик, но аз познавам пътя и ще ти помогна да стигнеш там по-бързо. Ще яздим по съвсем права линия.

– Какво? С мен ли ще дойдеш?

– Да. Ще те придружавам, докато се убедя, че няма да се объркаш по-нататък.

– Много мило от твоя страна, но...

---

10. Турска миля – Бел. нем. изд.

– Мълчи! – прекъсна ме той. – Знаеш, че искам да ти се отблагодаря.

– Но аз ще яздя много бързо!

– Конят ми не е лош. Ще му се наложи да се понапругне малко, а като се разделим с теб, ще може да си почине. Съжалявам само, че жена ми няма да има щастието да те види още веднъж. Но можеш да бъдеш сигурен, че споменът за теб завинаги ще остане в съзнанието ни.

Халеф беше тръгнал след нас, за да ми напомни за нещо, за което изобщо не бях помислил, а именно за торбата, за която стана дума по обратния път от Кабач до колибата. Взехме я и проверихме съдържанието ѝ на светлината на една горяща борина.

Вътре имаше сто австрийски дуката. Тъй като всеки от тях в различните области струваше между 53 и 58 пиастъра, цялата сума възлизаше приблизително на около хиляда-хиляда и сто пиастъра.

Освен това имаше и петдесет бешлика. Това са монети по пет пиастъра. Намерих също и една бележка, на която пишеше, че дукатите са за мен, но бешлиците са определени за Халеф. Както по-късно научих, Омар Бен Садек беше получил паричен подарък от нашия домакин още в Едирне.

На някои подобен подарък може да им се струва не особено деликатен. На мен също ми мина една не особено приятна мисъл през ума, но не се задържа там дълго. Първо, дарителят го беше направил с добро чувство. Знаеше, че не съм милионер. И, второ, най-важната част от подаръка се състоеше от други предмети, които обаче бяха изчезнали заедно с товарния кон и любезния гавазин. Трето – в торбичката за мен имаше и един пръстен с много фина изработка и доста голям хиацинт. Наистина аз не мога да търпя пръстени по ръцете си, защото украшенията на мъжа трябва да са други, но този пръстен спада към онези предмети, които пазя като скъпи спомени.

От само себе си се разбира, че Халеф веднага получи своите петдесет бешлика. Той ги пхна в пояса си с усмивка и каза:

– Сихди, този благодетел е много умен човек. На негово място обаче бих постъпил още по-умно. Един каф е по-добър от един нун и дори и в азбуката стои пред него.

Всяка буква в арабската азбука има и цифров израз. „Каф (К)“ означава сто, а „нун (Н)“, който обаче при по-фино произношение пред „б“ се употребява като „м“, е само петдесет. Дребният хаджия тъкмо бе обзет от не особено скромни мисли. Той смяташе, че петдесет марки не са особено много за един „приятел и закрилник на неговия ефенди“, но

като бакшиш за един слуга са прилична сума.

Няма да разказвам за сбогуването, по време на което имаше няколко по-особени сцени. Бояджията стисна десницата ми, а дъщеря му ми подаде лявата си ръка. Добрата Чилека дори пророни няколко сълзи от вълнение. Когато вече бях яхнал коня си, слугата също дойде и ми протегна ръка. За сбогом ли ми я подаваше или за бакшиш? Обикновено камшикът ми висеше окачен на седлото за разлика от този на храбрия хаджи Халеф Омар, но сега го измъкнах със светкавична бързина и ударих негодника няколко пъти по гърба така, че той с един скок бързо се скри зад дебелията си господарка.

– О язык! Бу биберлемер! (О! Колко е пиперлия!) – извика той, посягайки с ръка към гърба си.

– Туз даха, арзусунда? (Искаш ли и сол?) – попитах го аз. Хаджията веднага застана зад мен, извади камшика от пояса си и попита:

– Да го насоля ли? Заслужил си го е!

– Богул дум! (Няма ме!) – извика заплашеният човек и бързо изчезна зад ъгъла на къщата. Ние потеглихме.

Четвърта глава

Старо познанство

Нощта беше тъмна като предишната. Само няколко звезди слабо блещукаха на небосклона. Едва сега осъзнах какво смело начинание бях предприел – да яздя в такава нощ през непозната местност, и то с възможно най-голяма бързина, за да настигна просяка, та дори и да го изпреваря.

Яздихме мълчаливо един до друг около четвърт час. Всеки беше зает с мислите си. Пред нас нямаше път, а голо поле. На Рих това не му пречеше. Беше свикнал с подобна тъмнина.

Шимин попита:

– Господарю, спомняш ли си разговора ни, който за съжаление се прекъсна, защото дойде Москлан? Седяхме до вратата на къщата ми.

– Да, много добре.

– Искаше да ми докажеш, че вие, християните, сте по-добри, отколкото си мисля.

– Навсякъде има лоши и добри хора както сред християните, така и сред мюсюлманите. Не за християните исках да говоря, а за християнството.

– Мислиш, че е по-добро от нашето учение ли?

– Да.

– Трудно ще ти бъде да докажеш подобно нещо!

– О, не! Вземи Корана и нашата Библия и ги сравни! Най-хубавите откровения на вашия Пророк са взети от нашата Библия. Той е черпил знания от Стария и Новия завет и е преработил тези учения за тогавашните условия на своя народ и страна. Но тези условия са се променили. Дивите араби не са единствените последователи на исляма, затова сега той се е превърнал за вас в усмирителна риза, под чието бреме безпомощно страдате. Нашият Спасител ни е дал учението на любовта и помириенето, то не е почерпано от привичките на някое малко пустинно племе, а произтича от Господ, който е любов, то е вечно и вездесъщо. То е за всички хора, всички земи и слънца. Не може да потиска, а само да ощастливява. То не се налага с меч, а с милосърдие. Не обединява народите с камшик, а ги събира с гласа на любеща майка, която иска да обедини децата в сърцето си.

– Говориш за любов и все пак тя ви липсва!

– Ти изхвърляш ли цялата реколта заради няколко червясали плода?

– Защо тогава при нас не вирее зърното на християнството, а плевелите му?

– Наистина ли е така? Толкова ли е лошо положението? Тогава трябва да знаеш, че плевелите най-добре виреят върху лоша почва. С това даваш на исляма лошо свидетелство, защото той е тази лоша почва. Сега сме сами и имаме време. Да ти разкажа ли за Христос, за пророците, които са предричали появата му, и за чудесата, които е извършил?

– Разкажи ми! Докажи, че е по-велик от Мохамед! Теб мога да те слушам, без да обременявам съвестта си. Ти не си натрапчив проповедник, който иска да ме подмами. Познаваш и исляма, и християнството и няма да ме лъжеш, а ще ми кажеш истината.

„Отсега нататък ще ловиш хора!“ За тези думи на Спасителя мислех, като започнах да разказвам. Ковачът имаше право. Намеренията ми към него бяха почтени. Той беше душа Натанаилова, в него нямаше фалш. Беше от онези обикновени хора, които дори и със скромни заложби винаги се стремяха към истината, докато богато надарените духовно попиляваха силите си в безплодно остроумничене.

Странно пътуване беше това. Аз разказвах, а той безмълвно слушаше. Само от време на време задаваше по някой кратък въпрос или с една дума изразяваше учудването си. Яздехме в бърз тръс и той полагаше големи усилия да се движи редом с мен. Въпреки това повече внимание обръщаше на думите ми, отколкото на коня си или пътя и затова при едно спъване или неочакван скок на жребеца си изгуби едното си стреме, поради което изрече ругатня, която не беше особено подходящо възклицание за разказа ми. Телом се придвижвахме доста бързо напред, а както забелязах, духом или по-скоро духовно също бележехме някакъв напредък.

Изминаха няколко часа. Бяхме се изкачили доста високо в планината, което в такава тъмнина и без път не беше особено лесно. Зад билото отново започнахме да се спускаме надолу, през рядка гора и стръмни склонове. Затова сега напредвахме по-бавно.

– Вярваш ли, че наистина е възкръснал и се е възнесъл на небето? – попита той.

– Да, убеден съм.

– Как може земно тяло да иде на небето? Тялото на нашия Пророк е останало на земята!

– Не ти ли разказах за планината на преображението? И не казва ли

вашият Пророк, че Христос се е възнесъл на небето пред очите на апостолите си?

– Да, това е велико чудо. И някога той отново ще се върне, така ли?

– За да съди живите и умрелите. Това го казва и Мохамед. Ще раздава блаженство и проклетие. Не е ли тогава Бог? Няма ли право да е по-велик, по-прекрасен и могъщ от Мохамед, който нито веднъж не е казал, че е съдия!

– Почти го вярвам!

– Почти ли? Само почти? Думите на Христос са истина, както той е самата истина. Той казва за себе си: „Беним вар хепси кувет гьокде топ-рак юзеринде!“ (Притежавам цялата власт и на небето, и на земята!) Казвал ли е вашият Мохамед поне веднъж подобно нещо?

– Не, ефенди. Ще разкажа на жена си и на приятелите си това, което чух от теб. Искан ми се да имам Светото ви писание, бих могъл да го прочета и науча и тогава може би и при мен ще дойде онзи Свети дух, за когото ми разказваш, както някога се е появил на енорията на първата Света петдесетница. Ако човек е жаден, трябва да му се даде вода. Душата също изпитва жажда. Чувствал съм я и съм вярвал, че пия вода, както казвам молитвите си и ходя в джамията. Сега обаче ми се струва, че не съм пил чиста вода, защото твоите думи са по-чисти и освежителни от тези на нашия ходжа. Съжалявам, че си чужденец и че никога вече няма да те видя.

– Ще остана при теб, наистина не телом, но няма да забравиш думите ми. Те остават в сърцето Ти, както семето в земята. Ще покълнат, ще пораснат и ще донесат плодове. И тъй като те обикнах и ти дължа голяма благодарност, ще ти направя един подарък, който ще ти напомня за тази нощ колкото пъти го вземеш в ръка. Можеш да четеш, нали? Това е една книга. Купих я в Дамаск като спомен от града на градините и прохладните води. Чуй как тече освежителната вода и пий, докато четеш! Вземи!

Отворих дисагите, извадих книгата и му я дадох.

– Какво пише в нея? – попита той. – Книга с приказки ли е?

– Не. Няма да намериш вътре приказки, а истината за станалото през вековете. Душата ти е жадна за нея и трябва да я узнаеш. Тази книга е Новият завет и съдържа всичко, което ти разказах, и още много други неща.

Той нададе радостен вик, от който разбрах какво удоволствие му доставяше подаръкът.

– Ефенди – каза той, – този подарък е толкова голям, че не мога да

го приема!

– Задръж го в името на Бога! Не съм богат. Книгата не струва много, но съдържа най-голямото богатство, което може да се намери на земята – а именно: пътя към блаженството. Светият апостол казва, че в това писание трябва да се търси и изследва, защото то съдържа вечния живот. Открий вечния живот! Желая ти го от цялото си сърце.

Положих големи усилия, докато го накарам да престане с благодарствените си излияния. И той сигурно щеше да продължи да ги прави, ако не му бе попречило и нещо друго.

Отново бяхме стигнали до равнината и забелязахме, че се движим по един доста добре отъпкан път според тамошните представи.

– Това е пътят от Усудере за Мадан – обясни Шимин. В същото време аз хванах юздите на коня му.

– Стой! Ослушай се!

Струваше ми се, че чувам пред нас пръхтенето на кон.

– Нищо не чух, а и все още нищо не долавям.

– Почвата е мека и заглушава звука от тропота на копитата. Но конят ми наостря уши напред и души въздуха. За мен това е сигурен знак, че пред нас има някой. Слушай!

– Да, сега чувам. Някакъв кон стъпи върху камък и се хлъзна. Но кой би могъл да язди толкова късно по тези места?

– Може би това е просякът.

– Малко е вероятно.

– Защо?

– Би трябвало да е тръгнал много късно.

– Защо пък да не е станало точно така?

– Но нали е искал да пристигне преди теб?

– Казал си е, че аз и бездруго ще тръгна на път едва сутринта, така че не е било необходимо да бърза. Можем ли да го заобиколим, без той да забележи, че вече сме го изпреварили?

– Да, но не те съветвам.

– Наистина! Ако го задминем в дъга, после не бихме могли да бъдем сигурни дали действително е зад нас.

– Затова трябва да се движим след него.

– Но какво да го правя? Мога да му попреча да продължи пътя си само ако употребя сила, а не бих искал да проливам кръв!

– Не е необходимо, господарю. Остави го на мен.

– Какво ще правиш?

– Ще го принудиш да се върне, а и аз ще направя същото. Ще

остана с него и ще го отведе в Кошикавак. Няма да може да ми се изплъзне.

– А ако те попита с какво право си позволяваш да го задържаш?

– Нямам ли такава? Той не искаше ли да те убие, ефенди?

– Това би могло да бъде причина, но ти ще си спечелиш враг, който ще иска да ти отмъсти.

– Не се страхувам от него. Той вече ми е враг. Враг е на всички честни хора. Позволи ми да ти помогна. Не е необходимо да се страхуваш за мен. Ако наистина е той, ще го заловим и ще се сбогуваме, без да споменаваме пред него накъде продължаваш пътя си.

– Как се стига оттук до Мадан?

– Ще се придържаш към тази пътека и след половин час си там. Няма как да се заблудиш. Исках да говоря с теб и за копчата, но твоят малък хаджия има, а ти взе тази на исмиланеца. Двете са ви достатъчни. Хайде, ефенди!

Той смушка коня си в знак, че не търпи никакви възражения. Това ме устройваше, защото по този начин на просяка щеше да му бъде попечено да продължи пътя си, без за мен да има никакви последствия.

Не мина много време и ние се приближихме до среднощния конник толкова, че той вече ни чуваше. Забелязахме, че започна да язди по-бързо, за да не можем да го настигнем.

– Бързо след него! – каза ковачът. – Шабан не е добър ездач. Лесно ще го настигнем, ако е той, а не някой друг.

– А ако се отклони от пътя?

– Няма да посмее. Никой не би се осмелил да направи подобно нещо в такава тъмна нощ. Аз също не бих тръгнал, ако не се налагаше да те придружа.

Правилно беше предположил. Конникът забеляза, че сме по-бързи от него. Не смееше да се отклони от пътя и реши, че е по-добре да спре и да ни изчака.

Ковачът препусна напред, а аз останах на такова разстояние след него, че силуетът ми не можеше да бъде различен веднага. Ездачът се бе дръпнал настрана, за да ни пропусне да минем. Ковачът обаче спря до него и поздрави:

– Сабахънъз хаир ола! (Добро утро!)

– Сабахънъз – отвърна другият кратко.

– Нередин гелир ми син? (Откъде идваш?)

– Деридерден. (От Деридере¹¹.)

Това беше лъжа, защото познах гласа на човека. Беше просякът.

– Нерейе гидейорсун? (Къде отиваш?)

– Хер йерде хич бир йерде. (Навсякъде и никъде.) Думите му прозвучаха доста сепнато, но не можа да се измъкне с тях, защото ковачът му каза с тон, ясно даващ да се разбере, че няма да се остави да го отклонят от намеренията му:

– Длъжен си да ми кажеш!

– Длъжен ли?

– Да. Познаваш ли ме?

– А ти да не би да ме познаваш?

– Ти си просякът Шабан.

– Аха, а ти?

– Нощта е черна като душата ти. Не можеш да видиш лицето ми. Аз съм Шимин, ковачът от Кошикавак.

– Затова гласът ти ми се струва толкова познат! Продължавай пътя си! Нямам работа с теб!

– Но аз пък имам с теб. Познаваш ли човека, който е с мен?

– Не. Омитайте се!

– Ще го направя, но след като разменя с теб няколко думи, Шабан!

Казвайки това, аз се приближих с жребца си толкова близо до него, че нямаше как да не ме познае. Конете ни бяха застанали така, че главата на единия се намираще до опашката на другия.

– По дяволите! Чужденецът! – извика той.

– Да, чужденецът! Сега вярваш ли вече, че искам да говоря с теб?

– Но не и аз с теб!

Забелязах, че посяга към пояса си. Беше толкова тъмно, че не можех да видя какво търси в него. Преместих карабината си между нас, така че прикладът се намираще пред мен, върху шията на коня, готов за удар отляво надясно.

– Е, ще кажеш ли къде отиваш? – попитах аз, като продължавах да го държа под око.

– Какво ви засяга, убийци? – отговори той.

– Убийци ли?

– Да. Кой си счупи врата заради теб и чие лице обезобрази?

– А вие кого подмамахте в колибата, за да го пребиете? Знам къде отиваш, но ще имаш добрината да се върнеш.

– Кой може да ме застави?

– Аз. Слез от коня!

– Охо! И мен ли искаш да убиеш? Тогава ще се защитавам!

Върви в ада!

Той вдигна ръка срещу мен. Мигновено го ударих, но в същия момент той стреля. Изстрелът проблесна – куршумът не улучи, тъй като ударът ми бе отклонил ръката му. Той още не бе успял да я свали, когато смушках коня си да направи крачка напред и го ударих с приклада под мишницата отдолу нагоре, така че той изпусна стремената и падна от другата страна на коня.

Тъкмо се канех да скоча от коня, но още не бях успял да го направя, когато чух ковача да вика:

– Не мърдай, негоднико, иначе ще те стъпча!

Исках да прескоча през спрелия кон на просяка, когато видях да проблясва втори изстрел. Конят на Шимин подскочи напред и ковачът моментално падна от седлото.

Дали беше улучен? Спуснах се към него.

Двамата лежаха на земята един върху друг. Беше толкова тъмно, че колкото и близо да се бях навел над тях, не можех да ги различа. Хванах за ръката този, който беше отгоре.

– Стой, ефенди – каза той, – аз съм!

– Ах, ти ли си, Шимин! Улучи ли те?

– Не. Видях, че иска да побегне, и му забраних. Тогава той стреля и аз паднах от коня. Той се съпротивляваше, но само с една ръка. Сигурно конят ми е настъпил ръката му.

– Не, това направих аз с приклада на пушката си.

– Той хапе. Негодникът е като бялка. Трябва да му запуша устата!

Не можех да видя какво прави, но след няколко мига чух хъркащ звук, а после Шимин се изправи и каза:

– Така, сега ще мълчи.

– Какво направи? Нали не го уби?

– Не. Пипни, усещаш ли го, че рита. Само малко му постегнах вратовръзката.

– Хайде да му завържем тогава и ръцете.

– С какво?

– С пояса.

– Да. Ах, той има връв на панталоните си, а също и тиранти. Ще можем да го вържем дори за коня.

Помогнах на ковача. Той почти беше удушил Шабан. Още преди да успее да си поеме нормално дъх, вече беше качен на коня и прикрепен за него с колана си, чийто край беше вързан за единия му крак,

промушваше се под корема на жребца и се увиваше около другия му крак. Ръцете му бяха вързани с тирантите. Оказа се, че има два пистолета: единия взехме от ръката му, а другият беше изпаднал, когато Шимин го беше съборил от коня. Бяха само с по една цев, но и двата бяха изстреляни, без обаче за щастие някой от куршумите да беше улучил целта си.

Сега той започна да ругае. Искаше да го освободим и заплашваше с властите. Ковачът му се изсмя и каза:

– Какво си правил преди това, не ме интересува, но ти искаше да ме застреляш, затова ще те взема със себе си, за да ти докажа, че ти си този, който трябва да се страхува от властите. Може би ще ти простя, ако по пътя се държиш добре. Но ако продължаваш да ругаеш по този начин, не можеш да очакваш нещо добро.

– Вие ме задържахте и аз само се защитавах. Трябва да продължа пътя си.

– Да, навсякъде и никъде! И по-късно ще имаш време за това. Сега мълчи! После ще поговорим, след като се сбогувам с този ефенди.

Просякът наистина мълчеше. Може би си мислеше, че ще може да узнае нещо от разговора ни. Но Шимин беше умен. Заблуди го, като каза:

– Е, ефенди, отгук нататък сам ще търсиш пътя си. Връщай се и ни чакай. Аз обаче ще поема пътя към Гьолджик, въпреки че няма да е лесно да се оправя с този човек. Можеш да кажеш на хората си, че сме го хванали, за да не го търсят напрасно. Скоро ще се видим отново у нас.

Докато говореше, той отново бе яхнал коня си. Хвана юздите и на другия кон и препусна направо през полето. Известно време продължих да чувам ругатните на просяка, а после всичко отново стана тихо.

Не вярвах, че Шабан ще повярва на думите на Шимин, но се бях освободил от него. За мен това беше главното. Същевременно ковачът ми бе спестил церемонията по сбогуването, а на никого не е приятно да се сбогува, особено пък когато се разделя с хора, към които изпитва симпатия.

Продължих в посоката, в която се бяхме движили досега, и стигнах до Мадан по времето, в което ми беше казал Шимин.

Тъкмо беше започнало да се развиделява. Размишлявах. Нямахме защо да ходя до Палаца, за да се осведомявам за евентуални роднини на ранения Москлан. Пратеникът, когото той беше проводил при тях, беше принуден да се върне и се намираше под покровителството на храбрия ковач. Така че и днес в Исмилан нямаше да научат за смъртта на

Деселим. Имаше ли смисъл тогава да принуждавам коня си да препуска толкова бързо в тази ужасна нощ? Реших да поема към Топоклу и да чакам там Халеф и ос таналите.

В Мадан хората все още спяха. Знаех, че Топоклу се намира на север, и се отправих натам. Пътят минаваше покрай една река, за която предполагах, че се влива в Арда в близост до Топоклу. Така че не можех да се заблудя.

След известно време стигнах до едно село, в което имаше гостилница. Хората там вече бяха будни и реших да дам известна почивка на жребеца си. Гостилницата беше малко встрани от пътя, заобиколена с дълбока кал. В нея бе проснат дебел, чепат, кръгъл и неокастрен дъбов ствол. После следваше дълбока и широка яма, в която се въргалияха няколко прасета, а от тази дупка се стигаше направо до портата. Какво имаше зад нея, не можех да видя поради високия глинен зид, който обграждаше целия двор.

Трябваше да притежаваш способностите на катерица, за да можеш да минеш по ствола, но Рих успешно се справи с рискованото начинание. Спрях пред ямата със свинете. Жребецът я прескочи и се спусна към портата. Посрещна ме многогласен вик на уплаха, а един човек, който тъкмо искаше да мине край входа, бе съборен от коня ми.

Озовах се в един доста голям двор, приличаш на торище. В единия от ъглите му стояха хората, чийто вик бях чул. Двама типове бяха хванали една вече доста поостаряла мома. Явно те тъкмо се канеха да вържат споменатата персона за облегнатата на зида стълба. Висок мъж с камшик в ръката тръгна самоуверено към мен. По широките гърди, продълговатото лице с орлов нос можеше да се предположи, че е арменец.

– Сляп ли си? – обърна се той грубо към мен. – Не можеше ли да внимаваш, като влизаш през портата?

– Изчисти калта отвън и запуши дупките и тогава човек ще може да стигне дотук, без да си счупи врата или да чупи вратовете на другите!

– Какво! Ти се осмеляваш да ме нагрубяваш?

– А ти да не би да си много учтив?

– Да не искаш да те прегърна и целуна, след като прегази слугата ми до смърт?

– До смърт ли? Ето го стои там и си чисти косата от торта. Тук човек пада винаги на меко, така че е истинско удоволствие да те събори кон. Ти ли си стопанинът?

– Да. А ти кой си?

– Чужденец.

- Виждам. Имаш ли паспорт?
– Да.
– Покажи ми го!
– Първо си измий ръцете, иначе ще го изцапаш. Какво имаш за пиене?
– Кисело мляко.
– Благодаря! Нищо друго ли нямаш?
– Сливова ракия.
– А храна за коня?
– Счукана царевица.
– Добре! Дай му да се наяде. А за мен чаша ракия.
– Нямам чаши. Ще ти дам гаванка. Влез вътре.

Мъжът не беше много разговорлив. Вързах коня си за един кол и влязох в стаята. Това беше мръсна дупка, в която имаше една груба пейка и също такава маса. Наоколо имаше много малки дървени поставки с особена форма. Направени бяха от триъгълни дъски и имаха три крака. Благодарение на необикновената си проникателност успях да разбера, че това са столове.

Там седеше една жена и бъркаше в голямо дървено каче, пълно с кисело мляко. Приспособлението, с което правеше това, не беше лъжица или бъркалка, а половин събувалка за ботуши, разцепена по дължина. Търкалящата се наблизко друга половина на този полезен домашен уред доказваше, че не греша. Жената беше взела първия попаднал ѝ предмет, за да разбърка млякото. Ако другата половина от събувалката не беше наблизко, щях да си помисля, че е събула единия от пантофите си, за да го използва за споменатата цел.

Поздравих. Тя ме погледна втренчено с големите си очи, с глупаво изражение и не отговори. Мъжът също беше влязъл. Той свали от един пирон малка гаванка и наля от една стомна няколко капки от течност, която ми представи за сливова ракия.

- Това наистина ли е сливовица? – попитах аз, помирисвайки гаванката.
– Да.
– Така ли! Нямах ли друга?
– Не. Няма ли да ти стигне?
– Лоша е.
– Махай се тогава, щом не ти харесва при мен! Не съм те викал да идваш. Да не си паша, че предявяваш такива претенции?
– Не. Колко струва тази ракия?

– Два пиастъра.

Опитах питието. Гаванката имаше обем, по-голям от половин литър. Ракията в нея беше около два напръстника. Освен това по ръба беше полепнало нещо като смола, състояща се явно от мръсотията, събра-ла се там от мустаците на хиляди пили от нея мъже. Сливициата беше от най-слабата отвратителна ракия, която някога бях помирисвал и опитвал. На всичко отгоре струвала два пиастъра! Трийсет и осем-четирийсет пфенига! В страната на сливовите дървета това беше истинска измама! Но се въздържах да правя забележки.

– Е, харесва ли ти? – попита мъжът.

– Да – и още как!

Той ме разбра погрешно и каза:

– Ако искаш още, кажи на жената. Тя ще ти даде. Нямам време. Трябва да изляза вън, за да изпълня едно наказание.

Той излезе, а аз огледах стаята по-подробно. Няколко злощастни картини, залепени направо на стената, потвърждаваха, че бях попаднал при арменец християнин. Той беше един от онези християни, които добрият Шимин бе нарекъл „плевели“. За съжаление по такива като него се правеше преценка за християнството от друговерците по онези места. За учудване ли е тогава, че като се говори за някой християнин, от околните се чуват презрителните арабски думи: „Хаша – насрание!“ (Боже опази, християнин!)

Жената продължаваше да бърка млякото. Долната ѝ устна бе провиснала и от нея в качето капеше слюнка. Обърнах се и погледнах навън през една от дупките, които тук се наричаха прозорци. Слънцето започваше ежедневно си дейност. Но вътре беше тъмно и опушено. Спомних си за стиховете на персийския поет Хафиз:

Щом ароматът от твоята коса облъхне на гроба ми пръстта, ще разцъфнат хиляди цветя от могилата на тленността.

Дали нежното същество, за което бе съчинил тези думи, бе имало някаква прилика с жената с качето кисело мляко пред мен? И същото благоухание? Бррр!

Станах и тръгнах да излизам, за да си поема чист въздух, доколкото можеше да се диша такъв на двора. Не можех да остана повече тук.

Но едва бях направил една крачка, вън се разнесе пронизителен, продължителен писък. В миг изскочих през вратата. Чу се втори, също толкова ужасен вик и аз хукнах през двора към ъгъла, в който наистина бяха вързали онази жена за стълбата.

Облечена беше само с пола. Беше обърната и вързана с лице към

стълбата, а голият ѝ гръб бе изложен на ударите на камшика, с който единият от двамата мъже замахваше за трети път. Преди още да успее да я удари, аз го измъкнах от ръката му.

По гърба на провинилата се жена се виждаха две широки, кървави резки, които скоро щяха да се подуют. Хазиянът стоеше наблизко с физиономия на законодател, наслаждаващ се на покорността, с която се изпълняват заповедите му. Той пристъпи към мен и протегна ръка за камшика, като ми изкрещя:

– Човече, какво си въобразяваш? Дай камшика! Той е мой, а не твой!

Бях много ядосан от позорния начин, по който наказваха жената. Каквото и да беше направила, не можеха да я бият така в мое присъствие. Чувствах, че лицето ми е пламнало от гняв, и повишавайки тон, казах на гостилничаря:

– Какво е направило момичето?

– Не те засяга! – отвърна той сепнато.

– Охо! Да не би да ти е дъщеря!

– Какво само питаш! Дай камшика, иначе ти самият ще го опиташ!

– Какво? Аз ли, негоднико? Камшика? Ето ти отговора ми! Така го ударих по гърба, че той моментално се сви, но веднага се хвърли срещу мен, и то с такава сила, че се просна на земята, защото аз отскочих встрани.

– Не ме докосвай, защото иначе ще те ударя с камшика през лицето! – заплаших го аз.

Въпреки това, като се изправи, той отново се нахвърли срещу мен. Този път обаче аз не се отместих, а вдигнах десния си крак и го посрещнах с ритник в коремната област. Но в тази поза трябва да се стои особено стабилно и леко наведен напред, защото иначе самият ти падаш. Той отново се строполи в мръсотията на калта, но се отказа повече да налига, защото с мъка се изправи. Опита се да каже нещо, но се чу само задъхано скимтене и закуцука към къщата, без дори да ме погледне.

Но и това ми стигаше. Беше по-лошо дори ако беше изрекъл най-страшни заплахи. Отидох при жребеца си, взех карабината и се върнах до стълбата. Първо се огледах дали от някой от прозорците не би могъл да ме улучи някой куршум. Нямахме такава опасност. Заставах така, че между мен и вратата винаги да има някой от мъжете.

– Развържете я! – заповядах аз на ратаите.

Вече ми беше направило впечатление, че и пръста си не бяха помръднали да помогнат на господаря си. Те веднага се подчиниха.

– Облечете я!

Битото момиче едва движеше ръцете си, толкова здраво бе вързана, а я боляха и подутините по гърба.

– Защо я бихте? – попитах аз.

Наоколо стояха три момичета и четирима мъже, един от друг с помрачни физиономии.

– Господарят заповяда – отговори единият.

– Защо?

– Защото се шегуваше.

– С кого?

– С чужденеца.

– Роднина ли е на господаря?

– Не, тя е слугиня.

– Откъде е?

– От едно село наблизо.

– Има ли близки?

– Да, майка.

– И той се осмелява да заповядва да я бият само защото е била любезна с един чужденец?

Тази тема, която на друго място би била особено деликатна, тук не беше на особена почит. Впрочем момичето моментално се бе скрило зад намиращата се наблизо врата.

– Да, нищо друго не е направила – отговори човекът. – Господарят е много строг, а тази сутрин бе страшно разлютен.

В този момент стопанинът отново се появи на двора. В ръцете му имаше дълга турска пушка. Говорът му се бе възвърнал, защото още отдалеч пронизително извика:

– Сега ще си разчистим сметките, кучи сине! Той вдигна пушката и се прицели в мен. Жена му беше излязла от къщата зад него. Тя извика от страх и посегна към пушката.

– Какво ще правиш? – хленчеше тя. – Да не искаш да го убиеш?

– Млъкни! Махай се! – отговори той и така я блъсна, че тя падна на земята.

От това дулото на пушката му се отклони от посоката. Аз също вдигнах оръжието и се прицелих, доколкото бе възможно при бързината, с която трябваше да се действа. Не исках да го наранявам, макар да виждах твърдата му решимост да ме застреля. Моят изстрел изпревари неговия. Той извика и изпусна пушката. Както после се разбра, добре се бях прицелил. Куршумът е щял да го улучи точно под носа, но се бе

ударил в затвора на пушката му. Иначе нищо не му се бе случило освен това, че прикладът силно го бе ударил по лицето, а ръцете го боляха от отскачането му. Мяташе се насам-натам, като ругаеше и ревеше:

– Видяхте ли, че стреля по мен? Той е убиец. Хванете го, заловете го, арестувайте го!

Взе счупената пушка от земята и се хвърли към мен, готвейки се за удар.

– Назад! – предупредих го аз. – Иначе пак ще стрелям!

– Да стреляш два пъти? Опитай се! – подигра се той. Пушката му беше само с една цев. Наистина той не би могъл да произведе втори изстрел и смяташе, че и аз се намирам в същото положение. Натиснах спусъка втори път, като се целех по дулото на неговото оръжие, и то отново изхвърча от ръцете му. А веднага след това стрелях още два пъти, разбира се, във въздуха. Той отново се канеше да проклина, но ругатният застина на устните му. Ужасен, той стоеше с отворена уста.

– Бир тутсак шейтани (Дяволска пушка) – успя да каже той накрая.

– Съхърбаз дър; сихи бу. (Вълшебна е; това е магьосничество!) – извикаха останалите.

Продължих да държа пушката готова за стрелба, но не казах нищо. Той вдигна своята от земята, огледа я и рече:

– Аиб дър, бозулмуш дър! (Позор, съсипана е!)

– Засега само с оръжието ти е свършено – отговорих аз. – Нарочно се целих по пушката ти, а не по теб. Но ако направиш още нещо, повече няма да те щадя и ще бъдеш загубен, защото тогава ще стрелям по теб!

– Да не си посмял! – каза той заплашително.

– Защо не? Ти излезе срещу мен с оръжие. Бях в състояние на самоотбрана и с пълно право можех да те застрелям.

– Ти искаше да ме застреляш и случайно уцели пушката. Никой не би твърдял, че е искал да уцели затвора на пушката ми при положение, че е била до лицето ми на прицел!

– Сигурно още не си виждал добър стрелец?

– А преди това ме би. Знаеш ли какво означава това? Никой не би ме упрекнал, ако те застрелям по тази причина. Такъв позор може да се измие само с кръв.

– А кой ще измие позора от честта на момичето, което си наредил да набият?

– Може ли една слугиня да има чест? – отвърна той с язвителен смях. – И какво те е грижа теб? Мога да наказвам слугите си, както ми харесва!

Според обичаите по онези места всъщност той беше напълно прав. Не можех обаче да се оставя да ме опровергават с думи. Щом веднъж бях започнал, трябваше да продължа. Затова отговорих:

– Не позволявам в мое присъствие да се вършат зверства. А теб ударих с камшика, защото наруши правилата на учтивостта, която ми дължиш. На такива обиди отговарям винаги с камшик. Така съм свикнал.

– Какъв господар си ти всъщност? Каква конска опашка ти е подарил падишахът? Веднага ще наредя да проверят. – Той се обърна към ратаите и продължи: – Предупреждавам ви да не го пускате да си отиде. Веднага се връщам!

– Отиваш да доведеш кехаята ли? – попитах аз.

– Да. Ще те предам на съдията по углавните престъпления. Той ще ти покаже какви хубави стаи има в затвора.

– Добре, доведи кехаята! Ще почакам с удоволствие и не е необходимо да караш хората си да ме пазят. Ако реша да си тръгна, те няма да могат да ме спрат. Но ще остана, за да ти докажа, че ти самият си на път за затвора.

Той тръгна към портата през калта и мръсотията. А аз отворих вратата, зад която бе изчезнало момичето. Видях мястото за съхраняване на селскостопански сечива и други подобни инструменти. Момичето седеше свито от болка върху купчина слама и плачеше. Искях да му задам няколко въпроса, но почувствах, че някой ме хваща отзад. Като се обърнах, видях жената, която се опитваше да ме издърпа назад. Изглежда, се страхуваше от това, което момичето можеше да ми каже.

– Какво търсиш тук? – каза тя. – Излез!

– Не аз, а ти трябва да излезеш! – отговорих й аз със заповеднически тон.

Тя изплашено се дръпна назад и извика:

– Бир тамам инсан йейджи! (Истински човекоядец!)

– Да – отговорих аз, – вече съм изял много мъже и жени, но ти не ми се струваш достатъчно апетитна!

Тя се изплаши и повече не се опита да ми попречи да вляза.

– Виждаш, че искам да ти помогна – казах аз на момичето, – но трябва да ми признаеш защо господарят ти така жестоко те наказваше.

– Ако ти кажа, ще заповяда още повече да ме бият – отвърна тя.

– Ще се погрижа това да не се случи. Кой беше чужденецът, който се е държал така приятелски с теб?

– Беше един господар от... от... забравих мястото, което той

назова. Остана да ношува тук.

– Какъв беше? Как се казваше?

– Наричаше се Мадри Арнауд и каза, че пак ще дойде. Това беше човекът, за когото ми бе разказал Шимин.

– Защо господарят ти толкова се ядоса на любезността на този човек?

– О, той не се ядоса за това, а заради портмонето, което открих.

– Чие беше?

– На чужденеца. Беше го изгубил и напразно го търсеше. Намерих го в спалнята на господаря и исках да го върна на чужденеца, но господарят ме заключи, докато другият си отиде, а като казах след това, че то не е негово, заповяда да ме набият.

– Значи е крадец. Какво имаше в портмонето?

– Не можах да видя, защото господарят дойде.

– Знаеш ли къде го държи сега?

– Да, видях къде го скри. Даде го на жена си, а тя го пхна зад дървата до печката. В този момент чух един квичаш глас да пита вън:

– Къде е убиецът?

Излязох навън и видях дребен, сух като чироз човек, с огромен калпак на главата и също толкова огромни цървули. Облечен беше с червени панталони и елек и синьо джубе с къси ръкави. Тази подобна на кафтан дреха беше доста изпокъсана, а панталоните и жилетката вече нямаха копчета, просто бяха вързани с канап. На носа си мъжът имаше огромни рогови очила с едно стъкло и половина, а в ръцете си носеше мастилница, паче перо и покрити с мазни петна листовце хартия.

– Ето го – каза гостилничарят, като посочваше към мен. Значи това странно човече беше господарят на селото! Той ми направи същото впечатление, колкото и отличителните знаци на сана му. Още от пръв поглед видях, че гъшето перо беше изхабено, а в мастилницата имаше безвъзвратно изсъхнала черна утайка.

– Значи ти си убиецът? – обърна се той към мен със строго чиновническо достойнство.

– Не.

– Но този човек тук го твърди!

– Ако бях убиец, трябваше да съм убил някого!

– Искал си да убиеш, а това е достатъчно. Всички да влязат в стаята! Ще проведе строг разпит и виновникът да не си въобразява, че ще може да се измъкне от кръстосания огън на въпросите ми. Обкръжете го!

– Не съм съгласен! – казах аз. – Още не знаем кой е виновникът.
Ще вървя отпред.

Като влязохме в стаята, седнах до гаванката си с ракия. Това беше най-удобното място.

[#1 Горна дреха от дебел плат, обикновено подплатена с кожа – Бел. пр.]

– Махни се оттам! – каза кехаята. – Това е мое място.

– Не виждаш ли, че е мое? Вече съм седнал на него!

– Тогава стани!

– Не виждам сред вас човек, заради когото да е необходимо да ставам.

– А мен не виждаш ли? Ако не се подчиниш доброволно, ще заповедам насила да ти покажат мястото ти!

– Който се осмели да ме докосне, ще получи тези шест куршу ма!

Насочих револвера си срещу него. Той направи такъв скок назад, който би бил чест за всеки гимнастик. После каза:

– Този човек наистина е опасен. Нека засега го оставим да седи там.

Той си потърси друго място, сложи листовете пред себе си, до тях постави мастилницата, сбърчи важно чело, вдигна перото срещу светлината и провери върха му. Резултатът от този преглед беше заповедта:

– Дай ми нож!

Гостилничарят извади един груб нож, с който би могло да се реже дърво. Кехаята започна да дялка с него перото, а после заповяда:

– Дай ми вода!

Мастилницата бе напълнена догоре, след което той започна да удря и бърка с перото в утайката, която бавно се размекна, така, сякаш щеше да прави тесто.

Ситуацията страшно много ме забавляваше. Бутнах към него гаванката си и му казах:

– Тази работа е трудна. Пийни си!

Случи се това, което предполагах. Той попита:

– Какво има вътре?

– Сливово ракия.

– Хубава ли е?

– Много.

Той взе гаванката, погледна в нея, помириша я и отпи.

– Искаш ли още? – попитах аз.

– Имаш ли пари?

– Да, ще платя.

– Дай му да я напълни. После всички ще прием. Гаванката беше напълнена и тръгна от уста на уста. Като дойде и моят ред, кехаята каза:

– Този е престъпник. Няма право на нищо! За мен бе добре дошло, макар да забелязах, че слугите с готовност щяха да ми дадат една глътка. Изглежда, изцяло бяха на моя страна. Последната глътка беше за почтения чиновник. Намествайки очилата си, той каза:

– И така, започвам разпита! Стрелял си по този мъж, нали?

– Не по него, а в пушката му.

– Все едно е. Признаваш, че си стрелял. Така че разпитът приключи. Дори не е необходимо да пиша. Плати първо сливовата ракия, а после ще те отведат.

– Къде?

– Ще разбереш. Сега се подчинявай, без да питаш.

– Добре! Щом аз не бива да питам, тогава ще те помоля ти да зададеш още няколко въпроса.

– Какво да питам още? Вече свърших.

– Както искаш. Аз също съм готов и ще продължа пътя си.

– Няма да го направиш, защото си мой пленник!

– Виж какво, ако искаш да си направиш някаква шега, поне я направи като хората. Бих искал да знам кой ще ме арестува! Ти ли?

Той се удари по гърдите и отвърна:

– Да, аз!

– Приближи се тогава и се опитай. Щом се озовеш в ръцете ми, за миг ще те строша като тръстиково стебло. А ако някой друг се опита да ме задържи, ще го застрелям.

– Чувате ли? – извика той. – Ще трябва да го вържем.

– Не е необходимо. Нищо няма да ви направя, защото знам, че и вие нищо няма да ми сторите. Ти приключи с разпита, без да попиташ кой съм. Не си ли длъжен да съобщиш на началника си името ми?

– Да. Кой си и как се казваш?

– Ето виждаш ли, оказа се, че можеш да-задаваш още въпроси.

– Не исках, защото нямах желание да те правя напълно нещастен, тъй като, започна ли веднъж да питам, ще излязат наяве и всички други твои престъпления.

– Тогава в името на Аллаха, продължавай да питаш! Ще ти изброя всичките си грехове и можеш да си ги запишеш. Можеш ли да пишеш?

Този въпрос бе неочакван за него. Едва след като помисли малко, той отговори:

– Разбира се, това мастило е много гъсто, а и перото е доста

изтъпено. Трябва да си направя ново мастило. Разбрах, че си чужденец?

– Да.

– Имаш ли тескере от девет пиастъра?

Тескерето е обикновен паспорт, който трябва да притежава всеки тръгнал на път човек. Във всяко населено място трябва да се заверява.

– Да, имам – отговорих аз.

– Покажи го!

Пододох му го, но едва го бе погледнал, и каза:

– Но то не е заверявано нито веднъж! Защо?

– Защото още на никого не съм показвал тескерето.

– Тогава си скитник и наказанието ти ще бъде още по-тежко!

– Но мога да покажа нещо друго, а именно това тук. Пододох му бюрулдуту. Това е препоръчително писмо от пашата до наместниците на падишаха.

Дребосъкът направи смутена физиономия.

– Е, няма ли да приветстваш печата и подписа на твоя господар? – попитах аз.

Той се поклони, а после каза:

– Защо не спомена по-рано за това бюрулду?

– Ти много бързо приключи с разпита си. Не положи особени усилия в приветствието. Стани от мястото си и си събуй обувките, защото ще ти покажа още един паспорт!

– В името на Аллаха! Да нямаш и ферман?

– Да – ето го!

Разгънах един голям лист. Ферманът е най-важният паспорт. Отгоре с калиграфски завъртулки са изброени титлите на падишаха. После се заповядва на властите да се съобразяват с необходимото уважение с желанията на пътуващия. Вътре могат да се прочетат и всякакви изгодни за притежателя му разпоредби, като например на какви цени да получава коне, придружители и водачи.

Ферманът произведе желаното въздействие.

Кехаята извика:

– Хора, приветствайте достойнството, печата и подписа на владетеля на всички правоверни! От устните му струи истина и благослов и каквото заповяда, трябва да се изпълнява навсякъде по земята.

Поклоните нямаха край. Междувременно отново прибрах трите паспорта в коженото калъфче и попитах кехаята:

– Какво ще каже падишахът, като му пиша, че тук са ме обиждали и ти си ме нарекъл убиец?

– Бъди милостив, хазрети! Така ми казаха! Хазрети означава височество. Бях доволен и направих изключително важна физиономия.

– Ще ти простя, въпреки че допусна голяма грешка, като ме нарече престъпник, защото самият аз съм дошъл да разкрия голямо престъпление. Иди до печката и премести дървата настрана. Там ще намериш нещо, което не е собственост на тази къща.

Той моментално се подчини. Гостилничарят не можа да прикрие уплахата си, а жена му реши, че е най-добре да изчезне. Тя се измъкна през вратата.

Кехаята наистина намери едно портмоне и ми го даде. Беше старо и износено. Като го отворих, видях, че вътре има и един бележник. В него имаше какви ли не бележки и други римувани и неримувани неща – на немски език.

Съдържанието на тефтерчето беше без стойност. Може би в другите му джобчета се съдържаше нещо по-съществено. Потърсих и намерих една стара карта с две кръстосани ръце, а отдолу бяха написани думите: „Никаква смърт не може да ни раздели“, един билет за влак трета класа от Санкт Петербург до Небресина, два листа от един речник, едно почистено с четка листо от дъб с нарисувана върху него роза и надпис: „Ти си толкова хубава!“, една доста изтъркана миниатюрна тетрадчица със заглавие: „Точна калкулация на всички игри на скат“, ценоразписа на една пещенска винарна, и накрая нещо задоволително, а именно увити в хартия осемдесет гулдена австрийски банкноти.

Явно последното бе накарало гостилничаря да задържи абсолютно безинтересния както за него, така и за останалите портфейл.

– Откъде имаш този джезидан? – попитах го аз.

– Мой е – отвърна той.

– Кой изписа тези листа?

– Аз.

– Какъв е този език?

– Това е... това е... това е...

– Персийски, нали?

– Да.

– Тогава ще ти кажа, че така се пише само в Алемания. Я ми прочети какво пише на тази страница! Той страшно много се смути.

– О, ти не можеш да четеш! Този джезидан е собственост на мъж на име Мади Арнауд. Ще се погрижа да си го получи обратно. Що се отнася до теб – заслужил си си наказанието. От теб зависи дали ще спечелиш милостта ми. Ако признаеш открито, че си отнел този портфейл

противозаконно, наказанието ще ти бъде опростено. И така, говори! Твой ли е наистина?

Трудно му беше да отговори, но ферманът бе направил голямо впечатление. Сега той ме смяташе за голям господар, от когото трябва да се страхува, затова накрая колебливо отговори:

– Не, негов е.

– Знаеш ли накъде тръгна?

– Към Исмилан.

– Добре, нека ти бъде простено, но поставям условие сега да дадеш на всеки от присъстващите по една пълна гаванка ракия. Щеше да бъдеш наказан с бастонада и да бъдеш затворен много седмици. Ще го направиш ли?

– Да – изръмжа той злобно.

Тогава дребният кехая така буйно сграбчи ръката ми, че събори мастилницата, и каза:

– Господарю, добрината ти е голяма, но мъдростта ти е още по-голяма! Наказваш го, като правиш на нас благодение. Никога няма да те забравим!

– Тогава оценете добрината ми по достойнство и опитайте питието – за радост и здраве на всички вас.

Малтретираното момиче не бе влязло с нас в стаята. Отидох при нея. Тя все още седеше върху сламата. Казах ѝ, че господарят ѝ си е признал кражбата, но това още повече я разтревожи.

– Господарю, сега нищо добро не ме чака – каза тя.

– Той не знае, че ти си ми го казала. Но защо продължаваш да стоиш при него, след като е толкова лош господар?

– Трябва. Предплатил ми е трийсет пиастъра заплата. Парите ми трябваха за майка ми и сега не мога да отида при друг господар, преди да изработя тази предплата.

– Ще ти дам парите. Тогава ще си намериш ли веднага друга работа?

– О, да! Но той няма да ме освободи незабавно.

– Ще те пусне, защото ще му заповядам.

– Господарю, как да ти се отблагодаря?

– Мълчи! Грижила си се за майка си, а това ме радва. Продължавай да я почиташ, защото, който обича и уважава родителите си, Аллах го дарява с благоволенieto си.

Дадох ѝ необходимата малка сума и още малко отгоре. Тя направи физиономия съвсем различна от тази на гостилничаря, с когото после се

сблъскахме на вратата. Беше тръгнал да напълни стомната и каза:

– Господарю, не е необходимо да се дава сливова на всички тези хора. Достатъчно е това, което дадохме на кехаята.

– Мислиш ли? Ще ти кажа, че никой от вас не струва и пукната пара. Сливовата ти ракия е също толкова лоша, колкото и ти самият. Като ви карам да я пиете, ви наказвам и с удоволствие си представям действието ѝ. Сега обаче искам да си поговорим малко за слугинята ти. Съветвам те да я освободиш.

– Тя ми дължи пари.

– Ще ти ги плати.

– Ти ли ѝ ги даде?

– Да.

– Да си върви тогава. Не искам повече да я виждам, защото тя е виновна за всичко, което се случи.

– Обясни ѝ го тогава вътре пред всички присъстващи.

– Не е необходимо!

– О, напротив, смятам, че е наложително, защото не ти вярвам. Няма да си тръгна оттук, докато тя не си замине.

– Казах, че може да си върви. За лъжец ли ме мислиш?

– Да. Ти си крадец и вероломен човек. Убеден съм, че можеш и да лъжеш.

– Само някой друг да посмее да ми каже това! Но ще го изтърпя. Причинени са ми големи загуби, но съм убеден, че ще ми платиш пушката, която ми счупи.

– Мислиш ли? Мюсюлманин ли си?

– Не, арменски християнин съм.

– Тогава се засрами! Този, когото си обрал, също е бил християнин. Това прави постъпката ти още по-недостойна. Вие, християните, трябва да бъдете за мюсюлманите олицетворение на всички добродетели, а какви сте всъщност? Не искам да ти държа проповед, защото ще е безполезно, но едно искам да ти кажа: няма да ти платя нито пушката, нито ракията, която поръчах, а не пих. За храната на коня ми ще получиш пет пиастъра. Ето ги и с това сметките ни са уредени!

Той взе парите, без да възрази нито дума, и се отдалечи. Седнах върху един камък близо до вратата и зачаках. Не след дълго слугинята дойде с малък вързоп в ръка. Каза ми, че е платила на господаря си и той я е освободил. После се сбогува с мен с искрена благодарност.

Аз също напуснах селото, което можеше да стане опасно за мен. Накрая никой не ми обръщаше внимание. Всички бяха заети с ракията.

Като си тръгнах, без да се сбогувам, със задоволство си мислех за възможността, духовете на сливовата ракия да помогнат за изпълнението на намеренията ми. Това интимно спречкване помежду ни едва ли беше навредило кой знае колко на обитателите на този уютен дом.

В Топоклу намерих друг хан, чийто притежател бе турчин. В него цареше чистота и имаше хубаво кафе и тъй като пътят за Стаянова минаваше отгук, останах, за да изчакам приятелите си.

Мислех, че ще минат през Топоклу едва надвечер, но когато ги видях да идват, беше все още следобед. Платих за консумираното от мен и бързо ги настигнах. Те се учудиха не по-малко, че ме виждат тук, защото бях възнамерявал да ходя в Палаца. Като им разказах какво ми се бе случило, Халеф много съжаляваше, че не е присъствал.

Не бяха спали и тръгнаха още на зазоряване. Конете им бяха много уморени от дългото пътуване, но до Исмилан, където и хората, и животните щяха да се радват на по-дълга почивка, щяха да издържат.

Като стигнахме до целта, разпитахме за кафенето на майстора на оръжие Деселим. Научихме, че е не само кафене, а и хан и че много пътници остават да пренощуват в него.

Разбира се, не беше безопасно да оставаме в дома на човека, който си бе счупил врата заради мен, но тук все още никой не знаеше за случилото се нещастие и тъй като Деселим беше тъст на Жълтоликия, очаквах, че нашите бегълци също ще са при него. Може би щяхме да успеем да узнаем нещо, което ще ни бъде от полза.

Ханът се намираше на споменатата вече улица. Имаше доста голям двор с обори и една ниска постройка, в която се намираха спалните за пътниците. Това бяха малки стаички с доста странни легла. Одеяла и подобни неща трябваше да си носи самият пътник.

Като слязохме от конете, към нас се приближи човек с мрачен поглед и попита дали ще ношуваме. На утвърдителния ми отговор той каза:

– Тогава ще трябва да спите на двора. Всички стаи са заети. Няма никакви места.

– И за такива хора ли?

Казвайки това, посочих към копчата си. Любопитен бях да разбера дали тя щеше да окаже някакво въздействие.

– А, вие сте побратими – отвърна той бързо. – Това е нещо друго. Тогава ще ви намерим място, но ще трябва да спите по двама, защото мога да освободя само две стаи.

Ние, разбира се, се съгласихме и влязохме с него в двора, за да подслоним конете си. Докато правехме това, ми се стори, че долавям

отдалеч някаква необикновена песен, но не ѝ обърнах внимание. Първо ни заведоха в общото помещение на кафенето, където научихме приятната новина, че случайно можем да получим прясно сготвено пиле с ориз. Приехме го охотно.

В кафенето нямаше други посетители освен нас, а младият човек, който ни обслужваше, изглежда, смяташе говоренето за грях. Така че се хранехме мълчаливо и несмущавани от никого. После дойде намръщеният мъж, който ни бе посрещнал, за да ни покаже стаите.

– Притежавате копча – каза той – и с удоволствие бих си поговорил с вас, но сега нямам време, защото в градината имаме концерт.

– Кой пее? – попитах аз учудено.

– Певец от чужбина, който пристигна днес.

– Плащате ли му?

– Не. Дойде, за да преношува тук. Седна в градината и започна да пее и всички гости наизлязоха да го слушат. Той продължава да пее, а те все още го слушат; така че трябва да им носим тютюн и кафе в градината. Това ни създава много работа.

– Знаеш ли откъде е певецът и как се казва?

– От Австрия е и носи чуждо име. Иска да го наричаме Мади Арнауд. Ако не сте много уморени, също можете да дойдете в градината, но няма да можете нищо да разбирате, защото пее на чужд език. Въпреки това звучи много хубаво. Толкова хубаво пеене досега не съм чувал. Дадохме му цитрата на дъщерята на господаря и на струните ѝ той наподобява гласовете на всички птици.

Той ни поведе през двора и отвори две намиращи се една до друга врати на ниската постройка. От двора се влизаше направо в спалните. Нареди да донесат слама и върху нея да постелят одеяла. Това внимание дължахме единствено на копчата.

Едната стая беше за Омар и Оско, а ние с Халеф щяхме да спим в другата. Придружителят ни се отдалечи, а Оско и Омар отидоха до обора, за да донесат вещите ни.

Докато ние с Халеф се занимавахме с приготвянето на постелите, чухме звуци от цитра. Срещу вратата на стаята ни имаше прозорец, затворен с дървен капак. Помещението се осветяваше от един фитил, намиращ се в паница с лой.

Това, което чухме, беше истинска увертюра от осем такта, а после за голяма своя изненада долових да се пее на немски закачлива импровизирана песничка.

Заслушах се. Напомняше ми на нещо. Възможно ли беше? Халеф

също се заслуша.

– Сихди, знаеш ли кой пее така? – попита той.

– Кой?

– Мъжът от Джеда, който беше с нас при Малек, шейха на атайбе-хите, и Ханех, моята жена, корона на дъщерите. Има дебела сабя и носи едно бяло нещо на врата си, което ти наричаше „отцеубиец“.

– Да, прав си, този мъж пее по съвсем същия начин.

Халеф беше като наелектризиран. Той каза:

– Сихди, излизам вън. Искам да знам дали наистина това е мъжът, който видя Ханех.

– Добре, хайде да вървим.

Недалеч от нашата врата в градинския зид имаше портичка. Като минахме през нея, видяхме на една полянка няколко лоени лампи, чиято трепкаща светлина осветяваше насядалите в полукръг слушатели. Срещу тях седеше – да, веднага го познах – Мартин Албани, нашият познат от Джеда. Като влизахме, той хвърли бегъл поглед към нас, но не ни обърна особено внимание и продължи да пее:

Нито турци, ни руснаци ме интересуват, щом ний двама с Грета война поведем!

Продължих да вървя бавно напред, докато застанах зад него. Исках да го изненадам така, както присъствието му изненада мен. Без да забелязва, че съм зад него, той започна да пее следващата строфа.

Забелязах, че свири във фа мажор. Наведох се, взех цитрата от ръцете му и запах в същата тоналност:

От главата до петите чисто е това момиче, а пък шията, ѝ вижте, кожена торбичка кичи.

Той скочи и ме погледна втренчено.

– Какво? – попита той. – И вие ли сте немец?

– Да. Здравейте, господин Албани!

– Вие ме познавате? Чудо след чудо!

– А вие не ме ли познавате? Не искате ли отново да пояздим на камили? Спомнихте ли си?

– Езда с камили ли? На подобен риск съм се излагал само един-единствен път, а тогава – о, бомби и гранати – сега се сещам! Вие ли сте? Вие, вие, вие? Ще се пръсна от радост, ако можех! Как се озовахте в Исмилан?

– Търся ви.

– Мен ли?

– Да.

- Как така? Знаехте ли, че съм тук?
- Да. Идвате от Чирмен и отивате в Мелник.
- Наистина е така! От кого го научихте?
- Най-напред чухме за вас от ковача Шимин в Кошикавак.
- Да, бях при него.
- Това ще рече, няхах понятие, че става дума за вас. Говореше за някакъв тюркю чалгаджи, който се отбил при него.
- Тюркю ча... чи... чо... чу..., как беше думата? Какво означава?
- Певец.
- А, така ли? Дяволите да го вземат този турски език! Много трудно се оправям с него.
- И въпреки това пътувате по тези места!
- Е, успявам някак си да се разбирам с хората. Като не става с думи, правя го с пантомима. Разговарянето със знаци е универсален език, който всеки разбира. Но седнете и ми разкажете, какво...
- Не бихте ли се обърнали? Тук има още един човек, който би искал да ви поздрави с „добър вечер“.
- Къде? Тук ли? Ах, но това е хаджи Ха... Хи... Хо..., с дългото име!
- Халеф разбра, че става дума за името му, и каза със сериозно достойнство:
- Хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Абас Ибн Хаджи Дауд Госарах.
- Добре, добре! Не мога да запомня всички тези хаджии. Нека се задоволим просто с името Халеф. И така, добър вечер, господин Халеф!
- Той му протегна ръка, а Халеф я пое, без да е разбрал нито дума от казаното.
- Моля ви, спомнете си, че добрият хаджия не е немец – казах аз. – Той не ви разбира.
- Ах, така ли? А какъв език говори?
- Арабски или турски.
- Тъкмо това са слабите ми места. Е, все ще се разберем някак си. Но сега ще трябва да приключа с пеенето. Време е за разказване.
- Присъстващите бяха забелязали, че се е състояла съвсем неочакванa среща. С видимо неудоволствие установиха, че цитрата, която впрочем имаше само две струни, бе оставена настрана. Но триестецът се отказа от удоволствието да се наслаждава на възхищението им и се посвети изцяло на мен. Той ме дръпна да седна до него и каза:
- Хайде, разкажете ми какво ви се е случило оттогава насам!

– За това ще са ми необходими много вечери. Нека най-напред чуем какво сте преживели вие!

– Редувах се и добри, и лоши неща. Едни завършвах щастливо, други – с неуспех. Сега се мотая по тези места, за да видя какви опасности предлага тази страна.

– Накъде ще продължите оттук нататък?

– Отивам на панаира в Мелник.

– Аз също.

– Прекрасно. Бихме могли да пътуваме заедно, нали?

– Да, при положение че имате добър кон, защото аз много бързам.

– О, разполагам с изключително хубаво животно. В това отношение няма никакви съмнения, че ще вървим заедно.

– Надявам се, че яздите по-добре, отколкото някога камилата, която взехме в Джеда.

– Не се притеснявайте! Яздя като индианец!

– Имате ли собствен кон?

– Не.

– О! Значи е нает?

– Да. Имам две мулета, едно за мен и едно за вещите ми. Притежателят им язди на друго муле като мулетар и водач.

– Колко плащате?

– Плащам естествено само за двете животни, а именно на ден по десет пиастъра на парче.

– Да, такава е тук цената за чужденците, които не са запознати с обстановката и лесно могат да бъдат измамени.

– Така ли? Много ли плащам?

– Да. Местните хора плащат само половината.

– Ах! Ще види този негодник! Отсега нататък ще получава само пет пиастъра на ден!

– Не прибързвайте! Какъв паспорт имате?

– Тескере.

– Значи нямате препоръка към чиновниците? Тогава не бива да се изсилвате толкова. Къде наехте животните и водача?

– В Мастанли.

– Тогава ще му плащате досегашната цена, докато намерите друг водач. С него ще се пазаря аз.

– Чудесно! Много съм ви задължен! Колко има оттук до Мелник?

– Около двамайсет и пет турски аача, или петнайсет немски мили – имам предвид по права линия.

– Значи около три дни път. Но тъй като не можем да летим, ще ни трябват повече.

– Хм – С моя жребец бих могъл да стигна дотам за по-малко от два дни. Мулетата обикновено са много опърничави. Как се държат вашите?

– О, много добре!

Той каза тези думи така провлачено, та предположих, че малко ме поизлъга, за да ме отклони от мисълта да се откажа от компанията му.

– Чуйте, драги Албани, вие май малко послъгвате? – попитах аз.

– О, в никакъв случай.

– Нима тези мулета, тези наети мулета, са без каквито и да е недостатъци?

– Е, това, което яздя, не е съвсем наред. Понякога има навика да се запира на предните си крака и със задните да хвърля къчове. А товарното животно не винаги се движи така както трябва. От време на време спира, за да поразгледа съсредоточено околността, а понякога ляга, за да поразмишлява и по странно стечение на обстоятелствата винаги там, където калта е най-дълбока. Но това не пречи, защото винаги навакхва пропуснатото. Щом се сети, че всяко, дори и най-малко движение е от полза за здравето му, хуква като бърз влак. Тогава цвили от удоволствие, защото вижда, че трябва да се връщаме да събираме нещата, които е изгубило. Такова животно заслужава съответната награда, но аз съм прекалено човечен, за да му я осигуря.

– Много съм ти благодарен! Най-голямата награда за подобно животно трябва да е да се подчинява на господаря си.

– Е, не съдете толкова строго! Навсякъде има опозиционно настроени духове. Всъщност това са единствените дефекти, които имат тези мулета.

– Изглежда, водачът ви е избрал за себе си най-доброто животно?

– Вярно е, но не мога да го упрекна за това. Всеки милее най-много за себе си.

– Това са благородни принципи, според които и вие най-много трябва да мислите за себе си. Любопитен съм да видя как ще минете с тези мулета през трудните пътища, които ни предстои да преодолеем. Накъде ще продължите след Мелник?

– Още не съм решил. Или ще тръгна на юг към Салоники, или на запад към Адриатическо море, за да се върна оттам до Триест по море.

– Съветвам ви да направите първото.

– Защо?

– Защото е по-малко опасно.

– Мислите ли, че хората тук са лоши?

– Не непременно лоши, но хората, които живеят оттук до Адриатическо море, имат странни навици. Обичат имуществената общност, това ще рече, ако другите притежават нещо, което може да стане общо. А тогава имат навика често да си правят упражнения в стрелба и с хладно оръжие, като по странно стечение на обстоятелствата винаги си избират някоя жива мишена.

– Това, разбира се, е много неприятно.

– Вие носите със себе си какво ли не, а сигурно и пари. За хора с такива възгледи подобни неща са много съблазнителни. Може да вземат нещата ви на заем пожизнено. Би могло да се случи също, като решите да заминавате с кораба, да установите, че са ви застреляли в планината и са ви заровили в някоя дива клисура.

– Благодаря за бележките. Но не съм си представял нещата по такъв начин. Досега не ми се е случило нищо неприятно с изключение на това, че в Адачали ме понапердашиха, е не чак до посиняване, а после изгубих портфейла си. Последното приписвам, разбира се, на небрежността си, а не за сметка на тукашното население.

– А може би трябва.

– Трябва ли да е виновен някой друг, ако аз изгубя нещо?

– Ако наистина сте го изгубили, не.

– Смятате, че са ми откраднали портфейла?

– Възможно е. Но ако не е било така, този, който го е намерил, би могъл да ви го върне.

– Хм? А дали ме е познавал? Изобщо нямам представа къде съм го изгубил.

– Вероятно загубата не е значителна?

– Не. Вътре имаше осемдесет австрийски гулдена на банкноти. Не е кой знае какво, но там държах и скъпи за мен спомени, чиято липса ми причинява болка.

– Какво представляваха?

– Различни неща, които едва ли ще са интересни за вас.

– Да – и смъртта не може да ни раздели!

– Какво? Какво казахте?

– Толкова си хубава!

– Господине, не ви разбирам!

– Точна сметка от всички игри на скат. Това наистина е един изключително скъп спомен за изгубените игри срещу останалите със седем коза и три голи десетки.

– Какво говорите? Вече си мисля, че сте знаели какво е имало в портмонето ми!

– Доста добре.

– Но откъде?

– О, имах удоволствието да говоря за вас с една много хубава млада дама.

– Хубава? Млада? Къде?

– Изглежда, познавате много такива?

– Така е.

– Да, нали обикаляте света, за да си търсите жена.

– По дяволите! Сетих се за коя говорите: слугинята на гостилничарката с качето кисело мляко в...

– И вие ли я заварихте да бърка киселото мляко?

– От сутрин до вечер. Изглежда, това ѝ е стихията.

– Всеки си има своите страсти. Нейният мъж, гостилничарят, също има своята.

– Каква? Грубостта ли?

– Не, това е само навик. Неговата страст е да не връща намерените неща.

– Намерил ли е нещо?

Извадих портфейла и му го дадох.

– Портфейлът ми! – каза той учудено. – Гостилничарят ли го е намерил?

– Да, и то докато още сте били там.

– Негодник! Но как стана така, че го е дал на вас, след като го е скрил от мен?

– Аз го принудих. Въпросната дама ми призна, че го е скрил. Разказах му подробно случилото се. Той отвори портфейла си и установи, че нищо не липсва.

– Заради мен сте се изложили на голяма опасност – каза той.

– Много ви благодаря.

– Заради вас ли? О не! Като чух, че бият някого, още нямах представа, че сте били там. Така че не сте ми задължен.

– А бедното момиче? Значи онзи я е бил затворил! А аз я търсих къде ли не и не можах да я открия.

– Искахте да се сбогувате с нея ли?

– Естествено. Аз съм голям привърженик на сбогуванията и изобщо на сантименталните сцени. Не се ли учудихте, като видяхте в бележника немски букви?

– Бях изненадан. Но засега стига толкова. Утре искам да тръгна на път много рано, затова вече ще си лягам.

– Отивате да спите? В никакъв случай. Трябва да ми разкажете как-во ви се е случило през всичкото това време.

– Прекалено много е, за да мога да го изприказвам за една вечер. Впрочем нали ще пътуваме заедно, тогава ще имаме време за всякакви разкази.

– Къде спите?

– Като минете през тази порта, зад първата врата.

– А моята е третата.

– Значи сме съседи, защото до вас е стаята на двама от придружителите ми. Лека нощ!

– Лека нощ!

Отидох с Халеф първо в обора, за да нагледам конете. Добре се бяха погрижили за тях. Както обикновено преди лягане, казах на Рих една сура от Корана в ухото, а после се отправих към стаята си, но на двора видяхме мъжа с мрачното лице, който ни беше посрещнал. Той спря и каза:

– Господарю, тъй като песните свършиха и гостите се прибраха по стаите си, сега имам време да разговарям с теб. Ще дойдеш ли с мен?

– С удоволствие. И моят приятел ще дойде.

– Той има копча и е добре дошъл.

Човекът ни заведе в предната къща, където влязохме в малка стая и седнахме на наредените край стената възглавници. Донесе кафе в красиви чашки и лули с необикновена изработка. Това създаваше впечатление за благосъстояние. Щом лулите бяха запалени, той седна при нас и каза:

– Понеже носите знака, не ви попитах имате ли паспорти, но ми кажете имената, с които да се обръщам към вас.

– Приятелят ми се казва хаджи Халеф Омар, а мен ме наричат Кара ефенди.

– Откъде идвате?

– От Едирне. Спешно трябва да говорим с трима мъже, които сигурно са се отбивали тук.

– Кои са те?

– Вероятно познаваш Манах ал Барша. Имам предвид него и двамата му спътници.

Той изпитателно ни изгледа и каза:

– Надявам се, че сте приятели.

- Щяхме ли да дойдем при теб, ако сме врагове?
- Имаш право.
- И щяхме ли да имаме копча?
- Не. Още повече пък ти твоята; добре я познавам. Това прозвуча опасно. Но аз не показах смущението си и отговорих:
- Откъде я знаеш?
- Тя е малко по-различна от останалите, това е копча на главатар. Принадлежеше на брат ми Деселим.
- Ах, ти си братът на гостилничаря?
- Да.
- Много ми е приятно. Той ми даде копчата.
- Значи и ти си главатар и си направил с него размяна. Приятелите си разменят знаците. Къде го срещна?
- В гората при Кабач, в колибата на просяка Шабан.
- Но той не беше тръгнал натам!
- Не, искаше да отиде при пекаря и бояджията Бошак в Джнибаш-лк. Бях се отбил там като гост.
- А къде е брат ми сега?
- Още е в Кабач.
- Мога ли да знам кой и какъв си ти всъщност? Има много и различни ефендите.
- Ще ти кажа само една дума, но тя ще е достатъчна, за да разбереш какъв съм. Това е думата „уста“.
- Опитът ми излезе успешен. Лицето на мъжа доби израз на радостна изненада, а той каза:
- Да, това е достатъчно. Нищо друго не искам да знам.
- И правилно постъпваш, защото не обичам да ме разпитват.
- С какво мога да ти услужа?
- Първо ми кажи, идвал ли е тук Манах ал Барша?
- Да, беше тук с двама души.
- Кога?
- Остана тук една нощ и вчера по обяд си тръгна.
- Значи е яздил много бързо. Той също беше при твоя роднина, кехаята на Букьой, и смени там единия от конете.
- Ти беше ли при кехаята?
- Да. Изпраща ти много поздравя. Манах ал Барша замина за Мелник. А знаеш ли случайно къде мога да го намеря там?
- Да. Той ни остави адреса си, защото брат ми също ще ходи в Мелник. Там има един богат търговец на зърно на име Глава. При него ще

отседне. Всеки може да ти каже къде живее.

– А Манах ал Барша пита ли за Жълтоликия?

– Да. Ще ходи при него.

– Аз също.

– Ще пътувате заедно.

– И аз така мисля, но пътищата на Аллах са неведоми и често не всичко става така, както си го мислим. Може би Манах ще стигне там преди мен. Затова бих искал да знам къде мога да намеря Жълтоликия.

– Ще ти кажа. Като тръгнеш от Мелник за Истиб и стигнеш до Радович, продължаваш после направо на север, докато се озовеш в Сбиганци. Селото се намира между реките Брегалница и Слетовска. Там живее месарят Чурак. Ще го попиташ за колибата в клисурата и той ще ти я покаже. Като идеш в колибата, ще научиш за Жълтоликия всичко, което те интересува и което аз сега не знам.

– Мислех, че в Палаца ще срещна търговеца на коне Москлан, но той не беше там.

– Откъде познаваш Москлан?

– Познавам всички. Той е куриер на Шута.

– О, и това ли знаеш? Ефенди, виждам, че си изтъкнат член на организацията. Оказваш ни голяма чест, като отсядаш при нас. Можеш да се разпореждаш с мен, както желаш. На твоите услуги!

– Благодаря ти! Трябваше ми само информацията, която вече получих от теб. Сега трябва да спим.

– Кога ще ни напуснеш?

– Утре с настъпването на деня. Но не е необходимо да ни будиш, ще станем навреме.

След като се разделихме с любезни благопожелания, продължихме към стаята си.

– Сихди – каза Халеф тихо по пътя, – тук научихме всичко, което искахме да узнаем. Той те смята за голям разбойник, а мен – за твой приятел и съюзник. Има хора, които в главата си вместо мозък носят палачинки. Ако знаеше, че брат му си е счупил врата и че си разбил зъбите на Москлан, едва ли щеше да ни пожелава толкова приятна нощ.

– О, скъпи Халеф, още е рано за триумф. Нима не е възможно вестта за случилото се да стигне дотук още през нощта?

– Фи аман Аллах! (Господ да ни пази!) Тогава този човек ще ни удуши.

– Затова все пак трябва да бъдем нащрек. Промъкнали сме се в бърлогата на хиената, за да спим с нея. Да видим дали ще излезем здрави и

читави!

Въпреки това сънят ми беше здрав и дълбок. Събудих се едва когато чух във гласа на Албани, който отново пееше своите песнички. Той беше лекомислен, непредпазлив човек и за съжаление не му бе писано още дълго да пее. Наистина от това пътуване той се върна благополучно, но малко след това, по време на къпане в морето, бе намерил смъртта си.

Като излязох на двора, той тъкмо преговаряше с брата на гостилничаря за заплащането. Изглежда, сметката му се виждаше голяма, но все пак трябваше да я плати. Това, което искаха от него, действително беше много. Упрекнах гостилничаря за това, но той тихо ми обясни:

– Какво искаш? Ако вземам повече от необходимото, за теб то е само от полза. Той е неверник и трябва да плати за онези, които имат копчача, защото от тях никога не искам пари.

– Значи и от мен няма да вземеш?

– Не. Ти и твоите приятели сте ми лични гости и не е необходимо да плащате.

В известно отношение това не ми харесваше, защото не е приятно да се приема гостоприемството на враг, но от предпазливост трябваше да се съглася.

Отидох при Халеф, Оско и Омар в общата стая, където ни сервираха кафе. После оседлахме конете и след като се сбогувахме, потеглихме.

Пета глава В гълъбарника

Отправихме се към Арда. Както веднага бях забелязал, водачът на Албани беше взел за себе си най-доброто муле, оседлано с хубаво турско седло. На немца беше дал твърдоглаво животно, чието седло предизвикваше смях. Ако беше за товарно животно, може би щеше да подхожда, но то представляваше дървена подставка с остри ръбове, при това толкова широка, че краката на ездача стърчаха от двете страни на мулето по на половин лакът разстояние. Подобна поза сигурно причиняваше болка на ездача, ако не вдигнеше коленете си горе върху седалката. Каиши и стремена изобщо нямаше. Вместо тях от двете страни на това инквизиционно седло висеше по едно въже с навързани по него многобройни клупове, приспособление, което се отличава повече с това, че е евтино, отколкото с благонадеждността си.

Още не се бяхме отдалечили много от града, когато срещу нас се зададе един мъж с куче. Псето изляя срещу нас и мулето на Албани веднага започна да хвърля къчове, но не припряно, а бавно. Виждаше се, че животното е еволюирало в това упражнение и го изпълняваше артистично и с вкус.

– Ах, ех, ох! – извика ездачът. – Пак ли започваш! Звяр такъв!

Той се опита да се задържи, но не успя. Плъзна се през главата на животното и се намери на земята още преди задните копита на мулето отново да докоснат земята. Албани скочи и удари мулето с юмрук между ушите. Тогава обаче притежателят му каза:

– Защо го биеш? Твое ли е, или мое? Имаш ли право да измъчваш чуждо животно?

– Има ли право това животно да хвърля от гърба си чужди хора? – отвърна Албани.

– Да хвърля ли? Искаш да кажеш, че те е хвърлило? То ти даде възможност да се плъзнеш съвсем бавно и внимателно, за да не се удариш. Така че му дължиш благодарност, а вместо това ти го биеш!

– Наел съм го, за да яздя, а не да ме хвърля на земята. Трябва да ми се подчинява. Щом плащам за него, значи е мое. Ако не иска да се подчинява, ще го укротя!

– Охо! Ако още веднъж го удариш, ще се върна обратно и ще те оставя наред пътя. Качвай се!

Албани отново се покатери, но сега милото животинче не искаше да тръгне. Ездачът ругаеше и беснееше, но, изглежда, мулето изпитваше удоволствие от неговия гняв. Въртеше опашка и махаше уши, но не помръдваше от мястото си. Албани не смееше да го удари отново. Настояваше стопанинът му да го накара отново да тръгне, но той отговори:

– Остави го да прави каквото иска. Щом иска да стои, нека стои. Само ще се сети да тръгне. Ние ще продължим пътя си.

Така и стана. На един завой се обърнах назад. Вироглавото същество все още стоеше и махаше с уши. Като се скрихме зад завоя и вече не можеше да ни вижда, се раздвижи, и то в такъв галоп, че седлото, върху което седеше Албани, подскачаше нагоре-надолу и пукаше по всички шевове. Понеже веднъж вече беше тръгнало, сега пък не искаше да спре, а префуча край нас и продължи напред.

Това подеждва заразително. Товарното животно, което собственикът водеше за юздите, изведнъж се откъсна и хукна след мулето на Албани, а ние, разбира се, го последвахме. Скоро обаче се наложи да спрем, за да съберем изпопадалите от товарното животно вещи. А когато след това отново настигнахме Албани, той отново седеше на земята и разтриваше онези места на тялото си, които трябваше да са върху седлото, а не на земята. Двете мулета стояха до него, размахваха опашки, мърдаха с уши и оголваха зъби. Човек можеше да си помисли, че това са адски злоради усмивки.

Падналите на земята предмети отново бяха закрепени върху мулето. Албани го яхна и продължихме пътя си. Но не беше изминал и половин час, милото същество отново спря и не искаше да мръдне от мястото си.

– Ще ни настигне. Да продължаваме – каза господарят му. Досега бях мълчал, но повече не издържах и му казах:

– Да не би да искаш товарното муле отново да побегне. Ако това се повтори, ще се наложи да вземем мерки. Ще заиграе камшикът.

– Няма да позволя.

– Така ли! Какво ти каза този господин, като наемаше животните?

– Искаше два коня или мулета, едното за езда, а другото за багажа.

– Добре, много добре! Значи не е искал непременно онова животно, което си му дал?

– Не.

– Тогава слизай и си сменете мулетата!

Той направи физиономия на изключително голямо учудване. Изглежда, смяташе предложението ми за напълно непонятно и безразсъдно.

– Какво каза? Да му дам това животно? Но то е мое!

– И другото е твое, разбра ли?

– Но аз съм свикнал да яздя само това и никое друго.

– Ще направиш изключение. Този господин е искал едно муле за багаж и едно за езда. Животното за езда трябва да е и със съответното седло. Но ти имаш само едно такова и седиш на него. Щом някой си плаща за ездитно животно, трябва да го получи. Така че ще се смените.

– И през ум не ми минава!

– Но на мен ми минава! – отговорих аз, повишавайки глас. – Имам ферман от султана. Този човек сега е мой придружител и е под моята закрила, следователно и под тази на султана. Щом ти заповядвам нещо, трябва да го изпълниш. Слизай от седлото!

Албани скочи от мулето, но другият каза:

– Поискал ми е две животни и ги е получил. Няма да позволя да ми заповядват!

– Халеф!

Дребният хаджия отдавна чакаше тази подкана с ръка върху дръжката на камшика. Едва бях изрекъл името му, и камшикът от хипопотамова кожа изсвистя върху гърба на непокорника, и то толкова силно, че той с крясък скочи от седлото. Получи още няколко удара и повече не възрази срещу „преместването“. Трябва да се намира най-правилният подход към хората.

Естествено Албани беше напълно съгласен с настъпилата промяна. Той спечели от нея, но не и ние останалите, защото, докато стигнем до следващото населено място, едното муле на два пъти хукваше да бяга с господаря на гърба си, а другото направи това веднъж с багажа. За щастие, там намерихме един собственик на коне, който се съгласи да ни измъкне от затрудненото положение. Платихме на мулетаря и като тръгнахме, той започна да вика след нас какви ли не заплахи, но ние не му обърнахме внимание.

Ако се придържахме в посока право към Мелник, трябваше да продължим към Болтишта. Но правият път не винаги е най-късият. По пътя ни имаше множество хълмове и долини. За да избегнем неминуемите трудности и да не пилеем време, завихме на север, за да стигнем през възвишенията на Крушема до долината на Домус или Карлък.

По обяд спряхме в Настан, а вечерта бяхме вече в Карабулак, където пренощувахме. После отново се насочихме на запад в посока към Неврокоп.

Към обяд се озовахме на едно плато, което стръмно се спускаше

към Доспатдере. Там нямаше истински път, затова ни беше трудно да се движим през многобройните и гъсти храсталаци.

Като минавахме покрай един такъв гъсталак, Рих внезапно отскочи встрани, нещо, което не беше обичайно за него. Оставих го да прави каквото иска и той започна съвсем определено да души по посока на храстите.

– Сихди, там има някой – каза Халеф.

– Може би. Сигурно е нещо необикновено. Хаджията вече беше слязъл от коня и влизаше в храстите. Чух силен вик. Той се върна и каза:

– Ела! Там има труп.

Разбира се, веднага го последвах с останалите. Видяхме малко, празно място, заобиколено от гъсти храсти. Там имаше труп на жена, и то коленичила, с чело, опряно в някаква странна купчина.

Това бяха струпани един върху друг камъни, така че се образуваше нещо като олтар, в който имаше ниша, а вътре в нея се виждаше малко дървено разпятие.

– Християнка! – каза Халеф.

Той имаше право. Това беше малко, скрито в гората светилище, изградено може би с много усилия от тази жена, защото бях забелязал, че наоколо камъни почти нямаше. Тя ги беше довякла кой знае откъде и с какви усилия, за да може необезпокоявана от никого да се моли на своя Бог.

Бях дълбоко развълнуван, а останалите, макар че бяха мохамедани, също стояха мълчаливо. Мястото, където Господ извика някоя душа при себе си, е свещено.

Коленичих, за да се помоля, а и спътниците ми направиха същото. После огледах трупа.

Жената беше може би в средата на трийсетте. Благородното, фино изваяно лице беше изпито. Малките сплетени ръце, които държаха молитвена броница, също бяха съвсем слаби. На малкия пръст на дясната ръка имаше малък пръстен с аметист, но без гравирани знаци. Не беше облечена като българка, а като туркиня. Пред разпятието тя беше открила главата си. Покривалото лежеше до нея на земята. Била е много хубава, такава бе останала и в смъртта. Устните ѝ се усмихваха, а чертите на лицето ѝ изразяваха спокойствие, от което можеше да се предположи, че Ангелът на смъртта нежно я бе докоснал с ръка.

– Какво ще правиш? – попита Халеф.

– Само едно нещо може да се направи. Трябва да намерим

роднините на мъртвата. Те сигурно живеят наблизко, защото обикновено жените не се отдалечават много от жилището си. Мисля, че сме близо до Барутин. Елате! Няма да я оставим тук, разбира се.

Отново яхнахме конете и продължихме пътя си. Сега хълмът се спускаше стръмно надолу, а храстите оредяваха все повече. Скоро забелязахме подобна на кула постройка, а край нея имаше множество малки къщи. Тогава собственикът на конете каза:

– Това сигурно е караулната на капитана.

Караулните са наблюдателни кули, където обикновено има военни, за да охраняват пътя и околностите. Те са били строени в много по-ранни времена, но не са загубили предназначението си.

Кулата се издигаше нависоко и наистина под нея минаваше нещо като път, водещ към виждащото се в далечината село.

– Това е Барутин – каза мъжът. – Досега не съм идвал тук, но съм чувал за този караул. Тук живее един капитан, изпаднал в немилост. Не се показва много навън. Живее като отшелник. Не обича хората, но жена му била приятелка на бедните и нещастните.

– Да идем там!

Като стигнахме до кулата, на вратата се появи възрастен човек, по който външен вид личеше, че е бил войник. Досега не бях виждал толкова големи и гъсти мустаци като неговите.

– Кого търсите? – попита той с нелюбезен тон.

– Чух, че тук живеел някакъв офицер?

– Да.

– Вкъщи ли е?

– Да. Но не разговаря с никого. Вървете си по пътя.

– Ще го направим, но преди това ни кажи дали наоколо някой търси една жена.

Лицето му доби напрегнат израз. Той отговори:

– Да, да. Господарката изчезна. Търсим я от вчера, но напразно.

– Ние я намерихме.

– Къде? Къде е тя? Защо не идва?

– Заведи ме при господаря си!

– Ела, ела!

Изведнъж той стана любезен. Слязох от коня и го последвах. Кулата бе построена много масивно. Долу нямаше жилищни помещения. Изкачихме се по една стълба и стигнахме до малка стая, в която трябваше да почакам. Чух в съседната стая силни викове, а после вратата се отвори и на прага се появи капитанът.

Още нямаше петдесет и беше хубав мъж. Очите му бяха зачервени. Беше плакал.

– Ти си я намерил? Къде е тя? – извика той припряно.

– Позволи ми първо да те поздравя – отговорих аз. – Мога ли да вляза при теб?

– Да, влез!

Стаята, в която влязох, беше доста голяма. Имаше три високи, тесни, подобни на амбразури прозореца. Единствената мебелировка бяха наредените край стената възглавници, а над тях висяха окачени оръжия и лули. В ъгъла седяха две момченца, които се бяха прегърнали. Забелязах, че те също бяха плакали. Войнственият старец не се отдалечи. Искаше да чуе какво ще кажа.

– Добре дошъл! – каза капитанът. – Е, къде е жена ми?

– Наблизо.

– Не е възможно. Търсихме я навсякъде и не я намерихме. Хората ми все още са на крак и я търсят.

Разбира се, не исках веднага да съобщя за смъртта ѝ, затова попитах:

– Жена ти беше ли болна?

– Да, отдавна е болна. Защо питаш? Мъртва ли е? Знам, че няма да живее дълго, защото лекарят ми каза, че има туберкулоза.

– Готов ли си да чуеш истината?

Той пребледня и се обърна, сякаш така новината нямаше да му въздейства толкова силно.

– Аз съм мъж – каза той. – Говори!

– Мъртва е.

Тогава двете деца високо изплакаха. Бащата не каза нищо, но облегна глава на стената. Видях как гърдите му бързо се повдигаха и спускаха. Бореше се с риданието, което успяваше да потисне с голямо усилие. Едва след известно време отново се обърна към мен и попита:

– Къде я видя?

– В един храсталак на десет минути път оттук.

– Ще ни заведеш ли?

Преди да успее да отговоря, чух зад себе си звук, сякаш душеха някого. Обърнах се бързо. Зад мен стоеше старецът. Беше натъпкал пеша на дрехата си в устата, за да сподави плача си, но не му се удаваше. Той дръпна дрехата си и заплака сърцераздирателно.

Капитанът също не можа да се сдържи повече и заплака, а към него се присъединиха и децата. Много ми дожаля за тях. Приближих се до

прозореца и погледнах навън. Не виждах нищо, защото и моите очи бяха насълзени.

Измина доста време докато двамата мъже се успокоят. Капитанът се извини:

– Не ни се присмивай, чужденце! Аз много обичах майката на синовете си. А този човек беше мой фелдфебел и когато изгубих благоволенieto на падишаха, той не ме напусна, както направиха другите. Тя ми беше утеха в самотата. Как ще живея без нея?

Може би старият фелдфебел не биваше да чуе това, което исках да кажа сега на капитана, затова го попитах:

– Имате ли някаква носилка?

– Да, господарю – отговори той.

– Пригответи я и се погрижи за носачи! Той излезе, а аз попитах капитана:

– Ти, разбира се, си мюсюлманин, нали?

– Да. Защо питаш?

– Жена ти християнка ли беше?

Той бързо ми хвърли изпитателен поглед и отговори:

– Не, но... имаш ли причина да ме питаш за това?

– Да. Мисля, че е била християнка.

– Беше приятелка на неверниците. Като дойдох тук, имахме нужда от прислужница. Взех една стара жена. Не знаех, че е християнка, но покъсно забелязах, че иска да примамя жена ми. Тогава я изгоних. Оттогава Хара ставаше все по-мълчалива и по-мълчалива, понякога плачеше, а после се разболя. Започна да кашля и силите я напуснаха.

– Значи си се държал сурово с нея?

Той отговори едва след известно време:

– Трябваше ли да й позволя да стане християнка?

– Тя все пак е станала и се е разболяла и умряла от мъка заради твоята строгост. Там в храстите тя е направила олтар, за да може да се моли на Всевишния като християните. Починала е по време на молитва. Нека сега между теб и нея настъпи помирение!

– Ти да не си християнин?

– Да.

Той дълго ме гледа в очите. Бореше се със себе си. После ми подаде ръка и каза:

– Не си виновен за това, че си неверник и че тя се е доверила на учението ви. Заведи ни при нея, и мен, и децата!

– Не е ли по-добре да оставиш децата? Много е рано още да се

срещат лице в лице със смъртта.

– Имаш право. Ще отидем сами.

Спътниците ми все още бяха долу при вратата. Като ги видя, той каза:

– Мислех, че си сам, защото не ви видях да идвате. Бъдете мои гости. Оборът е от другата страна, а там е всъщност къщата за живеене. Аз живея в кулата сам. Наистина въщи няма никой, но влезте и се чувствайте като у дома.

– Къде е фелдфебелът?

– Сигурно не е намерил никого и е тръгнал да ги търси. Всички се пръснаха да търсят изчезналата. Ще отидем сами.

Спътниците ми се отправиха към посочената постройка. Халеф взе поводите на Рих. Капитанът видя жребеца. Офицерът в него заговори и забравяйки за момент мъката си, той попита:

– Твой ли е този жребец?

– Да.

– Християнин с такъв кон? Сигурно си знатен и богат господар! Извинявай, ако съм забравил да ти отдам подобаващата почит!

– Аллах е създал всички хора и им е заповядал да бъдат братя. Няма за какво да ти прощavam. Ела!

Изкачихме си по хълма. Като стигнахме до храстите и аз спрях, той се огледа и попита:

– Тук ли е?

– Да. Вътре.

– В този храсталак? Кой би помислил! Как си могъл да я намериш?

– Конят ми я откри. Спря и започна да души. Ела!

Запромъквахме се през трънаците, докато стигнем до оголеното място. Никога няма да забравя сцената, която последва. Щом съзря трупа, той силно изрева и се хвърли до нея. Взе я в ръце. Целуваше устните ѝ, галеше страните ѝ и нежно приглаждаше косите ѝ. Сигурно много, много я беше обичал – и въпреки това се бе държал грубо с нея.

Тя бе изповядвала вярата си тайно от него. Какви ли душевни терзания е преживявала!

Изглежда, и него го вълнуваха същите мисли. Сега, когато държеше мъртвата в ръцете си, той не плачеше. Втрънено гледаше лицето ѝ, сякаш се опитваше да открие някаква тайна. После каза:

– Тя се е разболяла и умряла от мъка!

Нямаше смисъл да се опитвам да го утешavam. Затова казах:

– Тя е умряла с вярата, даряваща блаженство. Християнството

позволява и на жените да се радват на царството небесно, а ти си искал да ѝ го отнемеш.

– Не говори така! Думите ти разкъсват сърцето ми. Тя е мъртва и може би аз съм виновен за това. Да можеше поне още веднъж да отвори очи, да можеше още веднъж да проговори! Един поглед и една дума искам само! Но тя си отиде, без да се сбогува, и никога няма да видя очите ѝ и да чуя гласа ѝ! Чувствам се като неин убиец!

Мълчах, не казах нищо. Той наблюдаваше молитвената броеница.

– Това не е мюсюлманска броеница – каза той след известно време. – Тя трябва да има деветдесет и девет топчета, за деветдесет и деветте качества на Аллах. А тази има големи и малки топчета. Какво означава това?

Обясних му.

– Можеш ли да ми кажеш приветствието към Дева Мария и думите на Отче наш.

Направих го. Като свърших, той бавно каза:

– Прости ни греховете! Вярваш ли, че тя ще ми прости моя?

– Вярвам, защото тя е била християнка и те е обичала.

– Това е броеницата на старата прислужница, която изгоних. Ще я взема, защото е била в ръцете на Хара, като е умирала. А там горе е кръстът на старицата. Оставила ѝ е двете неща. Нека това място си остане така, както си е, аз може би често ще го посещавам. Но никои не бива да го вижда. Ще изнеса мъртвата. Ела, господарю!

Отвън той не остави трупа веднага на земята, а го поноси още малко нататък, за да не може да бъде открито лесно мястото, където бе умряла жена му. Той покри лицето на мъртвата с покривалото и каза:

– Ти си видял лицето ѝ. Това е грях, но тъй като е умряла като християнка, съм спокоен. Никои друг обаче не бива да я вижда.

Той дълго седя до нея и я оплаква. Болката му беше искрена, но постепенно утихваше. Тогава дойде фелдфебелът с двама души, които носеха погребалната носилка. Халеф беше с тях и ги водеше. Занесоха трупа в къщата и го поставиха в стаята на кулата, където бях говорил с капитана. Момчетата бяха на девет и единайсет години. Разбираха каква загуба бяха понесли. Плачът им беше сърцераздирателен, трябваше да изляза, за да не се разхлипам и аз на глас.

Обитателите на намиращите се около кулата къщи се бяха върнали. Те бяха зависими от капитана, защото той беше богат и тези къщи бяха негови.

По негова заповед ни бе даден обяд, но той самият не се появи на

него. По-късно поръчах да му кажат, че искаме да тръгваме, и той бе казал да ме помолят да отида при него. Като влязох в кулата, той седеше до трупа. Беше подпухнал и изтощен от плач. Протегна ми ръка и каза:

– Искаш да ме напуснеш?

– Да, трябва да продължа пътуването си.

– Наложително ли е? Не можеш ли днес да останеш тук? Ако Хара беше жива, щеше да ми разкаже за вратата на християните, но тя е мъртва и само ти си този, от когото мога да науча това. Остани, не ме оставяй сам с мислите, които ме измъчват.

Нямах време за губене, но чувствах, че не бива да отхвърлям молбата му, затова се съгласих.

Спътниците ми не възразиха и аз останах при капитана, докато се свечери, а и още дълго след това. Разговорът ни беше сериозен, много сериозен. Разбира се, аз, лаикът, не можех да се превърна в мисионер, но сърцето му беше отворено и аз се опитах, доколкото можех, да пусна вътре семенцето, с надеждата, че то ще покълне и ще донесе плодове. Останахме заедно през цялата нощ, до ранни зори, а после ние с приятелите ми продължихме пътя си.

Минахме през Барутни, следобед прекосихме Дупница и надвечер пристигнахме в Неврокоп, известен преди с железните си мини. На другия ден продължихме. Намирахме се в прочута местност. Според гръцката легенда в тези планини Орфей съживил и раздвижил с песента си дърветата и скалите. Най-сетне по обяд стигнахме в Мелник.

Естествено не отидохме направо там, където беше отседнал Манах ал Барша. Потърсихме подслон на друго място, но всички странноприемници бяха заети.

Панаирът беше започнал и напливът от посетители беше значителен. Тъй като Албани плати на собственика на конете и го освободи, вече бе сам и си намери подслон, но за нас, останалите, с конете беше потрудно.

Тъкмо ни бяха отпратили от една гостилница, когато към нас се приближи един човек и попита:

– Сигурно търсите място за нощуване?

– Да – отговорих аз. – Знаеш ли такава?

– За вас – да, за други – не.

– Защо само за нас?

– Защото имате копча. Значи сте побратими. Господарят ми ще ви приеме при себе си.

– Кой е твоят господар?

– Колар е и не живее далеч оттук. Ако желаете да ме последвате, ще ви водя.

– Води ни! Ще ти бъда много благодарен. Той тръгна напред, а ние го последвахме.

– Този съм го виждал някъде – каза Халеф полугласно.

– Къде?

– На входа на града. Стоеше там и, изглежда, чакаше някого. Сега и аз си спомних, че минахме край него. Не ми беше направило впечатление, сигурно беше случайност. По-късно обаче разбрах, че беше чакал нас.

Отведе ни до една къща, която имаше толкова широка и висока порта, че можехме да влезем в двора направо с конете си. Там имаше две волски каруци, явно собственост на коларя. Срещу нас в задната част на двора имаше дъсчена постройка, която нашият водач ни представи като обор. Каза ни да заведем там конете си.

– Не мислиш ли, че първо трябва да разговаряме с господаря ти?

– Защо?

– Та ние още не знаем дали изобщо има желание да ни приеме при себе си.

– Ще ви приеме. Има място и хората, които носят копча, са винаги добре дошли.

– Значи и той е побратим?

– Да. Ето го, идва.

В двора влезе дребен дебел мъж, който не ми направи особено добро впечатление. Беше кривоглед. Наистина не съм предубеден спрямо хората с такъв недостатък по природа, но човекът имаше дебнеща, котешка походка и ъглести челюсти, а съм забелязал, че тези хора са с притворен характер.

– Кого ми водиш? – попита той ратая.

– Приятели. Имат копча, а не намериха място в хановете. Нали ще позволиш да останат тук?

– Добре дошли! Колко време ще останете?

– Може би няколко дни – отговорих аз. – Ще ти платим толкова, колкото бихме платили и в хана.

– Не говорете за това. Не е необходимо гостите ми да плащат.

Отведете конете си в обора, а после елате при мен. Ще получите всичко необходимо.

Той си тръгна. Стори ми се, че размени с ратая доволен поглед. Оборът беше дълъг и имаше две отделения. В едното стояха няколко

вола, а другото бе празно и ни бе предоставено. Ратаят се изкачи по една тясна стълбичка и каза:

- Ще ви донеса сено. Или искате друга храна?
- Донеси каквото има!

Щом той изчезна горе, погледнах през една дупка в задната стена на обора и видях доста голям двор. Там стоеше един висок, силен мъж и дебнеше. Изглежда, подслушваше нас. Тогава ратаят горе се изкашля и в отговор мъжът също се изкашля. После излезе от двора.

Това, разбира се, ми направи впечатление, но не го показах при връщането на ратая. Сложихме храна на животните и се отправихме към стаята, в която ни очакваше шишкото. Той беше седнал на възглавница пред една пиростия, върху която имаше табла с чаши за кафе. Той отново ни поздрави с добре дошли и плесна с ръце. Тогава се появи едно момче и напълни чашите.

Всичко се вършеше така, сякаш ни бяха очаквали. Имаше и съд с тютюн. Напълнихме лулите си и ни поднесоха въглен да ги запалим.

- Имаш много хубав кон – каза той. – Продаваш ли го?
- Не.
- Жалко! Веднага бих го взел.
- Значи си много богат човек. Не всеки може да купи такъв кон.
- Коларите имат пари. Откъде пристигна днес?
- От Неврокоп.
- И накъде ще продължиш?
- Към Серес.

И през ум не ми минаваше да му казвам истината. Той направи физиономия като човек, който по-добре знае нещо, но не иска да го каже, и попита:

- По каква работа си тук?
- Ще купувам зърно и други подобни неща. Има ли тук някой, от когото мога да купя такова нещо, някой търговец на зърно?

Той не успя да прикрие лукавата си усмивка и отговори:

- Има един мейведжи. Казва се Глава и сигурно добре ще те обслужи, защото също е побратим.

Така насочих разговора към този Глава, при когото трябваше да отседне Манах ал Барша.

- Далеч оттук ли живее? – осведомих се аз.
- На съседната улица. Познавам го добре. Преди около четвърт час бях при него.
- Зает ли е?

– Да. Днес няма да можеш да отидеш при него.

– И той ли има гости?

– Още не, но очаква. Деселим от Исмилан, кафеджия и майстор на оръжия, също ще дойде. Познаваш ли го?

– Да. И той е побратим.

– Кога се запозна с него?

– Преди няколко дни. Отбих се в къщата му.

– А виждал ли си брат му?

Той се опитваше да се държи непринудено, но беше ясно, че с тези въпроси преследва определена цел. Разпита ме за доста хора и аз му дадох сведения, които искаше. Когато след известно време забеляза, че се готвя да изляза, за да разгледам Мелник и панаира, той така преднамерено ми предложи да ме съпроводи, че не можех да откажа, въпреки че предпочитях да изляза сам с Халеф.

Навсякъде цареше оживление, но подобен пазар не може да се сравни с нито един немски панаир. Мълчаливият турчин безмълвно минава покрай будките или по-точно край редиците със сергии, чиито собственици също така безсловесно стоят край стоките си и през ум не им минава да се опитат да привлекат някой купувач. А ако някой се приближи, всичко се извършва толкова спокойно, почти тайно, сякаш се обменят важни тайни.

Разликата се изразява особено ярко в липсата на жени на пазара. Навсякъде се виждат почти само мъже, само тук-там може да се забележи подобна на балон, забулена фигура, през чийто прорез за наблюдение святкат черни очи. Жените немохамеданки не са задължени да бъдат толкова въздържани, но и при тях не е прието да ходят из навалищата на пазара.

Въртележки, будки за развлечения, игри и хвърляне на зарове нямаше. За правоверните мюсюлмани зарът е ужас, защото Коранът го забранява. Латерните и оркестрите, които създават оживление по европейските пазари, тук не могат да се видят. Всъщност има едно нещо, което турците намират за изключително естетско, а именно – палатка с китайски театър на сенките. Наричат го карагъоз оюну.

Тук хората влизат и излизат масово: на влизане с израз на голямо напрежение, на излизане – с усмихната изключително доволна физиономия.

– Гледали ли сте някога карагъоз? – попита ни коларят.

– Не.

– Нима е възможно? Няма нищо по-хубаво от тази игра на сенките.

Хайде да влезем!

Изглеждаше невъзможно да намерим място, но с помощта на лактите, които съвсем безогледно пунах в действие, стигнахме на границата на възможното, но тогава се намерихме заклещени в множеството, замръзнало в безмълвно очакване на лелеяната наслада.

Стана ми лошо. Ориенталците спят с дрехите си, които свалят много рядко. А за редовно сменяне на бельото не са и чували. Затова не е чудно, че близостта им се възприема не само с очите, но и с носа. А всички тези ужасно натъпкани хора! Поетът на „Ад“ демонстрира чудна фантазия, но е пропуснал едно от най-ужасните мъчения – бедна душа, притисната между ориенталци, в очакване на китайски театър на сенките, неспособна да помръдне дори ръката си, за да си запуши носа. Добре, че тогава нямах представа за съществуването на кома-бацила и други подобни ужасии! Какъв ли океан от бактерии ни заливаше тук!

Накрая се чу пронизително изсвирване. Представлението започваше. Това, което видях, беше цинично във висша степен и бе възнаградено с гръмък смях, въпреки че иначе Ориенталците смятат силния смях за неприличен. Исках веднага да си тръгна, но не можех. Бях така затиснат, че не можех да помръдна, така че бях принуден да изтърпя, докато второ пронизително изсвирване даде на публиката да разбере, че за четвърт пиастър е гледала предостатъчно.

Сега човешкото желе се раздвижи и бавно се разпадаше на отделни индивиди. Като излязохме, първо дълбоко си поех въздух. Морската болест е направо развлечение в сравнение с това, което за щастие успях да преодолея тук.

– Ще влезем ли още веднъж? – попита коларят. Халеф отбранително разпери ръце, а аз изобщо не отговорих. По време на останалата част от разходката ни забелязах, че коларят беше прекалено загрижен да не ни изгуби, дори страхливо се опитваше да попречи на повеждането на разговор между мен и някой друг. Няколко пъти се опитвах да заговоря хората, които срещаме, но той веднага се намесваше и се опитваше да ме избута. Това го правеше подозрителен. Започнах да предчувствам, че има някакво намерение.

– Няма ли да минем покрай къщата на мейведжията Глава? – попитах го аз.

– Не. Защо?

– Защото бих искал да разбера къде живее, нали утре трябва да го търся. Ще ми покажеш ли?

– Да.

- Мейведжията сърбин ли е?
- Защо мислиш така?
- Защото името му е сръбско.
- Позна. Следвай ме!

След известно време той ми показа една къща и ми каза, че била на търговеца на зърно. Запомних я. Като се прибрахме, вече се свечеряваше. Научихме, че един от ратаите паднал и се ударил така, че трябвало да извикат лекар. Коларят отиде да види ратая, а аз тръгнах през двора към обора.

Като влязох, видях, че конете бяха без пазачи. Оско и Омар също бяха излезли. Рих обърна глава към мен, изцвили и започна да пръхти по начин, какъвто още не бях забелязвал при него. Погалих го по главата. Обикновено тогава той потъркваше ноздри в рамото ми и ме целуваше по бузата – защото и конете умеят да целуват, – но сега не го направи. Продължаваше да пръхти и беше необикновено възбуден. Наблюдавах го. В обора вече беше доста тъмно, но забелязах, че конят се опира само на дясното си задно копито. Вдигнах лявото копито и го опипах. Рих изпръхти и кракът му потръпна, сякаш изпитваше болка.

- Той куца – каза Халеф. – Само това оставаше! Къде се е ударил?
- Веднага ще разберам. Да го изведем на двора, там още е светло.

Жребецът наистина куцаше, и то доста силно, така че всичко ми се стори много странно. Докато слязох от седлото, не се забелязваше и следа от куцане. Как така внезапно се беше наранил? Погалих с ръка болния крак, но там нямаше болка. Явно беше в копитото. Вдигнах го отново и го огледах, но не можех да открия абсолютно нищо. Започнах да опипвам с върха на пръстите си, но напразно. Накрая конят трепна и под козината напипах една малка подутина. Отместих космите и забелязах главичката на карфица, която бе забита в основата на копитото на бедното животно.

- Виж, Халеф, игла!
- Аллах! Нима е възможно? Как се е набол на нея?
- Набол се? На подобно място изобщо и дума не може да става за набождане. Погледни!

Той видя главичката на карфицата и в същия миг извади камшика от пояса си. Искаше да се отдалечи, но аз го задържах.

- Спири! Без глупости!
- Глупости ли? Глупост ли е да набия с камшик човека, който така измъчва животното и иска да го съсипе?
- Почакай! Първо трябва да извадя иглата. Дръж крака! Рих разбра,

че искам да му помогна. Можеш да извадя карфицата само с ножа. Жребецът сигурно изпитваше болка, но не издаде нито звук. Като извадих иглата, Халеф протегна ръка към нея и каза:

– Дай ми я! Ще открия злодея, който е извършил това, и ще му я забия в... в... кажи ми, сихди, къде най-много ще го боли!

– Никакво наказание няма да е да му я забиеш някъде в месото. Хайде отново да заведем коня в обора.

Рих отново стъпи спокойно на крака си. Бях не по-малко ядосан от Халеф, но всичко трябваше да се обмисли. Защо бяха осакатили животното?

– Знам – каза Халеф.

– Защо?

– За да те накарат да го продадеш.

– Не е това. Циганите имат навика да използват това средство. Ако не се намери иглата, конят се смята за неизлечим и го зарязват. Но тук се преследва друга цел.

– Но той нали те попита дали го продаваш!

– От отговора ми е разбрал, че нямам такова намерение. И ако наистина мисли да ме принуди да го продам с такъв подъл номер, много се е лъгал. Обаче не мога да се освободя от едно подозрение, което още не мога да определя, но би могло да се окаже тъкмо на място. Защо този колар така очебийно не се отделя от мен? Защо се опитва да ми пречи да разговарям с други хора? А като си спомня и за скимтенето, което чухме при завръщането си. Господарят каза, че ратаят се е наранил. Хм!

– Хм! – изръмжа и Халеф замислено. – Сихди, хрумна ми нещо!

– Какво?

– Мислех си по каква причина се осакатява кон, ако не е с намерение да бъде принуден собственикът му да го продаде.

– Откри ли я?

– Да. Има само една – конят трябва да не може да върви.

Искат да попречат на ездача да продължи.

– Точно така. Същото си мислех и аз. А ако някой е принуден да язди бавно, какво намерение има тогава другият?

– Бързо да го догони или да го изпревари.

– Да. Близо е до ума, че имат намерение да ни преследват.

– Но какво цели този колар? Нищо не сме му направили. Той е наш домакин, трябва да ни пази, вместо да ни вреди.

– Неговото гостоприемство ни беше добре дошло, защото никъде не намерихме място за нощуване, но неговото поведение ме отблъсква –

струва ми се прекалено натрапчиво. Ако ратаят наистина ни е чакал на пътя, тогава някой им е съобщил за пристигането ни.

Подобно съобщение би могло да дойде само от Исмилан. От там до тук изгубихме време и е много възможно някой куриер да ни е изпреварил. В този случай...

– Виж, сихди! – прекъсна ме Халеф.

Бяхме завели Рих в обора и все още бяхме там. Вътре вече беше доста тъмно, а и навън вече беше започнало да се смрачава, но все още беше достатъчно светло, за да може да се обхване с поглед целият двор. Вън на входа стоеше стара жена. Тя се оглеждаше така, сякаш щеше да прави нещо скришом. После прекоси двора, дойде до обора и направи една крачка през вратата му.

– Есгар, ти ли си? – попита тя.

– Кой е Есгар? – казах вместо отговор аз.

– Ратаят.

– Няма го тук.

– Няма ли го? Тук е тъмно. Ти кой си?

– Гост на коляря.

Тогава тя влезе навътре и бързо каза:

– Кажи, ти християнин ли си?

– Да.

– От Исмилан ли идваш?

– Да.

– Бягай, господарю! Напусни тази къща и този град, но веднага, още тази вечер!

– Защо?

– Заплашва те голяма опасност, теб и хората ти.

– От кого? За каква опасност говориш?

– От Глава, търговеца на зърно. Но в какво се състои опасността, още не знам. Първо ще се съвещават. Трябва да кажа на домакина ви след един час, като се стъмни напълно, да дойде отвъд.

– Отвъд ли – при кого?

– При Глава, моя господар.

– Казваш „отвъд“? Но търговецът на зърно не живее близо!

– Не са ли ти казали къде е къщата му? Това е доказателство, че имам право, като те предупреждавам. Глава живее в съседната къща. Дворът му опира в този обор.

– Ах, така ли! Тук зад тези дъски е вашият двор?

– Да. Бягай! Нямам време. Промъкнах се тук, като мислех, че ще

намеря някой от вас в обора, но вътре нищо не се вижда. Веднага трябва да ида при коларя.

Тя понечи да тръгне, но аз я хванах за ръката и я помолих:

– Само още миг! Вече предчувствахме, че сме в опасност. Ти превръщаш това подозрение в увереност. Но защо ти се излагаш на опасност, като ни предупреждаваш?

– Като се връщахте от пазара, минахте покрай нашата къща. Те ви видяха и един от тях те нарече гяур, християнско куче. Аз също съм християнка и тогава сърцето ми каза, че трябва да те предупредя. Ти си от моята вяра. Молиш се на Дева Мария като мен. Аз съм твоя сестра и не мога да оставя брата си да загине.

– Добрият Господ ще те възнагради за това. Но кажи, кой беше този, който говори за мен?

– Двама са. Днес преди обяд пристигнаха от Исмилан. Не знам имената им. По-възрастния наричат просяк, но това не е име. Има злобно лице и мисля, че вече съм го виждала някъде. Сигурно и преди е идвал при господаря ми, там, в старата кула при Барутин.

Тя се обърна да си върви, но последните й думи ме накараха да я задържа още малко.

– Спри! – казах аз. – Строи ли си нещо с господарката си в храстите, с иконата на разпятието?

– Да. Откъде знаеш?

– Идвам оттам. Бях гост на предишния ти господар. Намерих господарката ти пред олтара, където беше отишла, за да умре. Беше мъртва.

– Мъртва ли? Господи! Вярно ли е?

– Да. Ако имаше време, щях да ти разкажа. Господарят ти говори за теб.

– О – каза тя настоятелно, – трябва да ми разкажеш. Не бива да се бавя нито миг повече, но случаят е такъв, че съм готова да рискувам всичко. Ако ме заварят, биха могли да ме убият. Ще дойда отново, но не тук. Ще останеш ли дълго в обора?

– Ако пожелаеш?

– Да. После ще се приближа до тази дъсчена стена и ще можем да разговаряме, ти тук, а аз от другата страна.

– Можеш да влезеш и вътре. Дъските не представляват голяма пречка. Лесно мога да махна една-две от тях, като извадя пироните.

– Но после могат да ги забележат!

– Няма, аз отново ще ги закова.

– Добре. Не казвай, че съм била при теб. Сега си тръгвам, а като се

стъмни и няма да могат да ме забележат, ще дойда. Тя бързо излезе.

– Хаса насиб! (Божи промисъл!) – каза Халеф. И имаше право. Тъкмо тази стара, вярна прислужница ли, макар и тайно да е християнка, трябваше да се намира при търговеца на зърно! Наистина мохамеданите знаят думата случайност, но никога не я употребяват за нещо, което друговерците смятат за възможно.

Думите „тактир, късмет, кадер“ (Божи промисъл, воля на съдбата), които означават тъкмо обратното, са свещени за тях.

– Мислиш ли, че просякът, когото спомена тя, е Шабан? – попита дребният хаджия.

– Много е вероятно.

– Но ти нали каза, че ковачът го е отвел със себе си!

– Може да е избягал от него по някакъв начин. Онази вечер той беше ранен, така че идването му в Мелник изглежда невероятно.

– Кой би могъл да е другият, сихди?

– Предполагам, че е нашият гостилничар от Исмилан, братът на кафеджията Деселим, който си счупи врата. Просякът му е разказал всичко и сега ни преследват, за да ни отмъстят.

– Трудно ще им бъде! – изръмжа дребосъкът.

– Преди всичко трябва да се опитаме да разберем какво ще предприемат срещу нас. Може би прислужницата ще ни помогне.

– Добрата старица! Ще я възнаградя. Какво да ѝ дам, сихди? Може би няколко сребърни монети от тези, които бяха сложени за мен в торбичката?

– Парите сигурно ще са най-хубавият подарък. Тя е бедна. Но си запази твоите, Халеф. Аз ще се погрижа.

– Така си и знаех – закиска се той. – Аз имам само сребро, а ти имаш и злато. Ще ѝ направя подарък от твоя джоб. Ти си щедър човек и плащаш всичко, което твоят приятел и закрилник подарява на другите. Но не ѝ подарявай повече от една златна монета. Предстои ни дълъг път и не знаем колко пари ще ни трябват още.

– Днес си много пестелив иконом! Не забравяй, че тази жена е наша спасителка!

– Не е. Тя само ни предупреди! Но ние предварително знаехме, че сме в опасност. Щяхме да бъдем предпазливи. Но кажи, сихди: защо трябва да чакаме да разберем какво ще предприемат срещу нас? Хайде да влезем при този продажен колар! Искам да му ударя няколко юмурука по носа, а после ще си потърсим друг хазяин.

– Не може. Трябва да хванем Манах ал Барша и Баруд ал Амасат,

които се намират тук. Не бива да разберат, че знаем нещо. Трябва да узная защо всъщност са дошли в Мелник. Ако искаш да използваш юмруците си, сигурно по-късно също ще имаш тази възможност.

– Да, искаш да изчакаш, докато те предадат на властите като убиец! Тогава ще те обесят, а аз ще седя под трупа ти и ще лея горчиви сълзи. Наистина съм твой закрилник, но повече от това не можеш да искаш от мен!

– Голямата опасност, за която говориш, ще стане още по-лоша, ако нападнем коларя. Впрочем сега не е време за празни приказки. Домакинят ни не бива да разбере, че сме научили нещо. Ако останем в обора, лесно може да се усъмни. И тъй като искам да се срещна тук с прислужницата, трябва поне за малко да отида при него. Но хайде преди това да огледаме дъските на стената.

Мухълът си бе свършил работата преди мен. Не бяха необходими големи усилия, за да махна няколко дъски. После отидох в стаята.

Коларят беше там с жена си, която обаче, щом влязох, веднага се отдалечи. Изглежда, двамата бяха говорили за нещо много важно. Виждаше се по лицата им.

– Грижи ли ви е изпратил Аллах? – попитах го аз. – Изписани са на лицето ти.

– Да, господарю, имаме грижи – каза той. – Ратаят ми лежи облян в кръв, изтекла от устата и носа му.

– Заведи ме при него!

– Лекар ли си? Вече идва един, но болният имаше толкова силни болки, че наредих да повикат един алхимист. Той току-що си отиде.

– Какво каза той за болестта?

– Веднага разбра каква е, много по-умен е от другия. Познава всички болести, видове лечения и лекарства. Каза, че болният има стомашна язва, получена от кисели портокали. Язвата е пробила почти до кожата. Това, че ратаят е паднал или се е ударил, само е помогнало да се разбере за вътрешната болест. Ще му изпрати лекарство за стомаха, а по-късно при операцията ще изреже от него кървавите циреи.

– Ще може ли?

– О, той има нож, с който може да накълца и най-дебелия кокал, а стомахът е много по-мек.

– Изглежда, е голям доктор, но нека въпреки това видя болния. Той се съгласи. Пациентът лежеше върху едно старо одеяло и стенеше. Беше изгубил много кръв. Тъй като носеше панталоните и ризата си на голо, нараняванията му лесно можеха да се прегледат. Като го докоснах, той

силно извика.

– Разбираш ли от стомашни язви? – попита стопанинът.

– Да, но той изобщо няма такава.

– Как така? Какво му е тогава?

– Има много опасна болест от подкова на кон. Той ме погледна с глупаво изражение на лицето. – Болест от подкова ли? – каза той. – Никога досега не съм чувал, че има такава болест.

– Погледни! Тази подутина изглежда така, сякаш е причинена от ритник на кон. А кръвящото място има формата на конско копито. Особено в тази болест е, че ребрата се чупят, и поваля само такива хора, които не знаят да действат предпазливо с карфици.

Той не знаеше как да приеме обяснението ми, затова си помогна с въпроса:

– Искаш да кажеш, че са му счупени ребрата ли?

– Да. Наранен е и белият дроб, което се доказва от кръвта. Твоят алхимик е глупак. Първият лекар е бил по-умен. Ако не извикаш най-добрия лекар в Мелник, този човек ще умре. Но ако успее да спаси живота си, за в бъдеще повече трябва да внимава с чуждите коне.

– Но той не е пипал чужд кон!

– Обаче конят го е ритнал, и то така, че сигурно ще запомни добрия ми съвет.

– Знаеш ли как трябва да се излекува?

– Да, но за това лечение трябва много време. Доведи лекаря, а дока-то той дойде, сложи на гърдите му мокри кърпи. Това е най-доброто средство.

– Тук имаме един много умен военен лекар, но заради панаира сигурно няма да има време. Не може ли на първо време да дам на болния отвара от ревен и да му сложа пластир за изтегляне на гной?

– Ти сам си пий отварата от ревен, а преди това разтвори в нея пластира. На теб няма да ти навредят, но за него са силни.

– Говориш много остро, господарю! Аз самият веднага ще отида да потърся военния лекар.

– Кога ще се върнеш?

– Не знам точно. Първо трябва да отида при един приятел, който няма да ме пусне да тръгна веднага. Като се върна, ще вечеряме. Или вече си гладен?

– Не съм. Душата ти е изпълнена с благодетелност, но ще почакам, докато се върнеш.

Той наистина тръгна веднага. Знаех, че първо ще отиде при

търговеца на зърно. Това беше добре дошло за мен, защото щях да мога да разговарям с прислужницата, без да се страхувам, че той може да ми попречи.

Значи ратаят бе забил карфицата в крака на коня и Рих го беше ритнал. Нямах намерение да наказвам човека. Жал ми беше за него въпреки гнева ми от вероломното деяние, което беше извършил.

Долу срещнах Оско и Омар, които се връщаха от разходката си. Оско ме хвана за ръката и каза:

– Ефенди, измамиха ни. Този колар е лъжец и опасен човек.

– Защо?

– Търговецът на зърно живее точно зад нашата къща. Питаме за него. И знаеш ли кой е при него?

– Кой?

– Този, при когото бяхме отседнали в Исмилан. Стоеше пред портата на къщата.

– Той видя ли ви?

– Да. Но се скри. Сигурно си е мислел, че не сме го забелязали.

Какво ще правим?

– Може би ще трябва да напуснем града още през нощта. Ето ви пари. Купете плодове и няколко птици, но така че да не прави впечатление, и ги дайте на Халеф. Само че не се бавете много!

Те отново излязоха, а аз тръгнах към обора. Вече се бе стъмнило и не чаках дълго, когато вън се почука. Дръпнах разхлабените, крепящи се само на горния си пирон дъски и се промъкнах в съседния двор.

– Аллах, Аллах! Ти излизаш? – каза старицата.

– Да, така е по-добре. Ако някой дойде, аз бързо ще се върна обратно. Няма опасност. Дойде ли при вас коларят?

– Не. Още не е изтекъл определеният час. Но, господарю, ти щеше да ми разказваш за моята добра господарка!

Всъщност имах да върша други много по-необходими неща, но тя заслужаваше да изпълня желанието ѝ. Разказах ѝ всичко толкова подробно, колкото позволяваше ситуацията. Вестта за смъртта на господарката ѝ много я натъжи. Тя заплака полугласно. После ми разказа миналото си, как е била изгонена от господаря и след различни перипетии е стигнала до търговеца на зърно в Мелник.

Това ѝ доставяше удоволствие и аз я слушах охотно, въпреки че трябваше да се боря с нетърпението си. За съжаление все пак трябваше да прекъсна добродушната жена и да ѝ припомня действителността.

– О, Исусе Христе! – каза тя тогава. – Мисля само за себе си, а теб

забравам. Мога ли да ти услужа с нещо? С удоволствие ще го направя.

– Да, можеш. Да си чувала случайно имената Манах ал Барша или Баруд ал Амасат?

– Да. До днес те с още един бяха при моя господар.

– До днес ли? А сега къде са?

– Заминаха.

– Накъде?

– Не знам. Дойдоха двамата мъже, за които ти казах. Говориха си тайно, а после тримата заминаха. След това извикаха коларя. Не знаеха кога и откъде ще дойдете. Неговият ратай трябваше да застане на пътя за Неврокоп, а нашият на пътя за Весме и Влакавица. Така нямаше да можете да им се изплъзнете. Чух, че си бил християнин и че трябва да ти отмъстят. Уговориха се да отседнеш при коларя, а после да решават какво да правят. Дочух това и реших да те предупредя. Сега съм много щастлива, че съм го направила, и бих искала да направя още много за теб!

– Благодаря ти. Не знам колко време ще остана тук и дали ще мога да те видя още веднъж. Позволи ми да ти дам нещо за спомен от непознатия човек, на когото направи добро!

Дадох ѝ подаръка, който преди това бях подготвил. Тя не каза нищо. Беше тъмно и тя първо трябваше да опипа предмета. Но после тя почти извика:

– Господи! Броеница! О, господарю, колко си добър! Това бе най-съкровено ми желание. Не искам мюсюлманска броеница, а християнските трудно се намират и са много скъпи. Като се моля, ще си спомням за теб. Но кажи какво да направя още за теб!

Подаръкът я бе въодушевил. Беше готова да се изложи на опасност, ако поисках това.

– Мислиш ли, че е възможно да се разбере какво ще решат? – попита аз.

– Трудно е. Наредиха ми да занеса рогозки и вино в еркера. Там ще разговарят, на това място не може да се подслушва.

С думата „еркер“ тя сигурно имаше предвид издадената напред от фасадата стая. Негодниците бяха предпазливи.

– Те пият вино.

– Те, привържениците на Пророка?

– О, често пият, докато изгубят разсъдъка си, но никой не бива да узнава за това. Стаята е добре изолирана. Но до нея се стига по една много стара стълба. Бих могла да подслушвам, но там човек не може

бързо да се скрие. Ако се отвори вратата, с мен е свършено. Господарят забрани днес да се качваме там.

– Не е необходимо да се излагаш на такава опасност! Но все пак бих искал да разбера за какво си говорят.

– Дойде ми нещо наум... все пак ще мога да ги подслушам! Ще легна над тавана на стаята.

– Какво имаш предвид?

– Горест има гълъбарник. Ще влезе вътре и ще чуя всичко. Това беше забавно – гълъбарник!

– Може ли да се влезе в него? – попитах аз.

– Да. От много време насам там няма гълъби. Вратичката е достатъчно голяма, за да може през нея да мине човек.

– А подът от какво е?

– От пръчки, наредени една до друга.

– Здрави ли са?

– Много, но между тях има и дупки, така че може да се гледа в стаята и всичко се чува добре. Ще се покатеря горе, а после пак ще дойда тук да ти съобща вестите.

– Хм! Не бих искал да те карам да се излагаш на подобна опасност, а освен това...

– Господарю – прекъсна ме тя, – ще го направя, с удоволствие ще го направя!

– Вярвам ти, но може да се говорят много неща, които ти няма да можеш да разбереш. Тогава сведенията ти биха могли да ме заблудят, вместо да са ми от полза. Ако може аз самият да вляза в гълъбарника, е най-добре.

– Но горе е много мръсно!

– Това не би могло да ме спре. Въпросът е само как бих могъл да се озова горе, без да ме забележат.

– Много е лесно.

– Как?

– Ако не беше тъмно, щеше да видиш, че на тази постройка е опряна една стълба. Като се изкачиш по нея, ще стигнеш до мястото, където господарят съхранява сламата, с която търгува. После има още една малка стълба и се озоваваш под покрива на къщата, точно пред вратата на гълъбарника. Влез вътре и затвори вратичката след себе си, така никой не би се сетил, че вътре има някой. Вляво от тази врата има стълба, водеща надолу към главната сграда.

– Мислиш ли, че бих могъл да опитам?

– Да, но ще те придружа догоре.

– Добре. После сам ще се върна.

– Щом мъжете слязат долу, ще знам, че и ти си си отишъл, и отново ще дойда тук. Тогава може би ще мога да съм ти от полза. Сега ли да те заведа горе? Определеният час скоро ще изтече.

– Да. Но почакай преди това малко!

Промъкнах се обратно в обора. Там се натъкнах на Халеф, който не беше излизал.

– Сихди, чух всичко – каза той.

– Добре. Тогава не е необходимо да ти обяснявам. Оско и Омар още ли не са се върнали?

– Не.

– Изпратих ги да купят храна. Не зная как ще се развие приключението. Нека конете са оседлани и готови за тръгване, но все пак това не бива да бъде забелязано.

– Предчувстваш ли опасност?

– Не, но трябва да сме готови на всичко.

– Тогава ще се кача с теб горе!

– Това е невъзможно.

– Сихди, в опасност сме, а аз съм твой закрильник!

– Най-добре ще ме закриляш, като изпълняваш нарежданията ми.

– Тогава поне си вземи оръжията!

– Оръжие в гълъбарник? Глупости!

– Виждам, че искаш да умреш. Но аз ще те пазя.

– Направи го, но не се отдалечавай от конете. Имам нож и два револвера. Това е достатъчно.

Отново се промъкнах в съседния двор. Прислужницата ме хвана за ръка и ме поведе по стълбата. Без да каже нито дума, тя се изкачваше пред мен, а аз я следвах. Като стигнахме горе, напихах струпана слама. Тя ме издърпа няколко крачки по-нататък до една друга стълба, която не беше чак толкова висока. Като се изкачихме по нея, се озовахме върху гредоредата на съседната къща. Там тя отново ме хвана за ръка и продължи да ме тегли напред все покрай билото на покрива. Газехме в сеното. Бях по-висок от нея и доста пъти си ударих главата в мертеците и гредите на покрива. А тя винаги казваше: „Тук имаше греда!“ Казваше го обаче едва след като сам го бях установил.

Накрая... брр, така внезапно стана стръмно, че и двамата изгубихме равновесие и се хлъзнахме няколко лакътя надолу. Иначе нищо не ни се случу, защото пързалката беше постлана със сено.

Водачката ми бе извикала от уплаха. Ослушахме се дали някой не беше ни чул. Но щом продължи да цари спокойствие, тя тихо ми каза:

– Точно пред нас е гълъбарникът, а вляво е стълбата. Аз обаче няма да слизам, а ще се върна обратно.

– Мъжете ще бъдат ли вече в стаята?

– Не, иначе биха могли да ни чуят.

– Това е добре, защото щяха да доловят твоя вик.

– Ето, отворила съм вратата. Тръгвам. Внимавай да не ти се случи нещо лошо!

Чух я как крачи обратно през сеното, после около мен отново стана тихо, тихо и ужасно тъмно.

Сигурно нямаше да се чувствам така потиснат в някоя американска девствена гора през нощта, както в това тъмно, чуждо и тясно пространство. Вдясно имаше стена, вляво беше стълбата. Стоях върху широко няколко квадратни стъпки място. Зад мен беше сеното, а пред мен тънката дървена стена, толкова голяма, колкото с мъка да мога да се промъкна вътре.

Обкръжението ми беше изключително пожароопасно, но все пак трябваше да видя къде се намирах. Затова извадих клечка кибрит и я запалих. Бързо огледах обстановката около гълъбарника, а после осветих вътрешността му. Ах, старицата наистина имаше право! Мръсотията беше неопикуема, но трябваше да се понесе. За щастие, „кабинетът“ беше достатъчно голям, за да се разположа удобно. Вдясно, изглежда, липсваше част от пода, но лявата половина изглеждаше благонадеждна. Запълзах нататък и затворих вратата след себе си. Но още не бях успял добре да се настаня, когато носещата се наоколо миризма започна да оказва въздействието си. Забелязах, че човек не може да прекара тук и две минути, без да изкара цяла fuga от Себастиан Бах с кихане. Това бе много опасно. Опипах с ръка около себе си и намерих някакво въже. Дръпнах го и ето че се отвориха две прозорчета, през които влезе малко чист въздух, от който имах нужда, за да дишам.

Този лукс ме направи още по-придирчив. Изпълзах навън и внесох малко сено, за да имам подложка поне за лактите си. Настаних се удобно, доколкото това изобщо беше възможно.

Вече ми се искаше хората, които очаквах, да дойдат, но търпението ми беше изложено на тежко изпитание. Освен това забелязах, че няма да мога да издържа тук дълго, ако не взема някои мерки. Не достигаше чист въздух. Отново отворих вратата. Уханието на сено беше много по-приятно от аромата на изпражненията на гълъбите, в които лежах. За да

сподавам кихането, сложих носната кърпа пред лицето си, вързах я пред носа си, а устата си държах възможно най-близо до двата отвора на гълъбарника.

Птиците на маслиненото клонче бяха влизали и излизали тук. Като погледнах навън, установих, че се намирам под островърхия покрив. До мен достигаха шумът и светлините на панаира. На всичко отгоре през главата ми минаваха какви ли не мисли. Прочутият емир на моя дребен Халеф хаджи Кара Бен Немзи ефенди – в гълъбарник! Световният пътешественик – тук, в този гълъбарник! Да, всичко беше точно като в известното стихотворение на Шнайдер, който трябвало да предприеме пътуване в чужбина, но толкова се страхувал от него, че никой не можел да го накара да тръгне и майка му го скрила в гълъбарника.

За тази романтична балада си спомних. Весело се усмихнах, от което тялото ми се разтресе, а това движение се предаде и на пода, който изпука.

Всъщност това трябваше да предизвика недоверието ми, но дървото бе издържало предишните ми много по-енергични движения, така че нямаше причини за безпокойство. Дори здравината на гълъбарника да не беше изчислена за хилядолетия, аз лежах неподвижно и нищо не можеше да се случи.

Лежах така, без да мърдам, почти цял час и положението ми ставаше все по-тягостно. Понеже носът ми беше вързан, поемах въздух през устата. Острият, дразнещ прах проникваше в гърлото ми и ме караше да кашлям. Не можех да си вържа и устата!

Най-сетне долу се чуха стъпки и гласове. Вратата се отвори и блесна светлина. Видях да влизат двама, четирима, петима, шестима мъже, които седнаха върху посланите на пода рокозки.

Сега, богато светлината осветяваше отдолу пода от пръчки, върху който лежах, вече не ми изглеждаше чак толкова благонадежден. Имаше доста големи и опасни дупки. „Много е здрав“ – беше казала старичката. Аз обаче вече не мислех така.

Дъждът беше прониквал през потрошения покрив, мокрил беше натрупалата се тор и я бе превърнал в плътна кора. Може би поради тази причина се бе задържала тук, а не бе паднала долу в стаята.

Аз обаче се бях движил по тази кора и резултатът можеше да бъде фатален за мен. За мой ужас забелязах, че намиращите се долу предмети бяха покрити с белезникавосив, на места дебел цял пръст прах, а отгоре на това отгоре продължаваше да се сипе дъжд от прахоляк.

Това обаче беше забелязано едва когато мъжете бяха седнали върху

рогозките.

Онзи, който носеше свещта, висок, сух мъж, който явно беше стопанинът, погледна ядосано нагоре и каза:

– Джехенеме гитме кедие, ону йолдюрим! (Проклетата котка! Ще я убия!)

Можете да си представите, че изобщо не помръдвах, дори едва се осмелявах да дишам.

До стопанина седеше моят любезен домакин, коларят. До него бяха просякът Шабан и братът на Деселим от Исмилан. Едната ръка на просяка беше превързана, а на челото си имаше доста голяма цицина. Изглежда, бе успял да избяга от ковача след храбра борба с него. Другите двама не бях виждали никога досега. Носеха копча, значи бяха посветени, и имаха физиономии, които най-точно могат да бъдат характеризирани като отвратителни. В окъсания пояс на единия освен обичайните оръжия имаше и още нещо, което бях склонен да приема за прашка. Не знаех, че това оръжие и до ден днешен се използва по тези места.

Двамата мъже мълчаха, говореха останалите.

Просякът разказа за случилото се в колибата, а после и за нощната ни среща и как е попаднал в ръцете ми и в тези на ковача. Вързаният за коня пленник е трябвало да язди без съпротива, докато рано на другата сутрин стигнали до едно село и се отбили при някакъв познат на ковача. Там обаче бил на гости един приятел на просяка, който го развързал и така му се удало да избяга с коня. После ковачът го преследвал и успял да го настигне. Завързал се ръкопашен бой, в който просякът наистина получил няколко силни удара, но все пак се спасил с бягство. Разбира се, продължил прекъснатото си пътуване за Исмилан с най-голяма бързина и там в странноприемницата научил, че съм отседнал в нея, но вече съм заминал.

Щом братът на Деселим разбрал, че нося значката на брат му, защото той си е счупил врата, веднага тръгнал с просяка да ме преследва. Знаел е, че в Мелник ще отседна при търговеца на зърно и със сигурност ще ме открие при него.

По пътя срещнали освободения водач на Албани, който им разказал подробности. Разбрали, че сме тръгнали по обиколен път, и побързали да пристигнат в Мелник преди нас, което бяха успели да направят, защото бяха сменили коня на просяка с по-добър.

При търговеца на зърно в Мелник бяха срещнали Баруд ал Амасат, Манах ал Барша и избягалия с тях тъмничар и им бяха разказали всичко. Предупредени, тримата веднага тръгнали на път, за да не можем да ги

хванем, като преди това получили твърдото обещание, че на нас ще ни бъде попречено да продължим да ги преследваме.

Бяха ни чакали на двата източни изхода на града, за да ни настанят при коларя. За останалото вече стана дума.

– От само себе си се разбира – каза търговецът на зърно, – че тези кучета не бива да настигнат приятелите ни.

– Да не ги настигнат ли? – каза исмиланецът. – Само това ли искаш да предотвратиш? Нищо друго ли? Този чужденец не е ли убил брат ми? Не ме ли измами и не ме ли накара да му издам нашите тайни? Не е ли взел копчата и по този начин ме накара да мисля, че не само е един от нашите, но и че е главатар? Той ще навлече големи неприятности на съзаклятието ни, ако го оставим да продължи пътя си. Трябва да остане!

– Как ще го накараш да направи това?

– Как ли? И още питаш?

– Да, питам.

– Е, с красиви думи и любезни намеци няма да успеем да го убедим. Трябва да прибегнем до принуда. Можем да го направим по два начина. Или да съобщим за него на кехаята и да го арестуват, или самите ние да го задържим.

– В какво смяташ да го обвиниш?

– Няма ли достатъчно основания?

– Нито едно основание, няма да се окаже от полза. Нали ми каза, че има три паспорта: тескере, буюрулду и дори ферман. Той не само е под закрилата на властите, но е и покровителстван от султана. Ако поискат да го арестуват, той ще покаже книжата си, ще му се поклонят и ще се поставят на заповедите му. Това ми е познато. Но дори и да го затворят, той ще им се изсмее. Той е франк и може да се позове на консула си. И ако вицеконсулт се страхува от нас, то има генерален консул, който изобщо няма да иска да ни изслуша.

– Имаш право. Значи трябва да действаме.

– Но как?

Тогава просякът замахна енергично с ръка и каза:

– Какво толкова има да се приказва? Той е предател и убиец. Забийте му един нож и тогава ще млъкне и нищо няма да може да издаде.

– Прав си – съгласи се исмиланецът. – Брат ми е мъртъв. Кръв за кръв. Осакатили сте коня му, за да може да го настигнем по-бързо. Защо изобщо трябва да го пускаме да си тръгва оттук? Ножът ми е остър. Като заспи, ще се промъкна до него и ще забия острието в сърцето му. Тогава сметките ни ще са уредени.

Тогава коларят припряно възрази:

– Не може! Аз съм ви приятел и ви помагам, съгласих се да го приема при себе си, за да можете да го наблюдавате по-добре, и ще продължа да правя каквото мога. Но не искам да умира в къщата ми. Не искам да ходя при съдията, защото при мен е било убито протеже на падишаха.

– Страхливец! – изръмжа исмиланецът.

– Млъкни! Знаеш, че не ме е страх. Вече изтърпях достатъчно неприятности. Ратаят ми е ранен. Дори мисля, че чужденецът предполага, че ние сме го направили.

– Как би могъл да се досети?

– Спомена нещо за карфици. Може дори да е открил иглата в крака на коня. Тези неверни франкски кучета имат дяволски очи. Виждат всичко, което не бива да виждат.

Тогава единият от двамата непознати за мен мъже дръпна чибука си от устата и каза:

– По-накратко! Приказките са за жените, а ние сме мъже и трябва да действаме. Манах ал Барша ще ни чака при развалините на Остромоджа, за да му кажем дали сме обезвредили тези кучета. Двамата с брат ми трябва да му занесем тази вест и нямам намерение да чакам цяла вечност.

Тези думи бяха много важни, защото ме упътваха къде да търся бегълците. С голямо напрежение очаквах да чуя какво решение щяха да вземат. Човек изпитва много странно чувство, като чуе, че трябва да бъде убит.

Опитвах се, разбира се, да не изпускам нито дума. Затова още повече се ядосах, когато долових във шумолене в сеното. Вдигнах глава. Сигурно това беше котката, за която бе говорил стопанинът. Животното се разхождаше тук по съвсем неподходящо за мен време. Гласовете долу вдигнаха голям шум. Но още по-голям шум се вдигна в този миг пред гълъбарника. Чу се тежко падане и едно гневно „ах!“, после всичко утихна. Тихо беше и в стаята под мен.

Като погледнах надолу, видях, че всички се ослушват. Истинско шастие беше, че тъкмо в този момент бяха започнали да говорят по-високо отпреди.

– Какво беше това? – попита просякът.

– Сигурно е котката – отговори търговецът на зърно.

– Толкова много мишки ли имаш горе?

– Мишки и плъхове.

– Ами ако е бил човек, който ни подслушва!

– Кой би се осмелил?

– Все пак иди провери!

– Не е необходимо, но ще го направя.

Той стана и излезе от стаята. Бях в опасност. Свих краката си възможно най-близо до тялото. Той не носеше свещ, но ако успееше да установи, че вратата на гълъбарника е отворена, щеше да се усъмни и да опипа вътре. Чух че стълбата скърца. Той наистина се качваше – но, за щастие, не стигна догоре.

– Има ли някой тук? – попита той. Никой не отговори, но в сеното нещо тихо шумолеше, така че сигурно и той го чуваше.

– Кой е там? – повтори той.

– Мяу! – чу се в отговор.

След това последва сърдито фучене. Наистина беше котката, която преди това бе прокълнатата. Той ядосано изръмжа няколко думи в брадата си, а после се върна в стаята.

– Чухте ли? – попита той. – Котката беше.

Вече бях хванал дръжката на ножа, ала се успокоих, но не задълго, защото, когато разговорът отново започна, чух зад себе си тих като драскане шум. Сякаш някой опипваше с ръка наоколо. Ослушах се. В следващия миг почувствах върху крака си нечия ръка.

– Сихди! – чу се шепот.

Сега разбрах коя котка е била.

– Халеф? – отвърнах аз възможно най-тихо.

– Да. Не имитирах ли великолепно гласа на котка?

– Човече, какви ги вършиш! Излагаш и себе си, и мен на най-голяма опасност!

– Не биваше ли? Толкова дълго те нямаше. Обезпокоих се за теб. Лесно биха могли да те открият!

– Трябваше да изчакаш!

– Така ли? Трябва ли да чакам, докато те убият? Не, аз съм твой приятел и закрилник.

– Който обаче ме поставя в неловко положение. Стой сега спокойно!

– Виждаш ли ги?

– Да.

– А чуваш ли ги?

– Да, да! – отвърнах аз нетърпеливо. – Но няма да мога да ги чувам, ако продължаваш да дърдориш.

– Добре, млъквам. Но двама могат да чуят повече от един. И аз искам да подслушвам. Влизам вътре.

Чух, че се опитваше да влезе в гълъбарника.

– Човече, полудя ли? – прошепнах му аз. – Нямам нужда от теб. Стой вън!

За съжаление обаче в този момент исмиланецът повиши глас и Халеф не можа да чуе думите ми. Той допълзя до мен, наистина дойде! Вярно, че силно го ритнах, но дребосъкът имаше добри намерения – прекалено добри за ситуацията в момента. Той толкова искаше да подслушва, че бе сметнал ритника ми за неволно движение.

Вече беше при мен. Изтеглих се наляво, доколкото ми беше възможно.

– О, Аллах, колко вони тук! – прошепна той.

– Ела насам! Насам, насам, съвсем близо! – заповядах му аз.

– Там вдясно ще пропаднеш!

Той направи рязко движение към мен и сигурно беше разровил цял куп тор, защото долу търговецът на зърно проклинаше:

– По дяволите с тази котка! Сега е точно над нас и хвърля цялата мръсотия върху нас!

– Пфу! Ах... ох... ух! – пръхтеше Халеф, защото прахът бе попаднал в носа и гърлото му.

Следвайки указанията ми, се бе приближил съвсем близо до мен и чувствах как тялото му конвулсивно се свива.

– Ач зьозюню! (Внимавай!) – предупредих го аз, защото, въпреки че носът ми беше превързан, усещах дразнение за кихане.

– Да, сихди! Никой не трябва да чуе... ох... их... пчи... ких... помогни ми, Аллах!

Той напразно се бореше с непреодолимото дразнение. Чувах неопируемо, напразно сподавяно пръхтене и пшкане и неволно посегнах към него, за да му запуша устата.

– О, Аллах Ал... ил... ел... ах... ха... ха... ха... хап... чиии... апчиииху!

Тогава избухна, и то толкова силно и продължително, че цялото му тяло се разтресе, но под нас също се вдигна олелия. Чувствах, че целият гълъбарник се тресе.

– Си... сих... сихди, о, Мохамед, пропадам!

Дребосъкът искаше да каже думите тихо, но тъй като вече губеше опората под себе си, в страха си изкрещя така силно, сякаш викаше за помощ. Хвана ме за ръката. Усетих, че ще повлече надолу и мен, и се

изтръгнах. В следващия миг всичко около мен започна да пращи така, сякаш се срутваше цялата къща: чу се страшен трясък и се вдигна още по-страшен, гъст облак тор, а под мен ехтяха кръсъци, проклетия, кашляне и кихане – добрият Халеф се бе сгромолясал в стаята с половината от гълъбарника.

Аз също бях на път да падна. Засилих се и успях да извадя краката си през дупката. Направих още едно конвулсивно усилие и се озовах във с цялото си тяло. Махнах кърпата от лицето си и започнах да кашлям и да кихам. Вече ми беше все едно дали ще ме чуят.

Долу се вдигна адска врява. Халеф беше в опасност. Светлината не беше изгаснала. Дали го бяха хванали, или беше запазил присъствие на духа и беше успял да избяга? Хукнах бързо надолу по стълбата, колкото ми позволяваше тъмнината. Водач ми беше адската дандания. Напипах вратата на стаята – ръката ми се натъкна на резе. Значи тя можеше да бъде залостена отвън, само трябваше да се бутне едно окачено на въженце дървено колче. Отвътре не беше залостена. Отворих. Посрещна ме гъст облак прах, през който светлината на лампата едва проникваше.

Доколкото можех да си отворя очите, забелязах хаос от ръце, крака и нападали трески, всичко това бе в движение. Към него се добавяше и неописуем шум от кашлящи, кихащи и проклинащи хора, а се чуваше и някакъв плющящ звук, сякаш някой с всичка сила върти камшик. Забелязах, че хората се бяха скупчили, като мислеха, че са хванали неочаквания пришълец. Тогава се чу гласът на Халеф:

– Сихди, къде си? Долу ли си вече?

– Да, тук съм.

– Помогни ми! Хванаха ме.

Без повече да мисля, се хвърлих към кълбото от хора. Да, бяха го заловили. Хванах го с лявата си ръка, измъкнах го от ръцете им и го засилих през отворената врата. Няколко юмука с дясната ръка, и те се отдръпнаха. Аз също веднага изскочих навън, тръшнах вратата и я залостих.

– Халеф!

– Тук съм!

– Ранен ли си?

– Не. Бягай!

– Да. Тук по стълбата надолу!

Хванах го за ръка и го помъкнах натам, където предполагах, че е стълбата. Натам ме водеха гласовете, които се чуваха отдолу. Бяха чули шума и идваха да видят какво става.

Ние по-скоро се пързляхме по стълбата, отколкото слизахме, като съборихме няколко души. Благополучно стигнахме долу и хукнахме през двора към мястото, където бях разхлабил няколко дъски. Като се провряхме през тях и спряхме да се огледаме, дребният хаджия каза:

– Слава на Аллаха! Никой вече не може да ме накара да вляза в гълъбарник!

– Никой не те е карал да се качваш!

– Прав си. За всичко съм виновен аз. Добре, че поразвъртях малко камшика си, за който тези хора още дълго ще има да си спомнят. Чуваш ли ги да викат? Чуй!

– Да. Търсят ни. Къде са Оско и Омар?

– Готови ли са конете за тръгване?

– Да. Отдавна чакаме.

– Излизаме от обора и напускаме града! Всеки хвана коня си. Оржията ми висяха на седлото. В двора яхнахме конете. Портата на къщата беше отворена. Успяхме да излезем на улицата без никакви затруднения.

Халеф яздеше до мен. Попита ме:

– Накъде поемаме сега? Знаеш ли пътя? Да попитаме ли някого?

– Не. Никой не бива да знае в каква посока сме се отправили. Ще яздим на запад. Първо да излезем от града! После ще намерим пътя.

– Но трябва ли да бягаме? Необходимо ли е?

– Заминаваме и това при всички положения е добре. Щом искаш, смятай го за бягство. Знаем къде е Баруд ал Амасат. Не е тук и ще идем да го търсим – и него, и придружителите му.

Скоро Мелник остана зад нас. Когато през деня влязахме от противоположната страна, няхах и представа, че толкова бързо ще го напуснем.

Шеста глава Вампирът

Щом излязохме от Мелник, ни обгърна тъмна нощ, въпреки това обаче успяхме да забележим, че се движим по утъпкан път. Пред нас беше Струма, която от Мелник се спуска на юг към плодородната равнина на Серес. Яздехме по непознати места. Знаех само, че трябва да се движим към Остромджа, наричащо се също и Струмица, по името на реката, на която бе разположено. Може би трябваше да поемем в посока към Петрич, но предполагах, че ще се досетят, че сме тръгнали натам, и щяха да ни преследват. Затова след известно време се насочих под прав ъгъл на север.

– Накъде, сихди? – попита Халеф. – Отклоняваш се от пътя!

– С основание. Внимавайте. Отивам да потърся пътека или път, на север към реката, в посоката, която следвахме досега. Искам да заблудя преследвачите ни.

– Тогава трябва да внимаваме, много е тъмно. Намирахме се в нещо като неразорана нива. Скоро забелязах, че отново излизаме на някакъв път. Вляво чух скърцащите колела на тежка волска каруца. Поехме в тази посока. Не след дълго настигнахме каруцата. Теглеха я два големи бивола, а отпред крачеше коларят. В средата на извития дъгообразно хомот беше окачен фенер.

– Накъде си тръгнал? – попитах аз коларя.

– За Лебница – отвърна той, сочейки с ръка напред.

Вече се ориентирах. Значи този път водеше към Лебница, разположена на едноименната, вливаща се в Струма рекичка.

– А вие накъде?

– Към Микрова.

– Тогава внимавайте. Пътят е лош. Мелничар ли си?

– Лека нощ! – казах аз, без да отговоря на въпроса му. Имаше основание да ми зададе такъв въпрос. На светлината на фенера беше забелязал, че двамата с Халеф изглеждахме така, сякаш бяхме извадени от брашнен чувал. Не ни беше останало време да се изчистим от прахоляка. Макар че не искахме да си съсипваме дрехите, трябваше да потърпим до сутринта.

След известно време пред нас чух тропот на копита. Настигнахме самотен конник, който учтиво ни поздрави. Той се осведоми:

– И вие ли идвате от Мелник? Отговорих утвърдително.

– Аз отивам в Лебница, а вие?

– Също – отвърнах аз.

– Това е добре. Иначе лодкарят няма да ме прехвърли от другата страна. Няма да иска да направи това за един-единствен човек в този късен час. Но щом и вие ще минавате отвъд, ще се съгласи, защото ще спечели повече. Мога ли да яздя с вас?

– Да, щом ти харесва.

Всъщност предложението му не ми харесваше особено, но тъй като можеше да ни служи за водач, не отхвърлих желанието му.

Изобщо не знаех за сала.

Не говорихме повече. Мъжът яздеше малко встрани зад мен и Халеф и ни наблюдаваше. Сигурно въпреки тъмнината беше забелязал оръжията ни, както и светлия слой мръсотия върху дрехите ни, но не знаеше за какви да ни смята. Тъй като не го заговорихме, и той мълчеше.

Като стигнахме до реката, той свърна към сала, който без него нямаше да намерим. На другия бряг се разделихме след кратко сбогуване.

Нямах никакво намерение да оставам в Лебница. Бях тръгнал по този път, за да заблудя преследвачите ни и да избягна Петрич. Оттам до Остромджа пътят води все покрай Струмица. На това място се намираха развалините, където щеше да чака Манах ал Барша. Смятах да стигна дотам още през нощта. Затова веднага продължихме нататък, към Дербент, югозападно от Лебница.

Скоро обаче забелязах, че кракът на Рих не беше добре. Дали убождането с карфицата щеше да има лоши последици? Ако благородното животно се разболееше, щях да съм с вързани ръце. Трябваше да го щада и да му правя компреси. Затова се зарадвах, когато не след дълго забелязах встрани от пътя светлината на огън. Спряхме до него. Насред полето имаше продълговата, ниска дървена колиба, в която скоро разпознах салхана. Тези салхани са постройки, в които се колят говеда, за да извличат от тях лой. Османлиите не обичат телешко. Доскоро дори не са знаели как да използват стадата говеда. В тези салхани се изварява лой и се изпраща в по-големите градове. Филето се реже на тънки ивици, суши се и се продава за храна.

Пред такава колиба се намирахме в този момент. По-голямата половина от постройката служеше за клиника и за варене на лойта. Помалката, изглежда, беше жилищната част. Първото отделение имаше множество широки врати, които бяха отворени. Там бяха запалени

няколко огъня, над които висяха огромни котли. Около тях седяха месарите – диви, мръсни, омазани мъжаги. Огньовете осветяваха полето надалеч и от светлината им всичко наоколо придобиваше гротескни образи. Мъжете чуха, че идваме, и влязоха вътре. Поздравихме ги, а аз попитах дали ще има място за нас да си починем. Единият от тях се приближи до мен, огледа ме, а после през смях каза:

– Ларва на брашнен бръмбар, излязла от хамбара! Има ли наблизно някоя червеношийка, да дойде да го изяде?

Другите се присъединиха към смеха му и също се приближиха. Посрещането беше особено мило! Исках да ги срежа, но Халеф ме изпревари:

– Какво каза, градинска овесарко? Изближи си талка от лицето и по-добре вземи да си натъркаш мозъка с лойта, преди да се присмееш на другите! Няма да станеш по-хубав, като се смееш, защото тогава се виждат крокодилските ти зъби, а муцуната ти е като на булдог, ял хрян! Да имаш случайно син?

Този въпрос бе зададен така внезапно и неочаквано, прозвуча толкова настоятелно и самоуверено, че мъжът се хвана в клопката.

– Да – отговори той слисано.

– Е, горкото дете е потомък на човек, който няма мозък в главата си, защото е от племето на маймуните. Съжалявам го!

Едва сега месарят осъзна, какво му беше казано. Той посегна към вълнения парцал, увит около тялото му, в който имаше дълъг касапски нож, и гневно отговори:

– Добре ли чух? Какво каза?

– Виждам, че умът ти не е достатъчно голям, за да разбере думите ми, които бяха толкова ясни! Да ги повтори ли?

– Сефил джудже! (Нищожно джудже!) Исках ли да те наръгам?

Исках да застана с коня си между него и Халеф, но тогава един от другарите му го хвана за ръката и каза:

– Съку дур онларь вар копчай! (Млъкни, те имат копчай!) Изглеждащата до момента толкова опасна сцена изведнъж доби друг обрат. Мъжът ни огледа по-внимателно, а после извинително каза:

– Аф сеир етмес дим! (Прощавайте, не видях!)

– Друг път отваряй прекрасните си очи по-широко – каза Халеф. – Не е трудно да се забележи, че този емир, който е наш приятел и господар, носи копча на главатар! Ти ни посрещна с обиди. Трябваше така да те ударя през лицето, че да се преметнеш чак до най-отдалечения казан с лой. Но съм милостив и ще ти простим. Кажете къде можем да си

починем, дайте храна за конете и една четка за дрехите ни, за да можете да видите, наистина ли сме брашнени червей!

Халеф беше наистина съвсем безстрашен човек. Досега самоувереното му държание винаги му бе носило успех. Ако пък се случеше да изпадне в затруднение, намесата ми го изваждаше от бедата. Затова и сега пред тези мъже показва храброст, въпреки че външността му не даваше основание за това.

Месарят, на когото Халеф бе държал конското, го гледаше с варварско благоволение, почти както американски кръволок би гледал джафкащо срещу него декоративно кученце. По лицето му ясно бе изписана мисълта: „Горкият червей! Ще те глътна на една хапка, но не искам да го правя, защото ми е жал за теб!“

Слязохме от конете и ни дадоха натрошена царевица за тях. Ние получихме месо на корем. Разбира се, най-напред се заех с коня и помолих за някакъв стар парцал, за да му направя мокър компрес. Като го сложих на жребеца, единият от месарите ме попита дали конят е с болен крак.

– Да – отвърнах аз. – Убол се е над копитото.

– И ти му слагаш отгоре вода? Наистина охлажда, но аз знам много по-добро средство.

– Какво?

– Всички в околността ме знаят като конски доктор. Знаем един мехлем, който сваля температурата и бързо лекува всички рани. Ако изпробваш това средство, няма да съжالياш.

– Добре, хайде да опитаме.

Не взех прибрано решение. Бях чувал, че в някои от тези салхани се правят лечения, които могат да засрамят и най-начетения ветеринар. Не съжالياх за доверието, което проявих. Рих носи този мехлем три дни на крака си и от раната от убождането не остана и следа.

Ние с Халеф спяхме при конете на открито. Оско и Омар предпочетоха да влязат в колибата. Малко след разсъмване бяхме събудени от пастирите, които караха стадо вързани биволи, които бяха продадени на салханата поради това, че бяха стари или заради необуздаността им. За сън не можеше да става и дума повече, въпреки че бяхме спали само около два часа.

Животните щяха да бъдат заклани веднага. Исках да видя по какъв начин щяха да направят това. Връзваха съответния бивол за рогата с въже и го вдигаха нависоко на един кол. Горещ на една напречна греда стоеше един мъж, който удряше по черепа на животното, докато умре.

Борбата на живот и смърт беше страшна.

Помолих да ми позволят да застрелям осъдените на смърт животни. Изсмяха ми се. Не вярвах, че куршум може да проникне в тялото на едно толкова огромно и яко животно. Доказах им противното.

Първият бивол, по който стрелях, остана известно време неподвижно, с ниско наведена глава. Не помръдваше дори върхът на опашката му. Насочил към мен втренчен поглед, стоеше с широко разтворени крака, като излята от желязо статуя.

– Бравата! Дайте бравата и въжето! – извика някой. – Той ще се втурне напред!

– Стойте спокойно! – отвърнах аз. – Няма да се хвърли, а ще се сгромоляса.

Така и стана. Съвсем внезапно, сякаш едва сега го бе улучил куршумът, могъщото животно рухна на земята и не помръдна повече.

Същото се повтори и с останалите. Не беше голяма чест да се стреля по тези животни, но поне имах удовлетворението, че ще умрат, без да се мъчат.

Изненадах се, че не ни питаха нито откъде идваме, нито накъде отиваме. Може би се дължеше на обстоятелството, че носех копчата на главатар. Не смееха да ми задават въпроси. Преди да тръгнем, се запасихме с пастърма. Това месо издържа много дълго време и е много вкусно и хранително. Като попитах какво им дължим, ме помолиха да не мисля за плащане. Не пожелаха нищо и се разделихме с тези хора много доволни, въпреки че посрещането не беше особено миролюбиво.

След около час стигнахме до Дербент, а по обяд бяхме в Еникьой на левия бряг на Струмица. Тук спряхме за малка почивка, а после продължихме към Текирлик.

Конете бяха уморени – и нищо чудно, защото от Адрианопол дотук нито веднъж не бяха почивали както трябва. Затова яздохме бавно и спокойно, отляво беше реката, а отдясно възвишенията, водещи към платото на Плачковската планина. По време на това пътуване Хадеф бе увесил нос. Беше в лошо настроение, което при него се случваше рядко и затова ми направи впечатление. Попитах го какво му е и той отговори, че го болят гърдите.

Може би това имаше връзка с преживяването ни от предишния ден. Сигурно, като се беше продънил таванът, той се беше ударил в нещо при падането си в стаята. Разбира се, Халеф не можеше да си спомни, но аз се обезпокоих за любимия си приятел, затова реших да съкратя пътуването.

Като пристигнахме в Текирлик, попитах къде има хан. Посочиха ми една колиба, чиято външност не беше особено приветлива. Въпреки това слязохме от седлата, поверихме конете на грижите на Омар и влязохме. Гледката, която се откри пред нас, не беше особено примамлива.

В малкото, опушено помещение седяха доста мъже. Един от тях усърдно изрязваше ноктите на краката си с кама. До него клечеше друг и държеше в ръка нещо, което преди много години вероятно е било четка, и търкаше с нея онази част от облеклото си, която трябваше да представлява панталон. Беше толкова мръсен, а притежателят му работеше така усърдно с четката, че целият се бе обвил в облак прах. Срещу тях седеше трети, а между разкрачените му крака имаше паница с мляко. Кълцаше с ножа си чесън и го слагаше в млякото. До другата стена на пода седеше още един мъж, а в скута му беше главата на друг, когото той бръснеше. Последният беше арнаутин. На средата на напълно обръснатия му череп имаше кичур коса. Берберинът бръснеше цялата му глава, като удобно се бе опрял на стената и по време на работата си правеше такива физиономии, каквито не бях виждал да прави дори някой негър в Съединените щати. А това означава много, защото черните бръснари са много известни с неповторимите си гримаси.

Щом тези господа ни видяха да влизаме и чуха поздрава ни, първо ни измериха с поглед. После първият продължи с операцията на пръстите на краката си, а й този, който си чистеше дрехите, поднови заниманието си. Мъжът с млякото се възползва от прекъсването, за да пхне в устата си опасна за живота доза чесън. Берберинът обаче скочи, поклони се дълбоко и каза:

– Хош гелдиниз, бендениз ел йопер! (Добре дошли! На вашите услуги!)

Понеже не изглеждахме толкова мръсни като човека, който си четкаше панталоните, той сигурно ни бе помислил за знатни люде.

– Механджи нерде? (Къде е гостилничарят?) – попитах аз.

– Дишар дадър. (Вън е.)

– Бербер сен? (Ти бръснар ли си?)

– Хей хей, им хеким башъ! (Не съвсем. Аз съм главният лекар тук!).

Той каза това с тон, който не беше нито горд, нито самоуверен, посочи към арнаутината и с важна физиономия добави:

– Ону да шине кояръм! (На него ще му слагам и вендузи!) Още преди да успее да му кажа, че това десетократно е увеличило уважението ми към него, арнаутиният силно го ритна и извика:

– Куче, кого трябва да обслужваш? Мен или този там? Да не

мислиш, че ще лежа тук колкото ти кажеш! Ще ти покажа, че имаш пред себе си служител на падишаха!

„Главният лекар“ отново бързо клекна, хвана насапунисаната глава и продължи прекъснатото си занимание.

Бих си излязъл веднага, но изразът „ще му слагам вендузи“ ме на кара да остана. Исках да видя по какъв начин този известен лечител ще извърши операцията. Така че и ние седнахме на пода, възможно най-близо един до друг, за да не влизаме в допир с ос таналите.

Когато дойде гостилничарят и попита какво искаме, единственото, което се реших да поискам, беше глътка ракия.

Бърснарят беше свършил и изтри лъскавия череп с кафтана си, но първо се изплю върху това място на дрехата, с което трябваше да свърши работата. После арнаутинът се съблече до кръста. Истинска чест беше за нас, че той благоволи да ни даде извинителното обяснение:

– Гидшишим вар. (Сърби ме кожата.)

Няколко силни удара с камшик сигурно щяха да бъдат по-полезни от вендузите!

Главният лекар донесе от ъгъла една торба и извади отвътре няколко предмета, които ми изглеждаха като стари кухи топузи за часовници. Теглото им сигурно беше около четиристотин грама. Освен това имаше и един инструмент, който приличаше на непотребна шипка за чистене фитилите на свещи. Запалиха ракия и докторът поднесе към пламъка един от топузите. Щом въздухът се разрези от топлината, арнаутинът трябваше да легне по корем, а берберинът се опитваше да постави на гърба му огромната вендуза.

Ръбът на съда се бе нагорещил. Арнаутинът почувства болка и залепи силен шамар на главния лекар, който се просна по цялата си дължина до него.

– Какво правиш? – вилнееше пациентът. – Трябва да ми сложиш вендузи, а не да ми изгаряш кожата!

– Какво да направя? – гласеше извинението. – Инструментът трябва да е горещ, иначе няма да се залепи.

След това обаче той внимаваше повече и успя да сложи две вендузи. Хвърли ми триумфален поглед, но бе изваден от възторга от гневния вик на арнаутина:

– Човече, да ме убиеш ли искаш! Кой може да понесе такива болки?

– Потърпи само още миг! Сърби ли те още гърбът?

– Не. Пари, боде и ме разкъсва!

– Виждаш ли, че ти помагам! Сърбежът вече премина. Сега е ред на стоманеното точило.

Той извади от торбата едно дълго желязо и започна да точи с него инструмента, който бях взел за щипка за чистене на свещи. Правеше това с такава решителна физиономия, сякаш трябваше да промуши тила на хипопотам. Изпробва инструмента в една греда на стената, а после коленичи до пациента. Междувременно вендузите бяха изстинали и съответно паднали, оставяйки след себе си две зачервени подутини.

Лечителят замахна и започна да брои:

– Бир, ики, юч! (Едно, две, три!) Аллах иллях! Какво правиш? Това ли ти е благодарността, че ти връщам здравето?

Тъкмо в този момент, в който арнаутинът беше убоден, лекарят получи втора плесница. Пациентът скочи и хвана чудотвореца за яката.

– Куче, ти едва не ме прободеш! – изрева той. – Как може да проливаш така безразборно кръвта на един служител на султана? Да те намушкам ли, или да те удуша?

Аз също станах, но не заради случилото се, което изобщо не ме засягаше, а по съвсем друга причина. Мъжът, който бе зает с изрязването на ноктите си, бе свършил с това занимание, но за съжаление се зае с друго.

А именно бе свалил светлата кърпа, която носеше на главата си, увита като тюрбан, и я разстла пред себе си, после извади от джоба си един грубо издялан от дърво гребен и без да се стеснява, започна да прави пред очите ни нещо, което иначе на ориенталците не е разрешено да правят така открито и естествено. Изглежда, беше мохамеданин, защото носеше дълга коса – и то каква! Той удряше по сплъстената като филц коса с такава сила... но стига за това!

Тъй като операцията на лекаря, изглежда, щеше да има интересен край, той не искаше да изпусне забавлението. Стана и съвсем спокойно изгупа кърпата си, и то точно там, където седяхме ние.

Разбира се, в следващия миг се озовах навън, а същото направиха и другите. Халеф каза през смях:

– Афу, ефенди, техамюл етмез ди даха хайле уекит! (Прости му, господарю, той не можа повече да издържи!)

Платихме на гостилничаря и напуснахме това интересно само за колекционери на насекоми място. Дори и да имаше втори хан, едва ли щеше да бъде по-добър, затова спътниците ми се съгласиха с мен, като казах, че е по-добре да спим под открито небе, отколкото в подобна къща.

Извън селището настигнахме един бедно облечен човек, който вървеше бавно край двуколка, теглена от мършаво магаре. Поздравих човека и го попитах колко път има още до Радова и дали по пътя има странноприемница. Трябваше да яздим още два часа, а наоколо нямаше никакъв хан. Завързахме разговор. Той се държеше много смирено. Сякаш му струваше големи усилия да зададе въпроса:

– В Радова ли искаш да останеш, господарю?

– Може да се наложи да спра още преди това.

– Тогава ще трябва да пренощуваш на открито!

– Няма значение. Небето е най-благословеният покрив.

– Имаш право. Ако не бях беден и не бях християнин, щях да ти предложа подслон при мен.

– Къде живееш?

– Не е далеч оттук. Няколко минути път покрай потока и ще видиш колибата ми.

– А какъв си?

– Правя тухли.

– Тъкмо защото си беден и си християнин, ще остана при теб. Аз също съм християнин.

– Ти ли, господарю? – попита той учудено и същевременно зарадвано. – Мислех те за мюсюлманин.

– Защо?

Той вдигна рамене.

– Всички християни тук са бедни.

– И аз не съм богат. Не се тревожи. Носим със себе си месо. От теб няма да искаме нищо друго освен топла вода за кафе. Имаш ли семейство?

– Да. Женен съм. Имах и дъщеря, но тя почина.

Лицето му прие такова изражение, че не посмях да питам нищо повече.

Може би не беше правилно да притесняваме клетия човечец, но толкова пъти ми се бе случвало да се убедя, че тъкмо бедняците са щастливи и горди, ако могат да оказат гостоприемство на някой по-високопоставен. Този човек наистина беше много беден. Виждаше се по облеклото му, състоящо се от роба от лен и панталони от същия плат. Беше гологлав и бос.

След известно време стигнахме до един поток, който се вливаше в Струмица. Тръгнахме покрай него, докато приближихме колибата, намираща се до дълбока яма за глина. Вместо врата и прозорец тя имаше

дупки, но коминът ѝ бе истински. До вратата имаше калъпи за тухли. Зад къщичката видях малка зеленчукова градина, а до нея бяха засадени млади овощни дръвчета. Всичко това представляваше много приятна гледка. Отстрани на дълги редици бяха наредени тухлите, за да съхнат. Тъкмо в този момент жената излизаше от ямата. Беше чула, че идваме, но, изглежда, се изплаши от присъствието на напълно непознатите хора.

– Ела насам! – каза мъжът ѝ. – Днес тези ефендите ще останат при нас.

– О, небеса! Шегуваш се! – извика тя.

– Не. Не се шегувам. Този ефенди е християнин. Можеш да го поздравяваш с добре дошъл. Лицето ѝ се разведри.

– Господарю, позволи ми да се измия! – каза тя. – Работих в ямата.

Тя отиде до потока, изми си ръцете, избърса ги в престилката, а после ми подаде дясната си ръка и каза:

– Досега не сме виждали при нас такива знатни гости. Много сме бедни и не знам какво да ви предложа.

– Имаме всичко необходимо – успокоих я аз. – Щяхме да продължим пътя си, но чух, че сте християни, и реших да останем при вас.

– Влезте тогава в колибата! Знаем каква чест ни спожода днес.

Това прозвуча откровено, сърдечно и приятно. Тя също беше изключително бедно, но чисто облечена, въпреки мръсната работа, която вършеше. Полата, жакетът и престилката, които много пъти се бяха късали, бяха грижливо закърпени, а е приятно да се види подобно нещо. Двамата бяха с изпити лица, по които имаше отпечатък на душевно страдание. С други думи казано: веднага обикнах двамата старци.

Влязохме в малка стаичка, служеща за съхраняване на инструментите, както и за обор на магарето. Оттам през друга врата вляво се влязоше в стаята, където живееха.

Там имаше – да, действително – истинска печка от тухли. Освен това видях маса, пейка и няколко малки столчета, изработени от мъжа и изгладени до блясък. Върху няколко закрепени на стената дъски бяха наредени множество съдове. В задния ъгъл имаше легло, оградено с високи до тавана смолисти клони, а до него ниша с иконата на свети Василий и запалено пред нея кандило.

Всичко беше много бедно, но уютно.

Жената смутено погледна мъжа си с ням въпрос. Той ѝ направи ръка жест да излезе от къщата и кимна с глава. Докато си събличахме връхните дрехи, аз се приближих до прозореца и видях, че жената минава през потока с мотика в ръка, което се улесняваше от няколкото

намиращи се в него камъка, а като стигна от другата страна, започна да копае близо до един храст. Веднага се досетих какво щеше да прави.

По онези места, а още повече в Гърция има обичай, разбира се, съблюдаван в християнските среди, в земята да се заравят добре затворени стомни или други подобни съдове с вино, за да бъдат отворени едва за сватбата на дъщерята. Тогава виното добива особено добро качество. На богатите сватби всичко е много пишно, не бива да остане и капка от виното.

– Остави го там – казах аз на мъжа. – Предпочитам водата, пък и спътниците ми не са християни, а мохамедани и не бива да пият вино.

– Не са християни ли? Но те се прекръстиха пред иконата на светеца!

– Защото са видели от мен. Те не презират друговерците и спазват обичаите им. Затова остави виното в земята!

– Откъде знаеш, че съм заровил вино в земята и съм изпратил да го извадят?

– Познах.

– Имам съвсем малко в една стомничка. Дъщеря ми я получи подарък от момчето, което после се сгоди за нея. Заровихме виното, за да имаме на сватбата празнично питие. Но тя почина, затова исках да го предложа на вас.

– Не съм съгласен. Ще ми бъде жал.

– Вземи го, господарю! Даваме го от сърце!

– Знам. Подаръкът от беден е стократно по-ценен. Все едно, че съм пил от него.

Излязох и извиках на жената да се върне. Тя се възпротиви, но ме послуша. Помолих я да стопли вода. Докато тя правеше това, заведохме конете на една гъсто обрасла с трева поляна и вързахме предните им крака. После дадох на жената кафе, да го счука. Испитах голямо удоволствие, като видях радостното проблясване на очите ѝ. Кой знае откога тези бедни хора не бяха пили истинско, вкусно кафе!

Щом то стана готово и изпълни стаята с аромата си, избавихме хората от затрудненото положение, като извадихме чашите си. После дойде ред на запасите ни от месо. Като изпихме кафето си, нощта вече бе настъпила и печеното подканяше за вечеря.

Двамата старци трябваше да седнат с нас на масата, но беше много трудно да ги накараме да направят това. Не взеха и парченце от месото.

– Прощавай, господарю – каза мъжът, – но днес не бива да ядем.

– Защо? Днес не е ден за пости.

- Не ядем в понеделник, сряда и петък.
- Знам, че при вас монасите не ядат в тези три дни, но вие сте миряни!
- Въпреки това постим. Така сме решили.
- Заради някакъв обет ли?
- Не. Не сме давали обет, така се разбрахме помежду си.
- Тогава ще ви дам малко от моето брашно, за да си опечете нещо.
- Благодаря ти! Но ние не ядем нищо, абсолютно нищо.
- Но дори и свещениците ви ядат по време на пости бобови растения, корени и тревни.
- Ние не приемаме нито хапка. Не ни се сърди, господарю!

Тези съсухрени хорица седяха един до друг на трикраките столчета, а от изпитите им лица гледаше мъката. Дори и против волята си те не можеха да откъснат очи от хранещите се хора. Дожаля ми за тях. Залъкът ми преседна в гърлото. Станах и излязох навън. При никакви тревоги и отричане от земните наслади не бих могъл да стоя като безстрастен, спокоен наблюдател.

Потърсих място да легна и скоро намерих много подходящо. Вечерта не беше така мрачна като предишните, защото звездите ярко грееха. Зад къщата имаше гъсто обрасло с храсти възвишение, водещо към гората. Горе, където започваха дърветата, имаше малко, празно място, което бях видял отдолу при пристигането ни. Него търсех сега. Покрито бе с мека трева, върху която човек сигурно прекрасно би могъл да си почине. Под един чинар забелязах нещо четириъгълно и тъмно. Приблизих се. Беше гроб. Откъм главата имаше кръст, закрепен за ствола на едно дърво.

Дали с този гроб бе свързана видимата мъка на нашите домакини? Техните пости? Сигурно.

Състраданието ми се увеличаваше, но реших да не разпитвам. Не е хубаво да се бърка в кървящи рани или да се разчоплят зарасналите. Слязох от възвишението и долу при къщата срещнах стопанина, който вероятно ме бе търсил.

- Господарю, ти излезе – каза той. – Аз ли те ядосах?
- Не. Защо да ти се сърдя?
- Отказах даровете ти. Идваш отгоре. Видя ли гроба?
- Да.
- На дъщеря ми е. Искам да те питам нещо важно. Може ли?
- Да. Имам време.
- Моля те да идем отвъд, където са конете. Никой друг не бива да

чуе това, което ще ти кажа.

Тръгнахме към поляната. Там седнахме един до друг. Мина известно време, докато той заговори. Сигурно му беше трудно да започне. Накрая каза:

– Щом ти излезе, говорихме за теб. Чух, че си писател и пишеш книги, че си изучил всички съществуващи науки и че няма въпрос на който да не можеш да отговориш.

Онзи ветрогон, дребният хаджия, пак се беше раздрънкар! Разбира се, с колкото по-светли краски ме обрисуваше, толкова повече внимание обръщаше и върху себе си. Затова отговорих:

– Не е вярно. Има само една-единствена наука. Друга не познавам.

– Коя имаш предвид?

– Тя се съдържа в повелята на Светото писание: Стремете се единствено към Царството небесно, тогава останалото ще се изпълни от само себе си.

– Сигурно си прав. Знаеш ли Светото писание и ученията му?

– Занимавал съм се и съм го изучавал, защото в него е вечният живот, но човешкият дух е твърде слаб да понесе Божествената светлина. Често ми се е случвало по цели седмици да разсъждавам над една-единствена дума от Библията и съм установявал, че се държа дръзко. Тогава започвах да чета със сърцето и веднага намирах верния отговор.

– Със сърцето ли? Та кой би могъл да чете така? Намери ли какво казва Библията за смъртта и вечния живот?

– Да.

– Вярваш ли в живота след смъртта?

– Ако не беше тази вяра, щеше да е по-добре, нямаше да правя нищо. Вярата във вечното блаженство вече е началото на самото блаженство.

– Значи духът продължава да живее след смъртта?

– Със сигурност.

– А има ли чистилице? – Да.

– Ние твърдим че няма. А има ли призраци?

– Не.

– О, кой би могъл да повярва! Има души, които не могат да намерят покой и се връщат на земята като призраци. Знаем го. Затова съм толкова нещастен и с жена ми постим. Мислим, че по този начин може би ще я спасим.

– Нея ли? Кого имаш предвид?

– Тази, на чийто гроб беше. Моята дъщеря.

- Да не би да искаш да кажеш, че тя се появява като призрак?
- Да.
- Нещастник! Кой е този злодей, който кара един баща да вярва, че дъщеря му се е превърнала в призрак?
- Знам, че е така!
- Виждал ли си я?
- Аз не, но други са я виждали.
- Не им вярвай!
- Да, но съм я чувал.
- Ти си луд! И в какъв образ се появява?
- Явява се като прилеп – каза той съвсем тихо, като приближи уста-та си до ухото ми. – Не бива да се говори за това, поне не на висок глас. Измъчвам се до смърт. Понеже чух, че си голям учен, си мислех, че знаеш средство, което може да я успокои.
- Нито един учен не знае такова средство. Но ако истински ми повярваш, че няма призраци, изведнъж ще се освободиш от мъката!
- Не мога, не мога. Нали я чувам! И то тъкмо в часа на смъртта ѝ.
- Кога е това?
- Два часа преди полунощ. Тогава тя изсвистява във въздуха и чука на капациите на прозореца.
- Като прилеп? Чука?
- Не знам. Само съм я чувал, никога не съм я виждал. Но други хора са виждали прилепа, а сега годеникът ѝ лежи смъртно болен и ще умре.
- Тогава у мен се надигна подозрение. Попитах го:
- Мислиш, че тя се е превърнала във вампир ли?
- Да, така е!
- Господи! Но това е още по-ужасно, отколкото си мислех!
- Нали? Ще умра от мъка!
- Да, умри от мъка! Но от мъка по глупостта ти! Разбра ли? Държах се грубо, но не всяко лекарство е сладко. Той седеше до мен разплакан, а аз искрено му съчувствах. Суеверието в онези провинции е проникнало толкова дълбоко, че са необходими много силни средства, ако искаш да се бориш против него. Впрочем тук щях да остана само няколко часа, така че нямах време за разправки.
- Господарю, очаквах от теб утеха – каза той, – но не и такава подигравка!
- Не се подигравам с теб, а съм възмутен от предразсъдъците ти. Иди при твоя поп и го питай. Той ще ти каже какъв грях е да вярваш, че

дъщеря ти е вампир.

– О, но аз бях при него!

– И какво ти каза той?

– Същото, което каза и на Властан, който също е ходил при него.

– Кой е този Властан?

– Най-добрият ми предишен приятел, но сега мой най-върл враг.

Синът му беше сгоден за дъщеря ми. Сега тя излиза от гроба си и изсмуква кръвта от тялото му, затова той бавно чезне и ще умре.

– Хм! Значи той е ходил при попа! И какво му е казал свещеникът?

– Потвърдил е, че дъщеря ми е вампир.

– Невъзможно! Нима е умряла без изповед и опрощение на греховете? Казват, че винаги така става при вампирите.

– За съжаление, беше така. Попът живее далеч отгук и не можа да дойде. А не мога да погребя трупа в Тикерлик заради сипаницата.

– От тази болест ли умря дъщеря ти?

– Да. По онова време тук имаше много болни от едра шарка. На дъщеря ми ѝ беше лошо, имаше главоболие и не можеше да се храни. Отиде при Властан, за да се грижи за жена му, която щеше да ѝ става свежрва. Скоро отново се върна вкъщи. Имаше треска.

Сигурно ѝ се беше случило нещо, беше много уплашена, но не можах да науча причината. Само като бълнуваше, казваше, че синът на Властан, нейният годеник, ще умре. После избиха мехурите на шарката и тя почина, но преди смъртта си каза, че той ще умре. Сега тя е вампир и го вика при себе си, ако не използваме средството, което препоръча попът.

– Какво е то?

– Трябва да отворим гроба ѝ и да забием в сърцето ѝ остър, осветен кол, намазан с маста на заклано осем дни преди Коледа прасе.

– Ужасно, ужасно! И ти вярваш, че това средство ще помогне?

– Да. Но няма да позволя подобно нещо. Нека дойде попът и да стои до гроба ѝ, тогава призракът ѝ няма да може да отиде при него. Ако това се прави в продължение на дванайсет нощи, тя повече няма да се върне и ще бъде спасена. Но ако бъде прободена в гроба, ще отиде при дявола. Било ужасно да се слуша как крещи един вампир и дава обещания, когато трябва да бъде прободен с кол. Това се правело точно в полунощ. Тялото на вампира не се разлага. Лежи в гроба топло и червено, сякаш е живо. Властан стана мой смъртен враг, понеже не искам да позволя да отворят гроба на дъщеря ми.

– Какъв е този човек? – попитах аз.

– Прави печени тухли и керемиди, а аз само сушени. И двамата сме от Дряново и дойдохме тук да вземем под аренда глинени ями. Той беше благосъстоятелен, а аз съм беден. Властан обаче не беше горд и синът му искаше да ми стане зет. Сега всичко свърши.

– Далеч ли живее?

– Четвърт час път нагоре по потока.

– Утре сутринта ще го потърся и ще му кажа мнението си. И двамата сте невероятно глупави.

– Тогава и попът е глупав, така ли?

– Той сигурно още повече. Но кажи: дъщеря ти в определени дни ли долита, за да чука на прозореца ти?

– Не идва редовно.

– Ти не си ли излизал навън да видиш?

– Не. Как бих могъл да направя това? Който види вампир, умира!

– Е, как ми се иска да дойде днес!

– Днес е сряда, а най-често тя се появява в сряда.

– Добре! Ще я попитам, защо не те оставя да спиш.

– Господарю, това е лудост! Тогава ще трябва да погребвам още един труп!

– Възможно е.

– Но това ще си ти!

– Едва ли! Хайде сега да приключваме с разговора. Чувам, че спътниците ми разговарят. Наяли са се вече и ме търсят.

– Нали нищо няма да им кажеш?

– Ще разкажа само на дребния хаджия. Той ще ми помогне да излекуваме вампира.

– Господарю, най-сърдечно те моля, не бъди безразсъден! Глупаво рискуваш живота си!

– Напротив, много съм благоразумен. От много години мечтая да видя призрак и много ще се радвам, ако това ми желание се сбъдне днес.

– Чух, че от нищо не се страхуваш, и се досещам по каква причина. Ще имаш ли добрината да ми покажеш магията, която притежаваш?

– Да, с удоволствие. Ето я. Показах му свития си юмрук.

– Отвори си ръката, за да я видя!

– Виж я! Тя не е в ръката ми. Юмрукът е талисманът, за който ти говоря.

Повече не говорихме, защото другите излязоха при нас. Побъбрихме още малко пред къщата. Докато правехме това, дадох на тухларя да опита от тютюна ми, от което той бе направо щастлив. После казахме на

него и жена му лека нощ. И двамата много се учудиха, като чуха, че ще идем да спим горе при гроба. Те разгорещено протестираха, но без успех. Човек може безгрижно да си полегне за малко през кратката нощ там, където завинаги е заспало едно уморено човешко същество.

Оско и Омар се изкачиха на възвишението, а ние с Халеф поостанаме още малко при къщата, за да нагледаме конете.

– Сихди, сигурно имаш да ми казваш нещо тайно, което тези двамата не бива да чуят? – каза дребосъкът.

– Да. Виждал ли си някога призрак, Халеф?

– Казват, че в пустинята и в горите, в планините и долините имало какви ли не джинове, но аз още не съм виждал нито един дух.

– Лъжеш се. Виждал си един.

– Къде?

– В страната на кюрдите. Духа на пещерата.

– Имаш предвид Марах Дуримех ли? Тя беше добра жена, а не зъл дух. Но действително бих искал да видя един истински джехин.

– Знам къде има такъв.

– Къде?

– Тук. Всяка вечер от въздуха се спуска призрак и чука на капака на прозореца.

– О, какво чудо! Мислиш ли, че и тази вечер ще дойде?

– Не знам, но ми се иска.

– На мен също. Бихме могли да попитаме този дух дали има паспорт от падишаха. Искаш ли?

– Да. След половин час настъпва времето, по което обикновено идва. Ако не дойде, губим само тези няколко минути.

– Къде ще го чакаме?

– Тук, при потока. Ще се разположим удобно в храстите, близо до къщата, така че с пет крачки да можем да стигнем до нея. Ще го почакаме, докато реши да си тръгне, и ще го хванем от двете страни.

– Ще използваме ли оръжие, ако се съпротивлява?

– По-добре да не го правим. Двамата все ще успеем да хванем един-единствен призрак!

– Правилно! Впрочем изобщо нямам нужда от теб. Аз съм твой приятел и закрилник. Ти спокойно би могъл да отидеш да спиш.

Казвайки това, той се скри зад един храст. Аз се притаих малко по-нататък, зад следващия храст. Правех всичко това pour passer le temps¹².

---

12. Съвсем спокойно. – Бел. пр.

Бях твърдо убеден, че вампирът няма да дойде. Затова изобщо не проявявах необходимата предпазливост и макар че бях на няколко метра разстояние от Халеф, го питах за болките му в гърдите и го помолих да се пази, ако се стигне до ръкопашен бой.

– Тихо, сихди! – отговори той. – Който иска да хване джехин, не бива да се издава с говорене на висок глас. Запомни това от мен.

Разбира се, подчиних се на тази заповед. Дребосъкът имаше право. Щом бяхме заели позиция, трябваше да се отнасяме сериозно. А ситуацията наистина бе сериозна. Много бях слушал и чел за тези вярвания във вампири. В най-добрия случай щях да видя в гръб този призракен кръвопиец и да избявам двамата добри старци от страха и мъката им. Явно ставаше дума за измама.

Чакахме повече от половин час. Вече се канех да си тръгна, когато откъм моята страна нещо се промъкна бързо и напълно безшумно. Беше тъмен мъжки силует, който се приближи до кепенците на прозореца с ловки движения и се ослуша за момент. После негодникът наподобих шум от свистене, какъвто веднъж бях чувал във Виенския пратер, в пиесата на кукления театър, когато дяволът идва да вземе доктор Фауст. А именно – изсвирва се високо, като тонът се усилва, после отново утихва, а после бучи с всичка сила. Звучи така, сякаш вятърът свири край някоя остра скала. После човекът удари два-три пъти силно по капака на прозореца и се накани бързо да се измъкне. Тогава обаче се чу гласът на Халеф.

– Дур, гизли юрюмджу, шимди сени бизим вар! (Стой, гадино, хванахме те!)

Той скочи към него, за да го хване. За призрак духът беше много съобразителен. Удари дребосъка в лицето и извика:

– Ереди а татарха!

Ако дребосъкът си бе държал устата и не бе извикал предварително, обстоятелствата щяха да вземат друг обрат. Човекът побягна в противоположната на мен посока, така че имаше голяма преднина. Въпреки това се спуснах след него. Префучавайки край дребния хаджия, гневно му извиках, че е глупак. Наказан по този начин, той веднага хукна след мен.

Беглецът тичаше бързо. В подобни случаи трябва да се напрегнат сили в първите няколко мига. Бях научил от индианците, вместо да правя скокове, повече да набирам скорост. Така бързо го настигнах и дори вече можех да го хвана с ръка. Но и сега той не изгуби присъствие на духа. С рязко движение се отклони от пътя и ме пропусна край себе си,

така че направих скок във въздуха. Разбира се, аз също моментално се обърнах. Той тичаше направо към потока и вече беше почти до брега му. Опитвах се да го настигна с голям скок. Успях. Тичах точно зад него и в същото време замагнах да го хвана. Успях да докопам пояса му. Забих единия си крак в земята, за да го съборя.

– Аз истинерт! – извика той. Дали бе успял светкавично бързо да разхлаби пояса, или той въобще не е бил здраво вързан, но в ръката ми остана само един парцал, а вследствие на това, че бях напрегнал всички сили, се олюлях и паднах назад. Духът обаче се шмугна в храстите, където нямаше смисъл да го преследвам.

– Хвана ли го? – попита Халеф зад мен, който също се бе приготвил за скок.

– Не, но теб веднага ще хвана, и то за ушите! Вчера се изтърси от гълъбарника, а днес прогони този човек с прибързаното си обаждане!

– Сихди, това си беше от въодушевление! Негодникът избяга от страх!

Това беше толкова забавно, че въпреки гнева си се разсмях.

– Разбира се, че от страх, а не от смелост! Сега иди да го търсиш, щом искаш да го питаш дали има паспорт от падишаха!

– На зазоряване ще намерим следите му.

– Да, тъкмо когато ще трябва да си тръгваме оттук.

– Нали поне успя да вземеш нещо от него. Какво е?

– Един стар парцал, който, изглежда, е използвал за пояс.

– Разбра ли какво ти каза?

– Да, беше на унгарски. Ще попитам тухларя дали познава някого, който говори този език. В пояса има нещо. Хайде да видим какво е.

Бях напипал в пояса нещо, което приличаше на кръгъл предмет с дръжка. Извадих го и исках да го вдигна към небето, за да видя какво е. Но миризмата, която ме облъкна, ми даде да разбере, без да е необходимо да гледам, че държах в ръцете си пропита с тютюнев дъх къса лула.

– Какво е това? – попита Халеф.

– Лула.

– Аллах иллях! Нима призраците пушат?

– Както изглежда, го правят понякога, но не пушат от най-добрия тютюн.

– Покажи ми я!

Той взе лулата, помириса я и извика:

– О, ужас! За да помирише човек това нещо, трябва да е без нос.

Той замагна да хвърли лулата, но аз му попречих.

- Стой! Какво правиш? Лулата ми трябва.
- Аллах да те пази! Да не би да искаш да пушиш от нея?
- Не. С нейна помощ ще разбере кой е бил призракът.
- Имаш право. Щях да я хвърля и така да извърша голяма глупост.
- Хайде да се върнем при тухларя!

Той беше чул силния вик на Халеф, както и думите на непознатия изпълнител на ролята на призрака, а после и стъпките ни. Беше изплашен до смърт. Като влязохме при него, лицето му бе бяло като тебешир, както и това на жена му.

– Ти видя ли вампира, господарю? – попита той, като бързо стана от мястото си.

- Да.
- Значи ще умреш. Който види вампир, не остава жив.
- Значи ще умра още по-бързо, защото не само видях призрака, но дори и го пипнах.

– Боже Господи!
– Щях да го хвана! Но за съжаление успя да ми се измъкне.
– Излетя ли?
– Не, както си му е редът, хукна по пътя, а после искаше да мине през потока. При това каза няколко думи.

- Какви?
- „Ереди а татарха“ и „аз истенерт“.
- Никой не би могъл да ги разбере. Сигурно това е езикът на призраците.

– Не! Съвсем сигурен съм, че това е езикът на унгарците. Духът беше много изплашен. Думите, които изкрещя, човек вика само в случай на уплаха. Знаеш ли дали наблизо няма някой човек с унгарско потекло?

- Да.
- Кой е той?
- Ратаят на Властан.
- Ах, колко странно! Познаваш ли го добре?
- Дори много добре.
- А познаваш ли тези два предмета? Показах му пояса и лулата.

– На ратая са – отговори той. – Специално лулата, много добре я знам. Той пуши от тази глинена лула с тръстикова тръба. Щом тръбата хубаво се напои с тютюнев сок, а той няма повече тютюн за пушене, отхапва част от тръбата и я дъвче. Казва, че това било най-голямото удоволствие. Той ми е враг, защото беше хвърлил око на дъщеря ми, но ние му посочихме вратата. Той ли беше вън?

– Не съм сигурен. Мисля, че вампирът няма да се върне. Утре сутринта ще ти го покажа. Имах намерение да си тръгна оттук с настъпването на деня, но ще остана още няколко часа, за да идем с теб при Властан.

– Какво си намислил, господарю! – каза той изплашено. – Той ще ни изхвърли през вратата!

– Давам ти дума, че макар действително да ни приеме нелюбезно, но ще ни изпрати приятелски. Ще се одобриш с него напълно.

– Как ще го направиш?

– Сега не искам да мисля, затова ще си легна да спя. Той обаче не се съгласяваше. Нашето преживяване пред къщата беше за него загадка. Но аз сметнах за по-уместно да го накарам да почака, докато фактите го убедят, че няма вампири и призраци. Затова, отклонявайки въпросите му, излязох с Халеф и се изкачих на споменатото вече възвишение. Оско и Омар вече спяха горе. Не разговаряхме.

Убеден бях, че за да си отмъсти за отказа, ратаят бе стигнал до мисълта да обяви починалата дъщеря на тухларя за вампир. Смятах сутринта да хвана хубостника и да го накарам да си признае всичко.

Тъй като всички бяхме уморени, скоро сънят се спусна върху клепачите ни, но въпреки това спях много леко. Имах чувството, че ще ни се случи още нещо.

Сънувал ли бях, или бе действителност, но ми се стори, че чувам някакво трополене, както при отчупването на камък от скала, търкалящ се после надолу през храстите. Станах и се ослушах. Наистина. Приближаваха се крачки, но не на един, а на повече хора.

Бързо събудих тримата си спътници. Няколко кратки, тихо произнесени думи бяха достатъчни, за да се разберем. Спуснахме се към храстите в посоката, противоположна на приближаващите се стъпки.

Едва се бяхме притаили, и се появиа хората, които така безцеремонно бяха смутили съня ни. Разбира се, под чинара беше много потъмно, отколкото под откритото, обсипано със звезди небе, въпреки това доста ясно различих четирима души. Първият от тях, изглежда, носеше доста инструменти, които хвърли в тревата пред гроба. Зад него други двама водеха още някого, когото внимателно положиха на земята. Единият от тях беше жена.

– Дали да не започваме веднага, господарю? – попита първият.

– Да. Трябва да побързаме. Наближава полунощ. Дяволската вещица не бива да може повече да стане от гроба.

– Няма ли да сторим зло? – попита страхливо жената.

– Не. Казвал съм ти вече сто пъти, че вършим добро дело. Вземай мотиката, Андраш!

Андраш на унгарски ще рече Андрей. Веднага се досетих кои бяха тези хора. А именно старият Властан с жена му, сина и ратая.

Едва ли можех да очаквам по-добра възможност. Реших да не им позволявам да докосват гроба и да приключа всичко набързо. Достатъчни бяха само няколко думи към спътниците ми. Изскочихме иззад прикритието си. Чуха се викове и всеки от нас беше хванал по един от четиримата за яката, а в моите ръце бе ратаят.

– Nagy Isteh! (Велики Боже!) – изрева той. Повалих го на земята и го натиснах здраво, извадих ножа и опрях острието в гърлото му.

– О, eszerencsetlen, vege mindennek! (О, аз нещастникът, всичко е загубено!) – простена той.

Странно е наистина, че дори човек да владее много езици, в подобни моменти неволно прибегва до родния си език. Така постъпи сега и унгарецът. Не биваше да му давам време за мислене.

– Ти беше вампирът, нали? – изкрещях му аз.

– Да – отвърна той ужасен.

– За отмъщение, че дъщерята на тухларя не е можела да те търпи, нали?

– Да.

– Ти ли чукаше всяка вечер по капака на прозореца тук и се правеше на призрак?

– Да.

Всъщност това признание беше достатъчно, за да се убедят останалите трима, но тогава си спомних, че синът на Властан линее. Това можеше да стане и от страх от вампира, затова попитах:

– И ти си дал тайно на младия си господар да пие нещо нали?

– Милост! – простена той.

– Какво?

– Отрова за плъхове и мишки, но всеки ден по малко.

– Значи е трябвало да умре бавно?

– Да.

– Защо? Кажы истината, иначе ще забия ножа си в гърлото ти!

– Исках да стана техен син – запелтечи той.

Вече всичко ми беше ясно. Дъщерята на тухларя е била много изплашена и си е отишла ужасена къщи. Още преди смъртта си е казала, че годеникът ѝ ще умре, но бе премълчала откъде знае това.

Стиснах негодника още по-здраво за гърлото и попитах:

– Годеницата на този младеж те е заварила как си му давал отрова за плъхове и ти я принуди да мълчи, като я заплаши, нали?

Дали от страх от ножа ми, или може би смяташе, че тук близо до гроба, който смяташе да оскверни, има работа със същества с нечовешки произход – накратко той призна:

– Заплаших я, че ще убия родителите ѝ, ако ѝ хрумне да ме предаде.

– Достатъчно. Елате сега всички, да идем при тухларя. Изправих ратая и го принудих да слезе по склона пред мен. Останалите ни последваха. Никой не каза нито дума. Стопанинът на къщата все още не спеше. Разбира се, беше много учуден, като видя, че влизаме в дома му с неговия смъртен враг.

– Ето – казах аз, блъскайки ратая към ъгъла, – ето го вампира. Хубаво го разгледай. Живее, гризейки стари тръбички на лули, а за удоволствие изравя трупове.

Добрият човек ни изгледа един след друг. Не можа да каже нито дума. Властан си възвърна говора. Протегна ръце към него и каза:

– Прощавай! Били сме измамени!

– Защо дойдохте тук?

– Искахме да отворим гроба. Донесохме осветен кол, за да го забием в сърцето ѝ. Аз самият не знам как... как...

Повече не можа да каже. Чувствах, че нямам право да ставам свидетел на предстоящата сцена на помирение, и излязох навън. Халеф, Омар и Оско ме последваха.

Дребният хаджия правеше какви ли не коментари за заловения вампир. Междувременно чухме гласовете на високо разговарящите хора в стаята – първо гневно и заплашително – явно срещу ратая, – но след това по-спокойно, а накрая дори весело. После ни извикаха да влезем.

– Господарю – каза тухларят, разплакан от радост, – всичко дължим на вас. Вие ни спасихте от позора и мъката. Как да ви се отблагодаря?

Жена му също подаде ръка на всеки от нас, хлипайки. Но аз казах:

– Тази радост дължите само на самите себе си. Гостоприемно приютихте чужди хора въпреки бедността си. Ето че получавате награда за това: не е необходимо повече да постите от огорчение заради злите, безумни злословия, отравяли живота ви. Ако не беше ми изплакал мъката си, помощта нямаше да дойде толкова скоро.

– Да, чух, че разбираш от всички науки. А познаваш ли отровите?

Погледнах към сина на Властан, който седеше при нас с бледо лице и сбръчкани страни. Но-сега очите му сияеха от радост и надежда.

– От отрови, тяхното действие и противоотрови разбирам дотолкова, колкото да ви уверя, че този почтен млад мъж скоро ще оздравее, ако се обърнете към истински лекар, а не към шарлатанин. А онзи човек, който се свива в ъгъла, трябва да предадете на съдията. Трябва да получи наказанието си.

Дадената от мен преценка за здравословното състояние на младия мъж предизвика голяма радост у всички, а също и у него самия. Дори нещо повече, тя му вдъхна сили, защото той бодро скочи и силно стисна ръцете ми, както и тези на родителите си.

Без да каже нито дума, Властан взе едно въже, върза ръцете на ратая си и го отведе. Даде знак на жена си и тя го последва.

Когато след около един час се върнаха, тя носеше голяма, пълна с храна кошница, а мъжът ѝ влачеше към вратата огромна стомна.

– Господарю – каза той, – поради това, че моят враг, станал отново завинаги мой приятел, е беден, не си искал да пиеш от предназначения за сватбата вино. Но аз съм богат и от моето, което съм извадил специално за вас, можете да пиете.

– Добре, нека бъде така. Но за да ни се услади, ще ни обещаеш, че ще се погрижиш и твоят приятел да забогатее, за да не е необходимо като досега да напруга всички сили, за да преодолее нуждата и мизерията.

– С радост ви го обещавам. В потвърждение на това ти давам ръката си. Винаги, когато сме заедно, с радост ще си спомняме за вас и за тази вечер.

Започна празничната вечеря. Тримата ми приятели мохамедани гледаха как ни се услажда старото вино. Сигурно им течаха лигите. Тогава Халеф ми прошепна:

– Сихди, то изглежда толкова гъсто, а и е било заровено в земята. Значи вече не е вино.

– А какво тогава?

– Сега вече е кръв на земята. А това може да се пие, нали?

– Разбира се!

– Тогава позволи и ние да си налеем. Искаме да сме весели като вас!

Трябва да добавя също, че за сън и дума не можеше да става. А когато на сутринта отново се отправихме на път и долината остана зад гърба ни, дребният хаджия каза:

– Като се върна при Ханех, най-хубавата сред красавиците, ще я науча да прави от вино земна кръв, защото една капка от нея потушава всяка земна скръб. Аллах е велик, а Мохамед е неговият Пророк.

Седма глава Конакът на Давила

Намиращите се под скиптъра на султана страни принадлежат към онези, в които пътуващият много често за свое съжаление или беда узнава, че картите, с които си е служил при нужда, не съответстват на действителността.

За да можеш добре да разчиташ карти, са необходими някои умения, но дори и когато ги има, човек често изпада в неловко положение, като допусне грешка, доверявайки се на неотговарящия на истината чертеж.

На много карти например е начертана двойна линия, водеща от стария прочут Серес на север към Демирхисар и Петрович, а оттам на североизток през Остромджа и Истиб към Кьопрьоли и Ускуб. От тази двойна линия човек си прави извод, че там има добре поддържан, широк път – но как изглежда той в действителност...

От път в истинския смисъл на думата няма и следа. Като завихме от клисурата към долината на Струмица, много добре знаех, че според картата по брега на тази река трябва да минава хубав път, но това, на което се натъкнахме, в никакъв случай не можеше да се сравнява дори и с най-тесния път в Германия. Пътищата, по които немските селяни ходят до нивите си, са много по-добри и поддържани, отколкото това шосе.

На завоя към това така наречено шосе трябваше да яздим около пет часа, докато стигнем до Остромджа при положение, че не пришпорваме много конете. Това място беше целта на ездата ни през този ден.

В ръцете ми беше попадало едно географско произведение за Турция. Беше посветено на Негово кралско величество Карл, на принца – папски наместник на Рейнския съюз, велик херцог на Франкфурт, архиепископ на Регенсбург и т.н., на „великодушния немски княз, познавач и приятел на науката и милостив покровител на учените“. Като яздехме към Остромджа, ми хрумна, че съгласно споменатото произведение това селище се намира в подножието на един хълм, на чието възвишение има стар, запустял дво рец. Преди в съседство с него е имало прочут пазар, а в подножието на планината можело да се намерят горещи извори. Но кой би могъл да повярва в „панорамата на европейска Турция“, видяла светлината на света едва през 1812 година.

От по-нови данни знаех, че градът има около седем-осем хиляди

жители, в по-голямата си част турци и българи, отглеждащи много памук и тютюн. Любопитен бях да видя как ще се представи градът.

За съжаление Халеф все още чувстваше болки в гърдите. Изглежда, от приключението в гълъбарника бе получил някакво вътрешно, може би опасно нараняване. Наистина той не се оплакваше, но яздохме бавно, за да не е необходимо да полага големи усилия.

Вляво от реката се простираше равнина, издигаща се след това бавно към планина Велица, а вдясно в пропастта стръмно се спускаха склоновете на Плачковската планина.

Стигнахме до Радова – тъжно гнездо, чиито жители, изглежда, се бяха отдали на отглеждането на благородни тютюневи сортове. После така нареченият път минаваше на другия бряг на реката по един стар мост. Тъй като яздохме бавно, едва следобед стигнахме до Дабилата, което беше последната ни спирка преди Остромджа.

Бях забелязал, че от време на време Халеф присвива устни от болка. Затова, като минавахме през селото, се озъртах за подходящо за почивка място. Забелязах дълъг, доста висок, но много занемарен зид, зад който имаше постройки. В двора се влизаше през широка, старинна порта. Горната част на портата бе боядисана с бяла боя, а отгоре за мое учудване видях написани на турски думите „Мекиан рахатюн иле еминликюн иле хузу-рун“.

Този надпис ми напомни за нещо родно. Надпис, фирма над турски хан е голяма рядкост. Тези думи означават: „Подслон за почивка, сигурност и уют“. Дали наистина можеше да им се вярва?

– Да се отбием ли тук? – попитах аз Халеф.

– Щом искаш, сихди – отговори той, – ще направя каквото кажеш.

– Тогава влизаме!

Влязохме през портата в двора, образуван от три ниски постройки и споменатия зид.

В средата му се намираше онова, което обикновено наричат – „златната мина на земеделеца“, а именно торището. По неговата височина и обем можеше да се предположи, че стопанинът има много от споменатия благороден метал, още повече че целият двор можеше да претендира за наименованието „златна мина“, защото едва бяхме влезли през портата, и конете ни вече газеха в дълбоките растителни и животински отпадъци, които известяваха обонятелните органи за присъствието си по не особено мил начин.

– Ей гъзел коку, ей нимет бурундан! (О благоухание, о благодат за носа!) – извика Халеф. – Да, това наистина е странноприемница на

уюта. Който се настани тук, ще лежи на меко. Искаш ли да опиташ, сихди?

– Ти си мой приятел и закрилник. Ще направя какзото ме посъветваш – отговорих аз.

С това обменът ни на мисли свърши, защото срещу нас се хвърли цяла глутница лаещи кучета със сплъстена козина. Изглеждаше така, сякаш тези зверове искат да ни разкъсат. Смушках жребеца си и се втурнах сред тях. Тогава те се разпръснаха и избягаха.

Напразно се оглеждахме да видим хора. Постройките вляво и дясно, изглежда, служеха само за селскостопански цели, а намиращата се срещу нас сграда явно бе къщата за живеене. Но само така изглеждаше, защото не се виждаше нищо, което да превърне в увереност това предположение. Дупки с капаци имаше, но не и прозорци. Не виждах и комин. Вратата беше тясна и ниска. Въпреки това се отправихме натам и слязохме пред нея.

Едва сега на входа се показва човешко същество. Не можех да определя дали то е от мъжки или женски пол. Човечето носеше необикновено широки, яркочервени панталони, които бяха вързани над глезените. Не можех да разбера има ли обувки на краката си или не. Но едно беше сигурно – бяха черни на цвят. От шията до коленете се спускаше риза, стегната в кръста с колан, и предположих, че може би това някога е било бяла фуста. Сега обаче изглеждаше така, сякаш бе служила за работна престилка на десет поколения деди и прадеди на някой художник, а после допълнително е била потопена в тинята на някое езеро. Вратът и лицето едва ли бяха влизали някога в допир с вода и сапун. Главата се клатеше насам-натам като китайска пагода. Изпод парцаливата кърпа, която я покриваше, се подаваха няколко сиви, разрошени кичура коса.

– Гюнюнюз хаир ола! (Добър ден!) – поздравих аз. – Кой си ти?

– Им баш джарие (Главната прислужница) – ми бе отговорено с тон на достойнство.

– Къде е господарят ти?

– Вътре.

Казвайки това, икономката на гостилницата посочи с палец през рамо към вътрешността на постройката.

– Селамларъз ону. (Тогава ще го поздравим.)

– Пек ей султанъм. (Много добре, господине!) Тя излезе навън, за да ни пропусне да минем. Трябваше да се наведе, за да не си удари главата. Както установих, коридор нямаше. Постройката се състоеше само от четирите стени и покриващия ги сламен покрив. Както обикновено,

вътрешността бе разделена на множество отделения посредством преградни стени от върбови клони.

– Сол тарафда! (Наляво!) – извика след нас главната слугиня.

Последвахме напътствието и се озовахме в посоченото от нея отделение, където се намираще гостилничарят.

Помещението се осветяваше от два отвора в стената, тъй като капачите им бяха отворени. Както вече споменах, прозорци нямаше. В средата на стаята имаше маса с четири пейки около нея. Беше излъскана до бяло, така че изглеждаше много чиста, което направо ме изненада. Не бях очаквал подобна чистота, имайки предвид външния вид на главната прислужница. Пейките също бяха чисти, без никакво петънце. Понеже никъде не видях икона, предположих, че притежателят на странноприемницата е мюсюлманин.

В дупките на стената имаше няколко саксии с цъфнали цветя, които придаваха на помещението уют, а пълният с вода съд в ъгъла беше така добре излъскан, че човек с желание щеше да гребне от разхладителното му съдържание.

Почуках с дръжката на камшика за езда по масата. Междинната стена моментално се отмести и се появи един човек, който ни попита какво желаем.

Беше облечен като турчин и носеше на главата си червен фес. Имаше силно тяло, а дългата тъмна брада, падаща на вълни почти до гърдите му, му придаваше величествен вид.

– Ти ли си гостилничарят? – попитах го аз.

– Да, но вече не приемам посетители – отвърна той.

– Тогава би трябвало да махнеш надписа над портата.

– Ще го направя още днес. Ще наредя да го замажат.

Той каза тези думи с гняв, от което можеше да се предположи, че като гостилничар е имал горчив опит.

– Освен това не идваме, за да отседнем тук – обясних му аз. – Искаме само да си починем и да пийнем нещо.

– Така може. Ако искате, можете да получите и нещо за ядене.

– Какво имаш за пиене?

– Ракия и много хубава бира, която ви препоръчвам.

Значи той имаше бира! Хм! Ама че изненада!

– Кой я е варил? – попитах на свой ред.

– Аз самият.

– Как я съхраняваш?

– В големи стомни. Всеки ден се вари нова, за да има какво да пият

хората ми.

Това естествено не можеше да бъде препоръка. Той сигурно го бе разбрал по физиономията ми, защото каза:

– Спокойно я опитай. Съвсем прясна е, от тази сутрин.

Значи той смяташе, че бирата е толкова по-добра, колкото е по-прясна. Бях на съвсем друго мнение, но въпреки това поръчах от питието, защото бях много любопитен да узная какво питие наричаха тук бира.

Той донесе голяма пълна стомна и я сложи на масата.

– Пий! – подкани ме той. – Дава сили и прогонва грижите.

Събрах цялата си смелост, хванах стомната с две ръце и я поднесох към устата си. Не миришеше лошо, смело отпих една глътка, после още една и продължих да пия. Рядка беше, много рядка, като мюнхенско пиво, разредено с вода едно към пет, но на вкус съвсем не беше лоша. Утоляваше жаждата, но нищо повече.

Другите също пиха и ѝ дадоха задоволителна оценка, може би само защото аз не се бях изказал лошо за нея. Това явно зарадва гостилничаря. Мрачното му лице се разведри за няколко мига и той самоуверено каза:

– Да, самият аз съм пивоварят. Никой тук не може да го прави като мен.

– Къде се научи?

– От един чужденец, роден в родината на бирата. Работил беше дълго време в Стамбул, но всъщност беше обуцар. Но в онази страна всички правели бира, затова знаеше как се вари. Беше много беден и се прибираще в родината си. Съжалих го и за известно време му дадох подслон, както и ядене и пиене. От благодарност той ми даде рецептата за варене на бирата.

– Как се казва страната, от която беше този човек?

– Не запомних съвсем точно името на страната. Казва се Бланка.

– Явно наистина не си запомнил добре името.

– Напротив! Наистина беше Бланка.

– А може би е Брланген?

– Брла... Имаш право, господарю. Както казваш, е, така се нарича страната. Спомням си. Думата не е лесна за изговаряне. Знаеш ли я?

– Да, но Брланген не е държава, а град в Бавария.

– Да, да, точно така. Беше баварец. Сега си спомням. Бавария е част от Алемания, където всички пият бира. Дори кърмачетата плачат за нея.

– Не каза ли, че този човек е обуцар?

– Да, с това се занимаваше.

– Е, не го познавам и не знам дали някога епил толкова прясна бира. Но поне ти е доказал, че това питие не прави хората неблагодарни. Можем ли също да хапнем нещо?

– Да, господарю, каквото ти сърце пожелае.

– Да, но не знам какво имаш.

– Само кажи: хляб, месо, птици, всичко има, всичко.

– Хм! А бихме ли могли да хапнем яйца?

– Да, разбира се.

– Но кой ще ги приготви?

– Жена ми.

– Значи няма да е баш джарията, която ни посрещна?

– О, не, господарю! Знаем защо питаш. Тя е главна и най-усърдна в обора, но няма нищо общо с приготвянето на храната.

– Хайде тогава да опитаме.

Той излезе, за да поръча поисканото от нас. Спътниците ми изразиха задоволството си, че доблестната икономка няма да изпълнява ролята и на кухненска фея.

Щом гостилничарят се върна, седна при нас и като че ли започна да ни оглежда по-внимателно отпреди.

– Не ви посрещнах особено любезно – каза той накрая. – Но не бива да ми се сърдите. Има гости, които прогонват желанието на човек да ги приюти.

– Да не би да са ти се случвали неприятни неща?

– Много неприятни.

– Наскоро ли?

– Да, тази нощ. Обраха ме.

– Гостите ли? Как се случи?

– Трябва да ти кажа, че отглеждам много тютюн. В определено време от Солун идва търговец да го купи. Вчера беше тук и ми плати последната вноска за миналогодишната реколта. Бяха точно сто фунта. В мига, в който слагаше жълтиците тук, на масата, дойдоха трима непознати, които ме попитаха дали могат да пренощуват в странноприемницата. Казах им, че са добре дошли, и занесох парите в моята спалня. Оттам ми ги откраднаха.

– Как са го направили? Нима е толкова лесно да се влезе в спалнята ти? И там ли стените са от върбови пръчки като тези тук?

– О, не. Тя се намира в задния ляв ъгъл на къщата. Обградена е от две страни с външния зид, а вътрешните две стени са от тухли и се

издигат чак до покрива. Вратата е здрава и дори е обкована с желязо. Взел съм тези предпазни мерки, защото там съхранявам всичките си ценности.

– Но как тогава са влезли крадците? Как изобщо са могли да разберат, че там държиш парите си?

– Не забравяй, че всички стени тук са плетени от клони и лесно се местят. Затова е много възможно някой от тримата да е наблюдавал къде съм занесъл парите. После бързо е излязъл вън, отишъл е зад къщата и е гледал къде ще скрия парите. Докато ги заключвах, ми се стори, че чувам шум вън. Изтичах към отворения капак и се ослушах навън. Долових отдалечаващи се стъпки. Щом се върнах в хана, единият от тримата мъже липсваше. След малко влезе.

– Нещо не ти ли направи впечатление?

– Не веднага. Стъпките, които чух, можеха да са на някой от слугите ми, които по това време обикновено имат работа зад къщата. Спомних си това обстоятелство едва по-късно, като открих липсата на парите. А щом разпитах домашната прислуга, узнах от един от надничарите си, че точно по това време отивал към кошарата на овцете зад къщата и срещнал непознатия, който идвал откъм страната на спалнята ми.

– А имаш ли представа как е извършена кражбата?

– Това все още е загадка за мен. Като лягах да спя, беше много късно, няколко часа след полунощ. Бях играл на карти и исках да сложа спечелените пари при останалите. Като отворих шкафчето, беше празно.

– Хм! А беше ли преди това заключено? Имам предвид с ключ!

– Беше.

– Спалнята също ли?

– Не. Тя не беше. Почти винаги е отворена, защото жена ми и децата ми непрекъснато влизат и излизат и ще ми е невъзможно непрекъснато да отключвам и заключвам.

– Каза, че си спечелил. С кого игра?

– С тримата мъже.

– Но не и с търговеца на тютюн, нали?

– Не. Беше си тръгнал още преди да падне нощта. Гостите още не се бяха уморили и ме попитаха дали не искам да играя с тях карти. Съгласих се и спечелих почти един пфунд. Освен това пих с тях ракия, а по-неже те непрекъснато вдигаха наздравизи, постепенно се напих и се почувствах толкова уморен, че накрая се отказах от играта.

– После веднага ли отиде в стаята си, за да сложиш в шкафа спечеленото?

– Не. Преди това трябваше да отида да отворя портата на тримата. Смятаха, че вече няма смисъл да лягат да спят, защото било много късно. Утрото приближаваше и те предпочетоха веднага да тръгнат. Платиха за това, което бяха яли, повече, отколкото им искаха, а после потеглиха.

– Накъде? Казаха ли ти?

– Да. Щяха да ходят в Дойран.

– Хм! Значи на юг, през Футкьой и Олевуца.

– А откъде дойдоха?

– От Мелник.

– От Мелник ли? И бяха трима? Добре ли ги огледа?

– Разбира се! Нали играх с тях почти шест часа.

В мен се бе породило съмнението, че тримата крадци са същите мъже, които търсим. Затова продължих да питам:

– Значи тогава си видял и конете им?

– Да. Бяха три бели коня.

– Пек не гюзел (Колко хубаво, колко хубаво) – не се съдържа Халеф. – Веднага го предположих, сихди, веднага!

– Да, ти си проницателен приятел и закрилник на господаря си.

– Какво е предполагал, какво? – попита бързо гостилничарят.

– Нещо, което по-късно може би ще те интересува – отговорих му аз. – Първо ще те помоля да ми кажеш още нещо.

– Съвръзано ли е с хората, които ме ограбиха?

– Позна.

– Питай тогава! Ще ти кажа всичко, което искаш да узнаеш.

Лицето му прие съвсем друг израз. Думите на дребния хаджия го бяха накарали да предположи, че по някакъв начин сме свързани с крадците, и сега бе любопитен да узнае подробностите. По очите му личеше, че започна да го изпълва една макар и неопределена надежда.

– Значи те вече си бяха заминали, когато ти откри липсата на парите – казах аз. – Не падна ли подозрението ти веднага върху тях?

– Не. Разбира се, веднага събудих хората си и ги разпитах. Всички са честни хора, и сред тях няма човек, когото бих могъл да заподозра в подобно нещо. Претърсих всички, без да откроя нещо, което да предизвика дори и най-малко подозрение. Едва тогава се сетих за тримата чужденци. Разпитах за тях и научих от надничаря, че един от тях е бил зад къщата точно по времето, когато съм прибирал парите в спалнята си.

– Но кражбата може и да не е била извършена в този момент, а много по-късно!

– Разбира се. И аз мисля така.

– А на мен ми се струва, че само един човек не е бил достатъчен, за да бъдат откраднати парите. Необходими са били най-малко двама. Не можеш ли да си спомниш дали не са липсвали двама едновременно?

– Да, дори много добре. Първоначално това не ми направи впечатление. Едва по-късно се сетих.

– Кога стана кражбата?

– Още преди хората ми да си легнат.

– Семейството ти в твоята стая ли спи?

– Естествено. Всички.

– Значи кражбата наистина е извършена, преди да легнат да спят. Крадците са го обмислили много добре. Но как са успели да направят така, че да не можете да ги заварите?

– Единият от тях започна да ни показва номера с карти. Понеже много ми харесаха, той ми позволи да доведе всичките си хора. Докато той ни е забавлявал, другите двама са се отдалечили, без това да ми направи впечатление. Едва като се върнаха, той каза, че ни е показал всичко, каквото умее. После всички се разотидоха, а ние продължихме да играем.

Не бива да се учудвате, че в това отдалечено турско село се играе на карти. Много често бях виждал в Турция да играят с тях. Наблюдавал бях фокусници да правят номера с карти, които по майсторство не отстъпваха на нашите. Обикновено бяха гърци или арменци. Истинският турчин не притежава необходимото търпение да придобие съответната сръчност с продължителни упражнения. Затова ни най-малко не бях учуден, че тук, в странноприемницата на Дабила, са били изпълнявани подобни номера с карти, но бях любопитен да узная кой от тримата се бе представил като фокусник.

Накарах гостилничаря да ми опише мъжа и стигнах до извода, че това е бил избягалият от затвора тъмничар. Следователно Манах ал Барша и Баруд ал Амасат бяха извършили кражбата заедно и, разбира се, можеше да се предположи, че надзирателят е бил предупреден за тяхното намерение.

– Значи след претърсването и разпита на слугите си стигнал до убеждението, че чужденците са били крадците? – продължих да питам аз. – Какво направи после?

– Заповядах на ратаите си да яхнат конете и да ги настигнат.

– Така! А защо ти самият не тръгна след тях?

– Препуснах с най-голяма бързина към полицейския началник в

Остромджа, за да съобща за станалото и да поискам гавази. Той се съгласи да изпълни желанието ми едва след продължителни преговори и след като платих петстотин пиастъра. Трябваше да поема задължението да покрия всички разходи, които щяха да възникнат при преследването на крадците, а в случай че бъдат заловени, да платя десет фунта извънредно възнаграждение.

– Този човек е много умен управител на кесията си. Аллах да го пази още дълго време.

– Дяволите да го вземат! – каза гостилничарят в отговор на благословията ми. – Пророкът иска на земята да цари справедливост. Чиновниците на падишаха са длъжни да ни служат, а щом желаеш дълъг живот на този пладнешки разбойник, значи не мога да те смятам за добър последовател на Пророка.

– И не съм такъв.

– Да не би да си шиит, привърженик на изопаченото учение? Той се отдръпна малко от мен.

– Не – отговорих аз. – Християнин съм.

– Християнин ли! Все пак е по-добре, отколкото да си шиит, който след смъртта си отива в ада: Вие, християните, ако вярвате в Иса Бен Мариам (Исус), можете поне да идете на небето, макар и само до третото. Останалите – от четвъртото до седмото – са запазени за мюсюлманите. Нямам нищо против вас, християните, защото човекът, който ме научи да варя бира, беше католик. Толкова повече обаче се учудвам, че желаеш на този чиновник дълъг живот!

Той бавно продължи да се отдръпва назад. Отговорих му:

– Направих го, защото не искам да умира, преди да получи наказанието си за изнудването. Знаеш ли какви мерки смята да предприеме?

– Да, има намерение да изпрати всичките си гавази по следите на мошениците. Във всички намиращи се оттук до Дойран селища щяло да се организира голямо преследване и той самият щял да застане начело на хайката.

Предполагам, че сега си седи вкъщи върху възглавницата, пуши си любимия чибук и си пие кафето.

– Ако бях сигурен, че е така, не го чака нищо добро.

– Можеш да го узнаеш, защото сега ще дойдеш с нас до Остромджа, за да го потърсиш.

– Аз ли? Защо? – попита той учудено.

– После ще разбереш. Нима си убеден, че той ще удържи на обещанието си и ще изпрати всичките си гавази?

– Нямах време за това, защото трябваше да побързам да се прибера, та като си дойдат ратаните ми, да съм вкъщи.

– Те върнаха ли се?

– Да. Разделили се и са яздили до Фуркьой и Белица, без да открият и следа от крадците. Тогава решили, че е по-добре да се върнат. Разбира се, здравата им се накарах. Те са наемници, а не се интересуват от благото на господаря си.

– О, не, правилно са постъпили.

– Мислиш ли? Защо?

– Дори и да бяха отишли чак до Дойран, та и по-далеч, пак никого нямаше да намерят.

– Много уверено говориш?

– Да, защото съм дълбоко убеден, че е така. Крадците изобщо не са тръгнали в тази посока.

– Но те го казаха!

– Излъгали са те, за да те заблудят. Да не мислиш, че един крадец ще бъде толкова непредпазлив, та да насочи полицията по следите си?

– Като ми го казаха, още не ме бяха ограбили!

– Но вече са имали намерение да го направят. Имали са и друга причина да не ти кажат истинската цел на пътуването си. Вече ги преследват за по-рано извършени престъпления. Предполагали са, че ако преследвачите им дойдат в Дабила, ще отседнат при теб. Затова са ти казали погрешна посока. Пък и трябва да имаш предвид, дето са казали, че идват от Мелник и отиват в Дойран. Прекият път от едното място до другото минава югозападно през планина Султаница. А те са тръгнали право на запад, за да завият на юг. Значи са минали по обиколен път, който по моя преценка е около две немски мили. Но когато човек бяга и щади конете си, не язди по обиколни пътища шест часа.

Гостилничарят изпитателно ме гледаше.

– Ефенди – попита той, – ти наистина ли си християнин?

– Да. Защо питаш?

– Ако не беше християнин, щях да си помисля, че си от полицията.

– Има гавази, които не са мохамедани.

– Ти не би могъл да бъдеш обикновен гавазин, а си от висшите заптиета. А при тях, доколкото знам, не се вземат християни на служба.

– Защо непременно смяташ, че трябва да съм полицай?

– Подходящ си, а и говориш като човек, който знае всичко съвсем точно още преди да са му го казали. А и придружителите ти отговарят на тези мои представи. Виж тези двамата! – Той посочи към Оско и

Омар Бен Садек. – Как сериозно и важно гледат! Санът на професията им е изписан по лицата им. А този дребосък! – Той посочи към хаджи Халеф Омар. – Не е ли истинско запитие? Лукави очи и хитра усмивка! Не се ли държи така, сякаш ще арестува целия свят, стига да поиска?

Тримата високо се изсмяха. Но аз отговорих сериозно:

– Грешите. Ние сме обикновени пътници, които разчитат на закрилата на полицията като останалите хора. Но сме дошли дотук през много страни и местности и сме видели и научили повече от хиляди други хора. Затова не ни е трудно да разгадаем случилото се. Който непрекъснато си седи вкъщи, често умът му остава ограничен и като му се случи нещо необикновено, му е трудно да се справи.

– Може и да е така, но... а, ето носят яденето ви. Нахранете се спокойно. Като свършите, отново ще поговорим. А ако искате, мога да дам на конете ви храна и вода? Имам хубава, добре счукана царевича.

– Да, дай им от нея и кажи на ратая си да им свали седлата и да ги облее с вода. Това ще ги освежи. Яздили сме от Едирне дотук, без нито веднъж да са почивали както трябва.

– Недалеч зад къщата имам хубав рибарник с бистра и чиста вода. Ако искаш, ратаите могат да вкарат конете ви вътре.

– Моля те, кажи им да го направят.

Въпреки дълбоката до глезените мръсотия, покриваща двора, изглежда човекът беше много предприемчив и за тукашните представи добър стопанин. Откраднатите му сто фунта, или в немски пари 1850 марки, бяха само част от цената за тютюневата реколта от предишната година. Явно наистина беше доста заможен. Фактът, че беше направил и развъдник за риба, доказваше, че умееше пълноценно да използва земята си.

Освен това за разлика от повечето тамошни жители умееше да живее по-другояче. Доказваше го обстоятелството, че не ни смяташе за най-обикновени пътници.

Яденето ни бе поднесено от две облечени в много чисти дрехи момчета. Получихме топъл, апетитно ухаещ омлет, както и консервирани с оцет и подправени с пипер дини и други пресни плодове. Както за мое учудване забелязах, ястията бяха сипани в чисти чинии от бял фаянс, само голямата купа за динята беше от печена жълта глина.

Гостилничарят наблюдаваше дали всичко ще ни бъде сервирано както трябва, а после, след като ни беше поднесена и кошничка с ножове, вилици и лъжици, заповяда:

– Идете при господарката и ѝ кажете да даде четири салфетки и

още толкова кърпи. Мъжете, които вечерят тук, идват отдалеч и са изискани господа. Не бива да казват, че са били лошо обслужени при конакчи Ибарек.

Значи любезният домакин, който имаше дори салфетки, се казваше Ибарек. Убеден бях, че всичко много ще ни се услади. Той излезе, за да даде на ратаите си вече споменатите заповеди. После ни донесоха салфетките и кърпите, като последните според мен бяха излишни. Кърпи освен салфетките едва ли можеха да се намерят и в първокласен европейски хотел.

Като взех салфетките и дадох по една на всеки от спътниците си, тайно се забавлявах от насочените към мен въпросителни погледи. Те не знаеха какво да правят с белите, чисти кърпи. Дребният хаджия единствен рискува да си навлече присмеха ми и попита:

– Сихди, какво да правим с тези кърпи? Нали на масата вече има сложена голяма покривка.

– Това не са покривки.

– Машаллах, Божие чудо! Да не би да са кърпи за нос? Никой от нас няма време!

– Не са и за тази цел. Тези кърпи се слагат отпред, както сега ще ви покажа, за да не изцапате дрехите си с яденето.

– Аллах акбар! (Господ е велик!) Но изисканите хора сигурно са много несръчни, щом имат нужда от специални кърпи, за да сложат храната в устата си, без да я разсипят по дрехите си. Научил съм се да се храня прилично и дрехата ми напразно ще жадува да опита от вкусния сок на динята.

Нарочно си вързах салфетката по възможно най-несръчния начин и понеже останалите го направиха така, както им показах, ето че седяхме като деца, на които добрата майка пъха в устите гъстата млечна каша. Това страшно ме забавляваше.

Докато ядахме, забелязах, че заведоха конете зад къщата. Като истински мюсюлманин, изглежда, стопанинът смяташе, че е особено учтиво да ни остави да се храним насаме. Влезе отново едва когато вече бяхме свършили и заповяда на двете момчета да почистят масата и да ни донесат леген с вода. Той също беше от бял фаянс, така че сега идваше ред и на кърпите за ръце.

Докато си миехме ръцете, Халеф ми прошепна:

– Сихди, не те ли е страх?

– От какво?

– Кой знае каква ще е сметката! Хубаво ядене, студена бира,

ножове, вилици, лъжици, покривка, леген за миене, кърпи за ръце, пък и тези салфетки от бял лен! Освен това господарката лично ни сготви! Мисля, че този доблестен гостилничар ще ни поиска точно толкова, на колкото е възлизала сметката на полицейския началник.

– Не се притеснявай, убеден съм, че няма да се наложи да плащаме.

– Мислиш ли, че гостилничарят ще стигне до тази великолепна, човеколюбива мисъл?

– Сигурен съм. Ще трябва да дадем бакшиш само на ратаите.

– Ако е толкова разбран, тогава днес, утре, а също и вдругиден от все сърце ще се моля на Пророка да се застъпи пред Ангела на смъртта за този добър човек.

– Защо само до вдругиден?

– Три пъти е достатъчно. Дотогава ще се запознаем с други хора, които също добре ще се отнасят с нас и следователно ще са достойни за застъпничеството ми.

Дребният хаджия тихо се засмя, какъвто беше маниерът му, когато хитруваше.

След като се измихме, гостилничарят ни покани отново да седнем на масата. Искаше отново да напълни вече поизпразнената стомна и ни помоли преди това да си допием бирата. Аз обаче се противопоставих и отвърнах:

– Ще ми доставиш радост, ако ми покажеш шкафчето, от което са ти откраднали парите. Ще ми направиш ли тази услуга?

– Да. Последвай ме!

Халеф също дойде с нас. Вроденият нюх не му позволяваше да остане като другите двама на мястото си.

Гостилничарят отмести малко две от подвижните преградни стени и се озовахме пред неговата спалня. Не беше заключена. Веднага забелязах, че отвътре на вратата има резе, с чиято помощ би могло да се предотврати нежеланото ѝ отваряне.

Легла нямаше. Край стените беше поставен така нареченият серир, нисък одър от летви, върху който се слагат възглавници. На тях обитателите на къщата спяха, като през лятото изобщо не се завиваха, а през зимата се покриваха с одеялата или кожусите си. Разбира се, и през ум не им минаваше да си свалят дрехите.

Този лош навик на ориенталците, липсата на каквито и да е чаршафи, рядкото сменяне на бельото не само предразполагат към болести, но са и предпоставка за масовото присъствие на онези два вида кръвожадни насекоми, които някога един унгарски магнат, комуто са били

известни латинските думи *pulex* и *pediculus*, нарекъл със странните имена „хопхоп“ и „крапеле“¹³.

Стените бяха боядисани в бяло. Единствената украса по тях се състоеше от изписаната на арабски точно под сламения покрив поговорка:

„Ангелите бдят над съня на праведника, но до ложето на грешника витаят страхливите вопли от упреците.“

Стаята имаше един-единствен прозорец. Срещу него на стената висеше въпросното шкафче.

– Тук вътре бяха парите – каза гостилничарят, сочейки към шкафчето. – Заклучих го така, както беше по време на кражбата.

– Отвори го! – започнах аз.

Той извади малкото ключе от джоба си и отвори. Шкафчето беше съвсем празно. Проверих ключа и ключалката. Не беше обикновена фабрична изработка. Узнах, че го е изработил един майстор в Остромджа и според мен ключалката не би могла да бъде отворена с някоя кука или пирон.

Толкова по-необяснимо беше как е извършена кражбата.

– Сигурен ли си, че наистина си заключил шкафчето? – попитах аз.

– Да, със сигурност.

– Хм! Само пари ли имаше вътре?

– Не, бижутата на жена ми, както и някои златни и сребърни дреболии.

– Те също ли са откраднати?

– Да, всичко е изчезнало.

– Следователно крадците не са имали време да подбират. Пък и кражбата е извършена в тъмното и негодниците, разбира се, не са могли да видят кое е ценно и кое не.

– О, украсението за глава на жена ми и огърлицата ѝ се състояха само от големи и малки златни и сребърни монети. Въпреки тъмнината крадците сигурно са успели да го разберат. Освен това имаше чапрази, брошки и пръстени, които също бяха ценни.

– Но те могат да ни насочат към крадците. Предпазливият крадец не взема такива неща. Ако двамата мъже са отмъкнали и тези предмети, доказват, че са били непредпазливи и не са професионалисти. Но непременно трябва да разберем по какъв начин са отворили шкафчето.

Реших внимателно да го огледам, но дребничкият хаджия вече го беше направил.

---

13. Бълхи и въшки. – Бел. пр.

– Открих, сихди – каза той. – Ето го!

Той посочи към вътрешността. Като погледнах вътре, разбира се, веднага видях, че задната му стена беше разместена. Проверих по какъв начин е закрепено шкафчето на стената. Не беше поставено с помощта на метални шини, които осигуряваха по-голяма здравина, а просто беше закачено на един пирон, от който много лесно можеше да бъде взето.

Свалих го от стената и сега вече съвсем ясно се виждаше, че е било отворено, като са му извадили задната стена. Забелязваха се следите от дебело острие на нож, с който беше направено това.

Частите на шкафчето не бяха заковани с гвоздеи, а бяха монтирани посредством зацепване с жлеbove. Значи изваждането на задната стена сигурно е причинило доста голям шум.

– И нищо ли не чухте? – попитах аз.

– Абсолютно нищо.

– Но сигурно се е чуло силно пращане. Може би сте вдигали голяма врява.

– О, не. Толкова бяхме увлечени във фокусите, че, дори напротив, седяхме много тихо. Може би крадците са затворили вратата.

– Естествено, че не са я държали отворена. Може би дори са пуснали и резето, да не би внезапно да бъдат изненадани.

– В такъв случай нищо не бихме могли да чуем.

– Напротив! В къщата няма тухлени стени, а само плетени. Би трябвало да сте чули отварянето на шкафчето. Предполагам, че... хм!

Приближих се към прозореца. Беше достатъчно голям, че през него да мине немного пълен мъж. А и шкафчето беше достатъчно малко, за да може да бъде изнесено и върнато през прозореца.

– Е да, да идем вън! – казах аз, излизайки от стаята. Отидохме зад къщата.

– Оглеждал ли си прозореца отвън? – попитах аз гостилничаря.

– Не. И през ум не ми е минавало! Шкафът висеше в стаята. И кражбата е извършена там, какво би могло да се намери тук?

– Вероятно търсенето все пак няма да е напразно, както ти мислиш. Хайде да видим! Но оставете това на мен. Не се приближавайте много до прозореца. Може да заличите следите.

Като стигнах до мястото под прозореца, другите двама останаха малко по-назад. Плътно до стената растеше буйна коприва. Точно под прозореца тя беше стъпкана.

– Погледни! – казах аз. – Виждаш ли, че някой е излизал през прозореца.

– Но сигурно преди доста време. Може би е било някое от моите момчета.

– Не. Не е било момче, защото тук, в меката почва, се вижда отпечатък от голям мъжки ботуш. А не е било и преди много време. Пречупените стебла не са увехнали, само са им провиснали листата. Според мен са били пречупени вчера вечерта. Стъпките също са пресни. Ръбовете им би трябвало да са изсъхнали, ако следите са отпреди.

– Как разбра всичко това! – каза смаян гостилничарят.

– Необходими са само зорки очи и трябва малко да се помисли. Погледни тук! Това е мястото, където е било сложено шкафчето. То сигурно се е изцапало от влажната земя, но умните крадци въпреки тъмнината хубаво са го избърсали.

– А това откъде знаеш?

– Много просто, по шкафчето няма и следа от кал. Хайде да видим по-нататък!

Продължих да търся следи по земята. Но напразно. Извадих ножа си и приведох копривата ниско до земята. Като я отместих, огледах внимателно само празното място. Можеше да има нещо между стеблата. Правилно бях предположил. На две места блестяха някакви златисти предмети. Беше един тънък пръстен с тюркоаз и голяма златна обещанска почти цол и половина диаметър. Жените по тези места носеха такива големи обещанси.

– Погледни – казах аз на гостилничаря. – Негодниците все пак са изпуснали нещо тук. Познати ли са ти тези вещи?

– Ах! На жена ми са. Дали и другата обещанска не е тук?

– Помогни ми да я потърсим!

Но всички усилия бяха напразни. Не намерихме нищо повече. Вече знаехме как е извършена кражбата. Негодниците се бяха страхували, че шумът може да бъде чул. Затова единият от тях беше излязъл през прозореца, а другият му беше подал шкафчето, за да го отвори вън.

За всичко останало можехме да говорим и вътре, затова отново се отправихме към стаята. Преди това обаче се отбихме за малко да видим конете.

Вече бяха изведени от езерото и отново оседлани. Стояха на брега с вързани пред муцуните торби със зоб и ядыха деликатесната за тях трошена царевица. Казах на ратаите, че могат да оставят конете тук, където въпреки близостта на рибарника нямаше толкова много мухи и комари, както в мръсния двор. Както скоро се оказа, беше истинско щастие, че ми бе хрумнала тази идея.

Тъкмо бяхме влезли в стаята и се канехме да седяме, видяхме, че в двора влизат двама конници. Не изглеждаха особено порядъчни. Конете им нищо не струваха, а освен това бяха видимо изтощени – стари кобили, за които не бих дал и петдесет марки. Двамата мъже подхождаха за тези животни, толкова окъсани и изпаднали изглеждаха.

– Идват ти нови гости – каза Халеф на гостилничаря.

– Не ме е грижа за тях – отвърна той. – Ще ги отпратя.

– Редно ли е да го правиш, щом имаш странноприемница?

– Кой би могъл да ми забрани да отпратя някого, който не е добре дошъл тук?

Той тръгна да излиза, за да изпълни намерението си. Аз обаче го хванах за ръката и го задържах.

– Стой! – казах му аз. – Остави ги да влязат!

– Защо?

– Искам да чуя какво ще кажат.

– Познаваш ли ги?

– Да. Но те в никакъв случай не бива да разберат, че ние сме тук. Затова не бива да видят нито нас, нито конете ни.

– Това лесно може да се избегне. Просто трябва да влезете в спалнята ми, докато си тръгнат.

– Моите спътници могат да го направят, но аз искам да ги подслушам.

– Наистина нямам представа какво целиш с всичко това, но няма да ти е трудно да го направиш. Ела, ще те скрия.

Той ме заведе зад една от подвижните стени. На нея бяха облежани големи вързопи обелени върбови клони, материалът, от който се правеха тези стени.

– Скрый се зад тези вързопи – каза той. – Ще можеш да наблюдаваш стаята през пръчките. Непознатите ще седят толкова близо до теб, че ще можеш да чуваш думите им дори и ако не говорят достатъчно високо.

– А ако решат да проверят дали не ги наблюдава някой?

– Ще поставя вързопите така, че изобщо няма да се виждаш.

– Добре! Трябва да ти кажа още, че се налага да тръгна преди двамата конници, които са се запътили за Остромджа. И ти ще дойдеш с мен!

– Аз ли? Защо?

– За да си вземеш парите от крадците.

– Те в Остромджа ли са отишли?

– Имам всички основания да предполагам това. Нареди веднага да оседлят коня ти и да го заведат заедно с нашите на някое място, където тези хора няма да могат да ги забележат. След като чуя каквото трябва, ще се промъкна в спалнята ти. Един от ратаите ти трябва да ни чака там, за да ни отведе при конете, където и ти бързо трябва да дойдеш. Сега тръгвам, за да не ме заварят.

Успях да му кажа всичко това, защото забелязах, че двамата ездаци, изглежда, не бързаха особено много да влязат в хана. Слязоха бавно от конете и после се приближиха към една от страничните постройки, сигурно „за да видят дали не биха могли да намерят нещо, което тайно биха могли да отгмъкнат със себе си“, както се изрази гостилничарят.

Той излезе, а аз удобно се настаних на пода между подвижната стена и сноповете върбови клони. Дупките в стената ми позволяваха да виждам цялата стая.

После чух приближаващи се стъпки.

– Сихди, къде си? – попита гласът на хаджията от другата страна на сноповете.

– Скрит съм тук. Какво искаш? Много си непредпазлив!

– Пфу! Онези още не идват – стоят в обора на гостилничаря, да разглеждат конете му. Каза, че ги познаваш. Вярно ли е?

– Да, разбира се.

– Е, и кои са?

– Ти не ги ли позна?

– Не, сихди.

– Нали имаш набито око! Не видя ли прашката, която виси на пояса на единия?

– Видях я.

– Е, кой носи такова нещо?

– Знам ли?

– Би трябвало да знаеш. Спомни си за гълъбарника!

– О, сихди, не искам да мисля за него. Като си спомня за това тъжно място, ми се приискава да те помоля да ми зашлевиш една плесница.

– Не видя ли мъжете, които седяха долу в стаята?

– Върху които се стромоляса котката с все пръти, а котката бях аз! Да, добре запомних тези хора!

– И двамата окъсани мъже, които седяха вляво до стената ли? Нали бяха братя?

– Ах, сихди, сега си спомням. Единият имаше прашка. Мислиш ли, че са те?

– Да, те са. Много добре видях лицата им.

– О, Аллах! Те казаха, че трябва да отидат в Остромджа, за да съобщят на тримата негодници какво е станало с нас и че са ни изпратили в рая.

– Искаха да го направят. Такава задача са получили от Манах ал Барша и Баруд ал Амасат.

– Значи още не са стигнали до Остромджа, а тримата негодници, които търсим и са обрели настоящия ни домакин, мислят, че вече не сме по следите им. Сихди, позволи ми да ти направя едно много добро и разумно предложение!

– Какво?

– Не е ли по-добре да обезвредим двамата негодници, които възнамеряваш да подслушваш?

– Разбира се, ще го направим.

– Но как?

– Ще помислим.

– О, вече е измислено!

– От теб ли? Какво смяташ да правиш?

– Мисля малко да ги поубия.

– Дори и не помисляй да го правиш, Халеф!

– О, сихди, само малко! После те веднага ще възкръснат в ада. Това изобщо не би могло да се нарече убийство!

– Не ме занимавай с такива предложения!

– Да, понякога забравям, че си християнин. Ако зависеше от теб, щеше да си рискуваш живота и за най-злия враг. Тези двама негодници имаха намерение да ни изложат на най-голяма опасност. Ако се срещнат с останалите трима в Остромджа, можеш да бъдеш сигурен, че ще ни издебнат и ще пуснат на всеки от нас по един куршум в главата още преди и през ум да ни мине, че подобни обстоятелства биха могли да бъдат опасни.

– Ще се погрижим тези двамата да не се срещнат с другите трима. А може би ще е по-добре, ако се погрижим да се срещнат.

– Да не си луд?

– Изобщо не съм.

– А какъв си тогава?

– Не съм луд, а умен. Не знаем как да намерим онези тримата. В гълбарника само чухме, че ще чакат при старите развалини. Но не знаем къде са тези развалини. Може да се окаже много трудно, ако не и невъзможно да бъде открит някой, който се крие там.

– О, аз съм твоят приятел и закрилник хаджи Халеф Омар. Погледът ми стига отгук до Египет, а обонянието ми достига още по-надалеч. Лесно ще открия тези хора.

– Точно толкова лесно и може би още по-вероятно е те да те срещнат, а тогава едва ли ще ти оставят време да прочетеш сурата на смъртта. Не, сега няма да закачаме тези двамата, нито пък ще им се показваме, за да можем да ги следим тайно и да ги наблюдаваме. Тези, които искаха да ни убият, ще станат наши водачи, с чиято помощ другите трима ще паднат в ръцете ни.

– Аллах! Тази идея също не е лоша!

– Радвам се, че го признаваш! Сега изчезвай да не би да те забележат. Кажи на гостилничаря да се погрижи двамата гости да останат тук възможно най-дълго, след като той замине с нас. Трябва да ги обслужат така, че да направят по-дълъг престой. Аз с готовност ще го платя. Кажи му го, а сега върви!

– Да, сихди, изчезвам! Струва ми се, че някой идва.

Тези думи той изрече шепнешком. Най-сетне очакваните двама мъже влязоха в стаята.

Естествено, завариха я празна. Омар и Оско отдавна бяха излезли, а гостилничарят беше дошъл, за да изнесе стомната с бира.

Сега имах възможност да разгледам тези хора по-добре, отколкото предишната вечер. Имаха физиономии на истински обесници. На някои хора по лицата им личи какво може да се очаква от тях. Тези бяха от този тип. Облечени бяха като последни бедняци, на всичко отгоре дрехите им бяха отвратително мръсни и скъсани. Затова пък оръжията им бяха доста по-хубави и, изглежда, добре се грижеха за тях.

Докато единият беше окачил на скъсания си пояс прашка, то другият носеше опасното някога оръжие на избягалите от турците в горите сърби и власи, а именно хайдушки чакан, чиято резбована дръжка бе облечена с бисернолъскава кожа от акула. За това оръжие само бях чувал от предания и го бях разглеждал в някои колекции, но никога не бях виждал как се използва. Дори и през ум не ми минаваше, че не след дълго ще стана негова мишена.

Те се огледаха в стаята.

– Няма никой – изръмжа човекът с прашката. – Да не би да мислят, че не можем да си платим ракията, която ще пием?

– Трябва ли да я плащаме? – изсмя се другият. – Не сме ли хайдуги? Не носим ли копча, от която всички останали се страхуват? Ако не искаме да си платим доброволно, бих желал да видя кой ще посмее да

ни принуди!

– Млъкни! Само двама сме, а този Ибарек е богат човек и има много ратаи и работници, срещу които не можем да излезем. Няма да се излагам на опасност заради няколко глътки ракия. Но е неприятно, че никой не ни обръща внимание. Да не би да мислят, че сме скитници?

– Да не сме нещо друго?

– Разбира се, че не сме такива. Ние сме герои от планините, които имат за задача да отмъстят за причиненото им зло.

– Да, но обикновените хора ни наричат разбойници вместо герои, което всъщност ми е все едно. Може би само затова в стаята няма никой, защото всички са се скрили зад стените и ни наблюдават през цепнатините им. Но тогава лошо им се пише. Хайде да погледнем!

Те излязоха и тръгнаха към подвижните стени от върбови клони. Като се приближиха до стената, зад която бях скрит аз, единият каза:

– Много е възможно зад тези вързопи да се е скрил някой.

Хайде да проверим. Ножът ми е достатъчно остър.

Начинът, по който действаша тези мъже, ясно показваше колко сурови хора са. А точно като тях са и повечето, които си слагат ореол поради това, че както гласи народният израз, „са излезли в гората“. Може би има някои сред тях, които са били принудени от несправедливостта, омразата и преследването да избягат в планините, но техният брой е незначителен в сравнение с онези, които са скъсали свещените връзки на закона, Бога и хората от чиста бруталност.

Дяволът извади ножа си и го заби между вързопите, но за щастие твърде високо. Ако не бях решил да седна, сигурно щеше да ме улучи.

Друг въпрос беше, разбира се, дали в този случай спокойно щях да стоя като мишена за хвърляне на ножове. Във всеки случай нямаше да чакам удара. А ако исках да се държа с мъжете според желанието си, във всеки случай щеше да е позор за мен да им позволя да ме подплатят. Има неща, които човек може да прави, без това да навреди на честта и самочувствието му, но за това не бива да се знае. Към тези неща спада и дебненето.

Всички казват, че подслушването е срамно дело, но има положения, в които то е направо задължение. На когото се удаде добрата възможност да подслуша престъпници и да предотврати злодеяние, но от фалшиво чувство за срам или чест не я използва, става съучастник. А аз трябваше да предпазвам и себе си.

– Няма никой – каза доволно мъжът. – И никого не бих посъветвал да стои тук! Хайде пак да влезем!

Те се върнаха в стаята и започнаха силно да викат, за да ги обслужат. Гостилничарят влезе, поздрави ги и учтиво се извини, че не е могъл веднага да дойде.

– Тъкмо се приготвих за път – обясни им той. – Затова, за съжаление, се наложи да почакате.

– Къде ще ходиш? – попита човекът с прашката.

– В Текирлик.

Разумно постъпи, като назова противоположната на нашата посока. Все пак другият се осведоми:

– Какво ще правиш там? По работа ли отиваш?

– Не, за развлечение. Какво искате да ви донеса?

– Ракия. Но донеси достатъчно! Жадни сме, ще ти платим. Какви ли гърла имаха тези хора, щом пиеха ракия за утоляване на жаждата.

– Да платите ли? – засмя се гостилничарят. – Днес сте първите ми гости, а според обичая, който спазвам на днешния ден, първите, които дойдат, получават всичко безплатно.

– Така ли? Че какъв ден е днес?

– Рожденият ми ден.

– Тогава те поздравяваме и ти желаем хиляда години живот. Значи не е необходимо да плащаме това, което ще ядем и прием?

– Да.

– Тогава донеси една кана ракия и седни да пиеш с нас.

– Не мога, защото веднага трябва да тръгна. Искам да прекарам днешния ден с роднините си, които живеят в Текирлик. Но ще вдигна с вас наздравица.

Той отиде да донесе ракията.

– Хей – каза онзи с хайдутската брадва, – добре уцелихме, нали?

– Да – кимна другият, хилейки се доволно. – Хубавичко ще си похапнем.

– Като се върне стопанинът и разбере какво сме изяли, не бива да каже, че не сме отпразнували както трябва рождения му ден.

Радвах се, че гостилничарят беше измислил толкова умен претекст, за да задържи двамата тук. Той донесе една кана, която според моите представи беше достатъчно голяма, за да стигне на десет мъже да се напият. Сложи една чаша на масата и понечи да налее.

– Стой! – заповяда човекът с прашката. – Това съдче е за деца. Ние сме мъже и ще прием направо от каната. Човек трябва изцяло да се наслаждава на това, което Аллах дава. Пия за твое здраве и ти желая да се сбъдне всичко, което ти сам би поискал.

Той отпи две големи глътки, свали стомната, отпи още веднъж, а после направи такава физиономия, сякаш бепил нектар. Приятелят му последва неговия пример и също пи толкова, после млясна с език и подавайки стомната на гостилничаря, каза:

– Пий, приятелче! Това освежително питие няма равно на себе си в целия свят. Пий, но не толкова много, за да ни стигне, да прием за твое здраве като твои гости.

Гостилничарят само опита и отговори:

– Няма да се свърши, а можете да поръчате отново да напълнят каната.

– А ще може ли, щом теб вече няма да те има?

– Заповядал съм на ратая, който ще ви обслужва, да ви дава всичко, каквото пожелаете, стига, разбира се, да го има.

– Тогава вместо само хиляда ти пожелавам десет хиляди години живот. Ти си много благочестив и достоен син на Пророка и водиш похвален живот, за който Ангелът на смъртта някога ще ти отреди място в лоното Аврамово.

– Благодаря ти! Но сега ще вървя. Щом замина, обръщайте се към ратая.

– А той къде е?

– Вън на двора. В къщата няма никой. Всичките ми хора са на полето, но скоро ще се върнат.

Хитрецът им каза всичко това, за да ги заблуди, че са сами. Не биваше да подозират, че ги подслушват, и можеха да бъдат съвсем спокойни, че могат необезпокоявани да си разговарят на висок глас.

– Желая ти приятен път – каза човекът с брадвата. – Преди това обаче искам да те попитам нещо.

– Какво?

– Да са се отбивали преди известно време при теб трима мъже, но не обикновени, а изискани?

– Хм! При мен идват много хора. Трябва да ми ги опишете.

– Не е необходимо. Ще ти кажем само какви коне яздят. Имат три бели коня.

– А, да! Вчера вечерта бяха тук. Наистина бяха много представителни мъже.

– Тук ли спаха?

– Не. Всъщност смятаха да го направят, но седнахме да играем карти, което продължи почти до сутринта и тогава те решиха, че е по-добре веднага да продължат пътя си.

– Казаха ли ти накъде отиват?

– Да.

– В Остромджа ли?

– О, не! Смятаха да ходят в Дойран.

– А, така ли? И натам ли тръгнаха?

– Разбира се! Нали така казаха. Защо след това трябва да променят решението си?

– Правилно! Сигурно си видял, че са потеглили на юг?

– Аз ли? Да видя? – попита той учуден. – За да видя това, трябва да вървя след тях през цялото село. И защо да го правя?

– Питам просто така. Сега нещо друго! А след тях не са ли идвали и други хора от същата посока при теб?

Разбира се, той искаше да узнае нещо за мен и спътниците ми. Ако беше ме попитал, знаех какво да му кажа, но бях напълно убеден, че гостилничарят щеше да им отговори по съвсем друг начин. Във всеки случай най-лесно беше просто да отрече. Не можеше да се твърди обаче, че изобщо не сме минавали оттук, защото открито бяхме минали през намиращите се преди Дабила селища и много хора ни бяха видели. Дватамата мъже сигурно бяха разпитвали за нас и знаеха, че сме пред тях.

Най-добре беше гостилничарят да признае, че сме били тук. А ако беше много хитър, можеше да каже, че сме тръгнали след онези тримата, които са били в хана, в посока към Дойран. По този начин двамата негодници щяха да сметнат, че в продължение на няколко дни не ги заплашва никаква опасност от нас. Но както казах, не вярвах, че е толкова умен. Затова бях много приятно изненадан от по-нататъшния развой на разговора. Противно на моите очаквания, гостилничарят доказа, че може да прояви голяма съобразителност. Той отговори:

– От вчера вечерта при мен не са идвали никакви други гости. Нали вече ви казах, че сте първите за днес.

– Хм! Но онези, за които говоря, със сигурност са дошли в Дабила.

– Тогава може би са минали през селото, без да се отбиват тук.

– Вероятно е така. А това ни е много неприятно, защото искаме да ги настигнем. Трябва непременно да говорим с тях.

– Ваши познати ли са?

– Дори добри приятели.

– Тогава побързайте да ги настигнете и не бива да се задържате тук дълго време.

– За съжаление! Толкова бихме искали да почетем гостоприемството ти, като приемем почерпката ти. Може би ще срещнем тези четирима

мъже още в Остромджа.

– Четирима ли бяха?

– Да.

– А единият от тях не яздеше ли чистокръвен вран жребец?

– Да, да! Виждал ли си го?

– Да. Дори вместо една пушка имаше две.

– Точно така, точно така!

– Измежду другите трима имаше един дребосък, на който вместо брада от лицето му висяха десет или единайсет дълги косъма.

– Съвсем правилно! Значи си ги виждал! Но къде, щом не са се отбивали при теб?

– Вън пред портата. Стоях там със съседа си, когато дойдоха. Те, разбира се, искаха да отседнат при мен, но като им казах, че аз съм гостилничарят, човекът с тъмната брада, върху врания кон, ме попита дали при мен не са идвали трима мъже, яздещи бели коне.

– Шейтан! Ти какво му отговори?

– Истината, разбира се.

– О, ужас!

– Защо?

– Нищо, нищо. Казах го просто така. Продължавай нататък!

– Мъжът ме попита кога са били тук тримата конници, колко време са останали и накъде са тръгнали после.

– Ах, чудесно! Ти какво му каза?

– Това, което знам. Отговорих му, че тези, за които пита, са потеглили на юг към Дойран. Да не би да не е трябвало да го правя?

– О, напротив, напротив! Много правилно си постъпил. И какво направиха те тогава?

– Ездачът каза, че бързо трябва да настигне другите и затова не може да отседне при мен. Осведоми се точно за пътя, водещ към Дойран.

– По него ли тръгна?

– Да. Заведох него и спътниците му извън селото и им обясних всичко най-подробно. После те препуснаха в галоп към Фуркьой. Сигурно много бързаха.

– Значи си сигурен, че са тръгнали на юг?

– Така, както съм сигурен, че сега виждам вас пред себе си.

– И не на запад, към Остромджа?

– Не промениха посоката. Стоях там дълго и гледах след тях, докато изчезнаха от другата страна на планините. Бях възхитен от врания кон, не можех да откъсна очи от него.

– Да, наистина е прекрасен, вярно е.

– Щом искате да говорите с тези четиримата мъже, ще трябва също да заминете за Дойран.

– Така е. Но решихме да не бързаме. Щом са там, знаем, че ще ни чакат.

– Радвам се, че ги срещнах и разговарях с тях, иначе нямаше да мога да ви дам сведения. Но вече трябва да тръгвам. Не ми се сърдете, че не мога да остана повече при вас.

Противно на предишното си поведение, те най-любезно му изрази благодарността си и се сбогуваха с него така, сякаш го бяха обикнали от все сърце. Щом гостилничарят излезе, човекът с прашката удари с юмрук по масата и извика:

– Какъв късмет! Тази грижа отпада. Те не са тръгнали към Остромджа.

– Да, можем да се радваме. Колко умно са постъпили Манах ал Барша и Баруд ал Амасат, като са разправяли на глупавия гостилничар, че ще ходят в Дойран! Сега кучетата, които ни подслушваха, също са отишли там и напразно ще търсят.

– Никога досега не съм бил в Дойран и не знам колко е пътят дотам.

– Мисля, че е на около седем часа езда. Негодниците ще пристигнат там едва навечер. А утре ще разпитват. Тогава, разбира се, ще узнаят, че са били измамени. Значи не могат да пристигнат в Остромджа преди вдругиден по обяд. В такъв случай можем да ядем и пием тук колкото искаме.

– Затова се радвам така, сякаш аз имам рожден ден. А дали гостилничарят ще се върне още днес?

– Едва ли!

– Все пак трябваше да го попитаме.

– Защо?

– Ако сме сигурни, че ще се върне чак утре, предлагам да останем тук целия ден. Нали сме гости и ще получим всичко, каквото пожелаем, без да е необходимо да платим и пукната пара. Подобно нещо трябва да се използва пълноценно.

– Ако те притеснява това, мисля, че е напразно. Гостилничарят сигурно ще остане там до утре.

– Мислиш ли?

– Щом е за рождения му ден, тържеството при всички случаи ще е вечерта.

– Правилно.

– Докато свърши, ще стане полунощ. Да не мислиш, че после ще яхне коня, за да язди към дома в продължение на четири часа?

– Едва ли ще има подобно желание.

– И може би не само желание. В такива случаи човек яде и пие, а пиенето на рожден ден е лоша работа. Човек лесно се напива, поради което после спи до обяд на другия ден.

Като слушах това, имах чувството, че се намирам в добрата Германия, където се изповядват същите възгледи.

– Имаш право – съгласи се другият, като отпи огромна глътка от каната. – Гостилничарят ще пие и утре ще спи до късно. Дори може да се очаква, че и преди обед няма да се прибере вкъщи. Значи спокойно можем да си хапваме тук и да останем и през нощта. Няма защо да се страхуваме от онези четирима проклетници, следователно не е необходимо да бързаме да ходим в Остромджа.

– Добре! Оставаме! Като си спомня за предишната нощ, страшно се ядосвам на себе си. Човекът с врания кон, който на всичко отгоре е християнско куче и неверник, беше в ръцете ни, а ние го изпуснахме!

– Да, безотговорно беше. Един удар с ножа, и щеше да бъде обезвреден!

– Но всичко стана толкова внезапно! Човек не можеше дори да се опомни. Едва се бяха озовали между нас, и в следващия миг изчезнаха.

– Но как се бяха качили в гълъбарника?

– Сигурно през мястото, където е сеното.

– Откъде да знаем, че някой ще ни подслушва оттам? Кой изобщо им е казал, че ще се събирате, и то заради тях?

– Дяволът им е подшушнал. Всички тези гяури дяволът ги е довял-къл. Затова още приживе се погаждат с него. Никой друг не би могъл да им го каже. Но горко им, ако дойдат в Остромджа! Тогава и четиримата ще идат в ада!

– Хм! Всъщност нас двамата това изобщо не ни засяга. Ние сме само куриери и за това ни плащат.

– Но щом някой ми плаща, аз съм негов приятел и съм на негова страна.

– Дори ако трябва да извършиш убийство ли?

– Защо не, ако носи пари? Да не би да е грях да убиеш някой гяур?

– Не, дори е много достойно дело. Който убие християнин, се изкачва с цяло стъпало по-високо към седмото небе. Това е старото учение, за което за съжаление днес хората не искат и да чуят. Сърбят ме

ръцете да изпратя на този чужденец един куршум, ако дойде в Остромджа.

– И аз съм на разположение.

– Помисли само каква изгода ще имаме от това! Ще ни платят много добре, а освен това наше ще е и всичко, което вземем от него. Само конят му би бил цяло състояние за нас. Ако го закараме в Стамбул, управителят на султанските конюшни ще ни плати за него много пари.

– Или абсолютно нищо!

– Охо!

– Ще ни пита откъде сме го взели.

– Наследили сме го, естествено.

– Откъде ще вземем тогава родословното дърво на коня, което всеки купувач иска да види и получи?

– Човекът сигурно го носи у себе си. Така че ще попадне в ръцете ни. Само се страхувам, че няма да сме онези, които ще получат прекрасния жребец.

– Защо?

– Манах ал Барша и Баруд ал Амасат са също достатъчно умни.

– Хм! Така е. Но лесно бихме могли да ги измамим.

– Как?

– Като премълчим, че чужденецът е заминал за Дойран. Ще му кажем само, че е избягал и вероятно е тръгнал към... към... към някое селище, чието име още не можем да измислим. Вдругиден ще потеглим за Дойран и ще причакаме четиримата негодници.

– Тази идея е великолепна. Но предполагам, че Манах и Баруд няма да се хванат.

– Ако го направим много глупаво!

– Кой би могъл да знае колко време ще ни трябва, за да ги намерим!

– По-малко от час.

– Убеден съм в обратното. Знаем само, че трябва да идем при развалините. Но там бихме могли дълго да търсим.

– Забрави ли, че трябва да се обърнем към стария любарек?

– Много добре го знам. Но първо се пита дали наистина са му казали къде точно ще бъдат и, второ – ние изобщо не познаваме стареца. Кой го знае що за човек е!

– Би трябвало да има копча, тайния знак на организацията ни.

– Това не е основание да се издава всяка тайна.

– Да, но разполагаме с паролата, която Баруд ал Амасат ни каза и която трябва да се спомене на стария любарек. Това е знакът, който ще

ни назове или покаже мястото, където са се скрили. Така че ще ги открием веднага. Това изобщо не ме притеснява. Пита се само дали ще трябва да изпълняваме и други поръчения.

– Ще им откажа. Това ще ни попречи да причакаме четиримата чужденци.

– Да им откажем? Не става. Трябва да се подчиняваме. Знаеш, че непокорството се наказва със смърт.

– Ако бъде оказано такова. Но ако съм болен, мога и да не се подчиня.

– Ах, ти ще се престориш на болен? Значи и аз би трябвало да направя същото, а това ще е доста подозрително. Как така случайно и двамата ще се разболеем?

– Имаме достатъчно основателно извинение. Били сме на път, срещнали сме четиримата чужденци и те са ни нападнали.

– Хм! Значи да се престорим на ранени?

– Да. Аз ще си превържа главата, а ти ще направиш същото с ръката си. Ще кажем, че сме толкова уморени и изтощени, че на първо време не бива да се иска от нас да изпълняваме други задачи. Виж, гостилничарят потегля през портата! Пий, за да разберем дали ратаят наистина отново ще ни напълни каната.

Те продължаваха да пият и за мое учудване или по-скоро за мой ужас наистина изпразниха каната. Тогава единият се приближи до прозореца и извика. Ратаят, който, разбира се, беше получил от господаря си необходимите указания, дойде.

Двамата гости узнаха от него, че ще получат каквото пожелаят, и му заповядаха първо да напълни каната.

От две кани такава ракия би се напил и носорог, затова бях убеден, че много скоро те ще изпаднат в такова състояние, че намерението ми да ги подслушвам щеше да пропадне.

Като беше донесена новата кана, те наистина седяха почти без да разговарят, гледаха втренчено пред себе си и пиеха на кратки интервали. Разбрах, че няма да мога да науча от тях нищо повече, и реших да се оттегля.

Не бях доволен от постижението си. Какво научих? Че Жълтоликия, тайнственият предводител на онези, които „бяха излезли в планината“, държи строго подчинените си и дори наказва със смърт непокорството.

Освен това знаех със сигурност само, че Баруд ал Амасат, Манах ал Барша и избягалият с тях от Адрианопол ключар на затвора трябва да

бъдат търсени в развалините на Остромджа. Но много беше възможно тези развалини да са доста големи. Може би въпросните личности се намираха там само през нощта или в определено време.

Научих също за съществуването на един старец мюбарек, при когото посветените с помощта на парола можеха да узнаят къде се намират тримата споменати мъже. Но кой беше „светецът“, който въпреки светостта си заемаше видно място в един престъпен съюз? Къде можеше да бъде намерен? Също в развалините ли? И коя беше думата, с която човек можеше да се легитимира?

Смятах, че лесно ще намеря „светеца“, но да науча думата беше изключително трудно, ако не и невъзможно. Вероятно щях да успея да хвана стареца и да го принудя да ми открие тайната си.

Не можех да бъда сигурен обаче, че двамата турци в стаята щяха да бъдат напълно безопасни до сутринта. Не след дълго те така се напиха, че изгубиха съзнание. Дори не си поръчаха нищо за ядене и бяха завлечени в един тъгъл, за да изтрезнеят.

Разбира се, това беше от голяма полза за мен, защото така търсени-те от нас хора нямаше как да бъдат предупредени и можех да използвам времето от днес следобед до утре по обяд да търся тримата бегълци, защото двамата пияни нямаше да могат да пристигнат в Остромджа рано.

Понеже не можех да науча нищо повече, изпълнях безшумно иззад вързопите върбови клони и се запромъквах към спалнята. Тя беше залостена отвътре. Като почуках тихо, Халеф отвори. Вътре бяха и другите ми двама спътници, както и един ратай.

– Трябваше да заключим, сихди – обясни той тихо. – На негодниците можеше да им хрумне да проверят дали тук няма някой.

– Правилно. Къде са обитателите на къщата?

– Скриха се, защото гостилничарят каза, че всички са на полето.

[#1 Светец. – Бел. пр.]

– Хайде да тръгваме. Върви напред и се погрижи никой да не ни види.

Ратаят, към когото бях отпразил тези думи, ни пусна да излезем, затвори вратата зад нас, извади ключа и се спусна напред.

Другият ратай, който обслужваше гостите, също беше готов. Той влезе при тях и започна да разговаря на висок глас, за да отвлече вниманието им. Така за нас не беше трудно да излезем от къщата и да идем в двора.

Оттук бързо стигнахме до задната част на сградата, откъдето ратаят

ни поведе към полето. Там ни чакаше гостилничарят с конете ни и няколко слуги.

– Най-сетне! – каза той. – На теб времето не ти се е сторило толкова дълго, колкото на мен. Но вече трябва да тръгваме. Яхвай коня!

– Преди това искам да ти платя. Кажй колко ти дължим!

– Вие на мен? – засмя се той. – Нищо, абсолютно нищо не ми дължите!

– Не можем да се съгласим!

– Напротив! Бяхте мои гости.

– Не. Дойдохме при теб непоканени и всичко, което ядохме и пихме, си го поръчахме.

– Ефенди, не говори повече! Не ме карай да се опозорявам, отказвайки ти гостоприемството си. Щом на двама такива безделници мога да дам каквото им сърце пожелае, ще помоля и вас да се държите така, сякаш сте платили.

– Но това, което получават двамата, също е поръчано от мен. Дори обещах да го платя.

– Да ме ядосаш ли искаш, господарю? Имаш желание да ми помогнеш да си върна парите, а аз трябва да взема от теб няколко жалки пиастъра за бирата и за две яйца? Не мога да го направя!

Щях да престана още при първата дума, но не се успокоих веднага заради Халеф. Исках да видя лицето му, което непрекъснато се свиваше в гримаси. Трябваше да си помисли, че наистина ще платя. Затова той бързо каза:

– Сихди, знаеш Корана и всичките му тълкувания. Защо се противопоставяш на продиктуваното от ангел Гавраил учение? Не виждаш ли, че е светотатство да отказваш протегнатата към теб честна и милосърдна ръка? Който дава милостиня, я дава на Аллах, а който отказва дар, обижда Аллаха. Надявам се, че ще се разкаеш за коравосърдечието си и ще зачетеш Пророка. Яхвай коня и не се грижи за пиастрите, които никой не иска!

Всичко това бе изречено с такава сериозност и усърдие, сякаш ставаше дума за нещо на живот и смърт, на проклетие и блаженство. Отстъпих с усмивка и само дадох бакшиш на ратаите; дреболия, от която обаче те бяха толкова очаровани, че подред ми целунаха ръка, което въпреки всичките си усилия не можах да предотвратя. После потеглихме. Първо яздохме известно време зад селото, а после завихме към Остромджа по нещо, което трудно можеше да се нарече път.

Скоро стигнахме до него, но след като селото остана зад гърба ни, попитах гостилничаря:

– Това така наречено шосе единственият път до Остромджа ли е?

– Най-прекият е. Има и други пътища, които обаче изискват повече време.

– Хайде да тръгнем по някой от тях! Не искам да яздя по този.

– Защо?

– Защото утре, като тръгнат след нас двамата негодници...

– Утре ли? – прекъсна ме той.

– Да, решиха да останат в странноприемницата ти, понеже не е необходимо да плащат. Не очакват да се върнеш по-рано, защото според тях тази вечер на рождения си ден здравата ще се напиеш.

– Негодници! Ще ги изненадам и ще им кажа, че днес изобщо нямам рожден ден.

– Няма да го направиш.

– Така ли? Защо?

– Защото е в твой интерес те да не идват в Остромджа по-рано от утре на обяд. Ще научиш и подробности. Ако ни последват, случайно могат да научат, че не сме тръгнали към Дойран, а към Остромджа. Това ще провали всичките ми планове.

– Добре! Щом искаш, ще тръгнем по друг път. Точно оттук един път се отбива вляво през полетата и ливадите. Ще яздим така, че да излезем на пътя за Кустурлу. Там никой не ни познава.

Отбихме се встрани. Гостилничарят го бе нарекъл път, обаче то беше всичко друго, но не и това. По почвата личеше, че тук от време на време бяха минавали хора, но утъпкан път нямаше.

Вдясно и вляво се виждаха поля, в повечето случаи засадени с тютюн. Видях и няколко малки, невзрачни насаждения с памук. После следваха угари и накрая се влизаше в гората, през която минахме, без да видим каквато и да е пътека.

Дотук бяхме яздили мълчаливо, но ханджията не можа повече да удържи любопитството си и попита:

– Чу ли какво си говорих с онези пияници?

– Всичко.

– Въпросите им и моите отговори ли?

– Нищо не ми убягна.

– Е, доволен ли си от мен?

– Изпълни задачата си превъзходно. Наистина трябва да те похваля.

– Много се радвам. Не ми беше много лесно да налучкам

правилното решение.

– Много добре го знам, затова двойно повече се зарадвах на съобразителността ти. Доказа, че си голям хитрец.

– Очарован съм, че го чувам от твоята уста, защото подобна похвала струва десет пъти повече от която и да е друга.

– Така ли? Защо?

– Понеже си учен човек, който знае всичко от слънцето до най-малкото зрънце в пясъка, и герой, когото досега никой не е успял да победи. Познаваш императори и крале, които те почитат, и яздиш под сянката на падишаха, с когото си ял от една чиния.

– Кой ти каза това?

– Един човек, който го знае.

Веднага се досетих, че дребничкият, иначе храбър хаджия отново беше разправял измислиците си. Той се наричаше мой приятел и закрилник и колкото повече ме величаеше, толкова по-силен беше и отблясъкът, който падаше върху него от мен. Един поглед ме убеди, че предчувствайки нещо като буря още щом ханджията започна да говори, той беше изостанал малко назад.

Това, че гостилничарят не отговори направо на въпроса ми, беше доказателство, че Халеф му бе забранил да го споменава.

– Кой е този, който знае неща, за които нямам и понятие? – продължих да питам аз.

– Не мога да го назова.

– Добре, тогава аз ще го направя. Той каза ли ти името си?

– Да, ефенди.

– И е много дълго нали? Да не би малкият негодник да се казва хаджи Халеф Омар... и така нататък?

– Не ме питай, ефенди!

– Напротив, трябва да те питам.

– Но аз му обещах да не споменавам името му.

– Можеш да изпълниш обещанието си. Не е необходимо да назоваваш името му. Само кажи да или не! Хаджията ли беше?

Той продължи още известно време да се колебае, но като му хвърлих строг, сърдит поглед, отговори:

– Да, той ми го каза.

– Така. Искам да те осведомя, че той е голям лъжец.

– Казваш това от скромност, господарю!

– Не. И през ум не ми минава подобно нещо. Изобщо не съм скромен. Можеш да си направиш извода по това, че изядох прекрасния ти

омлет, без да ти го платя...

– Замълчи, господарю! – прекъсна ме той.

– Не, трябва да говоря, за да поправа грешката на този хаджи Халеф Омар. Той направо те е излъгал. Видях падишаха, но не съм ял с него от една чиния. Наистина познавам императори и крале по имена, срещал съм се с някои от тях, но те не ме почитат и дори не знаят името ми. За тях аз изобщо не съществувам.

По израза на лицето му разбрах, че той повече вярва на измислиците на дребосъка, отколкото на искреното ми признание.

– А що се отнася до моята ученост – продължих аз, – тя изобщо не е толкова голяма. Знаел съм всичко от слънцето до най-малкото зрънце в пясъка? Е, добре, за песъчинките знам толкова, колкото и всеки друг, но за слънцето не ми е известно нищо повече от това, че Земята се върти около него, на какво разстояние е от него, какъв обем, евентуално тегло, диаметър и...

– Машаллах! Машаллах! – извика силно човекът, като страхливо ме погледна и отдръпна коня си встрани.

– Защо викаш? – попитах го аз.

– Ти знаеш всичко това, което изброи?

– Да.

– На какво разстояние е слънцето от нас?

– На около двайсет милиона мили.

– И ние се въртим около него?

– Разбира се!

– И колко е голямо и дебело, също ли знаеш?

– Да.

– И дори колко тежи?

– Приблизително. Но не е по-малко от един милион центнера. Той отново направи изплашена физиономия и спря коня си.

– Господарю – каза той, – бил съм веднъж в Истамбул и говорих там с един учен дервиш, който се е срещал с много учени мъже от други страни. Той ми се закле в Пророка и брадата му, че слънцето и звездите не са толкова малки, колкото изглеждат, а са много, много по-големи от Земята. Изглеждали толкова малки, защото са безкрайно далеч от нас. Бях направо изплашен от това, което чух. Но ти знаеш дори колко големи са разстоянията и още много други неща! А можеш ли да ми кажеш нещо за Луната?

– Разбира се!

– Тя на какво разстояние е от нас?

– На осемдесет и шест хиляди турски агача.

– О, Аллах, валлах, фаллах! Ефенди, страх ме е от теб!

Той ме гледаше направо като вкаменен. Тогава се приближи Халеф, спря до нас и каза:

– О, моят сихди знае много повече. Той знае дори, че има звезди, които ние не виждаме, и че някои звезди, които виждаме всяка нощ, изобщо не съществуват. Той самият ми го е казвал и ми го е обяснявал. Но отново забравих всичко, защото главата ми е прекалено малка за толкова много слънца и звезди.

– Наистина ли? – извика турчинът.

– Да. Попитай го сам!

Човекът пусна поводите на коня върху коленете си, вдигна ръце пред лицето си и разпери пръсти срещу мен. Така правят в средиземноморските държави, щом искат да се предпазят от нечий зъл поглед или магия.

– Не! – извика той. – Няма да го питам, нищо не искам да знам. Нищо повече не искам да научавам. Аллах да пази главата ми от такива неща и толкова числа. Ще се пръсне като старо оръдие, в което са натъпали прекалено много барут. По-добре да продължим пътя си!

Той отново хвана юздите, подкара коня си и измърмори:

– И наричаш хаджията лъжец? Та той много малко ми е казал за теб!

– Ибарек, това, което чу от мен сега, го знае всяко дете в моята страна.

– Машаллах! Не искам да живея в такава страна, където децата трябва да теглят и мерят звездите. Какво щастие, че не съм роден в Алемания! Обущарят, който ме научи да варя бира, не ми каза нищо за тези работи и постъпи много умно. Хайде да говорим за нещо друго! Казах ти, че похвалата ти ме радва двойно повече, защото е изречена от твоята уста. Доволен си от мен и това ми дава надежда, че ще си върна парите.

– Ако моята надежда не ме лъже, наистина отново ще си ги получиш.

– Надежда ли? Ти само се надяваш?

– Да. Какво друго?

– Ти не се надяваш, а съвсем точно го знаеш.

– Грещиш.

– Не. Заклевам се, че си сигурен.

– Напразно се кълнеш.

– Не, ефенди! Който може да открива в пустинята, в гората, в

полето следи на хора, които отдавна са изчезнали, той съвсем точно знае къде са откраднатите ми пари.

Вече наистина се ядосах. Дребният хаджия много лесно можеше да ме постави в неловко положение с необмислените си хвалби.

– Това, разбира се, ти го е казал пак Халеф, нали? – попитах аз хаджията. Той кимна утвърдително. Обърнах се към дребосъка:

– Халеф, защо изоставаш? Я се приближи!

– Какво да направя, сихди? – попита той любезно, точно както пра-ви куче, което знае, че го викат, за да го бият, но все пак дружелюбно върти опашка.

– Заслужаваш кърбач, камшика от хипопотамова кожа! И знаеш ли защо?

– Сихди, ти никога няма да удариш твоя верен Халеф. Много добре го знам!

– Точно в това е бедата, дете мислиш, че не мога да те накажа. Но освен камшика има и други наказания. Ще те лиша от храна. Ще стоиш гладен и ще гледаш как ядем печени кокошки!

Казах това много заплашително и гневно. За печена кокошка той даваше живота си! Но хаджията се засмя и отговори:

– Сихди, по-добре ти самият да не ядеш, а на мен да дадеш цялата кокошка.

– Млъкни! Ако нищо друго не може да помогне, ще те изгоня!

– Ефенди, знаеш, че ще тичам след теб. Аз съм твой слуга. Заедно сме понасяли глад и жажда, горещини и студ, радости и скърби. За таки-ва хора е трудно да се разделят, сихди.

Имаше право добрият човек. Той много добре знаеше какво щеше да последва, като докосне тази струна. Гневът ми веднага се успокои.

– Но, Халеф, не може да лъготиш така!

– Че лъжа ли беше това, сихди? Аз наистина не знаех тези неща. Как може да се ядосаш толкова, дете съм казал, че си ял от една чиния със султана?

– Но това е лъжа!

– Не можеш да твърдиш подобно нещо! Не яде ли в Стамбул при каази аскери?

– Официално не.

– Значи тайно. В такъв случай не може да се говори, че не съм прав. Много е възможно чинията, от която си ял, да е поднасяна някога и на султана! Както виждаш, сихди, твоят верен Халеф много добре знае как-во говори. Ти си също като трюфелите. Те са голям деликатес и за тях се

плаща скъпо, но се крият под земята, защото не желаят да се говори за тях. Много добре те познавам и понеже виждам, че лицето ти се разведрява, отново ми олеква на сърцето и ме обзема радост. Аллах праща облаци и слънчева светлина. Човек трябва да взема това, което Аллах му дава.

Лицето ми наистина се разведри. Кой би могъл да остане сериозен, когато така остроумно го сравняват с трюфели. Разсмях се, естествено, и дребничкият хаджия също се присъедини. Такъв беше краят всеки път, когато около Халеф се надигаше бурята на гнева ми.

Продължихме да яздим по-нататък. По погледите, които турчинът ми хвърляше, и поради обстоятелството, че конят му яздеше малко поназад, забелязах, че изпитва огромен респект към мен. Изглежда, имаше голямо желание да ме смята за едно от чудесата на света.

Скоро гората свърши и тръгнахме през широка, равна угар, предлагаща на конете ни голяма свобода на действията. Любопитството на ханджията отново се пробуди.

– Ефенди – започна той, – мисля, че все пак днес ще мога да се върна обратно.

– Не ми се вярва.

– Защо?

– Нали искаш да си вземеш парите?

– Разбира се.

– Тогава сигурно ще трябва да останеш по-дълго. Нали, преди да вземем парите, трябва да хванем негодниците?

– Ами ти нали знаеш къде са!

– Не.

– Но хаджията твърди обратното!

– Не му се връзвай на приказките. Знам, че се крият в Остромджа, но нищо повече. Ще трябва да ги търся.

– Ами да разпитаме за тях!

– Няма да има смисъл. Сигурно пред никого не са се показвали.

– Вай! Значи няма да можем да ги намерим!

– Сигурно ще успеем. Имам тяхна следа.

– По земята ли е?

Добрият човечец беше чул от Халеф, че съм много опитен в разчитането на следи, и сега си мислеше, че сигурно съм видял такава по земята пред себе си.

– Не – отвърнах аз и посочих към челото си. – Следата, по която ще вървим, е тук. Познаваш ли добре Остромджа?

- Да. Все пак това е най-близкият град до моето село.
- Има ли там някаква планина?
- Да, и то висока.
- А в нея да се намират някакви развалини?
- Цели купища.
- От какво са?
- Никой не знае със сигурност. Българите казват, че някога са имали голямо царство и един от известните им князе е живял там в крепост. После дошли враговете, превзели и разрушили крепостта.
- Имаш предвид турците, нали?
- Така казват някои. Други твърдят, че са били гърците.
- Все едно. Може ли да се стигне лесно до развалините?
- Да, без затруднения.
- А не е ли забранено да се ходи там?
- О, не. Всеки може да се изкачи горе, но много малко хора го правят.
- Защо?
- Понеже там живеят лоши духове.
- Ах, така ли? Значи ще се срещнем с тях още веднъж!
- Ефенди, ти луд ли си?
- Изобщо не съм. Отдавна мечтая да видя такива духове. Радвам се, че това мое желание най-сетне ще се изпълни.
- Откажи се, господарю!
- Ами! Ще се опитам.
- Спомни си, че през деня не се явяват духове!
- Аз и не мисля да ги търся през деня.
- О, Аллах! Смяташ да се качиш горе през нощта?
- По всяка вероятност.
- Никога повече няма да можеш да слезеш оттам. Духовете ще те унищожат!
- Любопитен съм да видя какво ще направят.
- Не се подигравай, ефенди! За съжаление злите духове не питат дали можеш да измериш луната и звездите, нито пък от чия господарска чиния си ял. Изобщо не задават въпроси, а направо те хващат за перчемата и ти извиват лицето към гърба.
- Охо!
- Да, да! – закима той.
- Имало ли е вече такива случаи?
- Много!

- Горе в развалините ли?
- Да. Сутрин са намирали в развалините хора, лицата на които са били извити към гърба.
- Живи ли са още?
- Как може да питаш подобно нещо! На когото лицето му е откъм гърба, е със счупен врат. Мъртви са били.
- А, така ли? Ти говореше за хора, а не за трупове. Някой познавал ли е тези хора?
- Не. Били са все чужденци. Само веднъж човекът е бил от Остромджа. Бил от новите гавази и казал, че не вярва в духове. Затъкнал ножа и камата в пояса си и на смрачаване се изкачил горе. На другия ден и той лежал там като другите. Лицето му било синкавочервено, а езикът му изплезен.
- Отдавна ли е станало?
- Минали са около две години. Аз самият съм виждал този безразсъдно смел мъж.
- Приживе ли?
- Да. После видях и трупа му. Това исках да ти кажа.
- Безкрайно се радвам! Опиши ми още веднъж трупа!
- Изглеждаше ужасно!
- Това ли е цялото описание, което можеш да ми дадеш?
- Не. Като го донесоха от планината, го бяха увили в един стар кафтан. Бях потеглил рано към града, да купувам семена за тютюн и тъкмо тогава носеха трупа.
- Много бих искал да знам как точно изглеждаше шията му.
- Ужасно!
- Опиши я! Имаше ли по нея рани?
- Не. Но много добре се виждаше как духовете го бяха изподрали с ноктите си.
- Хм! А ноктите им били ли са забити в шията му?
- Какво говориш! Духовете не могат да понесат кръв. Никога не причиняват рани. Не раздират кожата. Но следите от ноктите им личат много добре. Тръпки ме побиваха от гледката, но все пак подробно огледах трупа, както и много други.
- Как изглеждаха тези следи от нокти?
- Като дълги, тесни, зачервени отпечатащи – отзад два, а отпред осем.
- Така си и помислих.
- Виждал ли си някога човек, погубен от духове?

– Не, никога. В моята родина духовете не погубват хора. Много са миролюбиви. Има три вида. Наричат ги духове-мъчители, духове-естети и нишадърени духове. Само тези от първия вид могат да бъдат опасни. Останалите са безобидни.

– Колко щастлива е твоята страна, ефенди, че има само такива духове! Нашите са зли, много зли. Веднага ти извиват врата и си мъртъв.

– Да, и аз мисля, че тогава човек умира.

– Разбира се! Затова в името на Аллаха те моля да не се изкачваш в опасната планина през нощта. Иначе ще те свалят долу като труп.

– Е, ще си помисля.

– Няма какво да мислиш. Ако ме попитат искам ли да продължа да живея, или искам да умра, няма какво да му мисля. Предпочитам да живея.

– Добре! И аз ще продължа да живея!

– Правилно! Олекна ми на сърцето. Много ме изплаши!

– Тогава да не говорим повече за развалините. По-добре ми кажи дали в Остромджа има човек, когото наричат стария Мюбарек!

– Разбира се, че има!

– Познаваш ли го?

– Много добре!

– А ще мога ли да го видя?

– Ако е вкъщи, да. Всеки може да отиде при него.

– Ти ходил ли си там?

– Често. Спечелил е от мен няколко пиастъра.

– За какво?

– За церовете, които прави.

– А, да не би да е хеким?

– Не.

– Значи е аптекар?

– Не е. Светец е.

– Но един светец не може да търгува с лекарства?

– Защо да не търгува? Кой може да му забрани? Никой. Напротив, всички се радват, че старият мюбарек им е на разположение. Там, където не може да помогне нито хеким, нито аптекар, той е винаги от полза.

– Тогава и на теб е помогнал?

– Дори много често – на мен, на хората и животните ми.

– Значи лекува и хора, и животни. Много интересно.

– О, той самият е много по-интересен.

– Как така?

– На повече от петстотин години е.
– Да ме изплашиш ли искаш?
– Не е необходимо да се плашиш. Истина е.
– Но аз не вярвам.
– Не му го казвай, защото тогава с теб ще е свършено!
– Толкова ли е опасно да се говори за него?
– Да. Неговият дух витае навсякъде, за да слуша какво се говори за стария мъбарек.

– Чудесно! Прекрасно! А знаеш ли дали този дух може да бъде видян?

– Разбира се! Той го държи при себе си. Това е един много голям гарван, черен като нощта.

– Хм! А няма ли и голяма черна котка?

– Да! Откъде знаеш?

– Предполагам. Влизал ли си в стаята, където приготвя лекарствата си?

– Да. Но ти откъде знаеш, че той има такава стая?

– И това предположих. Не си ли виждал там препарирани птици?

– Да.

– А змии?

– Също.

– Жабите в стъклениците?

– Аллах валлах! Да, да!

– А черепи и кости на умрели?

След всеки от въпросите ми лицето му придобиваше все по-учуден израз.

– Господарю – извика той, – познаваш ли мъбарека?

– Не.

– Но ти съвсем точно знаеш как изглежда стаята му?

– Причината е, че познавам и други такива мъбаречи.

– Да не би всеки мъбарек да има такава стая?

– Повечето имат. Освен това много от тях бяха по на няколко хиляди години.

– А на този не му вярваш?

– Не, в никакъв случай.

– Не те разбирам.

– Този човек отдавна ли е при вас?

– Не. Само от шест години.

– Така, така! А откога има зли духове в развалините?

– О, от прастари времена.

– И винаги ли са извивали вратовете на хората?

– Не. Това става от няколко години насам.

– Странно! А може би знаеш точно от колко? Много бих искал да разбера.

– Първият, на когото лицето бе извито към гърба, беше грък, който през деня бе отсядал при нас. На другата сутрин го намериха мъртъв под развалините. Оттогава са минали пет или шест години.

– Значи, откакто мъбареќът живее тук, в Остромджа. А този стар светец има ли и други способности?

– Не, освен че никога не яде и не пие.

– И въпреки това е жив?

– Той казва, че тъкмо защото нищо не яде и пие, е станал на петстотин години. Аллах също никога не яде и въпреки това е вечен. Мъбареќът никога не е имал зъби, защото никога не е ял каквото и да било.

– Може би са паднали?

– Не, не! Той показва устата си на всеки, който го помоли. По венците му изобщо няма дупки или следа от зъб.

– Вече започвам да вярвам, че е много голям светец.

– Това е съвсем сигурно. Аллах го обича и затова му е дал дарбата да става невидим.

– Наистина ли? Но това е много странна способност! А преди това каза, че няма други особености?

– Да, щом под тази дума разбираш подобни дарби, то тогава, разбира се, той има още много и необикновени способности.

– Ще ми кажеш ли какви са?

– В момента не мога да се сетя. За него могат да се кажат толкова много неща, че човек може съвсем да се обърка.

– А ти виждал ли си го как става невидим?

– Точно това исках да кажа!

– Разказвай!

– Знаех, че синът на съседа ми, който живее срещу мен, е болен и че старият мъбареќ ще дойде при него. Жена ми имаше страшно главоболие и искаше старецът да ѝ направи амулет. Затова в уреченото време, когато трябваше да дойде мъбареќ, заставах пред вратата на дома си. Той дойде. Извиках го по име. Но не ми отговори. Отново го извиках и понеже отново не получих отговор, тръгнах към него, поздравих го и му казах, че жена ми има нужда от неговата помощ. Той гневно ме погледна и ме попита за кого го вземам. Като му отговорих, че е прочутият

светец, той се изсмя, не каза нищо и влезе в двора на съседа. Чаках дълго, много дълго време, но той не излизаше. Само Бусра, сакалото момче, което изобщо не бях видял да влиза, излезе навън с патериците си. Като потърсих после съседа си да го попитам за светеца, той каза, че старецът изобщо не е идвал. Старият мъбарек обаче беше изчезнал. Какво ще кажеш, ефенди?

– Засега абсолютно нищо.

– Защо засега?

– За да мога да дам преценка, трябва по-дълго време да наблюдавам светеца. Но може би обяснението е много просто.

– Какво е то, ефенди?

– Светецът е влязъл при съседа ти от предната врата, а е излязъл през задната.

– Не може да го направи. Отпред е дворът, а зад къщата няма градина и изобщо никакъв изход. Портата, през която го видях да влиза, е единственият път, по който отново може да излезе.

– Може би се е скрил?

– Че къде? Къщичката на съседа е толкова малка, че може да бъде забелязан всеки, който реши да се скрие.

– Тогава всичко наистина е много тайнствено. Не мога да го обясня.

– Обяснимо е, но по вече споменатия от мен начин. Мъбарек може да става невидим. Не ми ли вярваш?

Цялата история беше, разбира се, измама. Трябваше ли да споря с гостилничаря, който иначе, изглежда, имаше много добри духовни заложи, но бе обладан от суеверията на Ориента. Дори може би в интерес на начинанието беше да не го разколебавам. Затова му отговорих:

– Който никога не е размишлявал над такива неща и дори не е виждал подобни, не може да каже нито да, нито не.

– Но аз казвам да! – рече Халеф, който бе чул всичко, но в погледа му долових лукав блясък.

– Ти ли? Вярваш на всичко това?

– Непоколемимо.

– Учудвам се.

– Защо, сихди?

– Защото, доколкото знам, досега не си познавал никого, който е притежавал способността да става невидим.

– Аз ли? Не познавам никого? О, сихди, изпаднал си в заблуда!

– Е, кога си имал подобно познанство?

– Неведнъж. За последен път ми се случи днес. Разбрах, че е на път пак да пусне някоя от шегите си, затова замълчах. Но турчинът не издържа. Мислеше, че ще може да изкопчи доказателство за суеверията си, и бързо попита:

– Днес ли? По пътя?

– О, не!

– Да не би тогава у дома?

– Позна.

– Аллах! При мен е имало някой, който бързо може да става невидим?

– Да, при теб.

– А аз видях ли го?

– Разбира се.

– Да не би някой от онези двама безделници?

– Не става дума за тях.

– За кого тогава?

– Омлета. Нали много добре видя, че го внасят при мен, а после той изчезна.

Първоначално гостилничарят направи слисана физиономия, после разочарована, а накрая дори гневна и извика на дребоська:

– Хаджи, казваш, че си бил в Мека, града на Пророка?

– Истина е.

– Не вярвам.

– Да ме обидиш ли искаш?

– Не, но въпреки това ти казвам, че не вярвам.

– Питай моя сихди! Той го знае много добре, защото беше... Хвърлих му предупредителен поглед и той спря посред изречението. Ханджията като мюсюлманин не биваше да знае какво приключение сме имали при светинята на мохамеданите.

– Дори твоят ефенди десет пъти да го докаже – отговори турчинът, – пак няма да повярвам.

– Защо?

– Защото един благочестив хаджия никога няма да се подиграе така с правоверен. Смятах те за честен, добър човек; но ти си нехранимайко, който мисли само за закачки.

– Слушай, сине на тази красива долина, знаеш ли как се казвам?

– Чух вече!

– И как?

– Халеф.

– Това е името, с което към мен могат да се обръщат само най-близките ми приятели. За останалите се казвам хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абул Аббас Ибн Хаджи Дауд ал Госарах. Запомни го!

– Никой не може да запомни подобно дълго име, още по-малко пък аз.

– Това само доказва, че умът ти е много къс. Но като чуеш колко прославлено име имам, ще се отнасяш към мен по друг начин. Аз съм смирен син на Пророка, но знам, че животът не се състои само в четене на молитви. Аллах иска децата му да са весели. Затова не е грях да се пошегуваш, като никого не позориш. Щом обаче си готов веднага да ме наречеш нехранимайко заради една безобидна шега, за мен това е обида, която може да се измие само с кръв. Но понеже си наш домакин и трябва да сме ти благодарни, ще преглътна гнева си и ще ти простя.

Всичко това Халеф каза по толкова забавен начин, че гостилничарят се разсмя. Помирението не закъсня.

– За смешни ли смяташ убежденията ми? – попита ханджията.

– О, не! Дали някой вярва в нещо погрешно или правилно, и в двата случая е сериозно. Може би ще видя стария мюбарек и тогава ще си съставя мнение. Той къде живее всъщност?

– В планината.

– Аха! До развалините ли?

– Не до, а в тях.

– Но това ме интересува повече от всичко. Защо е отишъл да живее там?

– За да пропъди злите духове.

– Но за съжаление не му се е удало.

– О, напротив!

– Но те продължават да се явяват и да извиват вратовете на хората.

– Само някои от тях. Тези духове са много могъщи. Никой, дори и самият мюбарек, не може да ги принуди изведнъж да изчезнат, особено като се има предвид, че само през една-единствена нощ в годината могат да се хващат призраци.

– И коя е тази нощ?

– Не знам. Но във всяка такава нощ старецът успяваше да хване по един дух. Всяка година по един.

– Значи общо шест.

– Да. Ако искаш да ги видиш, ще ти ги покажат.

– О, те могат и да бъдат видени?

– Трупове им, разбира се.

– Че тези духове имали ли са тела?

– Да, иначе не биха могли да се явят на никой смъртен! Обикновено нямат тела, но когато трябва да станат видими, им трябва такива и тъкмо в това тяло могат да бъдат хванати, като се запушат всички отвори, така че да не могат да излязат.

– Това е ново за мен. Непременно ще ида да видя трупите на тези шест призрака.

– Ще те заведе. Ако искаш, ще дойда с теб в планината и при развалините, но само през деня. Никой не може да ме накара да отида там през нощта.

– Вероятно никой няма да иска от теб подобна геройска постъпка. Но ще те попитам още нещо. Бил ли си някога в Радович? – Да, често, дори съм ходил и много по-далеч. – А знаеш ли къде е Сбиганци?

– Да, бил съм веднъж там за няколко часа. Това е малко селце, разположено между две реки.

– Знам тези малки рекички. Наричат се Брегалница и Слетовска. А познаваш ли някого там?

– Няколко души.

– А месаря Чурак?

– Не го познавам.

– Много жалко.

– Защо, ефенди?

– Исках да те питам нещо за него.

– Можем да попитаме за него в Остромджа. Може да намеря някого, който го познава.

– По-добре остави това на мен. Много предпазливо трябва да се разпитва. Никой не бива да разбере, че се интересувам от него. Горе в околностите на Сбиганци трябва да има някакво място, наречено „колибата в клисурата“. Да си чувал нещо подобно?

– Мисля, че да, но не мога точно да си спомня.

– Тогава все едно, че нищо не съм те питал.

– Някаква тайна ли е свързана с това?

– Да.

– Я виж, значи и ти имаш тайни! Но си съдържан и нищо не казваш за тях. А когато аз разказвам моите, ми се присмивате. Например, като говорих за стария мъбарек.

– В този случай не става дума за тайна, а за истинско чудо.

– О, при него има и други чудеса. Той е толкова сух, че като върви, се чува как кокалите му тракат.

- Невъзможно!
- Казвам истината! Много хора са го чували!
- И ти ли?
- Да, със собствените си уши.
- Любопитен съм дали и аз ще чуя тракането на костите му.
- Ако внимаваш, със сигурност.
- Как се облича този човек?

– Облеклото му се състои само от три неща. За пояс използва един стар шал, навит около голото му тяло, стар широк кафтан, който обаче има много, страшно много джобове, и една стара кърпа на главата.

- Не носи ли обувки или поне сандали?
- Никога, дори и през зимата.
- Значи не е привърженик на каквото и да е лукс... Какво е това?

Тук има някой.

Бяхме се озовали в местност с редки храсти. Жребецът ми започна да пръхти, давайки знак, че наблизо има чужд човек.

Спрях и се огледах. Не виждах никого. Другите също спряха конете си.

– Да продължим нататък! – каза турчинът. – Какво от това, че тук се крие някой?

– Може би не ни интересува, но може и да ни засяга. Свикнал съм да се осведомявам кой е зад гърба ми.

- Да не би да смяташ да го търсиш?
- Не. Конят ми ще ми го каже.
- Аллах! Ще го питаш ли?
- На всяка цена.
- И той ще ти отговори?
- Ясно и разбрано.

– Като магарницата на Валаам ли! Какво чудо! А в моите чудеса не искате да вярвате!

– Тук не става дума за чудо, защото жребецът не ми отговаря на човешки език, а на неговия, както веднага ще се убедиш. Внимавай!

Разбира се, този разговор бе проведен много тихо. Заведох коня си няколко крачки напред и той се подчини, без никаква съпротива. Наляво също тръгна доброволно, но като го поведох надясно, отново започна да пръхти, замърда с уши и размаха опашката си в кръг.

– Виждаш ли? – казах аз на гостилничаря. – Там вдясно има някой. Жребецът ми го каза. Ще отида да видя.

Убеден, че непременно ще видя някой негодник, вкарах коня в

храстите. След няколко крачки видях човека, когото конят ми бе надушил. Беше облечен и въоръжен като гавазин, удобно се бе излегал на меката трева и пушеше чибук. По самодоволната му физиономия се виждаше, че живее в разбирателство с Бога, света, както и със самия себе си. Изглежда, дори появата на петима конници ни най-малко не го притесняваше. Явно бяхме нарушили блаженството му.

– Аллах да е с теб! – поздравих го аз.

– И с вас! – гласеше отговорът.

Той видя и спътниците ми, които ме бяха последвали.

– Кой си ти, приятелю? – попитах го аз.

– Не виждаш ли?

– Гавазин ли си?

– Да, полицай на падишаха, на когото е подчинен целият свят. Аллах да го благослови!

– Къде си на служба?

– В Остромджа.

– Колко като теб има там?

– Още девет.

– Значи сте десет гавази. Имате ли много работа?

– Страшно много. Хората са лоши. От деянията на злодеите никога не можем да си починем и да легнем да спим. Тичаме ден и нощ да го ним престъпниците.

– Да, заварваме те по време на такова преследване.

[#1 Прочут чародей от гр. Файур на Ефрат, когото моавският цар помолил за помощ срещу израилтяните, като ги прокълне. – Бел. пр.]

Вместо да се обезпокои от тази ирония, той отговори:

– Така тичах, че се изпотих. Разбира се, само в мислите си. Мислите са по-бързи от краката на хората. Затова е по-добре да се ходи с тях вместо с краката. Тогава никой престъпник няма да може да се измъкне.

– Изключително интересно схващане за служебните ти задължения.

– Да, винаги се отнасям към тях сериозно, защото това е мой дълг.

– Значи тъкмо преследваш някого в момента?

– Точно това правех.

– И кого?

– Защо питаш?

– Защото ми харесваш и си философ, от когото човек може да се поучи.

– Не знам точно кой е този Фейлесуф, но сигурно съм го виждал някъде. От думите ти лесно може да се разбере, че е умен и

изключителен човек, щом казваш, че от него можеш да се поучиш. Затова се радвам, че ми оказваш честта да ме сравняваш с него. Имаш добри обноски и знаеш как добре да живееш. Оттук ли си?

– Не.

– А откъде?

– От една далечна страна, намираща се на голямо разстояние оттук, на запад.

– А, знам я! Казва се Индия.

– Ти си изключително добър географ, но мислех, че запад е в съвсем друга посока.

– Не. Запад е към Индия. Това е единствената страна, която може да се намира на запад. Никъде другаде няма достатъчно място за нея. Но щом не си оттук, дългът ми повелява да ти поискам паспорта. Имаш ли такъв?

– В джоба ми е.

– Покажи ми го!

Тъй като въпреки заповедта мъжът продължи спокойно да лежи и пуши лулата си, аз отговорих:

– Няма ли да дойдеш да го видиш?

– Не, няма да стане.

– Защо?

– Не мога да накърнявам достойнството си.

– Правилно! Но и аз не мога да постъпя така с моето.

– Пита се тогава кое от двете е по-голямо. Във всеки случай е моето.

– Как така?

– Първо, аз съм полицаи, а ти чужденец. Второ, страната ти се намира в някаква фалшива западна посока, от което следва да се предположи, че всичко е фалшиво, значи и паспортите. Не бих помръднал и пръста си, а още по-малко себе си, за да гледам фалшив паспорт.

Изсмях се високо.

– Ти си несравним чиновник – отговорих аз. – Представите ти за изпълнението на служебните задължения са толкова превъзходни, та човек би помислил, че сам Пророкът ти ги е диктувал.

– Щом смяташ така, слизай от коня и се легитимирай! Наистина скочих от седлото, извадих една сребърна монета, подадох му я и казах:

– Това е паспортът ми.

Той погледна монетата, направи радостно учудена физиономия, най-сетне извади лулата от устата си и извика:

– Монета от десет пиастьра! Истина ли е това?

– Нали виждаш?

– Никога досега не ми се е случвало подобно нещо, дори и в Стамбул. Господарю, обноските ти са много по-изискани, отколкото мислех. Достигнал си до най-високото стъпало на науката и някога раят ще е отворен за теб.

– Значи смяташ, че този паспорт е добър?

– Много е добър. Не е фалшив, както се опасявах в началото. Приятелите ти няма ли също да се легитимират?

– Не е необходимо.

– Как така?

– Огледай по-добре паспорта ми! Издаден е общо за всички.

– Това не е добре. Падишахът е трябвало да издаде заповед всеки чужденец да се легитимира с отделен паспорт.

– Може би по-късно ще го направи. Значи си бил в Стамбул?

– Дълги години.

– Откога си тук?

– Едва от две седмици.

– Тогава е обяснимо, че не познаваш този мой придружител, който е местен. – Посочих към гостилничаря. – Както виждаш, не всички сме чужденци. Сега ще ни позволиш ли да продължим пътя си?

Въпреки че зададох този въпрос, имах намерение да останем тук още. Както и очаквах, той отговори:

– Разбира се, но ако искаш, можеш да поостанеш още малко. Обичам да разговарям с хора, чието поведение ми харесва.

– Аз съм не по-малко очарован от твоето. Бих ли могъл да узная кой беше онзи, когото преди това преследваше в мислите си?

– Бих искал да ти направя тази услуга, но ми е трудно да говоря.

– Не забелязвам подобно нещо.

– О, напротив! Когато човек така препуска в мислите си, се облива в пот и дробовете се задъхват. Нямах ли нещо, с което би могъл да охладиш езика ми?

Много добре разбирах какво иска да ми каже, но въпреки това попитах:

– Какво употребяваш най-често за тази цел?

– Студен метал, например сребро. Охлажда чудесно!

– Колко трябва да е голямо парчето?

– Колкото монета от пет пиастьра.

– Лесно бих могъл да ти помогна. Ето ти една! Извадих монета от

пет пиастъра и му я дадох. Той я пхна в джоба си вместо в устата върху горещия си език и каза:

– Сега ми е по-лесно да говоря отпреди. Това е друго нещо. Който не го знае, не може да го разбере. Когато човек чака в продължение на месеци, докато получи възнаграждение, му е трудно и да живее, и да говори, особено ако се налага да прави такива скокове като мен. Всъщност трябва да заловя не един, а трима престъпници.

– О, това е много!

– Толкова много, че лежа тук от ранна утрин и размишлявам какво да направя, за да хвана негодниците. Лошо, нали?

– Много!

– Все пак се надявам, че днес ще ми хрумне някоя добра идея. – А не се ли предполага, че ти вече преследваш престъпниците?

– Но аз това и правя!

– Да, само в мислите си! Но човек би могъл да си помисли, че правиш това и с краката си.

– Не, кой разумен човек би помислил подобно нещо! Щом тичам от ранни зори без почивка, значи съм уморен и изтощен и не бих могъл да хвана престъпниците. Затова предпочетох да легна тук и да помисля на какво разстояние биха могли да се намират вече.

– А не знаеш ли накъде са избягали?

– Кой би могъл да знае?

– Поне в коя посока?

– Казаха, че били тръгнали към Дойран. Но който е достатъчно умен, ще си каже, че те не биха издали накъде ще тръгнат след извършеното злодеяние.

– Напълно си прав. Не ти ли дадоха някакви опорни точки?

– О, напротив! Яздят бели коне и са откраднали сто фунта, както и златни украшения. Тъкмо мисля как с помощта на тези бели коне и стотте фунта бих могъл да стигна до негодниците.

Това той каза с такава ирония, че едва не се разсмях високо. Продължих да питам:

– Останалите ти другари също като теб ли са заети с мислите си за белите коне?

– И представа нямат, защото не знаят нищо за тях.

– Полицейският началник не им ли го каза?

– Не.

– Значи не ги е изпратил да преследват крадците?

– Не.

– Но той е трябвало да го направи!

– Мислиш ли? Той е на съвсем друго мнение. Извика ме, понеже съм най-добрият му и умен следотърсач, и ми даде шест дни срок за размисъл. Надявам се обаче, че ще успея да се справя по-рано. Затова се оттеглих в усамотение и сериозно размишлявам. Моите другари не знаят нищо, защото никой нищо не бива да узнае за това. Ако крадците разберат, че ги преследваме, ще продължават да бягат напред и тогава ще останем с пръст в устата.

– Ами ако дотогава пропилят парите?

– Значи такава е била волята Божия и никой умен човек не би ни упрекнал за това.

Докато разговаряхме с него, забелязах, че нашият гостилничар бе вътрешно напрегнат. Досега бе хранил убеждението, че целият наличен полицейски апарат е на крак, за да му помогне да си върне откраднатите пари. Но за свое учудване трябваше да види и чуе, че с тази задача е натоварен само един-единствен гавазин, който на всичкото отгоре е получил неколкодневен срок, за да размишлява над случая.

Ето че той се бе усамотил и водеше, подслаждано от чибука, идилично съществуване. Както самодоволно се изразяваше, той преследваше крадците в мислите си.

За ограбения човек това бе прекалено. Досега отдавна да се бе намесил в разговора, но умолителните ми погледи и жестове го възпираха. Но ето че той повече не можа да сдържи гнева си. Скочи от коня, пристъпи към все още лежащия на земята гавазин с димящата лула и извика:

– Какво казваш? Че Аллах е пожелал така?

– Да – отговори попитаният, без нищо да подозира.

– Да бъдат похарчени парите ли?

– Ако изчезнат, значи така е пожелал.

– Добре! Хубаво! Великолепно! Прекрасно! А знаеш ли откъде са били откраднати?

– Мисля, че в Дабилата.

– И аз така мисля. А от кого?

– От някой си Ибарек.

– Познаваш ли го?

– Не.

– Тогава трябва да се запознаеш с него!

– Разбира се! Като му заведе крадците.

– Не! Трябва да се запознаеш с него веднага! Погледни ме! Кой мислиш, че съм!

– Все ми е едно. И какво те засяга теб всичко това?

– Засяга ме, и то много! Аз съм Ибарек. Аз съм човекът, когото окрадоха!

– Ти ли? – попита гавазинът учудено, без да се мръдне от мястото си и на милиметър.

– Да, аз!

– Много добре! Радвам се! Трябва да ти кажа нещо много важно.

– Какво?

– За в бъдеще никога не слагай парите си там, където крадците биха могли да ги намерят.

– Машаллах! Какъв мъж! Какъв човек! Какво ще кажеш, ефенди? Какво да правя?

Този гневен въпрос беше отправен към мен. Но не успях да отговоря. Моят дребен Халеф се бе ядосал не по-малко от държанието и безразличието на полицая. Колкото и малко да го засягаше лично случилото се, все пак беше човек с прекалено холеричен темперамент, та да може да запази спокойствие. Той отдавна се въртеше неспокойно на седлото. Сега обаче скочи от него и отговори вместо мен:

– Какво да правиш ли? Веднага ще ти покажа!

Пристъпвайки близо до гавазина, той гневно му изкрещя:

– Ти знаеш ли как трябва да се държиш с един чужд и високопоставен ефенди и неговите придружители?

– Много добре го знам. Защо ми крещиш така?

– Защото не знаеш и защото искам да ти покажа. Ставай веднага!

Тези думи Халеф каза със заповеднически тон. Пазителят на реда му се изсмя презрително, поклати глава и отговори:

– Какво каза, дребосъче?

Това, разбира се, беше най-голямата обида за хаджията. Досега не бе позволявал безнаказано да го наричат дребосък.

– Какво съм? – попита той гневно. – Дребосък ли? Сега ще ти покажа колко съм дълъг и голям, щом камшикът ми започне да мери. Ставай или ще ти помогна да се изправиш!

Той измъкна камшика от хипопотомова кожа от пояса си. Равнодушието на гавазина бе разколебано. Той седна, размаха заплашително ръка и предупреди:

– Махни камшика! Няма да търпя подобно нещо, джудже!

– Какво? Джудже ли съм? О, джуджето веднага ще ти докаже, че камшикът много добре ще ти се отрази. На ти – на ти – на ти – на – на – на...!

Той замахваше и при всяко „на“ камшикът плющеше по гърба на човека.

Гавазинът остана още няколко мига седнал, вкаменен от учудване поради смелостта на хаджията. После внезапно скочи, гневно изрева като бик и се хвърли върху Халеф със свити юмруци.

Стоях спокойно настрана, облегнат на седлото на коня си. Гавазинът беше силен човек, но не смятах да помагам на хаджията. Познавах го много добре. Щом веднъж бе поел инициативата в свои ръце или още повече със своя камшик, използваше възможността докрай. Всяка друга намеса, дори и моята, би го обидила. Освен това бях убеден, че въпреки дребния си ръст той притежаваше по-голяма физическа сила и по-голяма сръчност от гавазина.

Наистина полицейският служител се опита да се нахвърли върху Халеф, но още при първата крачка се олюля назад, защото дребосъкът го посрещна с кръстосани удари, които се сипеха с такава бързина, че можеше да се каже, че камшикът образува стена, през която никой неприятел не би могъл да проникне. Ударите се сипеха като градушка върху него: по гърба, раменете, ръцете, отстрани по хълбоците и бедрата му. Човекът буквално бе обвит в удари. Хаджията благоразумно избягваше да го удря през лицето и изобщо по главата.

Колкото по-трудно беше на гавазина да се предпазва, толкова по-силно крещеше. Накрая застана на място. Приемаше ударите, без да мърда, но реवेशе като тигър.

– Така! – извика накрая Халеф, отпусайки камшика. – Получи си възнаграждението за добрия съвет, който преди това даде на ограбения човек. Ако в мозъка ти има още мъдрост, спокойно можеш да я споделиш. Веднага ще си получиш наградата. А ако още веднъж смяташ да ме наречеш джудже, направи го по-бързо. Тъкмо имам време да ти дам остатъка от възнаграждението!

Гавазинът не отговори. Той се превиваше от болките, които изпитваше. Погледите му към дребосъка бяха изпълнени със злоба и издаваше само неартикулирани звуци. Но, изглежда, изведнъж си бе спомнил за споменатото от него достойнство на сана му, изправи се и извика:

– Човече, ти сигурно си луд! Как може да удряш гавазин на падишаха!

– Млъкни! Дори и султана бих набил, ако се осмели да се държи с мен така, както направи ти. Кой си ти всъщност? Войник, полицай, слуга на всеки поданик! Това си ти, нищо друго!

Видът на Халеф беше такъв, сякаш възнамеряваше отново да

развърти камшика. Гавазинът нямаше намерение да го допусне и отвърна:

– Само ругаеш! Не можеш да ме обиждаш. Нашите инструкции ни заповядват да бъдем снизходителни към народа, но...

– Към кой народ? – прекъсна го хаджията. – Ние да не сме народ?

– А какво сте?

– Какво сме ли? Сляп ли си? Я ме погледни! Не личи ли какъв съм?

– Не виждам нищо!

– Значи наистина си сляп и глупав. Ще ти кажа кой съм. Аз съм хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Дауд ал Госарах. А твоего име как е?

– Казвам се Селим.

– Селим и нищо повече?

– Че как още да се казвам? Селим е достатъчно.

– Селим било достатъчно! Да, за теб може да е достатъчно, защото си гавазин и нищо повече!

Полицаят явно не знаеше, че арабите имат навика да прибавят към собственото си име и имената на прадедите си. Колкото по-дълго стане едно име, толкова по-голяма е гордостта, с която то се носи от съответния човек.

– Наистина ли мислиш, че един гавазин не представлява абсолютно нищо? – извика той на свой ред.

– Млъкни! – сръза го дребосъкът. – Гавазин, на когото името е само Селим, изобщо не бива да се обажда. Я погледни тези хора тук!

Той посочи към Омар и продължи:

– Този е Омар Сабар Иф ал Хабаджи Бен Абу Муса Джафар ас Софи Оталан Ибн Авицена Али Нафиз Абу Мерван ал Хегали! После посочи към Оско и каза:

– А този прочут воин се казва Оско Обд ал Латиф Мефари Бен Мохамед Хасан ал Джазерис Ибн Уахаб Алфират Бируни ал Сеирафи! Сега ясно ли ти е?

Трябваше да полагам големи усилия, за да не избухна в смях.

Двамата изобщо не се казваха така, но за да направи впечатление на гавазина, хаджията назова цял куп имена и прародители, за които Оско и Омар никога през живота си и представа не са имали.

Освен това го направи с такава сериозност, а арабските имена се изстрелваха от устата му с такава бързина и лекота, че полицаят съвсем се вцепени, сякаш всяко от имената беше куршум, който го улучва.

– Хайде отговори! – извика Халеф възбудено. – Говора ли си изгуби, човече, доволен от единственото си име Селим? Нямах ли други

имена, нямаш ли други прадеди? Как се казват бащата и дядото на бащата на твоя баща? Не са ли извършили велики дела, или са били пресъпници и страхливци, та се срамуваш да назовеш имената им? Или може би изобщо не си раждан, а в един мрачен ден си се излюпил от капан за мишки? Я ни погледни! Това са хора!

Гавазинът вече не знаеше какво точно да отговори. Упреците на дребосъка непрекъснато се сипеха върху него.

– А я погледни този! – каза Халеф, сочейки гостилничаря. – Той не е арабин, турчин е, но все пак не се казва само Селим, а Ибарек ел Конакчи, Ибарек гостилничаря. Били са му откраднати сто фунта. А на теб какво би могло да ти бъде откраднато, дете нямаш нищо освен името Селим?

– Охо! – отвърна най-сетне гавазинът, към когото се бяха отнесли с такова пренебрежение. – Аз не съм просяк. Имам служба и...

– Служба! Не се хвали с своята служба! Видяхме какво означава тя. Изглежда, работата ти е да лежиш в тревата и да крадеш дните и седмиците от Аллах. Но аз ще ви размърдам, мързеливци. Ще ида при началника и такъв живак ще му дам да пие, че ще заиграят всичките му пръсти и на краката, и на ръцете! Заповядвам ти веднага да тръгваш към града. Ако до половин час не си при началника, ще наредя да те удавят в най-дълбоката вода, а после да те разстрелят с топ. Ние тръгваме. Не мисли, че ти заповядвам на шега! Говоря сериозно. Скоро ще го разбереш!

Гавазинът зяпна от учудване.

– Какво? – изрече той. – Ти ми даваш заповед ли? Ти?

– Да! Не чу ли?

– Как можеш ти да ми заповядваш?

– Ама че въпрос! Разбира се, че трябва да ми се подчиниш. Ти си само Селим Безименния, а аз съм хаджи Халеф Омар Бен Хаджи Абел Аббас Ибн...

– Спи, спи! – прекъсна го гавазинът, като запуши ушите си с ръце. – Името ти е дълго като змия, от която човек го е страх, че ще бъде удушен. Да. Веднага ще ида в града. Но не защото ти ми заповядваш, а за да се оплача на началника от теб. Ти удари служител на падишаха. Затова ще трябва да получиш наказание, каквото никой досега не е получавал тук.

Той събра вещите си от земята и изчезна зад храстите. Дали се страхуваше от повторното избухване на Халеф, или наистина жадуваше за отмъщение за нанесения му побой? Може би и двете.

– Ето го, тича! – каза Халеф доволно. – Как свърших работата си, сихди?

Той ме погледна, сякаш очакваше похвала. Вместо това обаче получи доста строго мъмрене.

– Лошо, много лошо я свърши. Доста глупости си правил, но такава голяма не беше извършвал досега.

– Сериозно ли говориш, сихди?

– Съвсем.

– Но този човек наистина си заслужи боя!

– Твоя работа ли беше да го наказваш?

– А чия?

– На началника му.

– О, Аллах! Ако той трябваше да го бие, щеше да е абсолютно сигурно, че и двамата ще заспят. Не, който иска да действа, действа бързо! Този човек продължи да лежи пред нас, сякаш е пра-дядо на султана, когото всички правоверни и неверници трябва да почитат. Развалих му това удоволствие.

– Но без да помислиш за последиците.

– Какви последици може да има? Ако се оплаче на началника си, нищо чудно и той самият да опита камшика ми.

– Стига, Халеф! Мъжът си беше заслужил боя, вярно е. Но ти трябваше да изчакаш да видиш аз какво щях да направя. Ние изобщо не знаем какви опасности ни заплашват и беше непонятно глупаво от твоя страна да настройваш и полицията срещу нас. Аз се подигравах с гавазина. Така трябваше да постъпиш и ти. Вместо това ти го наби. Не съм ти заповядвал да го правиш, затова не ме е грижа за последствията. Изобщо не ме засяга. Помисли как ще се оправяш!

Ягнах коня и потеглих. Останалите безмълвно ме последваха. Най-ниско беше увесил нос Халеф. У него все повече си пробиваше път предчувствието, че може да ни е причинил голяма неприятност.

Турчинът, който имаше най-голямо основание да се ядосва, яздеше мълчаливо до мен. Едва след известно време той попита:

– Ефенди, могат ли наистина последиците да бъдат много лоши за хаджията? – Разбира се!

– Но ти ще се застъпиш за него, нали?

– Ни най-малко! – отговорих аз, тъй като Халеф чуваше какво говоря. – Той оказа съпротива против държавната власт, нанесе телесни повреди на султански полицейски чиновник. Не мога да го спася, ако го хванат.

– Тогава трябва да бяга!

– Да прави каквото иска. Той предприе действия без моето съгласие, като малко момче, неспособно да разсъждава върху последствията от постъпките си. Нека да си ги понася. Не мога да му помогна.

Не ми беше лесно да произнеса тези сурови думи. Може би на мен причиняваха много по-голяма болка, отколкото на дребния хаджия, но смятах за необходимо да му дам такъв урок.

Беше ме следвал вярно през всички опасности, и то какви опасности! Колко пъти беше рискувал с мен живота си! Беше напуснал родината си и което означаваше още повече – Ханех, цветето сред жените. Сърцето ми беше изпълнено с благодарност към него. Но той започна да става непредпазлив.

Това, че някои от рисковете ни се увенчаха с успех, че имахме щастието да се измъкваме и от най-опасни капани, беше повишило самочувствието му. Той приличаше на малко, храбро кученце, което има смелост да се хвърли на врата и на най-силния лъв. Но само едно-единствено ухапване на великана би го убило. А тъкмо сега се приближавахме към най-опасния район на скипетарите. Затова беше необходима двойно по-голяма предпазливост.

Мълчаливо се бях радвал на това как Халеф храбро напердаши мързеливия полицаи и бях готов, разбира се, да го измъкна от последниците. Сега обаче смятах, че е по-добре да поохладя желанието му за действие и неговата прибързаност.

Осма глава

Светецът

След известно време стигнахме до пътя за Кустурлу и отново завихме надясно. Приближавахме се към Струмица и яздехме между тютюневи и памукови ниви.

Скоро видяхме пред себе си възвишенията на една планина, в чието подножие се забелязваха къщите на града. Горестна върха съзирахме тъмна зеленина, под която стърчаха зидовете на развалините.

– Това е Остромджа – обясни турчинът.

– Нарича се още Струмица, по името на реката, която тече край града – добавих аз, изчерпвайки с това всичките си географски познания.

Тогаваш към мен се приближи Халеф. Близостта на града го бе накарала да се замисли за последиците от действията му.

– Сихди! – започна той. Направих се, че не го чувам.

– Сихди!

Гледах към града, без да отклонявам погледа си.

– Не ме ли чуваш – или не искаш да ме слушаш?

– Чувам те.

– Мислиш ли, че трябва да бягам?

– Не.

– И аз не бих го направил. По-добре да си тегля куршума. Да не мислиш, че ще позволя на един полицейски началник да ме затвори?

– Както искаш!

– Предпочитам да пусна един куршум в неговата глава!

– Тогаваш вече със сигурност ще те затворят.

– Как мислиш, какво ще стане?

– Не знам. Трябва да се чака.

– Да, ще изчакаме! Но ще ме вземеш ли под своя закрила?

– Мислех, че аз се намирам под твоята. Нали се наричаш мой приятел и закрилник!

– Сихди, прости ми! Винаги ти си бил закрилникът.

– Не, Халеф. Много често съм бил под твоя закрила и никога няма да го забравя, но да видим дали тези хора тук ще се осмелят да посегнат на прочутия хаджи Халеф Омар.

– Хамдулиллях! Слава на Аллах! От сърцето ми падна камък, който беше голям и тежък като планината пред нас, до която е разположен

градът. Всичко мога да понеса, но не и това, че моят ефенди ми се сърди. Ядосан ли си още?

– Не.

– Дай ми тогава ръката си.

– Ето я.

Погледът на най-искрена обич и вяност, бих могъл да кажа почти кучешка вяност, който той отправи към мен, проникна дълбоко в сърцето ми. Какво приказно богатство е да имаш такъв верен приятел!

Все повече се приближавахме към града. Малко преди да стигнем до първите къщи – по-точно казано колиби, – видяхме на един камък да седи просяк, жалка гледка на мизерията и нищетата.

Всъщност не е правилно да се твърди, че е седял на пътя, защото той не седеше там. И, изглежда, изобщо не можеше да сяда както трябва. Лежеше с полуизвит гръб, полуизвърнат настрани, а до него се търкаляха двете му патерици. Около босите му крака бяха увити парцали, вързани с върви. Единствената му дреха се състоеше от някаква стара дрипа, нещо като парче плат, наподобяващо палто, която бе увил около кръста си. В тази дрипа, изглежда, слагаше подаянията, които му даваха: хляб, плодове и други, защото около тялото му се бе образувал прекомерно дебел пояс. Самото му тяло беше мършаво и мръсно кафяво-жълто. Ребрата му ясно се виждаха, а ключиците му стърчаха като на скелет. Главата бе покрита с рошава, сплъстена коса, в която, изглежда, от много години не бе влизал гребен. Лицето му бе подпухнало, но чертите на лицето му все още бяха запазили израза си. Кожата имаше синкавочервен цвят, сякаш бе замръзнала. Очите бяха хлътнали дълбоко в кухините си.

Лицето ме отблъскваше. То беше в пълно противоречие с впечатлението, което бях добил при първия поглед, но не можех да кажа какво не беше наред. Имаше израз на слабоумен, на бездушен.

Но всичко това не забелязах веднага, а едва по-късно, като спряхме пред просяка, за да му дадем подаяние. Огледах го подробно, защото от турчина бях разбрал кой е той.

Още докато бяхме далеч от него и го видяхме да седи, гостилничарят каза:

– Това е Бусра, сакатият, за когото ти говорих.

– Онзи, дето е бил при съседа ти, когато си помисли, че светецът е отишъл при него ли?

– Да, ефенди.

– Трябва ли да му дадем подаяние?

– Да. Той не може да работи, защото вече няма гръбначен мозък.

– Но тогава той въобще не би могъл да живее?

– Нищо не разбирам от тези работи. Така казват. Придвижва се с патерици и влачи краката си. Не може да ги движи. Освен това е слабоумен и може да казва само няколко думи. Всички му дават по нещо. Ако останеш тук няколко дни, често ще го виждаш.

– Има ли роднини?

– Не.

– Къде живее?

– Никъде. Яде там, където му дадат нещо, и спи, където го завари умората. Той е окаян човек, на когото на оня свят Аллах ще даде всичко, което му е отказал в този живот.

Сакатият седеше с гръб към нас. Като чу тропота от копитата на колете ни, с мъка се изправи с помощта на патериците си и се обърна към нас. Сега видях безизразното му, глупаво лице. Очите му сякаш не виждаха. Бяха безжизнени и празни. Мъжът беше може би на около четирийсет години, но беше трудно да се определи възрастта му.

Почувствах състрадание към нещастника, но нямах и представа каква изключителна и отрицателна по отношение на мен роля щеше да изиграе. Спряхме при него. Той протегна ръце към нас и беззвучно запелтечи една-единствена дума.

– Ийлик, ийлик, ийлик! (Благодаяние, благодаяние, благодаяние!)

Спътниците ми му дадох милостиня, аз също му подадох монета от два пиастъра. Но почти се изплаших, защото, като му подавах монетата от седлото на коня, през тялото му мина тръпка, сякаш искаше да скочи, а от неподвижните му и безжизнени преди това очи към мен се насочи поглед, пълен с омраза и гняв, каквито не бях виждал в очите на нито един неприятел досега. В следващия момент обаче клепачите му се спуснаха и лицето му отново прие израза на тъпота.

– Шюкюр, шюкюр! (Благодаря, благодаря!) – пелтечеше той. Това беше толкова странно, почти невероятно, но го видях изключително ясно. Какво му бях направил? Защо изпитваше неоснователна враждебност към един напълно непознат човек? И наистина ли този човек беше слабоумен, щом от очите му можеше да блесне такава силна омраза? Изпитах неопределеното чувство, че вече съм виждал това лице някъде. Но къде? Не се ли лъжех? Не изглеждаше ли така, сякаш и той ме познава?

Продължихме пътя си, като аз яздох зад другите. Обърнах се съвсем неволно, за да го погледна още веднъж.

Но какво беше това? Той съвсем не седеше така безпомощно върху камъка. Седеше си съвсем нормално, дори, бих казал, изпъчен и заплашително-размахваше с дясната си ръка патерицата към нас. Към нас ли? Може би само към мен?

Почти ме побиха тръпки от ужас. В този момент човекът приличаше на истински сатана. Да, в сатанинска гримаса беше разкривено и лицето му. Вече се досещах къде го бях виждал. В един град в Ориента – страшна навалища от хора и ужасни викове и крясъци – хиляди ръце се протягаха към мен – може би в Мека – странното видение отново потъна в съзнанието ми и ето че пак нищо не си спомнях, както и преди.

– Този просяк наистина ли не може да върви? – попитах аз турчина.

– Само с патериците – гласеше отговорът. – Краката висят на тялото му като парцали.

– И не може да стои изправен?

– Не. Няма гръбначен мозък.

Нямал гръбначен мозък! Ама че глупост! Премълчах, че току-що го бях видял в доста енергична поза, защото не смятах за благоразумно да посвещавам турчина в тайна, за която самият аз нищо не знаех, нито пък имах някаква представа.

Не след дълго стигнахме до града. Питах турчина за споменатите топли извори и узнах, че наистина има, но не каквито очаквах. Били са времена, когато водите им течали много обилно, но после почти пресъхнали. От време на време топлата вода бликвала в големи количества, но после отново изчезвала. Сега течала едва-едва.

Като видяхме първите къщички или по-точно колиби на града, ханджията каза:

– Ефенди, искаш ли още сега да видиш топлите извори?

– На път ли са ни?

– Не. Но не е необходимо да яздим дълго, за да стигнем до тях.

– Води ни тогава!

Той се отклони встрани и минахме покрай някои от колибите и принадлежащите към тях градини, които обаче едва ли заслужаваха това име.

Близко до нас се чуха силни женски крясъци.

– Изворът е натам – кимна нашият водач.

– Където се карат на висок глас ли?

– Да. Всъщност трябва да знаеш. Казват, че тази вода тук помага за лечението на някои болести. Когато не тече достатъчно, жените, дошли да си наляят от нея, се карат.

Заобиколихме един олеандров храст и спряхме пред топлия минерален извор.

Водата течеше в една вадичка, чието дъно имаше цвят на охра, от което можеше да се направи изводът, че изворът съдържа желязо. Днес водата в него беше съвсем малко. Извираше от една кръгла вдлъбнатина в земята, която имаше също такава червеникава утайка. От утъпканото място наоколо се виждаше, че тук идват много хора.

Край вдлъбнатината имаше камъни, които сигурно бяха донесени тук, за да се сядат на тях.

В този момент там имаше само три особи, и то от женски пол: две жени и едно момиче на около осем години.

Едната от жените беше добре облечена, макар и не особено чисто и с доста солидно телосложение. Нейния джафкащ, фалцетен глас бяхме чули. Тя стоеше права с гръб към нас и понеже продължаваше да крещи, не чу идването ни.

В краката ѝ имаше няколко парцала и едно старо гърне със счупена дръжка. Гърнето беше паднало и от него бавно течеше гъста, сивокафява течност, която не изглеждаше особено апетитна.

Другата жена седеше върху единия от камъните. Облечена беше бедно, с тъмна пола, а около тялото ѝ бе увито допотопно парче плат, което покриваше целите ѝ ръце, но иначе изглеждаше доста чиста, почиста от другата, чиито дрехи бяха сравнително нови. Лицето ѝ беше изпито. Мизерията беше сложила върху него тъжния си, тайнствен знак. Детето до нея бе облечено само в памучна риза, която вече му бе окъсяла и изглеждаше доста избеляла.

Джафкащата дебелана бълваше толкова бързо гневните си думи, че човек трудно можеше да ги проследи. Добре се разбираха само изразите, на които наблягаше с двойно по-голяма сила. Дори и хамалин не би могъл да измисли по-силни ругатни. На всичко отгоре удряше с юмруци ту другата жена, ту плачещото дете.

Като ни видя, другата жена направи едно движение, което накара лаещата Ксантипа да се обърне към нас.

[#1 Ксантипа – съпругата на гръцкия философ Сократ, прочута със свадливия си нрав. – Бел. пр.]

О, небеса! Какво лице видях само! В сравнение с нея, татуираната физиономия на който и да е островитянин от южните морета ще е истински идеал за красота. Причината беше, че жената бе намазала лицето си с гъста червена кашообразна маса. Изглеждаше ужасно. Като ни видя, тя се отдръпна от другите и спря гърмящия поток от думи.

– Мир вам! – поздравих аз.

– Во веки веков, амин! – отвърна тя. Тези думи ме накараха да предположа, че е българка с гръцко вероизповедание.

– Това ли е лечебният извор?

– Да, господарю, този извор е известен в цялата страна и извън пределите ѝ.

Към тази информация тя добави стотици болести, които водата му лекувала, както и още толкова чудеса, случили се край извора.

Наред с това тя показа ораторски талант, който направо ме смая. Думите така се лееха от устата ѝ, че не можех да намеря пауза дори за хилядна от секундата, която бих могъл да използвам, за да вмъкна някой въпрос. Не ми оставаше нищо друго, освен просто да я оставя да се изкаже, което обаче стана след доста време, а после ме разпита за безбройни болести, недъзи и недостатъци, които е възможно да са ме сполетели. Но не дочакваше да ѝ отговоря.

– Аллах! Машаллах! Аллах ве Аллах! – извика хаджи Халеф Омар няколко пъти едно след друго, като плесна с ръце.

Изглежда обаче, жената предположи, че тези възклицания не се отнасят за словоизлиянията ѝ, а за изброените достойнства на извора, което я накара да продължи изброяването с едно наистина поразително дар-слово. За да я накарам да млъкне, докоснах леко с шпорите слабините на жребеца ми. Той не бе свикнал с подобно нещо и подскочи във въздуха.

Ораторката спря посред изречението, отдръпна се назад и изпищя от страх. Използвах паузата, за да взема думата.

– Как се казваш? – попитах я аз.

– Нохуда¹⁴. Родена съм в Дебриниц, където е роден и баща ми. Майка ми умряла малко след моето раждане. Баба ми и дядо ми били отгатак голямата река...

Отново накарах жребеца да подскочи, защото не без основание се страхувах, че ще продължи да разказва родословното си дърво отпреди стария Матусалем¹⁵. За щастие, тя спря, а аз запазих невероятно присъствие на духа, за да използвам прекъсването за едно обяснение:

– Скъпа Нохуда, искам да ти кажа, че съм дошъл тук заради едно страдание на главата. А именно...

– Страдание на главата ли? – прекъсна ме тя бързо. – Господарю,

---

14. Грах – Бел. пр.

15. Еврейски патриарх, дядо на Ной, живял 959 г. – Бел. пр.

съвсем правилно и много добре си постъпил, като си дошъл тук! Да знаеш само колко много и различни глави, хиляди, много хиляди глави са намерили тук лечение от...

Сега жребецът подскочи към нея, така че тя отново млъкна. Аз обясних:

– Главоболието ми е толкова лошо, че дори слушането на човешки гласове ми причинява големи страдания. Затова имай добрината да говориш само тогава, като те питам. По лицето ти виждам, че в гърдите ти има нежна и състрадателна душа, затова мисля, че ще изпълниш молбата ми.

Изглежда, бях успял, защото тя постави двете ръце върху сърцето си и с приглушен глас отговори:

– Вярно е, господарю. Ще мълча, въпреки че вече почти съм в гроба. Ще отговарям само на въпросите ти. Разбра, че имам нежно и добро сърце. Не бива бедната ти глава да страда заради мен.

Дребният хаджия направи безкрайно сърдита физиономия, което ставаше само в случай, че е необходимо да събере всичките си сили, за да потисне смеха си. Видях, че и другите полагаха големи усилия да го държат.

– Първо искам да ме извиниш, че ви попречих, скъпа Нохуда. Водехте някакъв много важен разговор. За какво ставаше дума?

Очите ѝ отново гневно блеснаха. Струваше ми се, че пак ще избухне, затова посегнах към главата си с болезнен жест.

– Не се страхувай, господарю! – каза тя тихо. – Няма да започвам отново кавгата, само ще ти кажа, че говорехме за това. Тя посочи към глиненото гърне.

– Какво е то?

– Гърнето ми за каша.

– Нима то ти трябва тук, на извора?

– Трябва ми, и то много!

– За какво използваш топлата вода?

– За какво ли? Вардур генджленме. (Тя подмладява.)

– Ах, така ли? Искаш да се подмладиш? Но ти нямаш нужда.

– Мислиш ли? Много си добър. Защо и мъжът ми не беше на това мнение! Знаеш, че името ми означава „грах“. Но той много отдавна ме нарича само „стара шушулка“. Не е ли обидно?

– Може би не го казва със зъл умисъл. Сигурно смята думата за гальовна.

– О, не! Познавам го много добре. Той е варварин, безцеремонен

човек, невнимателен тиранин... Хванах се за главата.

– Имаш право – каза тя. – Не бива да говоря високо. Но аз искам и ще му докажа, че не съм стара шушулка. Затова всеки ден идвам тук и мажа лицето си с тинята на красотата. Не беше лесно човек да се сдържи сериозен. Отговорих:

– Много мъдро постъпваш. Но как се приготвя тази тиня?

– Намачкват се розови листа и се варят с брашно и вода, докато се получи каша. После тя се донася тук, размесва се с равна част от утайката на този извор, след което се намазва лицето. Помага, помага със сигурност!

– Наистина ли?

– Да! Нито една брадавица, белег, бръчка или гънка могат да устоят на тази каша. Прочута е в цялата страна. Затова се ядосах, че това момиче ми събори гърнето. Но както ти правилно забеляза, имам нежна душа, затова си премълчах и ще ѝ простя за невниманието.

– Правилно ще постъпиш. Добрата душа е най-хубавата украса за жената, а мълчанието засилва очарованието ѝ.

– И аз така казвам! – потвърди тя.

– Да, скъпа Нохуда, мълчанието е най-доброто средство човек да доживее до дълбоки старини. Щом страстите не обезобразяват лицето, красотата в чертите му се запазва. Сигурно знаеш какво казва мъдрият Бахуви за жените, които винаги се карат и крещят.

– Не, господарю, защото никога досега не съм говорила с този мъдър човек.

– Той казва, че разкривеното от гняв лице на една жена прилича на мръсен чувал, пълен с крастави жаби. Чувалът непрекъснато мърда, защото тези грозни животни никога не стоят кротко.

– Прав е! И аз винаги така съм си мислела, затова се стремя към вечно спокойствие на душата си. Но мъжът ми не е съгласен с това. Той иска обратното, да съм по-разговорлива.

– Обясни му тогава това за чувала и той веднага ще се съгласи. Виждам, че балсамът по лицето ти е изсъхнал. Бързо, отново трябва да се намажеш.

– Веднага, веднага! Благодаря ти!

– Но не говори! Лицето ти не бива да се движи.

– Няма да кажа нито дума.

Тя грабна гърнето и към остатъците от кашата в него започна да добавя жълточервеникавата утайка от извора. Като ги разбърка хубаво с голи ръце, остърга изсъхналата маска от лицето си и го намаза с нов

пласт „гиня на красотата“.

За моите спътници това беше голямо забавление. Най-смешно от всичко беше обаче обстоятелството, че накрая и двамата говорехме много тихо, за да щадим, разбира се, бедната ми глава.

Едва сега успях да огледам другата жена. При вида на сбръчканите страни и хлътналите очи ми се изплъзна въпросът:

– Адж мъсън? (Гладна ли си?)

Тя не отговори. Но в очите ѝ прочетох, че бях познал.

– Хаста мъсън? (Болна ли си?) Тя кимна.

– Какво ти е?

– Имам ревматични болки в ставите, господарю.

– Помага ли изворът за такова нещо?

– Да, помага за всичко.

– Как те сполетя това зло?

– Събирам билки. Прехранвам себе си и децата с бране на треви, които продавам на аптекаря. Затова съм в гората и на полето, каквото и да е времето, често от ранна утрин до късна вечер. Простудих се и сега всяко движение на ръцете ми причинява болка.

– Не си ли се съветвала с някой лекар?

– Навсякъде ме отпращат, защото съм бедна.

– Но аптекарят, за когото събираш билките, би могъл да ти даде нещо?

– Направи го, но не ми помогна. Това го ядоса и вече не мога да ходя при него.

– Лошо. Но нали тук има още един човек, който лекува всякакви болести, стария мюбарек. Не си ли ходила при него?

– И това правих, но той гневно ме изгони, защото ме мрази.

– Мрази ли те? Обиждала ли си го?

– Никога.

– Значи не е имал причина да е зле настроен към теб.

– Той обаче мисли, че има причина, защото понякога аз... вижте, ето го, идва!

Тя посочи натам, откъдето бяхме дошли.

От мястото, на което се намирахме, можеше да се обхване с поглед целият път, който ни бе довел до града. Докато разговаряхме, бях поглеждал няколко пъти към него и търсех камъка, върху който бе седял сакатият просяк. Но той беше изчезнал, затова пък забелязах как от тази посока бавно и с горда осанка се приближаваше една висока фигура.

Къде беше изчезнал просякът? По цялата местност пред нас не се

виждаше никой. Непременно трябваше да го забележа, ако тръгнеше на някъде, надясно или наляво, или пък направо към равнината. В случай, че беше тръгнал към града, със сигурност щяхме да го забележим, още повече че един недъгав човек с две патерици не би могъл да се придвижва особено бързо. Но него го нямаше. Беше изчезнал безследно.

Недалеч от камъка, върху който бе седял, имаше памуково поле. Насажденията бяха високи не повече от четири стъпки. Просякът не можеше да се скрие зад тях, освен ако не легнеше. Но не можеше да го направи, защото не бе в състояние да се изправи сам. Това внезапно изчезване ми беше непонятно.

Междувременно споменатият човек бавно идваше насам. Главата му беше наведена, сякаш гледаше само в земята. Като наближи до първите къщи, не пое към колибите, а направо зави и тръгна към нас. Понеже не допусках, че се е отклонил от пътя само защото бе потънал дълбоко в мислите си, трябваше да се предположи, че нарочно се приближава към нас.

В този момент жената ни бе обърнала внимание, че той идва. Според мен тя можеше и да не прави това, защото аз стоях така, че можех да го забележа отдалеч, и докато разговарях, отклонявах поглед от него само за малко.

Другите се обърнаха към него.

– Да, любарек! – каза турчинът. – Той е, ефенди. Хубаво го виж.

– Вече го направих.

– Сега ще чуеш как тракат костите му!

– Ще видим. Може да ни направи услугата да изчезне.

– Ако иска, може.

– Кажу му да го направи!

– Не смея.

– Защо?

– Може да ми се разсърди.

– Пфу! Нали те познава!

– Няма значение.

– Нали е спечелил много пари от теб.

– Срещу тях ни е лекувал. Не е длъжен да ни прави услуги.

„Светецът“ вече се беше приближил. Мина край нас много, много бавно, без да вдига поглед от земята. Двете жени стояха благоговейно пред него. Турчинът вдигна ръце за поздрав. Но ние останалите се пресструвахме, че не ни интересува. Правех се, че изобщо не го забелязвам, бях се обърнал настрана, но го държах под око.

Направи ми впечатление, че погледът му изпод сведените мигли бе насочен към нас. Самовглъбяването беше само маска. Винаги ли правеше така, или това поведение, това тайно наблюдение се дължеше само на моето присъствие?

Заслушах се напрегнато и наистина, като минаваше край мен, при всяка крачка се чуваше тихо тракане, сякаш костите му се докосваха. Всеки непредубеден, а какво остава за един обладан от предразсъдъци човек, биха го побили тръпки от това.

Облечен беше така, както го бе описал турчинът: бос, с навито около главата парче плат, а тялото увито в стар кафтан. Поясът му не се виждаше, защото кафтанът бе загърнат отпред.

Беше изключително мършав, с дълбоко хлътнали очи, като на просяка, край когото бяхме минали. Кокалестото му лице имаше цвят на пръст. Скулите му стърчаха напред, а устата беше хлътнала. Изглежда, старецът нямаше зъби. Мястото около устата му приличаше на дълбоко връзан залив, под който острата брадичка се издаваше силно напред и се устремяваше към носа с удвоена острота.

Това беше значи прочутият „светец“, когото Аллах бе благословил с толкова тайни и чудни дарби.

Мина край нас като някой далай-лама, за когото другите човешки същества са толкова презрени създания, че дори погледът му не можеше да спре върху тях. Не знам защо, но ми се стори, че и него вече бях виждал някъде, и то при неприятни за мен обстоятелства. Такова чувство се надигна у мен.

Предположението ми, че той няма да ни обърне абсолютно никакво внимание, беше погрешно. Вече беше отминал няколко крачки, но внезапно се обърна и ни измери с острия си поглед. После се чу хъркащ глас:

– Небатия!

Билкарката трепна.

– Небатия! Ела тук!

Той посочи с показалец земята пред себе си, почти както се вика куче, което ще бъде бито.

Жената бавно и страхливо се приближи към него. Погледът му заплашително се насочи върху нея, толкова остро, сякаш искаше да я прободете.

– Откога е мъртъв мъжът ти? – попита я той.

– От три години.

– Молиш ли се за неговата душа?

– Всеки ден.

– Той не беше привърженик на прославения Пророк, чието име е прекалено свещено, за да го назова пред ушите ти. Той беше насър, изповядваше друга вяра. Беше от християните, които сами не знаят в какво вярват, защото са разцепени на много секти и се карат помежду си. Но милостивият Пророк реши да пуска и тях в по-долните отделения на небето. Твоят мъж обаче се пържи в огъня на ада!

Изглежда, той очакваше отговор, но жената мълчеше.

– Чу ли? – попита той.

– Да – отвърна жената тихо.

– Вярваш ли, че е така? Тя мълчеше.

– Трябва да вярваш, защото самият аз го видях. Тази нощ Ангелът на Аллах ме взе от земята и ме възвиси при блаженствата. Дълбоко под мен се намираше адът с горящите пропасти. Вътре, сред многото други, видях и твоя мъж. Беше прикован към една скала с окови. Адски насекоми хапеха тялото му, а пламъци ближеха лицето му. Чух го как реве от болка. Видя, че се нося високо над него, и ме помоли да ти кажа, че коловете, забити близо до неговата скала, са определени за теб и котилото ти.

Той млъкна. Жената плачеше.

С най-голямо удоволствие бих съборил негодника с един юмрук на земята, но продължих да стоя спокойно. Ръката на Халеф вече държеше дръжката на камшика, а погледът му кръстосваше между мен и светеца. Трябваше само леко да кимна с глава и дребният хаджия здравата щеше да наложи прочутия мъж.

– И още нещо – продължи той. – Ходила си в полицията, нали? Жената сведе глава.

– Трябвало да ти възстановя щетите. Трябвало да ти дам пари, че синът ти се мотае в жилището ми. Направи още веднъж нещо подобно, и ще ти изпратя всички нощни духове да те измъчват, докато предадеш невярната си душа. Запомни го!

Той се обърна и тръгна.

– Аллах иллях! – изскърца със зъби Халеф. – Ефенди, ти човек ли си?

– Мисля, че да.

– Аз също. Позволи ми да настигна този мерзавец и да му наложа гърбината, както заслужава.

– В името на Аллаха, замълчи! – предупреди го турчинът.

– Да мълча ли! Кой би могъл да мълчи при подобно нещо?

- Той чува всяка от твоите думи.
- Смешно!
- Погледни! Слугата му седи там. Той посочи към едно сухо дърво, на чийто клон беше кацнала една врана.
- Ти с ума си ли си? – отговори Халеф.
- Тази птица е дух, на който е заповядано да ни подслушва и после да му предаде всяка наша дума.
- А аз ти казвам, че тази птица е най-обикновена врана!
- Грешиш. Не виждаш ли как любопитно гледа към нас?
- Разбира се, тези птици са любопитни. Ще ми се да я гръмна.
- Не го прави! Това ще бъде краят ти.
- Глупости!
- Куршумът няма да улучи птицата, а тебе самия.
- Моята пушка не греша.
- Халеф наистина грабна пушката си. Тогава обаче към него се хвърлиха двете жени, изпълнени със страх, и го помолиха да не стреля, защото ще направи нещастен не само себе си, но и всички нас.
- Жени, вие имате ли мозък изобщо? – извика той гневно.
- Трябва да ни повярваш, трябва! – помоли билкарката.
- И други са били като теб непредпазливи и дръзки. После горчиво са се разкайвали.
- Така ли! И какво им се е случило?
- Разболяват се...
- Случайност!
- Единият дори полудя...
- Имал го е у себе си още преди това.
- А някои умряха...
- Защото смъртта отдавна ги е гризела.
- О, не за това, а защото посегнаха на птиците на светеца. Тъй като вниманието се бе насочило към Халеф, никой не ми обръщаше внимание. Заставах зад коня си, прицелих се с карабината по птицата и стрелях.
- Жените се разкрещяха от ужас. Куршумът ми бе пронизал враната и тя мигновено бе умряла. Птицата лежеше под дървото, без да мърда.
- Какво направи, ефенди! – извика турчинът. – Това може да ти струва отиването в рая!
- Тичай натам! – отговорих му аз. – Запуши всички отвори на птицата, за да не може да излезе духът ѝ! Така към труповете на духовете, които искаш да ми покажеш, ще се прибави още един. Що за глупави

хора сте?

Халеф скочи от коня си и донесе враната. Беше пълна с насекоми. Той показа това на турчина и жените и каза:

– Щом мюбарекът не може да отърве от въшките духовете, които му служат, значи не умее абсолютно нищо. Засрамете се! Чували ли сте някога за дух, който има въшки? Къде има написано подобно нещо? Да не би в книгите на християните? Колкото пъти Пророкът е говорил за духове, никога не е споменавал, че трябва да бъдат чистени.

Доказателството, че враната не е дух, беше както кратко, така и странно, но по-бързо оказа необходимото въздействие, отколкото това би могла да направи някоя дълга реч.

Тримата вярващи в духовете човеци се спогледаха, поклатиха глави, после погледнаха към враната и накрая турчинът ми каза:

– Ефенди, ти на какво мнение си? Може ли един дух да има въшки?

– Не.

– Но това е лош дух.

– Кой е най-лошият?

– Сатаната.

– Правилно! Сега ми кажи, дали Пророкът или някой от неговите последователи учи, че Сатаната е бил измъчван от въшки.

– Наистина никъде не е писано подобно нещо. А и насекомите сигурно щяха да изгорят, като идат с него в ада.

– Ти направи много остроумно откритие. Сега сам си отговори на въпроса.

Тази сама по себе си смешна случка беше за нас от много по-голямо значение, отколкото си мислех. Обитателите на намиращите се зад нас колиби бяха видели всичко и по-късно научих, че новината се е разпространила из града със светкавична бързина.

Една от птиците на тайнствения светец е била убита от един чужденец, който после си тръгнал оттам здрав и читав. Това беше нечувано.

Който не познава суеверията по онези места, смята подобно нещо за невероятно. Към това се прибавяше и респектът, който Мюбарек бе успял да изгради към себе си. Всичко, свързано с неговата личност, беше недосегаемо за останалите.

Доказателството на Халеф бе подействало. Жените, а също и турчинът се чувстваха успокоени. Билкарката дори нямаше достатъчно време да мисли за смъртта на враната. Думите, които ѝ бе казал старецът, бяха много по-важни за нея. Като гръцка християнка тя беше под влиянието на своя поп, а човек трябва да познава свещениците отвъд Балкана, за да

знае какво означава това.

Тези духовни господари се набират от низшите слоеве на обществото и получават обучение, което не се заключава в нищо друго, освен че се научават да искат всичко. Какво би могло да е тогава положението на ония, чиито души са поверени на такива хора!

От поведението на бедната нещастна жена се виждаше, че тя е напълно смазана от вестта за мъките на мъжа ѝ в ада, които очакват и нея, и децата ѝ.

Добрият Халеф обгърна с ръка раменете ѝ и с утешителен тон ѝ каза:

– Не се измъчвай, Небатия! Мъжът ти е на небето! Тя изпитателно го погледна.

– Не вярваш ли? – попита я той.

– Откъде би могъл да знаеш това?

– Видях го.

– Ти ли?

– Да – кимна той сериозно.

– Кога?

– Тази нощ. Ангелът на Аллах дойде и ме взе от този свят. Възнесе ме на небето, така че можех да виждам всичко отгоре. Видях, че мъжът ти седи на третото небе...

– Ти познаваш ли го? – попита тя бързо. Дребосъкът ни най-малко не се притесни от този въпрос. Отговори без колебание:

– Не, но ангелът ми каза: „Погледни надолу! Там седи мъжът на бедната Небатия, която ще видиш утре в Остромджа.“ Затова знам кой е бил блаженикът. Той погледна, защото беше чул думите на ангела, и ме помоли да те поздравя. До него бяха местата за теб и децата ти.

Дребосъкът каза всичко това съвсем сериозно. И през ум не му минаваше да се подиграва със светеца. Просто искаше да успокои измъчената жена и го направи по свой начин. Жената го гледаше, като все още клатеше глава.

– Вярно ли е това, което ми казваш? – попита тя.

– Най-малкото толкова вярно, колкото историята на Мюбарек.

– Но как можеш Ти да погледнеш в небето? Ти не си християнин?

– А да не би мюбарекът да е християнин? Това ѝ отвори очите.

– Този стар мошеник – продължи Халеф енергично – знае какво има на небето толкова, колкото аз или някой друг. Може би в ада той ще се чувства по-добре, отколкото у дома си. Аз поне съм убеден в това. Но ако мислиш, че само един християнин може да говори за това, обърни се

към този ефенди. Той ще ти каже всичко.

Халеф посочи към мен, а жената ме погледна въпросително.

– Моли се за мъжа си – казах ѝ аз. – Това е твой християнски дълг. Мюбарекът те излъга, защото никой ангел не идва, за да вземе някой смъртен от земята и после пак да го върне на нея. Светото писание учи, че Господ живее в светлина, в която никое земно създание не може да иде. Отново ще се видим с теб и ще говорим за тези неща. Сега обаче е по-добре да се занимаем с болестта ти. Напразно търсиш лечение в този извор. Откога използваш тази вода?

– Повече от година.

– Намаляха ли болките ти?

– Не, ефенди.

– Виждаш, че съм прав. Този извор няма да те излекува.

– Господи! Какво ще стане тогава с мен и децата? Не мога да работя и гладуваме от дълго време. Ето че и единствената надежда, която имах и залагах на тази вода, е напразна.

Тя започна горчиво да плаче.

– Не плачи, Небатия! – успокоявах я аз. – Ще ти кажа по-добро средство.

– Да не би да си хеким?

– Да, а за тази болест дори хеким баши. Не си ли чувала досега за чужди лекари, които идват от Запад?

– Много често. Били много мъдри хора и можели да лекуват всички болести.

– Е, аз също идвам от Запад и ще излекувам болестта ти. Как си използвала тази вода?

– От сутрин до вечер седях тук и си правех компреси.

– Така още повече си утежнявала положението си. А какво прави момчето, което спомена, при Мюбарек?

– Понеже аз самата вече не мога да върша нищо, го изпратих да събира билки. Най-хубавите треви са горе в планината: полски кимион, дива мента и много други. Но мюбарекът не разрешава да се берат. Веднъж той изпъди момчето, но като ни притисна нуждата, то отново рискува да иде. Тогава мюбарекът го хвърлил от една скала и то си счупи ръката.

– И ти си се оплакала от него?

– Не. Отидох в полицията и помолих за помощ. Другите три деца са много малки. Не познават и растенията. Не мога да ги изпратя да събират билки.

- Но са те изгонили, нали?
- Да. Заптийето Машири каза да отивам да работя.
- Не му ли каза, че не можеш?
- Казах, но заповядаха на заптийетата да ме изведат вън и ме заплашиха с бастонада, ако се върна.
- Жена и бастонада! Не се тревожи. Ще получиш помощ.
- Можеш ли да го уредиш, ефенди?
- Надявам се.
- Ще ти бъда много благодарна и всеки ден ще се моля за теб. Тя понечи да хване ръката ми, но движението ѝ причини болки.
- Първо ми кажи, къде живееш?
- Съвсем наблизко, във втората къща.
- Това е добре. Заведи ме там, искам да видя стаята ти. Междувременно спътниците ми ще почакаат.

Изстрелът ми по враната е бил чут и беше примамил много любопитни, които стояха на известно разстояние и учудено гледаха как влизам с жената в жилището ѝ.

Който познава мръсотията и безпорядъка в Мала Азия, сигурно ще повярва, че с облеклото си изглеждах в очите на тези хора като княз.

– Не живея сама, ефенди – обясни ми жената. – Заедно с мен живее още едно семейство.

Предположих какво следва и предположението ми наистина се оказа вярно. Не видях стая, а дупка, без под и зидария, толкова влажна, че по стените се виждаха капки вода. Всичко бе покрито с мухъл и ужасната му миризма изпълваше помещението.

В тази пещера се въргаляха и лежаха едно върху друго около десет деца. Две малки дупки, служещи за прозорци, пропускаха светлина колкото беше необходимо, за да си разпознават лицата.

Към всичко това се добавяха вонящи одеяла и дрехи, всевъзможни съдове... с две думи – беше ужасно.

В един от ъглите седеше възрастна жена и дъвчеше нещо бяло. Като погледнах по-отблизо, видях, че е парче сурова тиква.

Недалеч от нея клечеше едно момче, чиято ръка беше превързана. Беше синът на Небатия. Изведох го до вратата, за да мога да виждам по-добре, и магнах превръзката, за да видя раната. Не съм нито лекар, нито хирург, тоест неспециалист, но за свое удовлетворение забелязах, че хемиминът, който бе превързал ръката, не е бил глупак.

Разбира се, момчето беше олицетворение на гладуващ човек.

– Не можете да останете да живеете тук – казах аз на майка му. –

Никога няма да оздравееш на това място.

– Но къде да отида, господарю.

– Трябва да се махнеш на всяка цена!

– Лесно е да се каже. Аз едва плащам и това жилище.

– Аз ще се погрижа за друго.

– О, ако наистина го направиш!

– Ще направя каквото мога. Вярно е, че съм чужденец тук и сега пристигам, но се надявам, че ще мога да ти услужа.

– И ще ми дадеш лекарство за ревматизма?

– Не е необходимо да ти го давам. Можеш да си го вземеш. Знаеш ли какво е бреза?

– Да, много добре.

– Има ли такива дървета тук?

– Не много, но се намират.

– Листата на тези дървета са най-доброто средство за твоето страдание.

– Нима е възможно? Листата на бреза помагат срещу тази болест?

– Да, щом ти казвам. Знам го от опит. Има диви народи, които нямат лекари и лекуват болестите си с такива прости средства. От тях знам, че листата на брезата лекуват ревматизъм. Когато по-късно аз самият се разболях от него, изпробвах това средство и установих, че действа отлично.

– Как се използва?

– Трябва да се изчака да завали дъжд. После мокрите листа се откъсват от клоните с ръце и бързо се отнасят вкъщи, докато не са изсъхнали. После болното място плътно се налага с листата и човекът трябва да си легне. Ако са болни краката, болният ги пъхва в чувал, пълен с такива листа, връзва го около кръста и ляга. Скоро заспива и започва да се изпотява, поради което трябва да е добре завит. Потта на болния и водата от листата буквално изтичат от обвивката. Човек спи дълго и дълбоко. Като се събуди, ако болестта му е била в лека форма, минава. В тежки случаи като твоя това трябва да се повтаря.

Жената ме слушаше внимателно. Тя попита:

– А не могат ли да се берат листата, ако не е валил дъжд, а се навлажняват с вода?

– Не. Няма да се получи нужният ефект. Това лечение е изтощително, затова, преди да го започнеш, не бива да си гладна. Тя тъжно сведе поглед.

– Ефенди, какво да ям, като нямам нищо. Готова съм да гладувам,

само да не гледам как децата ми страдат.

– И с това ще се справим. Един добър приятел ми даде малко пари, за да ги подаря на някой бедняк, който ги заслужава, ако намеря такъв по време на пътуването си. Как мислиш: трябва ли да ти ги дам, или да чакам друга възможност?

Тя вдигна блеснал поглед към мен.

– Ефенди!

Каза само тази дума, но тя бе изпълнена с молба, срам и благодарност.

– Е, трябва ли?

– Колко са?

– Два фунта.

– Фунта? Не знам какво е това. Колко пари прави?

– Пари ли? Повече е, много повече!

– Може би няколко пиастъра?

– Два фунта са двеста пиастъра.

– О, небеса!

Тя понечи да плесне с ръце, но болката ѝ попречи да го направи.

– Понеже това са златни монети, ако искаш да ги размениш за дребни, трябва да ти дадат за тях двеста и десет пиастъра.

Извадих споменатата сума от парите, които Хулам ми бе подарил в Адрианопол, и ги дадох на бедната жена. Но тя отстъпи назад.

– Ефенди, ти се шегуваш!

– Не, говоря сериозно. Вземи!

– Не мога.

– Кой ти го забранява?

– Никой. Но толкова голям дар...

– Не говори повече! Човекът, който ми даде тези пари, е много богат. Хайде, прибери парите, а като решиш да ги обменяш, иди при някой честен човек. Купи храна за децата. Сбогом. Утре ще дойда пак.

Пъгнах парите в изкривените ръце и бързо се отдалечих. Тя тръгна след мен, но аз енергично ѝ магнах, че не е необходимо да ме придружава по обратния път до спътниците ми, които бяха останали да ме чакат. Продължихме ездата си. Като се качвах обаче на коня си, видях, че любопитните хора се събраха около жената, явно за да я разпитат.

Не се бях сбогувал с Нохуда, която искаше да се подмладява. Въпреки намазаното си лице тя се беше приближила към любопитните, затова не можах да я намеря.

От топлия извор завихме в една тясна уличка, в края на която се бе

облегнал дрипав човек и внимателно ни оглеждаше. Не му обърнах особено внимание, защото хората, край които минавахме, ми се виждаха не по-малко окъсани.

Не знаех накъде ни води турчинът, затова го попитах, а той се учуди, че не съм му задал този въпрос много по-рано.

– Мислех, че знаеш как да се погрижиш за нас – отвърнах аз.

– Разбира се. Водя ви към конака „Ет тор ел амар“, където сигурно ще ви хареса.

Наименованието на тази гостилница ми направи впечатление. Звучеше ми така, сякаш се намирахме по уличките на някое немско провинциално градче. „Ет тор ел амар“ не означава нищо друго освен „При червения вол“. Стори ми се много мелодично, като звън на родни тиролски звънчета. Името издаваше малко просташки вкус, но тук не можеше да се очаква да се чуе името на хотел с парижка фирма.

– Познаваш ли гостилничаря? – попитах аз.

– Да, и то много добре – отвърна той, смеейки се. – Съпругата му е сестра на моята жена.

Зарадвах се, защото можех да се надявам, че сприятеляването ни с Ибарек щеше да окаже влияние и върху баджанака и жена му.

Доколкото имахме възможност да видим града, той не предлагаше нищо особено. Ориенталски къщи и колиби, обърнати към улицата с лишените си от прозорци зидове. Бедняшки съборетини пред срутване. Улици, представляващи утъпкана, засъхнала кал, от които при горещо време се вдига страшен прахоляк, а когато вали дъжд, човек газии до колене в мръсотията. Към това се прибавят и приличащите на цигани хора и мършавите животни. Тук градовете си приличат.

Като се оглеждах просто така, забелязах безделника, стоящ до споменатия ъгъл. Той бавно се затътри след нас и като го наблюдавах известно време, стигнах до убеждението, че ни преследва. По каква причина? Досетих се.

Най-сетне Ибарек посочи една голяма отворена порта, над която блестеше кървавочервеното изображение на един вол.

– Това е – каза той.

– Влизайте! Аз ще се престоря, че продължавам нататък.

– Защо?

– След нас се мъкне един негодник, който сигурно е изпратен от Мюбарек да види къде ще отседнем.

Спътниците ми се отпавиха към отворената порта, а аз продължих да яздя нататък.

Появата ни беше предизвикала сензация. Навсякъде хората се спираха и гледаха след нас. Въпреки това не изпусках преследвача от погледа си.

Завих и описах малка дъга. Това беше възможно, защото конакът не се намираше в някоя от уличките, а на едно малко открито площадче. Хората все още стояха и гледаха към отворената порта, но повече към мен. Изглежда, великолепият ми жребец привличаше погледите им. Накарах го да направи няколко елегантни скока в дъга, насочвайки го към мястото, където се намираше подозрителният човек.

Негодникът беше облечен в шалвари и къс жакет. На кръста му бе омотан пояс.

Подсвирнах, давайки знак на жребеца да премине в кариер. Той се подчини и полетя напред. От множеството се изтръгна всеобщ крясък и всички се разбягаха. Сигурно си мислеха, че ще мина през тях с коня.

Шпионинът толкова беше погълнат от задачата си, че не се сети да отскочи встрани. Но после размаха ръце от ужас и започна да вика каквото му дойде наум, защото видя, че жребецът се насочва право към него. Сигурно искаше с виковете си да изплаши коня, защото беше късно да бяга. Накрая се притисна до стената, към която се приближих в галоп.

Стигнах до него. Той себе притиснал плътно до зида. Наведох се, хванах го за пояса и го издърпах нагоре. Преметнах го през главата на коня така, че се озова легнал напреки на коленете ми.

– Аллах валлах иллях! – изрева той и се опита да се освободи.

– Стой мирно – извиках му аз. – Иначе здравата ще си изпатиш!

Той млъкна моментално и затвори очи. Не беше храбрец.

Насочих се към конака и влязох през портата му в тръс. Халеф стоеше там със спътниците ми. Бяха наблюдавали случилото се, смееха се с пълно гърло и побързаха да затворят портата и да пуснат голямото резе.

Това беше необходимо, защото насам се приближаваше доста голяма тълпа хора, за да разберат какво означаваше всичко това.

Пуснах пленника на земята и слязох от коня. Към Ибарек се приближи облечен в турски дрехи мъж, за да ме поздрави. Беше гостилничарят. Докато си разменяхме с него обичайните поздрави, човекът, когото бях метнал на седлото си, се бе съвзел. Той зае бойка поза, приближи се и заплашително запита:

– Защо постъпи така с мен? Можеше да погубиш душата ми!

– Душата ти ли? От чуплива материя ли е направена?

– Не се подигравай! Знаеш ли кой съм?

- Не, все още не знам.
- Аз съм салджията на реката!
- Добре! Значи живееш върху вода. Не се ли радваш, че получи възможност да пояздиш малко?
- Дали се радвам? Да съм те молил да ме вземаш?
- Не, така ми харесваше.
- Ще се оплача от теб.
- Хубаво!
- И ще искам да те накажат!
- Още по-добре!
- Незабавно ще дойдеш с мен при мюдюрината на заптиетата.
- По-късно, скъпи приятелю. Сега нямам време.
- Не мога да чакам. Трябва да ида при сала си.
- Къде се намира той?
- На реката.
- Вероятно недалеч от пътя за Куструлу?
- Как ти дойде подобно нещо наум? Там изобщо няма река.
- Знам го много добре. Но салджията, който сега твърди, че няма време, се беше облегнал там на ъгъла, а после съвсем бавно тръгна след нас. Вярно ли е или не?
- Да. Само че теб какво те засяга?
- Засяга ме, приятелю. Защо тръгна след нас?
- Мога да ходя, където си искам!
- А аз мога да яздя, с когото си искам! Така че и двамата сме действали според желанието си.
- Ездата е съвсем друго нещо. Можех да си счупя врата.
- Нямахме да е голяма загуба. – Само го кажи още веднъж и ще те намущкам! Той заплашително посегна към ножа, чиято ножница висеше на пояса му.
- Не го пипай! Не се страхувам от такива неща.
- Така ли? Кой си ти, та си позволяваш да ме обиждаш?
- Аз съм Хасредин Кара Бен Немзи емир. Чувал ли си някога това име?

Изправих се пред него, като се опитвах да изглеждам възможно по-важен и страшен. Изобщо не ми тежеше на съвестта, че се нарекох емир. Но това, че си дадох титлата хасредин, тоест височество, беше повече от нахално. Реших обаче и аз веднъж да си позволя онова, което моят дребен хаджия непрекъснато правеше.

Нямах никаква власт над този салджия, а исках да го принудя да ми

каже кой го беше изпратил да ни следи. Значи трябваше да го впечатля, за което ми трябваше титла, каквато за съжаление няхах.

Веднага се убедих в правилността на постъпката си. Той се поклониха доста дълбоко и отговори:

– Не, султанъм, още не съм чувал това светлейшо име.

– Сега го чу и вече знаеш кой съм. Ще трябва да се съобразяваш с това. Да не мислиш, че обичам да ме шпионират?

– Не разбирам, емир.

– Много добре ме разбираш, но не искаш да си признаеш.

– Наистина не знам за какво говориш.

– Момче! Да не искаш да си правя труда да те разпитвам? Нямам никакво желание за това, а освен това за мен ти си един нищожен нещастник. Веднага си признай кой те изпрати да ме следиш, за да разбереш къде ще отседна!

– Никой, господарю!

– И въпреки това го правеше?

– Съвсем случайно тръгнах след теб.

– Това ли е прекият път към реката? Той видимо се смути.

– Е, отговаряй!

– Господарю, ти наистина грешис. Направих това отклонение без никакъв умисъл.

– Добре! Ще ти повярвам. Но ако мислиш, че ще имаш полза от това, лъжеш се. Не ни трябва салджия, който, вместо да стои при сала си, минава по обиколни пътища, защото на него не може да се разчита. Ще заповядам на мюдюрина да те уволни. Има други хора, достойни за тази служба.

Човекът се изплаши.

– Не прави това, емир! – извика той умолително.

– Ще го сторя, и то толкова по-бързо, колкото по-добре се убедя, че си ме лъгал.

Известно време той гледа към земята. После плахо обясни:

– Ефенди, искам да бъда откровен и ще ти призная, че те следих.

– Късно е вече.

– Нали виждаш, че се разкайвам, дете не ти казах истината. Няма да го правя повече.

– Сега ми кажи кой те изпрати.

– Никой. Направих го по собствени подбуди.

– Лъжеш!

– Не, ефенди!

– Ще видим! Който излъже веднъж, може да го направи и втори път!

Обърнах се към Халеф и заповядах:

– Хаджи Халеф Омар ага, веднага доведи двама гавази! Този човек трябва да бъде наказан с бастонада!

– Веднага, султанъм! – отговори дребосъкът, правейки се, че тръгва.

– Стой! – извика изплашеният салджия. – Чакай, ага! Ще призная!

– Късно е! Побързай, ага!

Човекът се свлече на земята и ме замоли с протегнати ръце:

– Не искам бастонада, не искам бастонада! Не мога да я понеса!

– Защо?

– Краката ми са много меки и чувствителни, защото дълго време прекарвам във водата.

Стиснах зъби, за да не се разсмея. Както е известно, при бастонадата ударите се нанасят по босите ходила, а тази част на тялото при него беше прекалено чувствителна за подобен вид насилие. Ако трябва да се уважи подобна причина, то тогава се налага да се откажем от всякакъв вид наказание, защото то се състои тъкмо в това да бъде причинена физическа, душевна или морална болка. Разбира се, с това не искам да кажа, че съм привърженик на злоупотребата с ходилата на ближните ми. Отговорих:

– Тъкмо защото усещаш болката двойно по-болезнено, трябваше да бъдеш двойно по-предпазлив, за да не допуснеш властите да имат основание да те наказват. Но ме заварваш в подходящо настроение и ще се опитам веднъж да бъда снизходителен.

– Направи го, господарю! Всичко ще си призная.

– Казвай тогава, кой те изпрати?

– Мюбарек.

Какво ти предложи в замяна? Пари ли?

Не, светецът никога не дава пари. Обеща ми амулет за богат улов на риба, защото освен салджия съм и рибар.

И какво трябваше да изпълниш?

– Трябваше да те проследя и после да му кажа къде ще отседнеш.

– Кога и къде ще му кажеш това?

– Тази вечер горе, в неговата колиба в планината.

– Може ли да се разговаря с него в толкова късен час?

– Не, но на онези, на които е поръчал нещо, е разрешено. Необходимо е само да се почука и да се каже думата... Той изплашено млъкна.

- Продължавай! – заповядах аз.
- Това е всичко.
- Пак ли ще ме лъжеш?
- О не, ефенди.
- И въпреки това лъжеш!

Мислех за казаното ми от него преди това, а именно, че мъбарекът никога не дава пари. Щом толкова добре го знаеше, значи често изпълняваше нарежданията на стареца. Затова продължих:

- А ако човек почука по обичайния начин, не му се отваря?
- Не.
- Кажеш ли обаче определена дума, те пускат? Той мълчеше.
- Говори. Или да заповядам да ти отворят устата? Бастонадата е много подходящо средство.

Той продължаваше нерешително да гледа към земята. Изглежда, се страхуваше от Мюбарек толкова, колкото и от бастонадата.

– Добре! Щом не искаш да говориш, сам ще си теглиш последиците. Хаджи Халеф Омар ага!

Едва бях изрекъл отново името, и салджията прекъсна размишлението си. Той тихо каза:

– Ефенди, не викай гавазите. Ще ти кажа, макар че мъбарекът ще се ядоса. Не искам да се позоря заради него.

- Как така ще се ядоса?
- Строго ми е забранил да казвам това.
- Да не би да смяташ да му признаваш, че си ми открил думата?
- Не. Нямам такова намерение. Но ти самият ще му го кажеш.
- Не се тревожи. Нямам причини да дрънкам.
- Тогава ще го научи от птиците си. Пак тези птици! Старият негодник много добре бе съумял да използва глупостта на хората.

– Но тук няма такива! Виждаш ли ги някъде? Той се огледа. Нямаше нито гарвани, нито врани.

- Не, Не е изпратил птица, защото не е знаел къде ще отседнеш.
- Можеше да заповяда на някоя птица да ме проследи. Тогава нямаше да изпадаш в неловкото положение да си навличаш бастонада. Значи старият мъбарек не е толкова умен, както си мислиш. Така че не е необходимо да се страхуваш от него! Говори! Значи, като се ходи тайно при него, трябва да се каже точно определена дума?

- Да, ефенди.
- Има ли отделни думи за различните хора?
- Не. Всички знаят само една.

- А за различни случаи?
- Също не. Има само една-единствена дума и нищо повече.
- Каква е тя?
- Бир сърдаш.

Паролата съвсем не беше избрана лошо, защото означава „довереник“.

- Това ли е истинската дума? Не си ли я измисли ти?
- Не, господарю! Как бих посмял!
- Излъга ме три пъти и не заслужаваш доверие.
- Сега казвам истината.
- Веднага ще те поставя на изпитание с нов въпрос. Често ли си изпълнявал тайни поръчки на Мюбарек? След малко той отговори:

- Да, ефенди.
- Какви?
- Не бива да казвам.
- Дори и ако те заплашва бастонада?
- Не, в никакъв случай.
- Защо?
- Дал съм строга клетва. По-добре да ме пребият, отколкото да ида в ада, като престъпна клетвата си.

Той вече говореше самата истина. Затова използвах възможността и го попитах:

- А да знаеш думата „Насър“?
- Да.
- Не бях очаквал такова бързо признание. Наистина беше откровен.
- Откъде я знаеш?
- Откъдето и другата. Старият мюбарек ми я каза.
- За какво се използва?
- Като разпознавателен знак.
- Между кои?
- Между всичките му познати.
- Вече не се ли използва?
- Не.
- Защо?
- Защото е била издадена.
- От кого?
- Тук никой не знае. Била е издадена в Стамбул.
- По какъв начин?
- Не бива да казвам.

– И за това ли си полагал клетва?

– Не. Но съм дал дума.

– Значи можеш спокойно да говориш, без да нарушиш клетвата си. Впрочем искам да ти кажа, че знам повече, отколкото си мислиш. В Стамбул има една къща, където се срещат „насърите“. Това бе издадено от човек, който живееше у един евреин. Нали?

– Господарю, ти знаеш? – попита той учудено.

– Знам много повече. Къщата изгоря и започна бой.

– Точно така!

– Дори мога да те попитам за „устата“. Чувал ли си за него?

– Кой не познава това име!

– А ти самият виждал ли си го?

– Не.

– Знаеш ли кой е?

– Също не.

– А къде може да бъде намерен?

– Това е известно само на посветените.

– Мисля, че си от тях.

– О не, ефенди!

Той така искрено ме гледаше, че бях убеден в истинността на думите му.

– След като ми доказа, че не си чак толкова лош, както си помислих в началото, ще ти простя бастонадата.

– Но ще ме задържиш?

Това наистина беше смешно! Но аз запазих строгото си изражение и отговорих:

– Всъщност смятах да заповядам да те затворят, но тъй като беше откровен, прощавам ти и това. Свободен си и можеш да си вървиш.

– А ще си остана ли салджия, господарю?

– Да. Щом ти опростих всички други наказания, ще си останеш такъв, какъвто си.

Лицето му светна от радост.

– Ефенди! – извика той. – Душата ми е изпълнена с благодарност към теб. Обещай ми още нещо, и ще бъда напълно щастлив.

– Какво?

– Не казвай на Мюбарек какво съм ти доверил!

Лесно можех да изпълня желанието му. В мой собствен интерес беше да не споменавам нищо пред стареца. Колкото по-малко вярваше, че знам тайните му, толкова по-лесно щях да го надхитря.

Уверих салджията, че ще мълча, а после той се отдалечи, доволен от щастливия изход на този инцидент.

Трябва да се спомене, че последната част от този разговор се проведе без досадни свидетели. Бяха извикали гостилничаря и той бе отвел баджанака си със себе си. Така че нито един от двамата не чу паролата. А тримата, които присъстваха: Халеф, Оско и Омар, можеха да я узнаят.

Убедих се, че конете са добре настанени, но бях наобиколен от тълпа любопитни, които бяха влезли през отново отворената порта. Изглежда, им бе непонятно, че конник в галоп може да метне на седлото си друг човек. А може би им бях интересен по други причини?

Вярно се оказа последното предположение, защото Халеф ми каза, че един човек го е питал дали съм хеким башията, който подарил на Небатия над двеста пиастъра и осмелил се да застреля една от птиците на мюбарека.

Не бе минал и четвърт час, откакто бях в конака, и вече бях станал известен. Това обаче не ми беше приятно. Колкото по-малко внимание ми се обръщаше и по-малко се говореше за мен, толкова по-бързо и лесно щях да изпълня задачата си.

Тръгнах към къщата. Беше подредена почти по същия начин както онази в Дабила, с тази разлика, че вместо от оплетени клони вътрешните стени бяха от кирпич.

Турчинът добре се беше погрижил за настаняването ни, защото ни заведоха в отделна стая, където първо ни донесоха вода, за да се измием от прахоляка, а после и ядене, което за тукашните представи беше много хубаво.

Двамата баджадаци ядоха с нас. Салфетки или както Халеф се изразяваше нагръдници, разбира се, нямаше. От само себе си се разбира, че се заговори за кражбата, като отново бяха обсъдени обстоятелствата, при които беше извършена.

Тогава си спомних, че още не бях виждал избягалия тъмничар. Другите двама познавах добре. Затова попитах Ибарек:

– Ще познаеш ли тримата мъже, ако ги видиш отново?

– Веднага.

– Значи си ги огледал добре. Можеш ли да ми опишеш човека, показвал триковете с картите? Може да го срещнем, а аз никога не съм го виждал.

– О, много лесно може да бъде разпознат! Той има белег, който не може да се махне.

– Какъв?

– Има заешка устна.
– Това е достатъчно. Не е необходимо да ми го описваш повече.
– А дрехите му?
– Не.
– Струва ми се, че е добре да знаеш как е облечен.
– Така може да сбъркам. Дрехите лесно могат да бъдат променени, дори и сменени. обстоятелството, че има заешка устна, напълно ме задоволява, защото нея не може да скрие.

В този момент в стаята влезе един слуга и прошепна нещо на гостилничаря, който видимо се смути и безпомощно ме погледна.

– Какво има? – попитах аз.
– Прощавай, господарю – отвърна той. – Вън са дошли гавази.
– За нас ли?
– Да.
– Какво искат?
– Да те арестуват.
– Аллах акбар! (Господ е велик!) – извика Халеф. – Нека да влязат!
После ще видим те ли ще дойдат с нас, или ние ще идем с тях.

– Да – съгласих се аз, – но заповядай незабавно да оседлят конете ни.

– Ще бягате ли?
– И през ум не ни минава!

Той излезе и през все още отворената врата влязоха шест въоръжени до зъби гавази. Стана това, което очаквах. Онзи, с когото бяхме говорили при храстите в полето, беше с тях. Нищо чудно, защото ние бяхме яздили много бавно.

Застанаха до вратата и нашият познат излезе напред. Сигурно си бе измолил като заслужено удоволствието той да говори. От предишната му флегматичност нямаше и следа, защото, удрайки с приклада на пушката си по пода, той ни извика:

– Е!

Това единствено възклицание трябваше да ни смаже. В него се съдържаше огромна радост, превъзходство, подигравка и задоволство. Но никой от нас не помръдна. Без да се бяхме уговаряли предварително, спокойно продължихме да ядем. Тримата ми спътници просто следваха примера ми.

– Е! – повтори героят.

Понеже и сега не последва отговор, той се приближи с една крачка и правейки физиономия на човек, ръководещ линч, попита:

– Не чувате ли?

Получи отговор, който не беше влизал нито в неговите, нито в моите сметки. Дребният хаджия стана, взе големия дървен поднос, върху който беше сложен определения за нас, вкусен плуващ в мазнина оризов пилаф, застана пред него, поднесе му пилафа, който щеше да стигне и за десет души, и каза само една дума:

– Вземи!

Двамата се гледаха известно време в очите. Уханието на любимото ястие стигна до носа на гавазина и строгата му физиономия постепенно се отпускаше. Устните му неволно се отвориха, ноздрите потрепваха, а на устата му се появи любезна усмивка. Върховете на мустаците му подскачаха... нямаше какво да пита, пилафът победи. Кой турски гавазин може да устои на плуващ в мазнина пилаф! Мъжът остави пушката си, взе таблата, обърна се към другарите си и попита:

– Истермиз синиз? (Искате ли?)

– Евет, бели! (Да, да!) – бързо отговориха петимата в един глас.

– Сядайте тогава!

Другите подпряха пушките си на стената и седнаха при другаря си. Истинско удоволствие беше да се гледа как сериозно и гордо клечат около подноса с физиономии на гръцки философи, бъркат с пръсти в ориза и го мачкат в шепите си на топки, които после пъхват в широко отворените си уста.

Хаджи Халеф отново бе седнал на мястото си, без нищо повече да каже.

Гостилничарят отново влезе. Като видя наклегалата компания да прави топки от ориз, моментално отново изчезна, защото, ако беше останал само още една секунда, щеше да избухне в гръмък смях.

Щом пилафът свърши, гордият гавазин върна подноса.

– Ейвалла! (Благодарим!) – каза той, сложи таблата на масата, вдигна оръжието си, отново зае бойка поза и каза с физиономия на римски диктатор:

– Е!

Не сметнах за необходимо да отговарям.

– Какво искате? – попитах кратко.

– Вас! – гласеше още по-късият отговор.

– Защо?

– Да ви заведем при мюдюрината.

– Какво иска той?

- Да ви накаже.
- За какво?
- За побоя.
- Какъв побой?
- Който ми нанесохте.

– Но ти вече си наказан! За какво ти трябва още? Ако можех да нарисувам физиономията, която той направи в този момент, тази картина щеше да е най-скъпият спомен от престоя ми в Турция. Беше направо неопишуемо. Той напълно изгуби ума и думата. Но скоро се сети, че все пак трябва да каже нещо. Намръщи се и извика:

- Ще дойдете ли доброволно?
- Не.
- Значи насилно?
- Не.
- Аллах, Аллах! Как тогава?
- Изобщо няма да дойдем.

Философските му мъдрости се изчерпаха. Беше се нарекъл най-умен сред другарите си, но не е все едно дали ще преследваш в мислите си три бели коня, или ще арестуваш петима мъже, които не могат да бъдат изплашени от никое запитие и от каквото и да е въобще. Той направи това, което считаше за най-умно и което наистина нямаше равно на себе си: облегна се на стената и каза на един от колегите си:

– Говори ти!

Въпросното запитие пристъпи напред. Той започна по съвсем друг начин. Изглежда, имаше големи способности в нагледното обучение, защото вдигна пушката си, тикна приклада ѝ почти под носа ми, после я показа на всички подред и попита:

– Знаете ли какво е това?

Поради това, че ставаше дума за рядкост, отговорих самият аз:

- Да.
- Е, какво е?
- Приклад на пушка.
- Да, после има цев, с която се стреля. Разбираш ли ме?
- Да.
- Вече знаете всичко!
- Не знаем абсолютно нищо.
- Всичко!
- Не, знаем само, че с тази пушка може да се стреля.
- Това е достатъчно. Дойдохме да ви арестуваме!

– Ах! Ето и това също трябваше да кажеш!

– То се разбира от само себе си. Ако не дойдете веднага с мен, ще прибягнем до оръжията си.

– За да ни застреляте ли?

– Да.

– Е, готови сме тогава. Хайде застреляйте ни! Взех една цигара и я запалих. Другите направиха същото. Пушихме си, а гавазите ни гледаха слисано. Никога не им се бе случвало подобно нещо.

Стана това, което бях смятал за абсолютно невъзможно: началникът се отказа от ролята си. Обърна се, смушка едно друго заптие и каза:

– Командвай ти!

Той бе готов доброволно да поеме предадения скиптър. Излезе напред, явно с намерението да държи сериозна реч. Вече допусках, че ще започнат да си предават командването един на друг, докато, уморени от неуспеха си, се оттеглят всички заедно. Но не ни бе писано да се чувствате така добре. Едва третият генерал-фелд-маршал бе отворил устата си, за да започне речта си, вратата зейна и се появиха лицето и униформата на един сержант.

– Къде сте?

– Тук!

– Виждам! Къде са негодниците?

– Ето ги!

Този, който отговаряше, посочи към нас.

– Защо не ги водите?

– Не искат да дойдат.

– Защо не ги принудите?

– Не можем.

Тези въпроси и отговори отекваха така точно и бързо един след друг, сякаш бяха заучени. Човек можеше да си умре от смях.

– Тогава ще ги принудя аз, както се постъпва с такива хора! Той се приближи и извади сабята. Очите му се търкаляха из орбитите като топчета, показаха се и дългите му жълти зъби.

– Чухте ли какво се иска от вас, негодници? – изкрещя ни той. Никой не му отговори.

– Питам дали сте чули! Всички мълчаха.

– Глухи ли сте?

Така изглеждаше, защото на никой от нас дори и окоето му не трепна. Това така го разгневи, че той напълно излезе от равновесие. Замахна към мен да ме удари с плоското на сабята и изкрещя:

– Куче! Ще те науча да говориш!

Сабята изсвистя... но не върху моя гръб, о не, а на пода. Като се огледа, сержантът забеляза, че и той седи на пода.

Скочи, ругаейки, и понечи да се втурне срещу нас, но спря и втречено ни загледа, сякаш виждаше духове. Ние продължавахме да си седим както досега: тихо, неподвижно и безмълвно, като изтукани.

Никой не се бе помръдвал с изключение на мен, защото бях избил сабията от ръката му с юмрук, а после го ударих и той падна на земята. Всичко обаче стана така светкавично бързо, че беше трудно да се осъзнае.

Той плъзна поглед по нас, от един към друг, после се обърна и попита:

- И преди ли се държаха така?
- Да – отвърна нашият познат от храстите.
- Те са луди!
- Сигурно.

Между тези мили хора цареше направо щастливо съвпадение на възгледите. Спогледаха се и поклатиха глави. И кой знае колко време щяха да клатят глави, ако накрая не бях станал. Пристъпих към сержанта и го попитах:

– Кого търсите тук?

Лицето му незабавно се разведри, защото от този въпрос поне разбра, че можем да говорим, общо взето, добре.

- Вас – гласеше краткият отговор.
- Нас ли? Нима е възможно? Та ти говореше за кучета и негодници!

Казвайки това, така го изгледах, че той се изчерви, наистина се изчерви.

- Кой иска да ни види? – продължих да се осведомявам аз.
- Мюдюринът на заптиетата.
- Защо?
- Трябва да ви разпита.

По лицето му разбрах, че искаше да ми отговори нещо съвсем друго, но не можа да го произнесе.

– Това е нещо друго. Преди някой говореше за наказание. Иди и кажи на мюдюрината, че ще се явим веднага.

- Не мога, господарю! – отговори той.
- Защо?
- Трябва да ви заведе. Дори трябва да ви арестувам.
- Мюдюринът знае ли кои сме?

– Не, господарю.

– Тогава бързо иди при него и му кажи, че не сме мъже, които ще позволят да бъдат арестувани за подобно нещо.

– Наистина не мога. Направи ми услугата да дойдеш с мен. Господарите отдавна чакат.

– Какви господари?

– Съдебните заседатели.

– Така ли? Тогава от уважение към господата ще тръгна веднага. Хайде елате!

Гавазите си бяха представяли арестуването по съвсем друг начин. Излязох на двора, зад мен вървяха спътниците ми, а най-отзад гавазите. Конете ни чакаха оседлани.

Изглежда, на сержанта нещо му мина през ума, защото се приближи към мен и ме попита:

– Защо отивате на двора? Прекият път не води към оборите, а през портата навън.

– Не се тревожи – отговорих му аз. – Веднага ще поемем по този път.

Бързо се приближих към жребеца си и го яхнах.

– Стой! – изкрещя той. – Искате да избягате. Слизай! Кажи и на другите да не се качват!

Хората му се опитаха да задържат конете ни, а той самият ме хвана за крака, за да ме събори.

Тогава накарах жребеца да се изправи на предните си крака и да опише кръг със задните. Сержантът бе принуден да ме пусне.

– Внимавайте! – предупредих аз на висок глас. – Конят ми лесно се плаши.

Накарах го да направи дъгообразен скок, така че да се втурне сред гавазите, които с кръсък се разбягаха. Така хората ми имаха време също да яхнат конете си и се понесохме в галоп към портата.

– Оджурола! (Сбогом!) Довиждане! – извиках аз на сержанта.

– Дур, дур! (Стой, стой!) – реवेशе той, тичайки след нас с подчинените си.

– Не ги пускайте! Хванете ги, крадци, разбойници, негодници! Имаше достатъчно хора, които биха могли да ни спрат. Вестта, че трябва да ни арестуват, бързо се бе разпространила из града и беше примамила доста голяма тълпа хора.

Но на тези поданици на владетеля на правоверните и през ум не им минаваше да посягат към нас и евентуално да попаднат под копитата на

конете ни. Тъкмо обратното, разпръснаха се с викове.

Добре се виждаше откъде трябва да мина, за да стигна до това, което у нас наричаме околийски съд, защото пътят в тази посока бе оживен от хората, които искаха да присъстват на изключително интересния криминален процес. Все пак пътят попитах един възрастен човек, който боязливо се отдръпна от пътя ни:

– Къде живее кадията на Остромджа?

Той посочи уличка, завършваща в един мегдан, и отговори:

– Продължавай натам, господарю. Вдясно ще видиш полумесеца и звездите над портата.

Последвахме указанията му и се приближихме до хората, които се движеха в същата посока, покрай един дълъг висок зид, в средата на който зееше споменатата порта.

Влязохме през нея в голям четириъгълен двор, където бяхме посрещнати от огромна тълпа зяпачи.

Срещу портата се намираше паянтовата дървена постройка на съда, която същевременно служеше и за жилище. Гредите бяха зелени, а стените между тях бяха боядисани в синьо, което създаваше доста особено впечатление.

Дворът беше изключително мръсен. Само една част от него по дължина покрай къщата имаше неколкометрово приспособление, което трябваше да представлява нещо като калдъръм. Но този тротоар изглеждаше така, сякаш предназначението му беше да служи като материал за изграждане на барикада.

Пред вратата имаше старо кресло, украсено с допотопна възглавница. В близост имаше една обърната дървена пейка, чиито четири крака стърчаха нагоре. Наличието на няколко въжета и връзка дебели един пръст пръчки доказваше, че се намираме в онази институция на тукашното правосъдие, занимаваща се с изпълнението на бастонадата. До тях имаше няколко гавази, а съвсем близо до тях седеше един наш добър познат, а именно сакатият, покрай когото бяхме минали на влизане в града.

Беше направил много интересна физиономия. Сигурно беше убеден, че ще завършим тържественото си влизане тук като пленници. Това, че идвахме гордо възседнали конете си, без каквато и да е полицейска охрана, придаде на лицето му изражение на толкова глупаво учудване, че сигурно щях да се изсмея, ако в горящите от омраза очи не бях забелязал нещо, което изобщо не хармонираше на привидно тъпия поглед.

Слязохме от конете. Хвърлих поводите на жребеца си на Оско и се

приближих към гавазите.

– Къде е коджабашията?

Казах това със заповеднически господарски тон. Попитаният почтително се изпъна и отговори:

– В жилището си. Искаш ли да говориш с него?

– Да.

– Тогава ще съобщя за теб. Само ми кажи името и молбата си.

– Сам ще му ги кажа.

Избутах го настрана и се упътих към вратата. Някой я отвори отвътре и оттам излезе висок, сух мъж, който сигурно беше още по-мършав от просяка и стария мюбарек.

Тялото му бе увито в един кафтан, който се влачеше по земята, така че краката му не се виждаха. На главата си имаше тюрбан, чийто плат преди петдесет, а може би и повече години вероятно е бил бял. Вратът му беше толкова тънък и дълъг, че главата му едва се крепеше върху него. Тя така се клатушкаше насам-натам и надолу-нагоре, че сякаш дългият остър нос изпитваше особена слабост към стърчащата като гуша адамова ябълка.

Той учудено ме погледна с малките си сълзящи, зачервени по краищата очички без мигли и попита:

– При кого отиваш?

– При коджабашията.

– Аз съм. Ти кой си?

– Чужденец, който има причина да се отнесе към теб с оплакване.

Той понечи да отговори, но не можа, защото в този момент през портата се втурна сержантът, следван от хората си. Като ни видя, спря изненадан и извика запъхтяно:

– Аллах валлах! Ето ги!

С него и зад него се тълпяха все повече хора, но никой не казваше нито дума. Всичко беше толкова спокойно и тихо, сякаш се намирахме в джамия. Мястото, където стърчаха четирите крака на дървената пейка, беше свещено за добрите хора. Сигурно някои от тях са били връзвани за нея с боси ходила, прикрепени към дървените крака. Изглежда, тези спомени бяха непобедими.

Вместо да ми отговори, чиновникът се обърна към сержанта:

– Е, пак не ми го водите? Може би трябва вас да накажа с бастонада вместо него?

Тогава изгубилият дъх от бързото тичане гавазин посочи към мен и отговори:

– Но той е тук, господарю!

– Какво? Този ли е?

– Да.

Коджабашията отново бързо се обърна към мен и ме изгледа от главата до петите. При това заклати глава така, сякаш за него бе от жизнено важно значение, с тези непрекъснати махаловидни движения да докаже кълбовидността на Земята. Лицето му прие строго, мрачно изражение и той грубо каза:

– Значи ти си арестантът!

– Аз ли? Не, не съм – отговорих аз спокойно.

– Но моят сержант ми го казва!

– Не говори истината.

– Не, истината казвам. Така е – твърдеше органът на сигурността.

– Чуваш ли? – ръмжеше срещу мен коджабашията. – Наричаш го лъжец, но аз знам, че той винаги говори истината.

– А аз ти казвам, че лъже! Случайно да си ни видял, като влизаме в двора?

– Да, бях на прозореца.

– Сигурно си забелязал тогава, че бяхме на коне. Идвам при теб доброволно. Гавазите ти ни последваха едва по-късно. Ти на това залавяне ли му казваш?

– Да. Наистина ти дойде малко по-рано, но полицията ви доведе и вие сте арестувани. Сега сте мои пленници.

– Изпаднал си в голямо заблуждение.

– Аз съм коджабашия и никога не греша. Запомни го! След като каза това с висок и строг тон, той заклати глава така силно, че се боях да не се откъсне от шията му. Наистина човек можеше да го хване страх.

– Е, въпреки това ще ти докажа, че все пак се лъжеш. На света няма нито един коджабашия, на когото ще позволя да ме нарича свой пленник.

Бързо се приближих към коня си и с един скок се метнах на седлото. Спътниците ми бързо направиха същото.

– Към портата ли, сихди? – попита Халеф.

– Не, оставаме. Само ще проправя път дотам. Жребецът ми сякаш съвсем точно разбра намеренията ми. Започна да подскача, държейки великолепното си тяло напречно, до портата и обратно, изправяше се ту на предните, ту на задните си крака, пръхтеше с ноздри, така че хората наоколо бързо направиха място и страховито се притиснаха към зидовете.

– Затворете портата! – заповяда съдията на гавазите си.

– Който се докосне до нея, ще го стъпча! – заплаших аз. Никой от гавазите не се помръдна от мястото си. Коджабашията повтори заповедта си, но никой не го послуша. Бях взел в ръка камшика на Халеф, а за добрите хорица това изглеждаше твърде опасно.

Отидох с коня толкова близо до съдията, че жребецът му пръхтеше в лицето. Той отскочи назад, размаха дългите си сухи ръце и извика:

– Как се осмеляваш! Не знаеш ли къде се намираш и кой съм аз?

– Знам го много добре. Но ти нямаш понятие кой седи пред теб. Ще се оплача на началника ти, при махреджа на Салоники. Нека той ти каже как трябва да се отнасяш с един знатен тебдили кияфет иледжи¹⁶!

Изречените с толкова заплашителен тон слова съдържаха самохвалство, което предвид на обстоятелствата смятах, че мога да си позволя. То произведе необходимото въздействие, защото старият башия каза много по-учтиво отпреди:

– Ти пътуваш тебдилиен? Не съм знаел. Защо не ми го каза?

– Защото въобще не си ме питал нито за името ми, нито за положението ми.

– Каж ми тогава кой си!

– По-късно. Първо искам да знам наистина ли ме смяташ за свой пленник. Ще преценя поведението си според отговора ти.

Това искане го постави в неудобно положение. Той, господарят на Остромджа и околностите, трябваше да си вземе думите назад. Погледна ме плахо и забави отговора си. Главата му започна да прави опасни движения. Струваше ми се, че вратът му ще се счупи.

– Е, отговаряй! Иначе си тръгваме.

– Господарю – каза той, – наистина вие не бяхте вързани, затова мога да допусна, че не сте били арестувани.

– Добре, засега това е достатъчно. Но повече и през ум да не ти минава да се отмяташ от това мнение. Ще се оплача при махреджа.

– Познаваш ли го?

– Дали го познавам или не, теб не те засяга. Щом аз и той го знаем, е достатъчно. И така ти изпрати да ме извикат. Оттук си правя извода, че искаш да ми кажеш нещо. Готов съм да те изслушам.

Много забавно беше да се види физиономията, която той направи. Изглеждаше, че сме си разменили ролите. Говорех му отвисоко, и то не само образно казано, но и в действителност, защото бях на седлото. В

---

16. Пътуващ инкогнито велможа. – Бел. нем. изд.

лицето му се смесваха израз на гняв и притеснение за надмощието. Той безпомощно се оглеждаше наоколо и накрая отговори:

– Греша. Не съм изпращал хора да ти казват, че искам да говоря с теб, а наистина заповядах да те арестуват.

– Наистина ли си го направил? Направо не мога да повярвам. Нали от Висшия съд ви е заповядано да действате справедливо и внимателно. Какво беше основаниято ти за тази заповед?

– Малтретирали сте един от моите гавазии, а после си изложил на опасност живота на един от жителите на града.

– Хм! Виждам, че не ти е казана истината по случая. Наказахме един гавазин, защото си го беше заслужил, а аз спасих живота на един жител на този град, като го метнах на седлото си. Иначе конят ми щеше да го прегазии, ако не бях запазил присъствие на духа.

– Наистина звучи съвсем различно от това, което ми съобщиха. Ще трябва да проверя на чия страна е истината.

– Напълно излишно е. Не виждаш ли, че в думите ти се съдържа обида към мен? Думите ми не бива да събуждат у теб и най-малкото подозрение, а ти искаш да проверяваш! Не знам какво да мисля за учтивостта и благоразумието ти.

Той се видя притиснат до стената и отговори доста тихо:

– Дори и да си прав, трябва да се проведе разследване, именно за да се докаже на тъжителя, че имаш право.

– Съгласен съм.

– Слез от коня! Веднага ще започна с разпита. Говореше се толкова високо, че присъстващите можеха да чуят всяка дума. Сега хората се приближиха още по-напред, за да могат по-добре да чуват и виждат. Коментираха помежду си шепнешком, а погледите, които ни хвърляха, красноречиво говореха, че изпитват към нас доста голям спект. Сигурно никой досега не бе говорил с коджабашията като мен.

Достопочтеният чиновник седна на стола си. Зае поза, вдъхваща възможно най-голямо страхопочитание, и повтори предишното си разпореждане:

– Слез от коня и кажи на хората си да направят същото. Изисква го уважението, което се дължи на властите.

– Изцяло съм съгласен с мнението ти, но не виждам абсолютно никакви власти.

– Какво? Правилно ли те разбрах? Аз съм властта!

– Наистина ли? Тогава съм изпаднал в голямо заблуждение. Кой е помирителният съдия в Остромджа?

- Аз съм. Изпълнявам и двете длъжности.
- Нашият случай за помирителен съдия ли е?
- Не, за каазата е.

– Значи все пак имам право. Наибът може да отсъди съвсем сам и без съдебни заседатели. За каазата са необходими коджабашия, адвокат, заместник, цивилен съдия и съдебен писар. Кажете ми, къде са тези хора? Виждам само теб.

Главата му отново започна да се клатушка. Той каза:

- Тези неща също ги върша аз самият.

– Ако жителите на Остромджа се примиряват с подобно нещо, то си е тяхна работа. Но аз познавам законите на падишаха и настоявам да се изпълняват. Изискваш от мен уважение към власти, които не съществуват.

- Ще наредя да ги извикат.

- Побързай! Нямам много време.

– Все пак ще трябва да почакаш, защото не знам дали ще могат да намерят веднага башхиатиба¹⁷, а заместникът замина за Уфадила. Сигурно ще се върне едва след няколко часа.

– Не ми е приятно. Властите не бива да карат хората да ги търсят. Какво ще каже махреджът, като му разкажа това?

– Не е необходимо да му го разправяш. Сигурно ще останеш доволен от отношението, което ще бъде проявено към вас.

- Как така? Какво имаш предвид?

- Не знаеш ли?

- Не.

– Разбира се, трябва да ви задържа тук, докато се събере каазата. Но вие ще бъдете настанени добре, доколкото позволяват обстоятелствата.

– Чуй! Ще правим каквото искаме. Искаш да ни задържиш тук, което означава, че сме арестувани. А ти знаеш, че аз няма да позволя това.

- Законът обаче го изисква.

– Изглежда, ти си измисляш твои собствени закони, които аз, разбира се, няма да призная. Оплакали са се от мен и аз обявявам, че съм съгласен съдът да разследва случая. Тоест готов съм да застана пред този съд, но няма да позволя да ми бъде отнета свободата. Връщам се в конака и ще чакам там съобщение.

- Не мога да ти го позволя. Той стана от стола си.

- Как можеш да ми попречиш?

---

17. Главен писар. – Бел. пр.

– Ако ме принудиш, ще те задържа насила.

– Пфу! Нали вече ми изпрати веднъж гавазите си. Какво свършиха? Нищо! Същия успех ще имаш и сега. Ако си умен, ще избегнеш опасността да станеш за смях пред хората си. Давам ти дума, че няма да бягам. Ще чакам да ме извикаш и ще се явя.

Изглежда, той прецени, че е по-добре да избягва други сцени, които ще уронят авторитета му. След кратка пауза на размишление отговори:

– Ще се съобразя с това, че си знатен чужденец, и ще приема предложението ти, но искам тържествено да обещаеш, че няма да избягаш.

– Обещавам.

– Трябва да ми подадеш ръката си. Такова е предписанието.

– Ето!

Подадох му ръка от коня. Едва се сдържах да не се разсмея, но запазих необходимата сериозност и башията ме пусна с няколко тържествени думи.

Като тръгнахме да излизаме, хората почтително ни сториха място. Османските съдии имаха навика да се престарават в тираничната си непогрешимост. Старият коджабашия явно не правеше изключение от това правило. Но днес по авторитета му бе нанесен силен удар. По мрачния поглед, който ни хвърли, преди да изчезнем зад портата, разбрах, че и той го чувства.

Имаше още един човек, който не беше доволен от изхода на случката – просяка.

Чиста случайност беше, че погледнах към него и едва не се изплаших от мълнията, която проблесна в тъмните му очи. Човек с такъв поглед не можеше да бъде малоумен. Започнах да се убеждавам, че тъпоумието, което излага на показ, е само маска.

Омразата на този човек не беше инстинктивна, а осъзната и обоснована. Личеше по погледа му. Какво имаше срещу мен? Къде го бях срещал? Какво му бях сторил?

Убеден бях, че не го срещам тук за първи път. Бяхме се срещали и по-рано. Но кога, къде и при какви обстоятелства? Не можех да си спомня колкото и да ровех в мислите си.

У мен все повече се усилваше предчувствието или по-точно убеждението, че се бяхме спречквали с просяка по някакъв начин. Предполагах, че той има определена връзка с целта на нашето идване тук, и реших да не го изпускам от поглед.

Разбира се, нито Ибарек, нито неговият роднина бяха особено радостни от засега щастливия изход от нашия криминален случай. Питаха

ме дали се страхувам от процеса, който ще последва, а аз ги уверих, че изобщо нямам подобни притеснения. Като попитах гостилничаря дали няма някой мълчалив, благонадежден слуга, той ми доведе един човек, на когото поръчах бързо да отиде в двора на башията и тайно да наблюдава просяка. Трябваше да разбере дали ще остане там, или ще си тръгне.

Халеф чу това. Той използва следващата възможност, като останахме сами, и попита:

– Сихди, защо изпращаш да наблюдават просяка? Какво си намислил?

– Нищо, по-скоро мисля, че вече съм го виждал някъде.

– Как така?

– Не забеляза ли, че ни хвърляше много странни погледи?

– Не, не съм го гледал.

– Тогава, като го видим отново, го наблюдавай. Струва ми се, че наистина вече сме го срещали някъде.

– Но къде?

– За съжаление, не знам. Вече мислих над това, но не мога да си спомня. Възможно е да е било далеч оттук.

– Сигурно грешиш.

– Едва ли.

– Как един сакат човек може да дойде дотук отдалеч? Та той едва върви.

– Хм! Може би се преструва.

– Ами! Нали се вижда колко е измъчен. Много често на човек му се струва, че е виждал някого, но то е, защото хората си приличат. Аз имах подобно усещане, когато край нас мина любарек. Струваше ми се, че вече съм го виждал някъде.

– Наистина ли? Интересно.

– Защо?

– Защото и аз така мисля.

– Значи сме виждали някого, който прилича на него.

– Не. Сигурно сме видели самия него. Не забеляза ли какъв поглед ми хвърли?

– Да. Сякаш искаше това да не се забележи.

– Той изобщо нямаше намерение да ме поглежда, но не можа да се съдържи. Издаде се.

– И въпреки това мисля, че се лъжеш. Знам, че и аз се заблуждавам. Мъжът, с когото бъркам любарека, имаше дълга гъста брада.

– Сигурен ли си?

– Да. Ако старецът имаше такава брада, напълно щеше да прилича на него.

– И къде си виждал този брадат мъж?

– Точно това не мога да си спомня.

– Странно! Както и да е. Трябва да внимаваме с любарека и просяка. Може би ще трябва да се пазим само от един човек.

– Какво искаш да кажеш?

– Мисля, че любарекът и просякът не са двама различни души, а един и същи човек.

– Сихди! Какво говориш!

– Един и същи е.

– Невъзможно!

– Разбира се, не мога да обясня как стигнах до тази мисъл, но не мога да се освободя от нея.

Бяхме прекъснати. Гостилничарят дойде и съобщи, че коджабашията е изпратил хора из града да събират чиновниците от каазата.

– Ще можеш да видиш и любарека – добави той.

– Какво общо има той?

– Той е башхиатиб.

– Съдебният писар? Кой му даде тази служба?

– Коджабашията. Двамата са много добри приятели.

– О, ужас! Щом вълкът и лисицата се съюзят, с агнето е свършено.

– Мислиш ли, че и двамата са лоши хора?

– Не са добри.

– Много грешиш, ефенди.

– Така ли? По-добро мнение ли имаш за вашия коджабашия?

– За този не. Той е брутален и несправедлив. Но има власт и нищо не можем да направим срещу него. Що се отнася обаче до любарека, той е благодетел на цялата околност. Ако не искаш да си спечелиш врагове, не говори лошо за него.

– Струва ми се, че е точно обратното, че той е проклятието на тази околност.

– Не забравяй, че той е светец!

– Да не би да е марабут¹⁸? Ами!!

– Той лекува всички болести. Ако иска, може дори и мъртвец да съживи.

---

18. Мюсюлмански отшелник. – Бел. пр.

- Той самият ли го твърди?
- Да, така твърди.
- Значи е безобразен лъжец.
- Господарю, внимавай някой да не чуе!
- Ще му го кажа в лицето, ако изрече това пред мен.
- Тогава с теб би било свършено. Предупреждавам те.
- Защо ще е свършено?
- Както може да спасява от смърт, така може и да лишава от живот.
- Значи да убие?
- Не. Той изобщо няма да те докосне. Казва едно заклинание и ти

умираш.

- Значи омагьосва?
- Да, така е.
- Светец и магии! Как се свързват тези две неща? Противоречите си сами. А ето, слугата ти идва.

Мъжът се приближи и съобщи, че просякът току-що е напуснал двора.

- Видя ли накъде отива?
- Да. Тръгна към планината. Вероятно отива при Мюбарек.
- Ходи ли понякога при него?
- Много често.
- Защо светецът не го излекува?
- Знаем ли? Сигурно има причини да не го прави.
- Виждал ли си ги двамата да разговарят? Мъжът се замисли за миг, а после отговори:

- Не, никога.
- Щом просякът толкова често ходи при него, би трябвало да си говорят.

- Естествено. Но е странно, че никога не съм ги виждал заедно.
- И на мен ми се струва странно. Може би ще успее да намери обяснение. Много бих искал да видя какво прави просякът в планината. Възможно ли е?

- Трябва ли да те види?
- Не.
- Тогава ще трябва да те заведе, защото не познаваш тези места.
- Добре, води ни.

Разбира се, и Халеф трябваше да дойде. Взех далекогледа от дисагите и последвахме слугата.

От двора той ни заведе в градината, откъдето веднага излязохме на

открито. Тогава той посочи с ръка наляво.

– Вижте, изкачва се ето там. Много бавно се придвижва, нещастникът. Сигурно ще мине повече от половин час, докато се изкачи горе.

Слугата ни поведе надясно, където към планината се простираше един доста гъст храсталак. Огледах терена. Прикривани от храстите, можехме да се изкачим на хълма съвсем незабелязано. От другата страна, където вървеше просякът, имаше бостан. Така че можехме много добре да го наблюдаваме отдалеч. Затова казах на слугата да се връща обратно. Можех да се лиша от водачеството му. Нямах да е изключено присъствието му да ни попречи.

Придвижвахме се напред доста бързо, но се придържахме плътно до храстите, за да не изпускате просяка от очи.

Той знаеше, че от града го виждат, и се съобразяваше с това. Куцукаше много бавно и често спираше да почива.

Скоро стигнахме до гората, която обгръщаше върха на планината. Прикривайки се в нея, завихме наляво, за да се отправим в посоката, която следваше и сакатият. Ако не я променеше, трябваше да мине край нас.

Седнах в мекия мъх, а Халеф се настани до мен.

– Сигурен ли си какво точно искаш да узнаеш, сихди? – попита той.

– Без съмнение.

– Какво е то?

– Искам да видя как просякът ще се превърне в мюбарек.

– Значи си убеден в предположението си?

– Напълно.

– Ще видиш, че се лъжеш.

– Възможно е, но не ми се вярва. Той сигурно ще мине оттук. Щом се приближи, ще се скрием зад дърветата и ще го следваме отдалеч.

Наложи се да чакаме само няколко минути, след което се оттеглихме.

Той дойде.

Щом стигна до гората и се озова под прикритието на дърветата, така че от града повече да не могат да го виждат, той спря и се огледа.

Направи като човек, който има всички основания да бъде предпазлив. Изглежда, се бе убедил, че наблизко няма никой, защото се изправи и се протегна. После навлезе още малко навътре в гората и се мушна в един гъсталак. Видяхме това доста добре. Можеше чудесно да стои и да върви и без патериците.

– Сихди, може би си прав – каза Халеф. – Ще го последваме ли?

– Не, ще стоим тук.

– Но нали искаше да го наблюдаваш? Той ще продължи напред.

– Не, в храстите ще се предреши, а после ще се върне в града като мюбарек.

– Мисля, че ще се изкачи до хълма, където е жилището му.

– Няма да го направи, защото времето му е малко. Трябва да побърза, защото съдът се събира. Внимавай!

Извадих далекогледа си и го насочих към мястото, където предполагах, че се намира негодникът. Правилно! Наистина не можех да го виждам добре, но клоните се движеха. Той беше зад тях.

След около пет минути той излезе оттам... като мюбарек.

– Аллах акбар! – каза Халеф. – Кой би помислил, че може да излезеш прав, сихди!

– Така си и мислех. Има предчувствия, за които човек е сигурен, че ще се изпълнят. Този светец е голям грешник. Може би ще ни се удаде да му го докажем.

– Той наистина се връща в града. Ще го последваме ли?

– В никакъв случай. Няма по-добра възможност да претърсим жилището му в развалините.

– Прав си. Ела! Хайде да побързаме.

– Не бъди така припрян! Първо ще отидем до мястото, където той се преоблече. Може би ще узнаем как се преобразява.

Старецът се бе приближил към края на гората и излезе на открито, вървейки към града през бостана.

Ние се отправихме към гъсталака, но не намерихме абсолютно нищо. Тревата и мъхът бяха изпотъпкани, но нищо друго не се виждаше. Къде бяха патериците му?

– Но те не могат да изчезнат – каза Халеф.

– Сигурно са у него.

– Тогава щяхме да ги видим.

– Хм! Не е непременно необходимо. Сигурно са сглобени с шарнири, така че се сгъват и той може да ги носи под кафтана си.

– Няма ли да го затруднява?

– Сигурно.

– Би могъл да ги скрие.

– Това е още по-неудобно. Винаги, когато иска да се превърне в просяка, ще трябва да се връща до скривалището си. А като ги носи със себе си, може да направи преобразяването по всяко време и на всяко място.

– Сихди, всичко това ми се струва толкова необичайно и непонятно, почти като приказка.

– Вярвам ти. В големите градове на Европа стават още по-странни неща. Сега си спомням, че и костите му тракали. Нали и ти чу?

– Да, сихди. Гостилничарят Ибарек го каза. А после, когато Мюбарек минаваше край нас, ги чух да тракат.

– Но това не са били костите му, а патериците.

– Аллах! Сега разбрах.

– Още в началото ми направи впечатление, че просякът изведнъж изчезна и че Мюбарек дойде от същото място, без преди това да го бяхме видели. Сега вече реших тази загадка. Хайде да идем до колибата му!

– Направо през гората ли ще вървим?

– Не. Ще потърсим път. Отдолу видях накъде се изкачва и го запомних.

– Защо искаш да вървим по пътеката, където биха могли да ни видят?

– От посоката, по която тръгна старецът, няма да ни забележи. А дори някой друг да види, че отиваме към колибата, няма значение. Ще кажем, че търся следи от коне.

– Тук горе?

– Разбира се! Или мислиш, че Баруд ал Амасат, Манах ал Барша и избягалият от затвора тъмничар държат конете си някъде в града?

– Не, сигурно не. Те изобщо не биха се показали там.

– Така мисля и аз. Дошли са в планината и са се скрили тук заедно с конете си.

– Ако вече не са си тръгнали.

– Още са тук. Нали ще чакат двамата братя. Старият Мюбарек сигурно вече им е намерил скривалище. Разбира се, ще ни бъде трудно да го открием. Най-добрите и сигурни водачи ще ни бъдат следите от конете.

– Ще ги намериш ли?

– Надявам се.

– Минало е доста време.

– Няма значение. Тримата мъже, които търсим, не са индианци, свикнали да крият следите си.

– Да, ти знаеш как да откриеш и разчетеш всякакви следи. Любопитен съм да видя как ще го направиш този път.

Аз самият бях любопитен и вярвах много по-малко на проникателността си, отколкото показвах пред Халеф.

Когато човек язди в голата пясъчна пустиня или в тревистата прерия, по-лесно може да открие следа и да тръгне по нея, отколкото в застроена местност, още повече пък в близост до оживен град.

Вървахме в края на гората, под дърветата, докато стигнахме пътя, водещ към хълма. Не представляваше път в истинския смисъл на думата, защото не бе утъпкан. Почвата беше камениста. Само тук-там се виждаше по някое стръкче тревичка.

Бавно вървахме по него, а аз зорко се оглеждах за отпечатьци от конски копита. Не намирах нищо, абсолютно нищо. Дали пък тримата изобщо не бяха минавали по този път?

Бяха дошли тук сутринта и можеше да се предположи, че са заобиколили града, за да останат незабелязани.

Така изминахме доста голямо разстояние нагоре, докато забележа първия знак, че тук са минавали коне. Бяха дошли отдясно, между дърветата. Отпечатьците от копитата в меката хумусна почва се виждаха ясно.

Вече можехме да вървим по-бързо. Имаше достатъчно белези, че оттук конниците се бяха движили само по пътя.

Скоро се изкачихме горе. Пътят се вливаше в една просека. От другата ѝ страна видяхме зидовете на развалините. До висока, полусрутена стена бе облежната доста грубо изградена от греди и камъни колиба.

– Старецът живее тук – каза Халеф.

– Вероятно.

– Ще влезем ли?

Той понечи да излезе от прикритието на дърветата и да мине през просеката, но аз го задържах.

– Стой! Първо трябва да се убедим, че не ни наблюдават.

– Но тук няма никой!

– Сигурен ли си?

– Щяхме да видим и чуем.

– О, Хаджи Халеф Омар, мислех те за много по-умен и предпазлив! Онези, които търсим, са скрити тук. Много лесно биха могли да ни видят и тогава всичките ни усилия ще бъдат напразни! Стой тук!

Промъкнах се по края на просеката в полукръг до колибата и се приближих до вратата. Беше заключена. Колкото и да се ослушвах и да дебнех, не забелязах никого. Със същия успех отидох от другата страна и се върнах при Халеф.

– Наистина никой не ни е видял – казах му аз. – Сега трябва да намерим скривалището на тримата. Конете ще ни отведат дотам.

– Но тези коне не са тук.

– Ще ги намерим.

Тук земята беше гола скала. Нямаше следи, но под дърветата сигурно щяха да се намерят такива. Точно до просеката имаше един извор, който излизаше от скалата, но нямаше видимо корито. По края му забелязах оскъдна растителност.

Приближихме се. Сигурно е трябвало да поят конете и вероятно бяха използвали за целта извора.

Огледах наоколо. Правилно! Върховете на тревите бяха откъснати. Във водата плаваха откъснати едно жълтурче и лютиче. Жълтото цветче ми напомни за родината.

– Това е жълтурче – каза Халеф. – Защо го гледаш така напрегнато?

– За да ми каже кога са пили конете вода оттук.

– Наистина ли ще ти го каже?

– Да. Само го погледни както трябва! Увехнало ли е?

– Не, още е съвсем свежо.

– Защото е в студена вода. Ако беше на скалата, нямаше да е толкова свежо. Тичинките вече са клюмнали. Сигурно е било откъснато преди около час и половина. Значи и конете са били тук по това време.

– Може да е бил човек?

– Хората пасат ли трева?

– Не, не го правят.

– А тук се вижда опасена трева. Някои от стръкчетата са изтръгнати напълно, ето ги. Разгледай ги. Доста са поувехнали, защото не са паднали във водата. Съвсем точно прецених, като казах час и половина. Сега трябва да разберем откъде са дошли конете и накъде са били отведени.

– Как ще узнаеш?

– По някакъв начин. Там пред нас има зидове. През тях не могат да минат. Значи трябва да потърсим отвори.

Най-напред се отправихме към колибата. Тук се разделихме. Халеф тръгна надясно, а аз наляво, за да претърсим края на просеката. Събрахме се отново на отсрещната страна. Не бях намерил нищо, а и той също. На очите си можех да се осланям, но не и на неговите. Затова претърсихме неговия участък още веднъж. Тук почвата също беше камениста в началото.

– Много добре внимавах, сихди – каза Халеф. – Не са минали оттук.

Между иглолистните дървета имаше и широколистни. Един клен бе навел клоните си ниско надолу и тук намерих това, което търсех.

Посочих му един от клоните.

- Погледни! Какво виждаш тук, Халеф?
- Някой е откъснал връхчетата.
- Направил го е кон, който е отгризал листата.
- Може да го е направил и човек.
- Едва ли! Да вървим по-нататък!

Продължихме в тази посока. Скоро почвата стана по-мека и съвсем ясно видяхме отпечатъците от копитата. После стигнахме до един пробив в зида, зад който имаше оградено от четири високи стени празно място. Сякаш тук някога бе имало зала.

Срещу нас имаше един отвор от врата, който водеше към друго подобно, но по-малко пространство, в което имаше три такива дупки. Ми нах през тях.

По земята не се забелязваха никакви следи. Първите два входа водеха към малки срутени стаи. Третият ни отведе към едно доста по-голямо пространство, което по-рано сигурно е било двор. Бил е покрит с камъни.

Тук Халеф, горд от наблюдателността си, ми показва една доста непогрешима следа – изпращане на кон.

– Били са тук – каза той. – Виждаш ли, че и аз мога да откривам следи?

– Да, възхищавам ти се. Но отсега нататък говори по-тихо. Приближаваме се към животните, а където са те, вероятно се намират и хората.

Оглеждахме се наоколо, но напразно. Изглежда, дворът имаше само вход, през който бяхме дошли и ние. Навсякъде се виждаха зидове без никакви отвори. Този срещу нас бе гъсто обрасъл с бръшлян.

– Не можем да продължим, защото няма накъде – каза Халеф. – Конете са били тук. Това е така. Но сега ги няма.

– Без съмнение. Хайде да видим!

Бавно обиколих четирите стени. Като стигнах до средата на покрития с бръшлян зид, ми се стори, че долавям особената миризма, която имат конете.

Дори и в големите, оживени градове, където санитарната полиция строго следи за чистотата, по миризмата могат да се открият онези места на улиците, служещи за станции на файтоните. Такава миризма усетих и тук.

Магнах на Халеф да се приближи до мен и той потвърди същото. Като огледахме бръшляна, видяхме, че той така добре маскира изхода, че ако не беше споменатата миризма, едва ли щяхме да го намерим.

Дългите клончета лесно се отместваха настрана. Като го направихме, видяхме пред нас малка стая. Беше празна. Влязохме.

Отсреща имаше втори отвор. Чу се пръхтене.

– Сега бъди много внимателен! – прошепнах аз. – Конете са там. Вземи револвера в ръката си! Трябва да сме готови на всичко. Негодниците, разбира се, ще се съпротивляват.

– Ще ги пленим ли?

– Може би.

– Или да идем да доведем полицията?

– Според обстоятелствата. Имам в себе си въже. Но ще стигне да вържем само един.

– Аз нося ремъци.

– Добре! Ела тогава! Но тихо!

Промъкнахме се към входа. Погледнах предпазливо от другата страна. Там стояха три коня и ядяха хвърлената пред тях царевица. Нататък се минаваше през тесен процеп в зида. Струваше ми се, че долавям приглушен глас.

Правилно! Последва гръмък смях и много ясно чух глас, без да мога обаче да разбирам отделните думи.

– Тук са – прошепнах на дребния хаджия. – Стой на мястото си. Ще отида да видя.

– За бога, сихди, внимавай! – предупреди ме той.

– Не се тревожи! Ако чуеш изстрел, естествено ще ми дойдеш на помощ.

Предпочитах да се придвижа напред пълзешком, но така можех да изплаша конете, докато изправената човешка фигура не предизвиква страх у тях. Продължих тихо да вървя напред.

Животните ме видяха. Едно от тях неспокойно изпръхтя. Ако бях на мястото на тримата мъже, веднага щях да забележа лошия знак в това изпръхтяване, но хората не му обърнаха внимание.

Стигнах до отсрещната стена и едва сега легнах на земята. Придвижвайки се съвсем бавно напред, погледнах през дупката.

Там имаше едно място с откъртен камък. Отворът ми позволи да погледна вътре, без да забележат главата ми.

И тримата седяха там. Манах ал Барша и Баруд ал Амасат бяха с гръб към мен. Лицето на тъмничаря беше обърнато към входа. Макар че още не го бях виждал, предполагах, че е той.

Играеха карти, сигурно същата игра, която бяха използвали, за да отклонят вниманието на Ибарек от кражбата.

Оръжията им бяха облепени в ъгъла. Бяха свалили и ножовете, и пистолетите си.

Обърнах се и видях, че Халеф стои на входа. Махнах му да се приближи. Един от конете отново изпръхтя, но играчите не му обърнаха внимание. Халеф се сниши до мен и погледна през дупката.

– Хамдулиллях! – прошепна той. – Пипнахме ги! Какво решаваш да правим?

– Ще ги пленим, защото моментът е много удобен. Съгласен ли си?

– Разбира се. Но как ще го направим?

– Заемаш се с тъмничаря, а аз с останалите двама.

– Защо с двамата най-опасни?

– Ще се оправя.

– Хайде тогава!

– Първо извади ремъците, за да са ни подръка. Халеф извади ремъците от джоба си, така че бързо и лесно да може да ги използва. Тогава Баруд ал Амасат изруга:

– Вай башина! Какво си въобразяваш! Няма да можеш да ни измамиш. Знаем, че играеш нечестно, и внимаваме. Разбъркай картите още веднъж!

– Не е ли по-добре да спрем? – попита Манах ал Барша. – Защо да си вземаме парите един на друг.

– Прав си. Освен това е много скучно, а откакто Мюбарек донесе глупавата вест, не мога да се съсредоточавам в играта.

– Сигурно се е заблудил.

– Не е възможно. Ние толкова подробно му описахме негодника, че веднага го е познал.

– Аллах да го прокълне! Какво иска от нас? Какво сме му направили? Трябва да ни остави на мира.

– Ще ни остави. Утре сутринта ще е мъртъв.

– Ако успеем!

– Ще успеем. Мюбарекът има власт. Ще направи така, че кучетата да бъдат затворени. Тогава през нощта ще идем там и ще ги убием.

– А ако не ги затворят?

– Ще ги намерим в конака. Мюбарекът ще ни съобщи. Ще се превърне пак в просяк.

Наистина планът беше безупречен. Значи трябва да бъдем убити! Мюбарекът вече е бил тук и е съобщил за пристигането ни.

– Все пак бих искал да го видя – каза тъмничарят. – Щом такива мъже като вас се страхуват от него, сигурно е опасен човек.

– Шейтан е той, гяур, християнско куче, който трябва да се пържи в най-дълбоката яма на ада! – отговори Манах ал Барша. – В Едирне ме проследи през двайсет улици и улички. Направих всичко възможно, за да го заблудя, и въпреки това той пак ме намери. А и дребосъкът, който е с него, е същият дявол. Защо тогава в Едирне, в обора, не го намушкахме, вместо да го оставяме жив! Бих искал да знам кои са другите двама, но и те ще умрат. Сатаната ги закриля, иначе нямаше да се измъкнат от Мелник!

– Мъжете там сигурно са постъпили много глупаво.

– Да. И пратениците ги няма още. Не ни остава нищо друго, освен сами да си помогнем. Но няма да е на вятъра. Конят на този човек е достатъчно скъп, за да пречукаме заради него и четиримата. А оръжията им сигурно са превъзходни. Не знам как ще дочакам връщането на любарека. Ако днес успеем да се отървем от преследвачите си, няма да имаме повече грижи. С истинско удоволствие ще намушкам този негодник в сърцето.

– Ще трябва да се откажеш!

Казвайки това, влязох и му фраснах един юмрук, от което той падна.

Другите двама ме гледаха вцепенено в продължение на няколко секунди, вкаменени от страх. Това беше достатъчно. Хванах Баруд за пояса и така го стегнах, че на няколко пъти дъхът му секна, а после се просна на земята.

Халеф се бе хвърлил върху тъмничаря, който от ужас изобщо не се бе сетил за оръжията.

Държах здраво Баруд още няколко мига, докато той спря да мърда. Беше в безсъзнание също като Манах. После помогнах на Халеф да върже тъмничаря.

Сложихме другите двама с гръб един към друг, но така че главата на единия да е при краката на другия. После омотахме двете тела с въжето така, че без чужда помощ им бе невъзможно да се помръднат. Разбира се, тъмничарят също бе добре вързан.

Претърсихме джобовете и дисагите на седлата, които също бяха тук. Намерихме всичко, което бе откраднато от Ибарек, както и много други неща. Манах имаше в себе си значителна сума пари.

Тъмничарят наблюдаваше действията ни, без да каже нито дума. Наистина още не ни беше виждал, но сигурно се досещаше кои сме.

Халеф го ритна и го попита:

– Подлец, знаеш ли кои сме? Попитаният не отговори.

– Не чуваш ли? Питам те дали имаш представа кои сме. Отговаряй веднага, иначе ще развъртя камшика!

– Знам – изръмжа пленникът, като чу за камшика.

– Да, нали искаше да се запознаеш с нас. Каза го преди малко. Желанието ти бързо се изпълни. Вероятно дори и не си предполагал, че ще стане така!

Баруд ал Амасат си възвърна дишането. Съвзе се бързо, отвори очи и ужасено ме погледна.

– О язык! (Тежко ни!) – извика той. – С нас е свършено!

– Да – изсмя му се Халеф. – Загубени сте. Очаква ви съдбата, която бяхте отредили за нас, мерзавци. Искяхте да ни убиеете.

– Не, не е вярно!

– Мълчи! Чухме всичко.

– Другите искаха да го направят, не аз!

– Не лъжи! Много добре знаем с кого си имаме работа. Манах ал Барша също се размърда, доколкото му позволяваше, разбира се, въже-то. Той ни погледна, а после затвори очи.

– Не искаш ли да ни поздравяш, негоднико! – извика Халеф, удряйки го с камшика.

Той отново отвори очи, премести поглед от Халеф към мен, а после обратно и каза:

– Развържете ни! Освободете ни!

– Опазил ни Аллах!

– Ще ви платя!

– Не си достатъчно богат за това.

– Богат съм, много богат.

– С парите, които ограбваш! Ще ти бъдат отнети.

– Никой не може да ги намери!

– Нека си стоят там. Не ни трябват. Сихди, какво ще правим с мерзавците? Не можем да ги замъкнем в града.

– Не. Ще останат тук, докато дойдем да ги вземем.

– А не биха ли могли да се освободят?

– Не. Ще се погрижим да останат тук.

– Но това, което намерихме при тях, ще вземем, нали?

– Ще го оставим тук. Полицията трябва да намери всичко така, както го намерихме и ние.

Използвахме поводите на конете, за да завържем тримата пленници още по-здраво, така че им бе абсолютно невъзможно да се помръднат. Но тези предпазни мерки приложихме по безболезнен за хората начин.

Тъмничаря вързахме напречно на другите двама, така че им бе невъзможно да променят положението на телата си и с търкаляне. После тръгнахме.

Пленниците не казаха нито дума повече. Би било смешно да ни отпратят заплахи, а молбите им нямаше да бъдат чути.

Като стигнахме до просеката, Халеф отиде до къщичката на любарека, за да види дали все още е заключена.

– Хубав номер би могъл да ни изиграе, ако освободи тримата негодници – каза той.

– Няма да се стигне дотам.

– А като се прибере и иде да ги види?

– Като тръгне нагоре, ние също ще дойдем с него.

– Значи не смяташ, че е възможно той да дойде тук преди нас?

– Не. Ще седи при коджабашията и с болка ще чака да се върнем.

Той не може да дойде тук, преди да свърши прочутото съдебно заседание.

– Ако знаеше какво го заплашва!

– Скоро ще го узнае. Трябва да побързаме. Свечерява се. Денят бе превалял и слънцето се скри зад западния хоризонт. Като пристигнахме в конака, разбрахме, че коджабашията е изпратил да повикат гостилничаря Ибарек. Той не се беше върнал. В хана чакаха още двама пратеници, за да отведат и нас. Съобщиха ни, че съдебният състав се е събрал.

– Дръж се храбро, ефенди! – каза ханджията. – Там ще са събрани много хора. Дворът е претъпкан с хора. Любопитни са да чуят как ще се защитавате.

– Вече, общо взето, показах на хората как смятам да се държа.

– Да, затова са двойно по-любопитни да видят човек, който не се страхува от коджабашията.

Тъкмо като тръгнахме, салджията се приближи към нас.

– Господарю – каза ми той, – Не знам как да постъпя идвам при теб тайно за съвет.

– Трябва да свитетелстваш срещу мен ли?

– Да. Мюбарекът ме принуждава. Затова ме е търсил.

– Какво трябва да кажеш срещу мен?

– Че си изложил живота ми на опасност и си ме малтретирал тук, в този двор.

– Направих ли го?

– Не, ефенди.

– Значи той те кара да даваш неверни показания. Ще се разкайва за

това.

- Не казвай нищо, господарю! Той ще ми отмъсти.
- Не се тревожи! Няма да има възможност да ти отмъсти.
- Наистина ли?
- Да. Казвам ти самата истина. Няма да може да го направи.
- Тогава бързо се връщам обратно. Тайно се промъкнах дотук. Тръгнахме бавно след него.

КРАЙ

© 1993 Мария Нейкова, превод от немски

Karl May
In den Schluchten des Balkan, 1888

Източник: <http://bezmonitor.com>

Публикация:

ПРЕСЛЕДВАНЕ В ОРИЕНТА. ТОМ 4. ИЗ ДЕБРИТЕ НА БАЛКАНА. 1993. Изд.
Атика, София. Роман. Превод: от нем. Мария НЕЙКОВА [In den Schluchten des Balkan
/ Karl MAY]. Формат: 21 см. Офс. изд. Страници: 383. Тираж: 17 000 бр. Цена: 32.90
лв.

Originaltitel der Gesammelten Werke:
In den Schluchten des Balkan (Bd. 4)
Издателство „Атика“, том 4

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1857>]